

JUBILEJNÍ VYDÁNÍ K VÝROČÍ NAROZENÍ A. LUSTIGA
100

ARNOŠT LUSTIG

Neslušné sny

Městská knihovna v Praze

PRAHA
MĚSTO
LITERATURY

e-kniha • Praha • 2026

Bez pravdy bych byl strašně chudý,
zatímco s pravdou můžu být jinak chudý,
ale zároveň ohromně bohatý.

Arnošt **Ex Libris**
Lustig
1926 – 2026

Neslušné sny

Arnošt Lustig

Znění tohoto textu vychází z díla [Neslušné sny](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím K.V.P. Gastro ve spolupráci s Jazzovou sekcí a s nakladatelstvím Naše vojsko v Praze v roce 2005.

§

Text díla (Arnošt Lustig: Neslušné sny), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 3. 4. 2026.

OBSAH

MODRÝ DEN.....	9
1	10
2	25
3	38
4	53
5	59
6	78
7	89
8	104
DÍVKA S JIZVOU	107
1	108
2	120
3	136
4	148
5	164
6	173
7	195
8	199
9	206
NESLUŠNÉ SNY.....	209
1	210
2	225
3	233
4	241
5	268
6	284
7	296
8	309

9	315
10	332
Ediční poznámka	339

Trojice přání Arnošta Lustiga

„Píšu povídky, v kterých hledám záhadu života, to nádherný přízemní, co člověka povznáší nad hvězdy, co ho sráží do pekel. Čím je člověk tím nejúžasnějším, co se ve vesmíru objevilo. Čím je dobrý, čím je horší...“

(Dobrý den, pane Lustig. Myšlenky o životě, 1999)

Mám radost, že ke 100. výročí narození spisovatele Arnošta Lustiga vzniká jubilejní elektronická edice jeho vybraných spisů ve zpracování týmu Městské knihovny v Praze v rámci projektu Praha město literatury.

Pro Arnošta Lustiga byla literatura „citovou pamětí člověka... vzrušujícím amalgámem v tom dobrodružství, kterému říkáme život“. A zároveň zastával názor, že „psaní je přitom zápas člověka s pamětí i zápas o krásu a ušlechtilost; zkušenost jednoho, která obohatí mnohé; příslib i varování, že co se stalo, by se mohlo stát znovu“.¹

Své dílo věnoval „obětem židovské tragédie – šoa. A všem, kteří dovedou říct NE totalitním režimům. Těm, co dovedou rozlišovat mezi dobrem a zlem. Těm, co se dokáží rozhodnout. Pro koho slovo demokracie představuje nápravu chyb, životní styl“.²

1 Arnošt Lustig, *Dobrý den, pane Lustig. Myšlenky o životě*, 1999

2 *Ibid.*

V posledních letech přede mnou Arnošt Lustig, můj otec, odhalil svá tři přání. Zaprvé chtěl vdechnout duši těm, kteří se nenarodili pod šťastnou hvězdou. Zadruhé toužil, aby jeho příběhy byly krásné jako píseň. A zatřetí si přál, aby byl čten i za padesát let. Jsem přesvědčená, že Arnošt Lustig se bude číst, dokud literatura bude literaturou.

Eva Lustigová
spoluzakladatelka Nadačního fondu Arnošta Lustiga
7. 5. 2025

MODRÝ DEN

1

Inge Lingeová byla poměrně malá. Kdo ji viděl na atletické dráze pro wehrmacht a ženy důstojníků počátkem tohoto jara, řekl by svalnatá. Měla krátká lýtka, hladká stehna jako řezaná z bílého kaučuku, pevná a tvárná. Podobala se ženám dosud nezdolaným útrapami života, se silnými, kyprými pažemi. Z jejího kulatého obličejce nešlehal žádný plamen. Byla to bledá, nevýrazná tvář, s pihami a nizoučkým čelem a skoro ledabyly přičesanými vlasy na spáncích. Jednou jí nějaký voják napsal na dveře: *Je-li žena bledá, pozor dej...* a něco ošklivého. Proto chodila více cvičit.

Někdy snila, že je majitelkou velkého podniku s mnoha děvčaty v chrpově modrých bavlněných šatech a s bílými límečky a jen dohlíží a tu a tam si vybírá podle vlastní volby společníky – k zábavě nebo na kus řeči. Jindy se jí zdávalo, že má v Praze dům, v němž přijímá své staré německé známé, aby viděli, co všechno se může s člověkem stát, kam až to může dotáhnout, co ze sebe dokáže udělat. A někdy také snila, že je vysoká a urostlá, s dlouhýma nohama, jako mají na fotografiích filmové herečky. Měla hadí zelené oči s tmavými řasami, hravé a žádoživé, jako by ani nebyla válka zatěžující složitě soustrojí celé říše.

Původně přišla Inge Lingeová do Čech z města Magdeburku jako pomocná úřednice na Pracovní úřad, aby dělala některému z říšských referentů sekretářku. Ale jako kancelářská krysa se příliš neuplatnila; především pro chatrný pravopis a kvůli své povaze; nepsala nikdy dobře a rychle na stroji; a neměla ctižádost to dohonorovat. Ani u žen svých nadřízených nebyla zrovna oblíbena; dostala se proto poměrně snadno – začátkem února roku 1943 – na volnou

nohu. Německá říše právě zápolila někde při řece Donu nebo Volze, chtěla ji překročit a pak volně po stepi zabírat Rusko.

V čtyřpatrovém domě číslo 14, kam se Inge Lingeová nastěhovala jako úřednice (když odmítla hotel Regulus), byl celý spodek do prvního poschodí vymezen už stavitelem pro majetnější svobodné mládence a jejich panenské protějšky. Dům byl obložen švédským mramorem a tyčil se v sousedství zchátralých paláců, které se jeden po druhém bořily. Teprve později zabydlely tyto byty početné rodiny poštovních zaměstnanců, krejčích nebo obchodních příručních.

Do takového bytu se Inge Lingeová dostala v květnu roku 1942. A tak jako si dlouho netřísnila ruce a zelené služební šaty červenou nebo černou barvou na razítka, dlouho tu také nezůstala. Byl to čas velkých vojenských vítězství – kromě malého zdržení u nějaké jiné ruské řeky – a stačilo tehdy odvolat se na bytovém úřadě na svého známého, pana majora Detleffa von Fuchse. Snědý a štíhlý major s množstvím uhríků ve tváři a na čele byl vlastně od začátku jejího pobytu v Praze jejím útočištěm; jednal s ní vždycky jako s dámou. Měl ji rád, protože u ní rychle a bez okolků dosáhl toho, co chtěl a jak to chtěl, a měl na ni čas tak jako u holiče nebo na krejčího a zase si pak mohl spěchat po svém.

Dostala bez průtahů židovský byt s okny na jižní stranu; šlo sem skoro celý den slunce a mohla pozorovat děti, svou marnou lásku, jak si hrají na chodníku u drogerie nebo jak se naklánějí nad kanálem, jako by uvnitř bylo tajemství, čekající na jejich odhalení, anebo jak se perou. Teď jí byli cizí a volali na sebe jmény jako Ivan, Jimmy nebo Friedrich.

Vzpomínala na Magdeburk a napadlo ji, že stará města právě tak jako staré domy mají všude něco společného; a třebaže zde nebylo všechno tak levné jako v Německu, přestalo se jí časem přece jen poněkud stýskat. Snad si trochu takový stesk i namlouvala; lidé ze

staré říše oplakávali rodnou hroudu, i když se jim tu vedlo daleko lépe než doma, a Inge Lingeová se nechtěla lišit.

Žena, po které dostala v tomto domě byt, byla tuberkulózní židovka Ida Geronová, která odjela už v lednu roku 1942. Byl to čas hustých transportů po atentátu na generála Heydricha a ve všem všudy přituhlo. Bylo tenkrát vidět Idu Geronovou, jak šla, co noha nohu mine, s dvěma batohy po chodbě; jak se nakláněla kupředu a nemohla zabránit, aby ji náklad nestrhával nazpět. Snad ji trochu vytrestala chamtivost, myslela si Inge Lingeová, za to, že si chtěla vzít s sebou do transportu na východ stůj co stůj celých padesát kilogramů věcí, povolených německými přesídlovacími úřady, za podmínky, že se vejdou do jednoho zavazadla. Z toho povolily úřady výjimku, takže si mohla Ida Geronová vzít vzhledem k nemoci příruční zavazadlo do desíti kilogramů a na zbytek jí na nádraží dají transportní úřady potvrzení. Bylo už předem jasné, co to znamená, ale přesto si to všichni pečlivě odvážili, přepočítali a vzali s sebou.

Beze slova rozloučení sestupovala Ida Geronová po schodech, vychrtlá až hanba, s vystouplými lopatkami a celá hranatá, s nohama v staromódních šněrovacích střevicích s vysokými nákotníky jako krasojezdkyně. Neměla jistě radost, že zbytek věcí mimo určenou a povolenou váhu připadl německé *Zimní pomoci* a že se jí do tlumoků s novými žlutými řemeny nevešel také nábytek.

Inge Lingeová oznámila majoru Detleffu von Fuchsovi, že byt zůstal prázdný. Zeptala se také, zda by nemohla uvolnit místo tohoto bytu svůj malý, a přimhouřila své oči s dlouhými kaštanovými řasami; viděla, ještě než odpověděl, že by ji nejradši na místě povalil; Detleff von Fuchs byl jedním z mála mužů, kteří by to dokázali. Potom měla až do večera jeden z těch příjemných dnů, kdy se vracel dluh za všechny ústrky a nespravedlnosti, že se narodila v rodině

holiče a neznala matku, a v duchu psala do Magdeburku obsáhlé dopisy nejrůznějším lidem ve škole nebo v jejich ulici; střídavě líčila zařízení podniku nebo domu, jako by je opravdu měla – každou maličkost. Ji samu strhovala představa chrpově modrých bavlněných šatů děvčat, s límečky jako sníh, a to, jak stojí u vchodu, jehož dveře – kdykoli se otevřelo nebo zavřelo – vycinkaly vánoční píseň do tenkých kovových plátků. Zpívala v duchu s touto zvonkohrou: „*O Tannenbaum, wie schön sind deine Blätter...*“

Ve srovnání s duněním kanonád na vzdálených bojištích to byl život dosud schovaný v příjemném listovní jako bezpečná larva, z níž se nemohlo nic ošklivého vyklubat; východní i západní valy byly příliš vzdálené od pražského středu Německé říše; a teď – zcela zničehonic, jak se Inge Lingeové zdálo – jako by víchr odnášel obraz tohoto života po zdivočelé řece.

V této chvíli – šestého květnového dne roku 1945 – třetí jaro, počítáno od jejího přestěhování do tohoto bytu – a druhého dne a začátku druhé noci povstání (třebaže německé velení učinilo z Prahy lazaretní město a chtělo je ušetřit pachem střelného prachu), seděla Inge Lingeová oblečena jako vdova v křesle s černým mušelínovým přehozem. Zapjala rádio. Kdykoli volala vlna 415, hlasatel oznamoval, že spojenecká letadla bombardovala německá letiště. Nabádal povstalce k vytrvalosti. Často si jednotlivé zprávy odporovaly, někdy byly přesné a věcné, že jí běhal mráz po zádech, a jindy naopak natolik všeobecné, že si mohl každý, kdo poslouchal, dosazovat, co chtěl. Jenže ani z těchto zpráv nešlo vyříznout jejich srdce, že město je vzhůru a bojuje proti Německu, muž proti muži, a Inge Lingeová cítila, že něco končí a cosi jiného začíná. Pocítila neznámou úzkost, která vyvolávala vinu nebo výčitky, aniž by se musela z něčeho usvědčit. Všechno, co Inge Lingeová v Praze prožila, z čeho se radovala a o čem snila a co se mohlo možná i z určité části naplnit, bylo nenávratně pryč.

Zhasla přístroj. Zvony v kostele svatého Jakuba nepřetržitě vyzváněly. Strážník, který tu hlídkoval, odešel. V zelených hadích očích Inge Lingeové bylo pusto. Ženy z domu si s ní vyřídily své účty už včera brzy ráno, ještě než se mohla zeptat, jestli jí nenesou mléko; tak během několika vteřin pochopila, že Německo už je něčím jiným, než čím bylo ještě do včerejška.

Vzpomněla si na majora von Fuchse, který jí vyprávěl, jak se ustupujícím nebo utíkajícím vojákům scvrkává země pod nohama, zdá se menší, a nepomůže jim spěchat.

Drogista, který k ní ještě nedávno vzhlížel a kterého viděla jednou zdravit důstojníky SS vztyčenou pravicí a špulit ve rtech slovíčko *Heil*, si nasadil na hlavu žlutou tropickou přilbu, jakou nosili vojáci afrického sboru, a přišel ohlásit správcové, že jde do nějaké ulice, kde se střelí. Domovnice ho vyslechla jen jedním uchem. – Co jsi? – ptala se před ním Inge Lingeové, a začala jí rvát vlasy, blůzu a fackovat. – Děvka! Cpala sis chřtán, když nám kručelo v žaludku. (Věděla, že to se ani zdaleka netýkalo drogisty, který si věděl celou válku rady.) Chlastala jsi mléko, a naše děti tu mizernou řídkou modrou vodu. Cucali jste nám krev! – A potom, když se domovnici zdálo, že to stačí, vykreslila několika slovy suše příští osud Inge Lingeové. – Potáhneš pěkně, odkud jsi přišla! Však ty už víš za co, zmije. Teď zalez do té své peleše a ani se nehni. – Drogista k tomu podotkl: – Tu nechte, ta ještě nebyla nejhorší. –

Ještě teď si Inge Lingeová třela bledé syrovátkové tváře; rány už nepálily. Blůza to odnesla několika utrhanými knoflíčky. Necítila ani vděčnost k drogistovi, že se jí zastal. Někdejší nadšení tichých podvečerů, jako byl dnešní nebo včerejší, plný zvonů, uniklo. Už nemohla předpokládat, že někdo přijde. Už nemá, komu by otevřela a poskytla svoje měkké a hřejivé služby.

Co se s ní teď stane, rozhodne oblastní velitelství, které rozesílá vojenskými posly podrobné oběžníky s razítkem Říšského oddělení Vojenského dopravního inspektorátu, příslušné oddělení pro česko-moravské území. Generál s dubovým křížem s démanty a vyznamenáními připjatými na hrud' a jeho podřízení vysokí důstojníci, kteří určují osudy vojsk a jejich pohyb napříč českou zemí, spoluurčují taky nepřímou její osud.

Inge Lingeová seděla v křesle, na stolku ležely karty. Tázala se v duchu, co by asi – kdyby se šla zpovídat – pověděla duchovnímu otci Hesmussenovi v chrámu svatého Jakuba, který světil zbraně, když ona snila o svém podniku nebo domě, a který kropil svěcenou vodou protězy raněných, když odcházeli nebo přicházeli.

Velmi se polekala sebe samé, svých myšlenek. Ale to byla pouhá předehra k dalšímu, co ji také napadlo; co by pověděla tuberkulózní Idě Geronové, pro jejíž nábytek přijel před stěhováním vůz ze skladů říšské tajné policie na Novém Městě, kdyby se na prahu objevila. Její nábytek byl pro Inge Lingeovou zklamáním; skříň s nástavcem, zasklené pendlovky, stůl s jednou židlí a rozbitý elektrický ohřívač.

Detleff von Fuchs ji ujistil: stalo se to podle zákona. Všechno kryje zákon. Připouštět si nevhodné myšlenky je jen směšné. Zákon si bral na starost i nepohodlné myšlenky, nejenom čin sám. I kdyby někoho bavilo přít se v duchu od rána do noci, co je správné nebo ne, ve světle zákona to bledne jako stín s úsvitem. Zákon je přítelem choulostivějších, posmíval se von Fuchs, stejně jako varování pro tvrdohlavé.

Nikdy by taky neměla zapomínat, kdo a pro koho vyhlašuje příslušné zákony. Pokud je někdo nezmění, máme vyhráno. S von Fuchsem bylo všechno veselejší.

Nikdy se nezpovídala. Chodila do chrámu poslouchat hudbu. Dívat se, která zbožná ovečka mužského rodu by stála za hřích.

Jednou otec Hesmussen v souvislosti s nějakou dvojicí kázal: „*Ti dva kráčeli spolu...*“ – To nyní znělo, jako kdyby snad ona a ta židovka měly společnou cestu.

Proč asi byla tamta žena vždycky tak sama, než odešla? Inge Lingeová si na ni už několikrát vzpomněla; pokaždé, když našla v jejím někdejší bytě nějakou drobnost, jako na jaře 1942, když myla veřeje a odkryla v laku zaschlý plechový svitek s kouskem slídy, v němž bylo desatero přikázání v nesrozumitelné řeči. Detleff von Fuchs řekl: – Snad se nebudeš obviňovat, že neumíš hebrejsky? – Proč byli všichni židé, které znala, takoví jako Ida Geronová, naklonění kupředu, jako by neustále něco hledali v prachu a špíně pod vlastníma nebo cizíma nohama, nebo jako kdyby pátrali po něčem, co bylo dále než oni a za čím nějak špěli, jenže bezvysledně?

Nemohla říct, že by je měla ráda, ale nemusela se zkoumat, aby věděla, že stejně tak daleko je od nenávisti k nim. Ida Geronová nevypadala jako ďábel. Nebylo příjemné se na ni dívat, ale jak bude ona sama vypadat, až se jí přiblíží šedesátka, sedmdesátka, nebo dokonce osmdesátka? Hodně se toho povídá, ale kdoví, jak je to doopravdy; když přijde na to, kdo je ďábel, kdo v sobě nosí dobro nebo zlo, kdo může říct, že je nevinný?

Původně měla Inge Lingeová za to, že paměť slouží každému podle jeho přání, aby zapomněl co nejdříve, co si nechce pamatovat. Nemyslela často ani na svoje pohřešované, ztracené nebo mrtvé. Až dneska ji napadlo, jak to je a proč tolik lidí zmizí ze světa, aniž se po nich zapráší.

Nejsem ještě tak stará, abych musela myslet na paměť, na mrtvé a pohřešované, říkala si v duchu.

Všichni se snaží co nejdéle udržet mladí, a u ženy, jako je ona, je to zvláště důležité. Spíš svět přivře oči nad starým sešlým mužem než nad shrbenou, opotřebovanou a nechutnou ženou.

Kdyby se jí dnes někdo ptal, na jakých pilířích spočívá svět, odpověděla by bez váhání, že jsou to pilíře křivdy, zejména pokud jde o ženy.

Nenávidět lidi, které člověk nevidí, je snadné. Odkud se vzala ta židovka, Ida Geronová, aby obydlela vnitřní svět Inge Lingeové? Nejsem dneska ta nejpříjemnější společnost, oslovovala neviditelnou stařenu.

Bylo příjemnější se v duchu snažit bavit s Detleffem von Fuchsem. O všem, co dělá ženu ženšťejší, v šatech i bez nich.

Nebude přece myslet na tu židovku, ani nepřímou se přibližovat myšlenkami mrtvým. Smrt je asi vždycky stejně daleko jako blízko. Vojáci to vědí na vlastní kůži.

Inge Lingeová vstala a šla ke skříni. Byl to dvojitý šatník a prádelník. Měla dosud krásnou chůzi, když se přehlédly uzliny na lýtkách; uměla se kolébat v bocích jako lodník a přitom držela hlavu zpříma, bradou vzhůru, s mírně pootevřenými silnými rty a vyhlazenými vráskami na hrdle a výraznými prsy. Jenže teď na to nedbala a její chůze ztratila svůj půvab.

Přejížděla pohledem v přihrádkách prádelníku, kde měla v lahvičkách s křišťalovými ploškami nasládou vůni fialek, růží a orchidejí a kde mohla dráždit svůj čich; neměla nikdy ráda příchutí potu cizích mužů jako některé ženy. Pod ořechovou překližkou byly masti. Pokaždé si připadala jako žena faraónova, když prohlížela tyhle kelímky z tenkého míšeňského porcelánu, a mohla si vybrat z darů německých vojáků, kteří projížděli Prahou na cestě z Paříže na Moskvu, značku *Helena Rubinstein*, anebo z Madridu argentinskou *Elizabeth Arden*, anebo anglickou *Max Factor 3*, což byl pudr téměř divadelní.

Namodrale mramorové stíny dostávaly spolu s rčením, které přicházelo – „*Ti dva kráčeli spolu*“ –, podobu staré panny Idy Gero-

nové. S největší pravděpodobností se téhle Idy Geronové opravdu jaktěživo nedotklo tělo muže. Inge Lingeová to i v myšlenkách přijala s pohrdáním a jako něco, co se dalo jen těžko odpustit, ale vnímala, že i její zásadní opovržení opadává, jako by to najednou taky už neznamenalo tolik.

Snad z pýchy, a větším dílem z opatrnosti, ji kdysi nezdravila. Bylo by to taky vypadalo hloupě. Ale také ji jaktěživa ničím nepopíchla, ačkoli mohla a asi se to od ní očekávalo, když byla Němka v českém domě, a třebaže jí mohla beztrestně tehdy ublížit, i zabít ji, a nestalo by se zhola nic.

Měla přece za sebou zákon.

Ferdinand Linge, otec Inge Lingeové, kdysi říkal, aby si zapsala za uši, že zhruba všichni lidi na světě mají nos mezi očima. Oholil celé armádní sbory tváří a ledacos viděl. Nosy jako hrana pyramidy a jako kliková hřídel nebo veliká šestka. Podotýkal, že to snad neznamená, aby si německá žena brala za muže zrovna žida nebo čínského kuli, Německo patří Německu a Němci se mají míchat mezi sebou, ale sám nebyl pro takovou přísnost v dělení, která se zostřovala, čím větší byla nová území říše.

Důstojník, kterého otec stříhal a holil, někdejší cínař z Gotschalovy ulice, kde převzal židovské cínařství, na to tenkrát otci pokukával: – Je nás osmdesát nebo devadesát miliónů, kamaráde Linge, a každý by mohl mít jednoho slušného žida. Kdybychom na to nedbali a včas každého neklepli přes prsty, patřilo by za chvíli Německo cikánům, obřezaným, přistěhovalcům z Balkánu, a věci by v Německu stály místo na nohou na hlavě. Čínský kuli? Pane Linge, jsme z jedné ulice, držte radši jazyk za zuby a buďte rád, že jste čistokrevný jako sám Magdeburk. Vaše holka má naštěstí vlastní rozum a už si sama ženicha vybere. –

Na to tatínek poznamenal, že někteří lidé jsou příliš pyšní, když tomu nechce říkat tvrdohlavost, aby se v tom neutopil kousek jejich svědomí.

- Nevíte snad, kamaráde Linge, co řekl Hitler o svědomí, že je to židovský vynález, který mrzačí mysl slušných lidí stejně, jako mrzačí obřízka tělo? -

Podívejme se, co dokáže obřízka, divil se holič Linge a broustil na řemeni břitvu, kterou zušlechtil bývalého cínaře Hanse-Petera Ulgrauha.

Také Inge Lingeová, ve svých vdovských šatech, které měla na sobě, laskala mnoho tváří, aby věděla, že zhruba všichni měli nos mezi očima a touhu, která měla mnoho chutí a podob. Čistokrevnosti v tom nebylo ani za mák. Zvoník u Svatého Jakuba, pan Haske, stále vyzváněl. Co ještě člověka asi čekalo, kromě toho, co už se stalo? Inge Lingeová se chytla dlaněmi za hrdlo. Tolik lidí zemřelo, napadlo ji náhle. Představovala si lidi v kostele, jak klečí, modlí se a váží své činy, dozadu i dopředu. Nemodlí se asi jen za mrtvé a ztracené. Přivádí je myšlenka na smrt blíž k bohu?

Jak to, že k nim mám najednou takhle blízko?

Inge Lingeová si vždycky přála děti, ale teď byla prvně v životě ráda, že je neměla.

Dlouho už nedostala kávu, ani na německý příděl pro pracovnice první důležitosti A - 1. Kdo věděl, že tou vůní zabíjela pachy někdejší bídy a že si přitom mohla opakovat: někam jsem to přece jen dotáhla? Nikdy si nelámala hlavu jako v tuhle chvíli. Nebyla mstivá, ani vůči sobě, ani vůči svým křivdám.

Třeba té divné cizí ženě prospěly východní pustiny. Náhlá změna nemusela být vždycky jen na škodu - o tom už slyšela tolikrát v rádiu. Německý voják z barvíren města Halle ztratil při polní stravě žaludeční vředy. Vyprávěl jí to jiný voják, který s ním sloužil

v Oděse při Černém moři. – Jiný nastoupil se záduchou do afrického sboru maršála Rommela a dýchal, jako by dostal nové plíce.

Sama by také nyní byla ráda co nejdříve co nejdál od Prahy. Třeba na polských pustinách u ruských hranic, kde byly měděné světélkující močály a sluky a kde nebylo radno prodlévat civilizovanému člověku. O tom vyprávěli němečtí holobrádkové z Magdeburku, kteří projížděli Prahou a znali její adresu od Jenny Burchardtové z Gotschalovy ulice; ztratil o tom pár slov i pan major Detleff von Fuchs – a mnozí jiní, kteří asi chtěli stůj co stůj někomu něco říct, ale jinde se báli. Ida Geronová? Koho měla ta žena? Komu se svěřovala? Kdo se svěřoval jí? Měla opravdu jen sebe? A také Detleff von Fuchs. Věděla přece, že si koupil své *von* za tisíc tři sta marek, které si vyměnil v příznivém kursu za české koruny, deset ku jedné. S *von* už měl původ jaksi bytelnější a nikdo mu ho napříště tak bedlivě nezkoumal.

Von Fuchs si z toho utahoval, že první, co udělá po válce, sestoupí do svého šestnáctého kolena.

Někdy dostala od vojáků potravinové lístky, tisícpětsetgramové poukázky na maso, na umělé tuky a dvěštěpadesátigramové poukázky na máslo. Jednou měla tři roční přídělly uhlí najednou. Dva vyměnila za lístky na zeleninu a čerstvá vejce, která dostávaly v Praze jen německé nemocnice. Vybavila si vůni egyptek, které kouřil major Detleff von Fuchs. Měl rád španělské přísloví, že je lepší muž bez peněz než peníze bez muže.

Jeden z šikovatelů, kterého tu měla na návštěvě, Gerhardt Müller, už nedostal leutnanta, protože se prý nejen choval, ale i vypadal jako žid. Tvrdili, že vypadá jako rabín. To stačilo, aby zůstal věčně šikovatelem. Přitom nemluvil o ničem jiném než o počasí, jako by snad ani nebyla válka. Připadalo jí to neskutečné, jako něco, co ještě nedávno bylo a už není.

Vybavila se jí písnička, kterou zpíval Detleff von Fuchs, když se napil a dostal, co chtěl.

*Wir versaufen unser Oma ihr klein Häuschen
ihr klein Häuschen
Wir versaufen unser Oma ihr klein Häuschen
und die erste und die zweite Hypothek*

Inge Lingeová by ráda věděla, jestli von Fuchsova babička byla doopravdy mexická princezna. Kdoví? odpovídal Fuchs úsměvem. Jak se jmenovala? Delfa. Měla rybárnu ve slavné zátocce. Jak všechno von Fuchsovi vycházelo, ukázalo se, že i jeho zkazka s hospodou babičky a lagunou souhlasí, přinejmenším na mapě. Inge Lingeové nezáleželo ani dost málo na tom, je-li major původem cikán, anebo jen cikánský míšenec. Proč se tedy před úřady cítila vinna?

Detleff von Fuchs byl ženatý, třebaže ne šťastně. Mohla odhadnout, kdy ho manželka odmítla. Zkazilo mu to náladu, i když potom byl s ní. Měl svou osobní představu o spořádaném životě, o svých osobních záležitostech, na kterých už sotva co může změnit. Věděl, jak ji rozesmát. Sliboval jí manželství. Kdo by nás oddal? Nějaký rabín, kterého potom odešlou na východ, smál se von Fuchs.

Aby si ulevila, rozsvítla všechna světla – velký stropní lustr, splývající dolů jako tři bohatě pochromované bílé svíce, obrácené vzhůru nohama, stolní lampu v předsíni a bílou žárovku za stěnou akvária; bděla – hodinu za hodinou, odevzdána neklidu, který chtěla zahnat tím, co bylo v jejím životě opravdu příjemné a co bylo jen vlastnictvím jejích zážitků, zač nikomu nic nedlužila a co jí už nemohl nikdo vzít.

Přebírala to jako hrách, ale náhle cítila, že to, čím byla šťastna kdysi, už nyní ke štěstí nestačí. Byla tu divná světýlka sluk – nebo

rozžhavený písek pod azurovým nebem, kde ztratil nemocný voják záduchu; a pak ještě nádherný zpěv varhan v kostele svatého Jakuba a slova duchovního otce Hesmussena – „*Ti dva kráčeli spolu*“ – zvuk pleskajících pohlavků a hubování správcové zdola; a nezodpovězené otázky, které jí vířily hlavou, starosti, pro které neměla východisko, a nejvíce ze všeho Ida Geronová.

Zachvívala se jako v horečce. Používal ještě voják, který se uzdravil, svých vyléčených plic? Noc se vlekla a tvrdé světlo padalo na skrčenou Inge Lingeovou, takže vytvářela na svém křesle několikery stín, zprvu ostrý a potom rozmazaný.

V duchu bloudila chodbami hodinového hotelu Regulus nebo v některém z pražských válečných nočních barů, snad U Berlínského medvěda, kam bylo Čechům nepřístupno. Nebo byla v nějakém bytě, kde bydlel německý důstojník, než ho poslali na frontu. Představovala si sebe samu, jak stojí koketně ve dveřích a vítá hosta nebo hosty v uniformách nebo v civilních šatech, nebo se viděla, jak sedí v tomhle křesle a otevírá dopisy vojáků z fronty, vyjadřující „vděčnost“. Psaní vždycky začínala podobně: „Především přijměte hřejivý pozdrav a milou vzpomínku,“ jako by všechna psal jediný muž.

Nebo viděla malou tuberkulózní Idu Geronovou se zakřiveným nosem a snažila se tomu utéct až ke chvíli, kdy byla ještě malou zelenookou Inge, za kterou přicházel Ferdinand Linge, ve vysprávaném bílém lazebnickém plášti, z krámu, spojeného s jedinou místností jejich bytu záclonou; vždycky všechno slyšela. – Po dědečkovi jsi, ty čertíku, Prus, po babičce Sasík, po mně máš jiskru černožlatého bavorského: ale po mamince ví sám ďábel co. Asi oči jako hádě. –

Matku Inge Lingeová nikdy nepoznala. Co vytáhla z otce, než padl jako štábní holič při bleskovém francouzském tažení u města Rouenu, viděl ji všeho všudy jen při početí a krátce při porodu. Po-

tom mu maminka utekla znovu s nějakým husarem. Nikdy neholil vojáky maďarské jízdy.

A pak viděla v duchu sama sebe, jak běhá po vysušených polských pustinách a naráží na stříbrné ostnaté dráty. O tom jí také vyprávěl německý voják, kterému bylo sotva jednadvacet let, a rozplakal se jí na prsou. Říkal, že na východě, v *Generálním gouvernementu*, jsou komory jako koupelny, že se jim říká *Lázně věčného zapomenutí*. Dovnitř se nahánějí lidé a pak se na ně pouštějí z kroupiček místo vody zelené krystalky, z kterých se na vzduchu tvoří plyn. Z oblékáren, kde se ti lidé předtím svlékli do naha, odesílali vojáci zvláštního určení jejich šaty, boty a prádlo, aby *Zimní pomoc*, *Winterhilfe*, měla stále co rozdávat. Ze začátku plynovali lidi, jak přišli, oblečené, ale potom dalo nějaké velké zvíře – sám Heinrich Himmler – rozkaz, aby se nejdřív svlékli. Je válka, musejí být praktičtí.

Inge Lingeová doslova cítila, tehdy i teď, jak si rozdírání stehna o drátěné ostny, zářící jako vosí žihadla z nějakých měsíčních úlů, a jak ji ženou do takové komory, předtím ostržíhanou (jak také vykládal uplakaný voják), kde se jen dalo. Někdo ji viděl běžet a volal se smíchem: – Podívejte se na ni, nemá na stehnech ani výš ani chloupek! – Představovala si takovou komoru jako skladiště brambor. Neprodyšné dubové dveře bez kliky zevnitř. Kus holé zdi jejího pokoje na ni dechl chladem. Jen na stěně místo obrazu břichatého a pestře oděného pruského generála z roku 1862 byl nápis: „*Lázně věčného zapomenutí*.“ A pod tím: „*Udržujte čistotu. Německá žena udržuje čistotu.*“

Na Pracovním úřadě byla všeho všudy jen pár týdnů. Sáhla si bezděčně na stehna. Cítila pod bříšky prstů tkanivo pružných svalů. Raději vstala a šla k akváriu. Inge Lingeová věřila, že zlatá rybička přináší štěstí. Měla tu nejvíce žlutých, rudých a zlatých rybiček. Detleff von Fuchs jí říkal, že zlatá rybička je jen kapřík

s průsvitnou kůží, jak ho vypěstovali v Číně už před mnoha tisíci léty, zlato je rybí krev. A že nenosí štěstí, ale smůlu. Jednou jí přinesl čínskou stříbrnou ryбку, ještě jí tu plavala. Jediné dobré na zlaté rybě – jak tvrdil Fuchs – je, že podle ní se dá předvídat počasí. Když leží nebo plave při dně, bude pršet.

Fuchs taky soudil, že o hadech vládne spousta předsudků, protože nemají nohy, polykají svou potravu živou, ačkoli mají zuby a v nich jed, a nezavírají při spaní oči, protože nemají víčka. Jen staří hadi jsou hospodární se svým jedem, aby se měli čím bránit příště; malá háďata, nezkušená a ještě nepoučená, kousnou a vypustí všechny jed najednou, takže se už nemají čím bránit. Mezi hadem a člověkem je jen poměrný rozdíl ve velikosti mozku; jinak se mozek hada ani člověka neliší; rozdíl je jen v množství informací, ne v charakteru a váze nebo velikosti. Člověk i hadi mají stejné mozky už miliony let.

Proč jí to Fuchs říkal? Aby nemusel mluvit o válce? Sáhla si na krk. Krk prozrazuje ze všeho nejdřív stáří nebo únavu. Začaly jí otékat kotníky jako těhotným ženám. Mamince to ani po porodu nešlo nazpět. Třeba vypadám celá oteklá, pomyslela si. Kdoví?

Zhasla všechna světla, tři velké svíce, spuštěné dolů do tmy. Vytáhla zatemnění, otevřela okno a vdechla zhluboka svěží vzduch noci a dívala se ven. Zvony vydávaly dlouhé, čisté zvuky. Ještě nikdy neslyšela zvony v noci.

Pocítila zlomek vděčnosti k panu Haskemu, který vytrvale vyzváněl. Byl Němec s českou ženou. Náhle mu to záviděla, aniž věděla proč.

Z dálky přicházela střelba. Cítila, jak ji přitahuje dlažba. Snad kdyby teď skočila, dosáhla by rázem konce svého divného hlavolamu. A zároveň ji naplňovala obava z hlubiny. Zavřela zase okno a ve tmě usedla ke kartám.

2

Pozdě v noci se ozval krátce zvonek. Zdálo se jí to? Inge Lingeová se přihrčila v křesle. Ale zároveň s dozněním se už tiše otevíraly dveře. Klíče od domu a bytu měl jen major Detleff von Fuchs, který jí jednou řekl, že v jejích očích se svíjejí hadi. (Bez obav, nesdílí předsudky proti plazům.) Mezi veřejemi, ve světle modré noční kontrolky, stál cizí německý důstojník. V dlouhé unavené tváři měl šrámy po šavlích a kovově šedé, zelené a modré oči. Přepásaný kožený plášť byl na ramenou bez označení. Ve zvukovém týdeníku, který viděla ještě v pátek odpoledne, měl podobný kabát kapitán ponorky. Skoro se polekala, že to může být on. Noční příchozí si nesl papírový pytel přes ruku ohnutou v lokti, jak to dělají krejčovští učedníci při odvádění. A jako by někdo v Inge Lingeové obrátil směr, kterým jí bušilo srdce, kolovala krev v žilách a cukala tepna, obava se změnila v očekávání; byla hotova přikládat znamení obratu příchodu tohoto neznámého člověka, který ještě neřekl, kdo je, odkud přichází a proč právě k ní. Možná, že povstalci na tom nebyli tak dobře, jak se tvářila domovnice nebo jak hlásila vlna 415, když nabádala rebely k vytrvalosti.

Inge Lingeová a příchozí slyšeli v tichu a temnu svůj dech. Ale i kdyby se nemělo stát nic, pomyslela si Inge Lingeová, síť její samoty byla protržena. A tak se usmívala svou bledou syrovátkovou tváří. V téže ruce jako papírový vak držel host malý příruční kufřík. Muž se rozhlédl, jako to dělávají lidé od policie. Nerozuměla. Než mohla něco říct, začal:

„Přicházím možná nevhod, promiňte.“ Měl těžký hlas. „Posílá mne major Fuchs. Jsem Paul Walter Manfred zu Löring-Stein. Byl

jsem přisedícím německého soudu v Praze. Jste tu zřejmě sama. Rád bych s vámi sdílel několik hodin.“

V duchu louskala jeho složité jméno, kterým na ni chtěl zřejmě zapůsobit. A cítila, že jedná nevhodně, když nespěchá a vydává sebe i jeho v nebezpečí ze strany nájemníků.

„Pojďte dovnitř, prosím. A zavřete,“ řekla. „Doufám, že vás nikdo neviděl.“ Vdechla svým slovům naléhavost.

„Ne, mám dojem, že ne.“

Jakmile začal mluvit, hýbaly se mu různobarevné šrámy v jeho tváři, jako by cestovaly. Tři jizvy byly jako zaseknuté vedle sebe.

„Jste zdvořilá,“ řekl tiše a vážně. „Německá žena v tomto městě je dnes jako ostrov.“

Na to se jen křečovitě a nejasně usmála.

„Bála bych se umřít, sama,“ dodala.

Potom řekl: „Mluvíme jako na taneční zábavě, ale je to horší.“ Zkoumal její rozčilený úsměv. „Patřil jsem k vojenskému tribunálu doktora Johanise Danzigersa. Byl odvelen do Wiedenbrücku; vzal si poslední mercedesku. Já sám jsem na cestě do Německa. Byl jsem zaskočen ve chvíli, kdy se nádraží zmocnili bandité. Ostatní si můžete domyslet.“ Předpokládal, že věděla o zvěřstvech, kterých se dopouští obyvatelstvo na nositelích německé moci. Asi ano, třebaže ne do poslední podrobnosti, jinak by se asi nezmínila, že se bojí umřít a sama, jak dodala. Neumírají snad lidé sami?

„Představovala jsem si vždycky soudce jinak.“

„Jak jinak?“

„Jinak...“ Chtěla říci, že spíše s cvikrem a bříškem.

„Když takhle mluvíme, může z toho vzniknout nějaké nebezpečí?“

„Myslím, že ne. Z levé strany vedle je už jiný dům. A zprava žije jenom stařena, už několik roků sama. Zbytek rodiny byl ve dvačtyřicátém před Lidovým soudem. Nevím proč.“

„Jste členka Nacionálně socialistické německé strany pracujících?“

„NSDAP?“

Inge Lingeovou otázka ani nezarazila. Příchozí sevřel rty. Náhle Inge Lingeová viděla, že zjihlost, kterou vycítila v temnu v prvním okamžiku, než promluvil a než se mu začaly pohybovat šrámy po šavlích, byla falešná. Ale nebylo důležité především, že to byl Němec, který měl podobné obavy jako ona, a voják a muž a soudce, to všechno dohromady? A třebaže její paměť nebyla vycvičena na jména nikterak skvěle, pamatovala si jeho jméno okamžitě: Paul Walter Manfred zu Löring-Stein. Vpravila se hned do své kůže. Pomyslela si téměř se stejnou hrůzou, jakou měla prve ze své samoty, že má na sobě jen obyčejné laváblové prádlo, i když k němu přišla pro jistotu už dříve pařížské a římské značky, odpárané z lepších druhů. Byla také ráda, že sem poslal Detleff von Fuchs soudce a muže, který nepatřil k těm, jací sem chodili z hradčanské nemocnice v posledních měsících. A stejně důležité jako tohle všechno, co kladně hodnotila, byl pravý opak.

„Jsem tu sama a zdálo se mi, že to nemůže jeden jediný člověk vydržet.“

Od chvíle, kdy soudce přišel, se smysl slov otce Hesmussena „*Ti dva kráčeli spolu*“ změnil. V duchu zaslechla místo zvonů varhanní hudbu, jako by snad zkoušel varhaník u Svatého Jakuba svůj nástroj i za noci.

Důstojník, tváří v tvář Inge Lingeové, nerozuměl jiskření v jejích zelených panenkách, chvění jejího chřípí a kmitání jejích víček. Měl patrně jiné starosti. Napadlo ji, že by skoro dala přednost být

příchozího „zu Löring-Stein“ koupené jako „von“ majora Fuchse. Možná, že jí zachránil život tím, že přišel a už nebyla sama. Jestliže tamta žena, Ida Geronová, zahynula, pomyslela si najednou Inge Lingeová a vše se v ní zase tak jako prve obracelo prudce k lepšímu, bylo by dobře, kdyby zahynula nadobro; a kdyby to mohl někdo potvrdit. Lidé od soudu mohli všechno; měli na to listiny, zákony a razítka.

Bylo hloupé, že si to chtěla myslet. Věděla hned, že je to hloupé; ale měla v sobě stále ještě čerstvý pocit úlevy, když v rámu dveří spatřila někoho jiného. „*Ti dva kráčeli spolu.*“ Snad kdyby jí to někdo potvrdil, odešly by možná stejně nadobro její obavy. Dívala se na vojenského soudce, jak s pravou rukou v kapse prošel kolem ní a pak dále celým bytem s pomalou rázností; vešel do kuchyně a do pokoje, vrátil se do předsíně, odtud nahlédl na toaletu a okénkem do světlíku a do koupelny.

„Kam vedou okna, na dvůr nebo na ulici? Mohla byste laskavě zatemnit?“

Na obojí kývla. Stáhla žaluzie, které nepropouštěly světlo. Odložil si mezitím věci. Počkal, až rozsvítila.

Jistě se něčemu podivil, protože mlčel a okamžik sledoval Inge Lingeovou a potom rej rybek v akváriu. Byly velké a černé; vedle nich pluly bezstarostně malé a průsvitné. Zelené vodní kapradí se chvělo s vlněním vody. Vojenský soudce měl zase ústa jako spínadlo. Inge Lingeová se však už vpravovala do své kůže. Jen když nebyla sama.

„Jako dítě jsem také měl akvárium,“ řekl vojenský soudce.

„Postavím na čaj,“ řekla povzbudivě. Hned věděla, že se bude chovat jinak. Její tichý, chlapecky altový hlas zněl ochraptěle. Ptala se sama sebe v duchu, proč má stále takový strach.

Víc neřekla. Chystala čajník a koflíky a cukřenku i se stříbrnými bachratými kleštěmi, dar poslaný vojenskou poštou z ruského města při řece Donu. Tam někde, ve dnech národního smutku, to celé začalo. Nebo to byla řeka Volha? Vždycky se jí obojí pletlo.

„Děkuji,“ odpověděl Paul Walter Manfred zu Löring-Stein. Chvilí o něčem přemítal. „Chcete-li a neurazíte se, mám s sebou kávu.“

Sjel paprskem pohledu ložnici, postel, polštáře a pokrývky a napadlo ho, že postele mluví. Vše – některá žena – vystaví na odív svou postelí.

Všechno v Inge Lingeové zajásalo. Chrapot z jejího hrdla odešel. „*Ti dva kráčeli spolu.*“ Nebyl soudce posel dobrého osudu? Člověk, který jí chyběl? Měla nakonec poměrně štěstí. Hodně lidí na tom bylo hůř. Vysoký důstojník měl to, co se jí prve nedostávalo. Byl to Němec, muž, a ne zástupce revoluce, jako domovnice nebo drogista. Nebo nějaký neznámý vetřelec.

Dívala se na dveře do chodby. Měla tu dvojí dveře. Těžké dřevěné dveře z jasanového dřeva, natřené bíle, s dvěma zámky, nahoře a dole, s řetězem, který koupila v železářství s německým jménem, u pana Seiterse, s jehož synem se vyspala v krámě na Staroměstském náměstí. A potom dveře do ložnice, dvě bílá křídla, jen o něco širší než ramena dospělého muže, v horních polovicích vyplněná mléčným sklem s přibližnými obrysy rohů hojnosti. Uprostřed, jako průhledný měsíc v úplňku, ležela koule, připomínající také křišťálové koule, do jakých se dívají stařeny, k nimž si chodila na Staré Město dávat číst z ruky.

„Jak to vypadá venku?“ zeptala se.

„Těžko říct. Nemáme přehled. Co hlásilo rádio?“

„Slyšela jsem jen vlnu povstalců. Stále se asi drží. Znělo to, jako by těsně u mikrofону, do něhož se mluví, někdo střílel. Takové

ošklivé praskání. Hlasatel říkal, že je to boj proti tyranům. Snad tím nemyslel nás. Vás... nebo mne...“

„Naše rádio jste neslyšela?“

„Prý obsadili blok domů okolo Černínského paláce a Keplerovy ulice, kde byla německá kulometná hnízda.“

Sledovala teď přímým, trochu poplašeným pohledem zraky soudního důstojníka. Mohlo mu být třiatřicet nebo o dva roky víc. Měl hedvábné světlé vlasy, toho druhu, které nikdy nešednou, a stejně světlou pleť. Byl vysoký a velice štíhlý. Viděla, jak se sklonil ke svému věcem. Jeho hřbet vytvořil velký hladký oblouk. Šedivá kůže kabátu se napjala, lesklá jako kus moře. Vyňal z kufříku plechovku. Podával ji s vojenskou samozřejmostí.

Nemohla číst jeho myšlenky a bylo to snad dobré, protože soudní důstojník si pomyslel, že už ho mohla dávno vyzvat, aby si odložil a aby se tu zařídil co nejpohodlněji, s patřičnými omluvami za to, co mu může a nemůže poskytnout, když tu už má protlouct svůj ohrožený čas s touto malou Inge Lingeovou, po tvrdém dni, kdy se vypořádával s udavači. Byla to jen kurva, která zkoušela tvářit se jako krasavice z Niebelungů. Musel by být slepý na obě oči a neslyšet její drsný hlas, jeho zvuk, a nemyslet na to, co nadhodil major Fuchs, který ho sem poslal. Ani na pustém ostrově by si netroufl tvářit v tvář téhle I. L. na víc než na kus řeči. Přitom se snažil stále usmívat. Myslel dokonce i na to, jak by si s ní poradil, kdyby byla příliš dotěrná.

„Neměla byste si sundat vizitku na dveřích?“

„Tady o mně vědí, a mé účty jsou vyřízené.“

„Kdo tu bydlí?“

„Teď jsou tu jenom ženy. A ke mně nepřijdou. Dali mi pár facek, když jsem chtěla jít ráno pro mléko, a trochu mi vynadali. Snad si

opravdu nemyslejí, že bych mohla patřit k nějakým tyranům. Do ničeho jsem se nikdy nepletla. Nikdy jsem nikoho netrápila.“

A potom: „Proč se nesvléknete? Nemusíme mít strach. Pan major nenechal nikdy nikoho na holičkách.“

Vojenský soudce se stále ještě nesvlékal. „V té drogerii naproti už nikdo není?“

„Ne, majitel si vzal ráno pušku a odešel s ostatními. Měl na hlavě naši tropickou přilbu.“

Dodala: „Přítíral se k nám. Naučil se dobře německy. Lízal paty důstojníkům. Tvářil se, když už není rodem Němec, jako árijec do dvacátého kolena. Vylepoval do výlohy osobně nejvybranější vojenské plakáty a výzvy ke spolupráci. Nevybarvil se, jak bych čekala. Ale jak říkám, nejsem směrodatná.“

„To jsou ti nejhorší,“ řekl soudce. „Fuchs říkal, že je tady klid, ale o drogerii se nezmínil. Tu vizitku nesejmete?“

„Nechci zbytečně otevírat. Ale když myslíte... Řekli mi včera ráno, co jsem a že to těch pár facek vyřídilo... Už mají asi vyhráno. Budou prý soudy, ale ne snad pro mne... Opravdu jsem jaktěživ nikoho nešíkanovala. Nemám na to povahu.“

Viděla jeho přemítavé kovové oči v bludišti šrámů po šavlích a nebyla si jista, jestli to, co musela ze sebe dostat, přijímal se souhlasem nebo s odporem.

„Dívala jsem se z okna až teď v noci. Strílelo se tu nedaleko. Ale už ráno. Měl jste štěstí, že jste se nedostal do palby. Prý mají všechny zbraně, co byly naproti policejnímu ředitelství v Bartolomějské – U Zlaté váhy. Proto si myslím, že muži, co odešli, nebudou zrovna tady nikde nablízku.“

Protože důstojník nedůvěřivě mlčel, zase myslela na hákovitý nos té ženy. A znovu se ptala sama sebe, zda to byla hojivost, nebo jed, v čem se přiznávalo nebo upíralo lidem právo žít. Najednou

cítala, že to šlo mimo zákon, jako prochází světlo sklem, protože to procházelo měřítkem, které má každý sám v sobě co nejhlouběji, aby ho nikdo nepřistihl, neusvědčil nebo aby toho nezneužil, co bylo už dávno a bude ještě asi dlouho správné nebo špatné, spravedlivé nebo křivda, s čím se nikdo nesvědčuje, protože to může být nebezpečné. Nezapomněla nikdy, co řekl otci cínař Hans-Peter Ulgrauh o svědomí, jako by si ho vymysleli lidi tak nebezpeční jako Ida Geronová. A tady s ní byl odborník ve věcech práva, aby se mohla zeptat a slyšela utišující odpověď. Proč si donekonečna lámala hlavu něčím, zač nakrásně ani nemohla? Cožpak byla sama velikou říší, která patrně jen jistým právem předcházela krutostmi odporu a možná ještě větším krutostem těch druhých?

Ale cítila, proč by bylo nevhodné potřetí zdůraznit svou nevinu, ačkoli se cítila bez viny, i když ne úplně. Jak říkal tatínek, stačí se narodit, aby se člověk cítil vinen. Naštěstí je to jen zevnitř, takže komu se nesvěří, o tom neví. Byl to jen tichý triumf, když si v duchu opakovala, že je nevinná, neúčastnila se žádné z těch velkých akcí jako po vraždě generála Heydricha, ani by u ní nenašli drahé servisy po popravených, ačkoli věděla, kdo se o ně hlásil, vehementně, jako by to byla pračka, kdo se čeho zmocní. Smířila se, že to dávali přednostně vybombardovaným. Nejsem chamtivá, v tom nemám nejhorší povahu, říkala si v duchu. Vrátila se jí ozvěna, pocit, který měla, než přišel soudce, jako by se vydávala na nějakou dalekou, dlouhou cestu, jejíž cíl se ztrácel. Bude příjemné to utopit v kafi.

Kdyby se soudní důstojník, kterého si představovala s talárem zvláštního soudu, alespoň svlékl, a kdyby se odhodlal odpovědět, když se tak dlouze namáhala. S lidmi bez vzdělání bylo rychlejší dorozumění.

V té chvíli viděl i Paul Walter Manfred zu Löring-Stein, že Inge Lingeová nebyla tak klidná, jak se tvářila. Povšiml si svými kovovými zraky jejích pokleslých koutků, maličko zahořklých.

Tak se tváří provinilí, pomyslel si. Věděl taky, že s provinilými je snadnější dohoda. Ale nevážil by její vinu na příliš těžkých vahách. Natolik majorovi věřil. Nebo – lépe řečeno – musel věřit.

„To všechno se nám nemělo stát,“ řekl a svlékal si kožený kabát s lesklou podšívkou, proštepovanou až do pasu drobnými kosočtverci. „Měli jsme Evropu od Atlantiku až po Ural. Takhle to nemělo být. Patrně jsme svěřili svou věc přece jen do mnoha nepravých rukou. Nemohli jsme být všude.“

Inge Lingeové se zdálo, že tuberkulózní Ida Geronová jí stojí v hlavě, za zadní clonou hadích očí, a že jí z nich snímá tkáně a tichounce říká něco, čemu neporozuměl nikdo kromě ní. Také soudce myslel ještě na jiné záležitosti, než polohlasem řekl:

„Není třeba zoufat. Porážka neomlouvá poraženectví. Zklamání samo o sobě nikoho nepovzbudí. Máme tu konečně ještě nedotčenou milionovou armádu. Se všemi si ještě jednou promluvíme pořádně německy.“

„Pověste si kabát do skříně, nebo mi ho dejte, ukažte.“ A když to udělala: „Je tu trochu pečiva, z pátku.“

Snad přece jen odejde ošklivá živoucí vidina s hákovitým nosem, utěšovala se. Soudy by chtěly nějaký důkaz. A tolik se od té doby stalo. Všichni jsou jiní, jsem taky už někdo jiný, není-liž pravda? Pak si pomyslela, že Paul Walter Manfred zu Löring-Stein s ní mluvil jako k sobě rovné, jako asi rozmlouval se soudními úředníky a hodnostáři nebo vysokými důstojníky, i když jeho *má dámo* a úsměvy zněly bez důvěrnosti, neobsahovaly výzvu nebo žádost, na jaké čekala. Nepustily ji dál než za zdvořilý povrch slov. Byla odbornicí na všechny druhy vojsk. Byli u ní ženisté, pěšáci, střelci a spojaři i letci,

na čemž si směla zakládat, a námořníci. Voněli válčištěm, mořem i větrem a dálkami, po kterých, jak se jí zdálo, je lepší toužit. Cítila se vždycky asi o něco starší, než byla, třebaže jí Fuchs ujišťoval, že se její levá dívčí noha dotýká na správném místě pravé, už dokonale ženské a zkušené nohy, aby věděla, že pro něj není ani příliš mladá, ani přespříliš stará. Opakoval jí, jak je hezká a v čem jí milování svědčí.

Věděla, jak nedoslýchali dělostřelci, nebo jak lovili telegrafisté v éteru krátkých a středních a dlouhých vln, a ve volných chvílích poslouchali hudbu, ne vždy z povolených stanic. U ní doma si nepřišli na své, poněvadž krátké a dlouhé vlny dala tajná říšská policie vykuchat i z německých radiopřijímačů; stačilo to, když zaslechli ve vzduchu něco, co jim dokázalo pokazit dovolenku. Zнала skoupost i štedrost důstojníků, jejich nedočkavou a přitom rychle opadající chtivost, jakmile byli alespoň zkraje nabaženi. Byly to všechno mrňavé výstřiky radosti. Prosté i složitější chutě, když se na ni tiskli, břichem nebo na záda. Nebo když se jednou musela nechat vodit jako trakař prvním vedoucím Pracovního úřadu, kterému manželka vytýkala, že dole je pro něho nahoře a vpředu vzadu. Museli především bojovat. Vojáci válčili a generálové vyhrávali bitvy. Obojím to zkracovalo žíly a ubíralo z milostného času. Jenže generálové k ní nechodili, důstojníci jen někdy a poddůstojníci a vojáci byli jiní. Stačilo jim maloučko lichotit, pokud šlo o jejich těla a nohy a podbřišek, aby ji za to zahrnuli neúměrnou vděčností. Neměla nejlepší paměť na jména, ale některá si pamatovala dlouho. Zakrývali to drsnými a posměšnými slovy na svou i její adresu.

Ještě neměla v bytě tak urostlého a vzdělaného a vysoce postaveného muže. Snad mohl projevit o něco málo víc hřejivosti, ale uvidíme. Za chvíli by se ho mohla zeptat, kde bojoval, jaká zranění utrpěl a v jakých bitvách zvítězil. Dovedla ocenit i nejmenší pŕtku,

protože všude šlo o krev, o život, o nohy a ruce a oči, a slyšela o vojácích, kteří ztratili, co žádný muž nechce ztratit; o co se u mužů bojí i ženy; kdoví, jestli v muži, který přišel o to, čím byl mužem, částečně nebo docela, ještě dříme touha. Nebylo asi takového muže, který by s tichou, neokázalou skromností nemluvil o tom, kde nastavoval svou kůži, anebo který by to alespoň neukázal v očích. Neměla nouzi o odpovědi, když se odhodlala ptát se. Soudce by jí mohl vyprávět o soudech a zákonech, o vině a trestu, zločincích a právu. Jak je to s promlčením? Jistě se na hodně zapomene. Už aby byli tak daleko. Nikdy nepřestávala být ženou. Ani včera ráno, když dostávala své políčky a slyšela česká slova zastání z úst drogisty, ačkoli dodatečně ji napadlo, že jí mohl naopak ještě přitížit. Lidi jsou nevyzpytatelní. Snad nechtěl drogist, aby – kdyby ji bili víc – ze zoufalství neřekla, co by asi stejně neřekla?

Každý musel mít na světě něco, nač byl pyšný. A trochu ještě z jiných důvodů, pro které bylo mnoho příčin a jedna z nich také ta, že se ničím jiným nevyučila. Mohla být holičkou, masérkou, manikýrkou a pedikérkou, ale takhle tomu byla blízko. Slyšela o japonských ženách, které utěšují své hosty, ale s pevně vymezenou hranicí, kterou se žádná strana neodvážívá překročit a porušit. Nikdy tedy nepřestávala být ženou, aby nebyla zároveň s tím, co jí rušilo a vadilo, i pyšna na takovou návštěvu.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein již smekl i svou krásnou soukennou čapku. Odložil ji do mušelínového křesla. Měl zlaté vlasy jako poušť nebo slunce. Ležely poslušně na jeho úzké hlavě, nahoře protažené dozadu. Mohla si myslet, že jeho zasmušilé zjizvené čelo je plné vážných myšlenek, když zase tak dlouho mlčel. Převracela si jeho nedůvěru v chytrost. Shledal, že její koutky po těch několika neurčitých větách, jež pronesl, stoupaly zase vzhůru, jak se usmívala na skříň, kde se houpal na ramínku s janta-

rovým věšákem nádherný plášť, a na vojenskou čapku s tvrdým stínítkem na mušelínovém křesle.

„Musel jste hodně vytrpět,“ začala.

„Zatím pro jistotu zamkněte a zastavme dveře, aby se sem nikdo nedostal. Touhle skříň bychom to mohli zatarasit.“

Doktor Paul Walter Manfred zu Löring-Stein přelomil bez jejího souhlasu a nepřiliš šikovně rukojeť smetáku. Rozložil kousky na dlaždicích předsíně. Podařilo se mu odtlačit pomalu, aby nedělal hluk, skříň až před dveře. Musel mít sílu, pomyslela si Inge Lingeová. Ani se přitom nezadýchal. Měl silné bílé prsty s rezavými chloupky na hřbetech horních článků. Poručil Inge Lingeové zamknout a pak, když proklouzla kolem něho, takže cítil její krémy, dorazil skříň až ke dveřím.

„Chápete?“ zeptal se. „Právo je síla. To je celé tajemství práva. Slabé, nemohoucí právo je jen odvar, ozvěna, selhání. Teď bych mohl dohonit, co už téměř tři noci za sebou zameškávám. Soudili jsme do poslední chvíle. Bylo to za duben a květen asi dva tisíce rozsudků. Jejich a naši lidé.“

„Přála bych si, aby to bylo spravedlivé,“ vyklouzlo z ní.

„Definici spravedlnosti ještě právo nepostihlo. Je jenom definice nespravedlnosti, podle hlediska, které zaujmete. Můžete se spolehnout.“

„Ráda bych se spolehla.“

„Musíte.“

Soudce se kovově usmál. Smály se jeho šlachy, oči, asi v duchu viděl, co Inge Lingeová nemohla vidět. Nebo to bylo něco jiného než úsměv. O co se opírala jeho slova a za slovy jeho síla, jak zlomil smeták a odtlačil skříň, a jak ji oslovoval, spíš jako by jí rozkazoval, bez očekávání nejmenší odmluvy. Jak zmapoval byt, od dveří k oknu, kuchyň, pokoj, stropy a podlahu.

Slovo „spolehnout“ pro něj muselo zahrnout něco, co by ráda pochopila, aby převzala trochu jeho jistoty a sebevědomí. Paul Walter Manfred zu Löring-Stein to říkal, jako by jeho slova byla z olova. Dech, který je nesl, připomínal výbušnost střelného prachu. A teď týmž způsobem mlčel. Představila si ho v taláru přes uniformu, jak stojí a soudí. Nebo odsuzoval vsedě? To bylo zvláštní, jak si ho představovala bezdůvodně, aniž věděla proč, v nějaké temné skalní sluji, a místo v klotové pláštěnce v medvědích kožšinách. Hleděl na ni unavenýma očima. Asi opravdu dlouho nespal, pomyslela si, a zmocnila se jí lítost k němu, jako by nebylo žádné krutosti na světě, v životě, ani v jeho slovech nebo mlčení. Tahle kaše je přece jen všechny srovnala.

3

Noc postupovala pomalu. Květnové noci jsou v Praze dlouhé.

Myslel na noci, kdy člověk cítí, jak v něm pulsuje život jako míza ve stromech, vůně v květinách, a naopak, noci, kdy člověk cítí smrt, jako by měla prsty, dlouhé ruce.

„Máte tu všechno, co potřebujete,“ ujistila ho už nejméně potřetí Inge Lingeová. „Muži jsou určitě pryč.“ Pohled vojenského soudce ožil a v jeho očích spatřila něco, co v ní rozeznělo, v co doufala. Bylo to hluboko v ní stejně jako na dosah.

„Jste čistá Němka?“

„Jak to myslíte?“

„Z Německa, nebo tady odtud?“

„Jsem z Německa a trochu také odtud. Ale víc asi z Německa, z Magdeburku.“

Vzpomněla si na vojáka, který se posmíval ruské armádě. Jediný voják zapřáhne koně do dvoukolového vozíku, naloží si tolik munice, co koníček utáhne po rozblácenější cestě, než si německá fantazie může představit, a jede přes čtyřicet kilometrů. Když cestou vojáka ani koně nic nepotká, co se stane potom? Voják se smál v posteli: Munici vystřílejí, koně zabijí a vozíčkem pod koněm zatopí a koníčka snědí. Vojáka zařadí do jednotky. Tím chtějí čelit Německu? Mohla jen hádat, čím se lišil vojenský soudce od vojáka, který jí to dal k lepšímu: mají oba jen nos mezi očima.

Chvilí na ni vojenský soudce pátravě pohlížel. Pustila rádio, vytočila knoflíkem vlnu 415 metrů. Hlasatel volal, že Praha úspěšně bojuje, šarvátky se přenesly z okrajových čtvrtí do středu města. (To je asi, co tady slyší.) Dala co nejtišší hlasitost. Části nepřátel-

ského vojska skládají zbraně. Pokud narážejí tanky na povstalecké jednotky, jsou vyřizovány pancéřovými pěstmi nebo Molotovovými koktejly, nebo se vzdávají. Bylo to jako bodnutí nožem, které si sama způsobila. A byla ráda, že to slyšeli spolu.

„Co říkali?“

Pokusila se to stručně říct.

„Vaši rodiče byli Němci?“

„Jistě,“ poznamenala. „Odpočinul jste si?“

„Mám, jako právník, rád základní věci jasné, snad mi rozumíte. Kde bych se tady mohl převléknout?“

Inge Lingeová se usmála. Sama už překonala doteky únavy. Byla příliš vzrušena, aby ji únava přemohla. Jak řekl von Fuchs, měla v sobě ještě příliš mnoho živočišného tepla. Mohla by tím zatápnout, podle Fuchse, pod lokomotivu. Vždycky, napadlo ji, když se v životě sešli dva lidé, mohlo se mezi nimi něco rozvinout. Něco, nic, někdy, možná. Nikdy nikdo neví proč, a proč ano a proč ne. Cítila v sobě vlny jako nějaký oceán, příliv a odliv, co zůstávalo na povrchu a co šlo hluboko.

Vážila, nakolik to závisí na ženě, nakolik na muži.

„Převléknout se můžete tady nebo vedle.“ A potom: „Mám babičky po všech stránkách v pořádku.“

„Ne,“ řekl. „Raději ještě ne.“

A dodal: „Samo sebou. Neřekl jsem to proto.“

„Už jsem se skoro lekla,“ řekla. Čekala, až se soudce zeptá, z jakého důvodu, aby mohla vysvětlit, že proto, že se snad k ní přišel opravdu jen převléknout. Chtěla mu zároveň dát najevo otevřeněji, že v něm vidí současně muže, se všemi šrámy po šavlích, a že si dovede představit, jaký je, třebaže mu přiznávala právo na únavu. Unavený muž není po všech stránkách mužný, o tom by mohla vyprávět. Únava zdolá i muže, který se ještě včera choval jako

přeborník a chce si vybrat své sladké sousto za tři nebo pět měsíců, anebo tři nebo pět mužů najednou. Ale tak unaven vojenský soudce nevypadal. Pracoval sedmdesát hodin v jednom kuse? Snad přece jen s přestávkami. Dovedla by mu dát hlavu do klína, a kdyby chtěl víc, a myslela na své měkké a vláčné dlaně a tváře a ústa a na svá břívka prstů, a na to, čím se muž vzpamatuje. Co už pro pár mužů objevila. A čím se také cítila dobře, jako každá žena, která muži něco objeví.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein to přičítal zřejmě své otázce a neptal se. Pohlédl na ni svýma kovovýma šedýma očima. V jeho tváři se nepohnul sval. Mohl udělat z minuty na minutu seznam všeho, co a jak včetně něho vnímala. Co si nenechala utéct a co naopak pomíjela, téměř trestuhodně.

„Už se vaří voda na kávu,“ oznamovala.

Pozvedl světlé, sluncem vybílené brvy. Myslel si, jak se povedlo, že on, soudce, důstojník a historik, se dostal k tomuto pouličnímu stvoření. Viděl brzy, kde je: u ženy, která – které – zůstávají dlouho vzhůru a spí do tří odpoledne. Zatím je zlatý věk činitelů, k nimž patřil, pryč. Mohl hlouběji uvažovat o dočasnosti, která, jak se ukazuje, pracuje ve všech směrech. Mohl svalovat vinu za to jen částečně na majora Fuchse. Ale odepsat z jeho vrubu vše také nemohl. Nepočítalo se s povstáním. Chyby některých generálů jsou neomluvitelné. Byla to ještě jen otázka dnů, nebo dokonce hodin? Nebo toho, která nepřátelská armáda se sem dostane dříve? Stíkl zuby. Každý musí být v této chvíli za sebe svým stratégem, předvídat nepředvídatelné, generálem, kapitánem na lodi, která se potápí, ale musí najít dost záchranných člunů pro své mužstvo, důstojníky a kapitána. Anebo když už ne pro všechny, alespoň pro sebe, jednoho soudce. Není směšné, jak se všechno opakuje? Nestál jeho otec, důstojník generálního štábu a dějepisec, před stejnou úvahou po první válce? Válka

je ztracena, ale generální štáb se musí podařit zachovat, pro příští válku. Dějiny soudí nesmiřitelně. Kdyby se boj přenesl i sem, do tiché Kaštanové ulice, kam ho poslal cikánský míšenec Detleff von Fuchs, pak by si stoupl k oknu a střílel, do posledního náboje.

Rozhlížel se po bytě. Skříň stála u dveří a u zdi vzniklo velké prázdné místo se starou pavučinou. Inge Lingeová pomalu odstranila pavučinu a zamáčkla zvířátko.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein zatím už věděl o všem, co tu bylo. Kdyby se naplnilo, v co chtěl doufat, odešel by tak, jak přišel. Nelámal by si hlavu, co s tou malou děvkou (jak příhodně jí to vlastně včera ráno vmetli do tváře!), která poučila bez ustání své chvíli smyslné a chvíli malátné oči naplněné žádostí a chovala se jako vdova.

Sledoval neslyšný pohyb černých ryb v temné zelené vodě. Hroty ploutví jim vyčuhovaly až na hladinu. Postřehl klesání a nadouvání malých skřelí. Barevné neónky proplouvaly od jedné skleněné stěny k druhé.

Ani kdyby mu Inge Lingeová zachránila život, a kdoví, zda mu ho opravdu nezachránila, nevázal by si ji na krk. Pro tuhle část posádky, jako pro krysy, je zbytečné hledat místo v záchranných člunech. Právo byla síla i lest. Nutnost. Mohl by říct historická nutnost, ale dal přednost, co se týkalo jedné z děvek wehrmachtu, jejichž existence ve vojenském ležení mu i nechtěně připomínala krysy, vyškrtnout všechno, co znělo jako nechtěný patos. Vzrušení v jeho případě se upíná jiným směrem. Síla bez práva a lest bez práva byly opravdu jen silou a lstí, kdežto vtěleny v právo se staly principem. Nesměl zavdat příčinu, aby mu četla myšlenky, jako mohl číst její, a rozhodl se zatím nevyvracet ani nepotvrzovat její domněnku, že by se s ní obtěžoval. Bylo by šílené k sobě připoutat ještě takové břímě. Zároveň ho napadlo, jestli vyvázne tak lacino,

jak přišel. Měla pravdu, měl štěstí, nedostal se do střelby, nikdo ho neviděl. A byla to tichá ulice. Poprvé ho napadlo, že by ho mohla zradit. Co prve chtěla říct tím, že by si přála, aby „to bylo spravedlivé“? Měl se vykoupit něčím, z čeho by se pozvracel? Na krk by si ji pověsil leda prasák Detleff von Fuchs, pro kterého byl ženský zadek víc než úcta k matce. Věru měl někdo na německém velitelství krutý smysl pro humor, když mu svěřili Ochranu říšskoněmeckých žen v Praze.

V jednačtyřicátém chtěl Adolf Hitler udělat z Paříže lunapark pro celou Třetí říši, ale nevyšlo to; jako nevyšly zátopy připravené pro invazní vojska. Kolem Dieppe se skoro všichni utopili. Nebylo to tak jednoduché. Nepodobalo se to dnům všezahlušující slávy, kdy Hitler, ne už pouhý vojáček, který se vyšinul, a žádný ubožák, kterého jen potkalo štěstí, nacházel příznivé přijetí v nejvyšších kruzích německé šlechty, armády a Nejvyššího velení. V roce 1943 se sběhlo mnoho věcí, které mohly vzít opačný směr. Zákon mu určil, aby sloužil u vojenského soudu, a smysl pro povinnost mu velel, aby se nedal ochromit nepříznivými okolnostmi. Skutečnosti, které nevyšly najevo před pučem, provedeným malou skupinou osob bez účasti a podpory širokých lidových vrstev a proti jejich zájmům, ale až potom, vnesly hodně zmatku do všech záležitostí, jak se vyvíjely následně. Jako vojenský soudce, který měl tu pochybnou čest soudit pučisty, odešel s čistým štítem. Nevěnoval nikdy příliš pozornosti polním nevěstincům, které nahradily zamýšlený lunapark. Věděl jen, že polovina prostitutek se přihlásila dobrovolně, z měst Hamburku, Berlína a Mnichova, a druhou polovinu nebylo svízelné sehnat dohromady jako povolné stádečko. Platili jim marku za muže. Druhá marka šla na státní poklad. Marka spojila Německo ještě těsněji než všechno ostatní. Vojenský soudce ví o všemocnosti marky víc než řadový civilista. Musí.

Napadlo ho, že by se mohl vykoupit, slevit si v zásadách. Přál si náhle získat důvěru Inge Lingeové. Dívala se na něho příliš drze a zkoumavě? Věděl tolik, že nedůvěřivého člověka nelze oklamat tak rychle, snadno a beze zbytku. Mohl by ji přimět, aby vyšla bez ochrany do ulice a aby šla před ním nebo s ním? Asi nezamýšlela utíkat z Prahy do Německa, kdyby za to musela platit nějakou nepříjemností, nemluvě o osobní bezpečnosti.

Nebylo to nové zařízení, na které pohlížel s uznalostí ve výrazu, aby si toho mohla Inge Lingeová všimnout. Byly v tom možná i nečisté prsty majora, který kromě Ochrany říšskoněmeckých žen spravoval výkupnu nábytku v Čechách a na Moravě. Vděčil mu za úkryt. Ale co v případě, že se boje už opravdu přenesly z okrajových čtvrtí? Nechtěl se ho ten mizera zbavit tím, že ho poslal právě sem? Prase zůstane vždycky prase. Mohla to být docela dobře záludnost stejně jako jediné východisko.

Dal by ještě dnes, teď, postavit majora Detleffa von Fuchse ke zdi, bez nejmenších výčitek. Znovu si říkal, že by měl spát.

„Není vidět světlo na chodbu? Ani škvírami ve dveřích nebo kukátkem!“

„Ne.“

„Přinesl jsem vám něco. Nechci nic zadarmo.“

Nebyl tak smyslný, jak asi chtěla, ale měl pro ni náhradu a mínil jí to dát najevo a současně si ji naklonit jinak; nemluvě o markách, na které v souvislosti s Inge Lingeovou také myslel. U všech takových běhniček je to asi především otázka kolik a jak rychle.

Bylo směšné, že musel myslet na setkání s Inge Lingeovou jako na souboj. Místo kordů nebo pistole bylo nástrojem tělo a nešlo hned o život.

„Ne, měl byste o mně špatný obraz,“ odpověděla nečekaně Inge Lingeová.

Zase v sobě cítila vlny, jako by člověk byl moře a trosečník současně, a jak hluboko se jí to dotýkalo. Co se v ní převalovalo, nahoře i dole.

Vojenský soudce vytáhl malý kámen a Inge Lingeová přehlédla, že zájem soudního důstojníka byl stále mimo její bílé ruce a tento dům. Na okamžik zapomněla na černovlasou Idu Geronovou; ale bylo zvláštní, že to vzápětí pomíjelo; napadlo ji, že ta žena byla také kdysi mladá, měla nebo neměla matku, otce, bratry, svoje drobnůstky, které má žena ráda, protože je dostala od někoho, na kom jí i dodatečně záleží. Ale to, co takoví lidé dostávali, přišlo do nepovolaných rukou. Už to nebylo jejich. Snad na hodně věcí zapomněli, ale na něco jistě nezapomněli, jako by ona na některé svoje dárečky nezapomněla. Proč jí chce dát prsten s takovým kamenem? Nechtěla pochybovat o pravosti démantu. To by snad vojenský soudce a důstojník a šlechtic neudělal. Ne, opakovala si, ale o to nešlo.

„Detleff von Fuchs sem chodí často?“

„Děkuju,“ zmohla se Inge Lingeová na odpověď.

A dodala: „Ne, nečekám, že by teď přišel... Už dávno tu nebyl.“

„Tahle ulice by mu nebyla nebezpečná,“ řekl Paul Walter Manfred zu Löring-Stein trochu dvojsmyslně a současně věcně, aby v tom neslyšela jen to. „Není to ještě střed...“

„Myslím, že by nás žádná chytrá pojišťovna už nechtěla pojistit.“ Položila kámen na noční stolek. Náhle ho nechtěla Inge Lingeová ani uklidňovat. „Chtěl jste spát. Můžete se připravit. V koupelně je čistý růžový ručník. Mám ještě dobré mýdlo.“

Podruhé ho napadlo, že by ho mohla zradit. Mohli být s von Fuchsem domluveni? Nelíbily se mu její zelené oči, odrážející, možná, její slabost. Každá žena, které se líbil nebo která se o něj ucházela, od něj něco chtěla. Neměl rád lidi, za jejichž čelem mohl spíš tušit než vědět jistě. Odhodlal se jí čelit každým vláčkem své vůle.

Inge Lingeová mlčela. Byl to majetek jeho rodiny? Nevzal drahokam nikomu? Oživila si dávné šrámy, co způsobí ztracená věc, i maličkost. Nebo ho dostal úplatkem? Věděla, že každý se nechá koupit. Někdo za večeři, jako von Fuchs, za kousek teplého masa, pár lechtivých žertů, jiný za marky, křišťál nebo šperky. Někdo je ke koupi pouhou lichotkou na adresu jeho mužnosti a ovšemže to platí i o ženských, které jsou svolné šplhat za dobré slovíčko skály. Někoho lze koupit za pouhý vzdech nebo zaúpění v pravý okamžik. Za škrábnutí nehtem na holé kůži. Byl to přece soudce. Přicházel do styku s obviněnými, s právem, s příbuznými obžalovaných.

Měla v duchu před sebou zanícené oči vojáka, který říkal, že se do Německa posílalo všecko; i deštníky, brýle, protézy a zlaté zuby. Vyprávěl, že když nakládal lopatami na uhlí dětské boty, byl najednou rád, že mu neteř zabila bomba. Byla to asi spousta dětských bot, bílé, modré a růžové, s ošahanými a umatlanými tkaničkami.

Ale Paul Walter Manfred zu Löring-Stein se díval do šatníku; zdál se mu příliš blahobytný; pomyslel si, že všichni brali, když korytem, které naplňovala kořistná komanda, se ještě valila hojnost všeho.

Šaty páchly voňavkami. Chtělo se mu náhle stonásobně spát. Proč se vlastně tak dalece ovládal před tou malou děvkou? Proč neudělal okamžitě, co se mu chtělo?

Napadlo ho, že ženy, nejenom kurvy, jsou nebezpečné tím, čím jsou nebezpeční jedovatí hadi nebo hadi škrtiči. Souhrn všech předsudků, i jejich zlomky, znamenaly včasné varování.

Díval se na Inge Lingeovou. Viděl její malou, pevnou postavu, nejenom proto, že by ji sešněroval korzet nebo pas; mohl si domyslet, že měla nejjemnější prádlo, protože chvílemi působila jako pod šaty nahá. Jen kurvy se dovedou pohybovat nebo stát, jako by

i v šatech byly nahé. Jako by i navlečené do svých výpravných, navoněných hadříků na sobě nic neměly. Postřehl uzliny svalů na lýtku, když měla přehozenou nohu přes nohu. Pozoroval ji chladně, pln šrámů po šavlích. Byla to děvka. Milostnice za pár marek. To mu ještě chybělo. Tak jako nepřestane Detleff von Fuchs krást a pelešit se s každou děvkou, která je k mání, za všech okolností a všude, bude i ona nastavovat svůj klín a roztahovat nohy ve jménu Třetí říše, ve jménu čehokoli, pro svůj prospěch. Pálily ho oči. Bolela ho hlava. Měl před sebou prodejnou děvku, umělkyni z laciných salónů, pro kterou, cokoli řekl, bylo plýtvání. Nesmí se nechat zmást žádostí a starostlivostí v její tváři. Byl znavenější, než si myslel. Věděl, čím by to mohlo být nebezpečné. Krok vpřed, krok vzad? Ne, ne, nic. Myslel na muže, které viděl v posledních hodinách u soudu. Nestálé charaktery, slabochy, rozložené lidi. Dezertéry. Důstojníky, kteří selhali na poslední chvíli. Prasata. Měla sourozence? Byl někdo v její rodině souzen, nemocen? Myslel na dědičné choroby, nemluvě o získaných chorobách.

Vzpomínal si na dobře ošetřované jezdecké koně. Jak se opíral o ohradu a pozoroval pomalé, rytmické pohyby koní na pastvě. Velcí, v husté šedé mlze mu připomínali místní sedlácké ženy s velkými zadky a prsy a skromnou pýchou.

„Chce se mi spát,“ řekl.

„Je pozdě.“

„Myslíte, že by někdo měl zůstat vzhůru?“

„Nevím.“

„Berete si uklidňující prášky?“

„V neděli jsem si vzala prášek.“

„Máte špatné sny?“

Chvíli hledala odpověď. „Jen, když je nálet. V únoru bombardovali Američani Prahu. Faustův dům, číslo 40. Německou nemocnici.“

„Co jste čekala?“

„Mám nedobré sny, jen když se děje něco mimořádného. Když se střílí. Když jsem sama. Mám ráda svůj pořádek. V sobotu jsem se probudila tichem.“

„Bojíte se tmy?“ zeptal se vojenský soudce.

„Všechno se změnilo,“ řekla. Nechtěla říct zhoršilo.

„Co si myslíte o armádě?“

„To nejlepší,“ ujistila ho.

Kurva, pomyslel si.

„Mám ráda silné muže, sílu, která by mě dokázala ochránit. Ne proto, že bych byla choulostivá. Jsem žena.“

„Jistě,“ řekl soudce. Otloukalo se mu o spánky slovo kurva.

„Mám prostě ráda silné muže.“

„Slyšel jsem,“ opakoval vojenský soudce. „Máte ráda válku?“

„Ráda? Nevím. Není to možná dobré slovo. Co můžete dělat, když je válka? Nečekala jsem, že bude tak dlouhá. Nečekala jsem porážky. Ale možná, že tomu nerozumím. Mám ráda silné muže, kteří se ničeho nebojí, porážka neporážka.“

„Bojíte se násilí?“

„V tom jednom ohledu.“

„V jakém ohledu?“

„Slyšela jsem, že třeba někde v Indii nebo Pákistánu potrestají ženu, kterou někdo znásilnil, smrtí. Leda by měla čtyři mužské svědky, že ji opravdu někdo znásilnil. Kde by je vzala? Věří se zásadně a přednostně muži, ne ženě. Bojím se, když se žena nedovolá práva, jako by si nesměla dělat se svým tělem, co chce, a nesměla odmítnout, co nechce, jestli mi rozumíte.“

„Nemyslím takové násilí.“

„Už jsem si svoje odbyla, doufám.“

Pak řekla: „Nejsem ráda sama.“

Inge Lingeová se snažila říct hlasem víc než slovy. Znovu jí vojenský soudce připomenul, jak se rozhlížel jako lidi od policie, když poprvé vstoupil nebo ještě než vešel. Chtěla se zbavit ve společnosti soudního důstojníka nejistoty a strachu, který měla, když byla sama. Přála si uvolnit se od úzkosti, která neměla jméno. Myslela pořád na to, co je. Nebyla si jista, jak se vojenský soudce dívá na ženy. Ale vnímala, jak chtěl vstoupit do jejího nejnějnějšího soukromí svými otázkami, ale ne způsobem, jakým by mu to dovolila ona.

Vojenský soudce četl z každého jejího hnutí, i když teď nehnu-la řasou. Štítil se tlustých žen a v hloubi duše věděl, že kdyby ji měl před soudem, neměla nejmenší vyhlídky. Uráželo ho, jak ho sváděla, jako by ho chytala do pastí. Podobalo se to vůni parfému, která se na muži zachytí, stejně jako se muž zachytí na ní. Usmál se spíš úšklebkem, na který okamžitě odpověděla Inge Lingeová svým sýrovým úsměvem. V rozvernější náladě by si řekla, jaká škoda, že Němci neuznávají francouzské rčení, že neuspokojit ženu je zločin.

Nevěděla, co od ní vojenský soudce bude chtít, a převrátila si to vzhůru nohama: co nechce? Soudce sklouzl pohledem po jejím bílém masitém hrdle.

Cítil ospalou energii ženy před sebou. Neměl rád lidi, kteří ne-mají schopnost mluvit, ani dost síly mlčet. Mísil se v něm odpor a pohrdání s nutností ovládnout se.

Její postel stejně jako její oči říkaly, v co doufá.

„Myslíte, že bych si tedy bez obav z prodlení mohl lehnout?“ ze-ptal se suše.

„Jistě.“ Inge Lingeová šla rozestlat. Nevěděla, co myslel slovem *prodlení*. Něco zanedbat? Zradu? Věrolomnost? Zvykla si, že u ně-kterých lidí musí pátrat po skutečném významu slov. Zнала od

sebe, že člověk neříká vždycky, co má na mysli. Naopak. Nebo je to hra. Může to dosáhnout cirkusové krkolomnosti. Netýká se to jen nejdůvěrnějších vztahů muže a ženy. U těch se slova a náznaky snoubí, někdy nedovoleným způsobem, jako bratr a sestra, otec a dcera, matka a syn. Proč někdy chce být žena jako muž a muž jako žena. Jak si chtějí muži i ženy připomenout, čím byla kdysi zvířata.

„Chtěl bych zůstat sám.“ Řekl to jako rozkaz. Nebo jako rozsudek.

Koutky úst Inge Lingeové poklesly. Nezeptala se proč. Bylo to hrubé. Být muž, rozmyslela by si dvakrát takovou neomalenost. Co nutí muže k nehoráznosti? Kudy procházela čára dělicí lidi od lidí, jestliže dělal, jako by ho chtěla kousnout nebo spolknout zaživa, jako hadi Detleffa von Fuchse, když polykají myš, nebo jako by se štítíl? A zase se cítila vinna, obtěžkána něčím, co získávalo pozvolna určitější obrysy, jako člověk, vynořující se z mlhy, za černou tuberkulózní Idu Geronovou, které byl bůhví kde konec. Teď pochybovala, že příkrá dělicí čára šla mezi takovými lidmi, jako byla Ida Geronová a ona sama nebo její otec, Ferdinand Linge, dokud ještě žil a roztíral bílou pěnu na bradách všech šarží kromě uherské jízdy. Věděla, že ta, na kterou myslela, dávno zahynula. Nemusel to už nikdo potvrzovat. A třebaže si ji stále představovala, jako kdyby ještě žila, jak ji viděla naposled, spatřovala ji zároveň jinak.

„Jistěže,“ souhlasila nahlas. „Tady je lůžko. Spěte dobře. Budu vedle v kuchyni.“

A pomalu odcházela jako po prohraném boji, uražena i překvapena sama sebou. Rozptýlení, které mohla připočítat na důstojníkův vrub, bylo jen krátké. Přemýšlela o vojenském soudci. Paul Walter Manfred zu Löring-Stein se přitom díval na stěnu, kde visel obrázek, a zeptal se, ještě než došla ke dveřím:

„Pruský generál?“

Inge Lingeová se ohlédla a přisvědčila. Generál na obrázku měl modrý kabátek, široké červené manžety a vysoký žlutý nákrčník, takže nosil bradu a nos nahoru.

Překročila práh a zavřela za sebou. Snad to celé způsobila jeho únava. Měla to pochopit dřív a ušetřit si bolesti hlavy. Nebyla to přece jen hruška na větvi, aby se dala bez váhání utrhnout. Snad, kdyby se byl Paul Walter Manfred zu Löring-Stein alespoň trochu překonal a zapomněl, nemuselo to být tak skličující. Ženu zraňuje muž dvakrát; poprvé tím, co a jak vyžaduje, podruhé, co pomíjí. Potřetí délkou (nebo krátkostí) času, který tomu obětuje. Neočekává, že pro ženu má povinnost i potěšení stejný charakter. Žena nerozděluje potěšení a povinnost příkrou čarou jako muž. Neděle i pondělí jsou pro mne stejné dny. Vločka sněhu je něžná, jen pokud neroztaje nebo naopak neztvrdne mrazem. Nenechávala odcházet muže bez požitku. Komu by se líbilo nechat se odmítnout? Bez zkoušky noci nemůže nikdo ráno vědět, kdo je kdo. Je to už provždy ztracená možnost. Neměli by držet spolu, už pro krušnost doby? Bylo jí smutno. Už věděla, že vojenský soudce udělá, jen co chce, bez ohledu na to, co by si přála. Odejde nebo zůstane pouze podle svého uvážení. Zvony už zmlkly. Ani si toho prve nevšimla. Jistě pan Haske ani otec Hesmussen nespali. Patrně žádný Němec v Praze, včetně německých dětí, této noci nespal. Bála se instinktivně odmítnutí, pro všechno, co to zahrnovalo a co to ohlašovalo. Bylo to odmítnutí? Co když to byla opravdu jen únava? To je, nač si má zvykat?

Měla pocit jako člověk, který vzpomíná, co z něho zůstalo na cestě, po které už nejde.

Pokoušela se usnout na pohovce v kuchyni. Ale ležela a dívala se otevřenýma očima do stropu. Bylo jí lhostejné, kolik je hodin. Čas ztratil význam. Mohlo být osm ráno nebo tři odpoledne anebo čty-

ři s pŭlnoci. Čas se zastavil jako bezvětrŭ. Kde se to bralo, touha po oddanosti, s někým být? Touha po doteku? Snaha zabít požitkem všechno, co bylo nepřŭjemné a čeho bylo najednou tolik. Ozvěna dívčí touhy někoho milovat, z které se stala alespoň schopnost se pomilovat. V téhle chvíli jí nešlo o peníze jako v hloupé anekdotě Detleffa von Fuchse, že by si nikdy zásadně nenechal od ženy platit. Nebo touha, která se podobala vlnám v moři, když se vzájemně přiblíží a prostoupí, než se zase oddělí, součást širého moře. Přála si líbit se mužŭm, muži? Bylo to hlubší a širší. Mohlo to vypadat jako výčitka svĕtu, kdyby všechno nebylo tak proradné, záludné nebo chatrné, prohnilé jinak, než červivé ovoce, které jí přinesl minulého dubna, posledního roku Německa v Itálii, major Fuchs. Jak to, že to vojenský soudce vŭbec necítŭl? Mohou být někteří lidé jako z kamene, bez nejmenšího strachu o život? Chtĕla se mu prve svĕřit, že se bojŭ umřít, je ještĕ mladá. Jak to, že mŭže být druhý človĕk vzdálenější než jakákoli měřitelná vzdálenost, je-li jen oddĕlen tenkou zdí mezi kuchyní a obývacím pokojem? Ještĕ pořád snila o tom, že bude někoho milovat a někdo bude milovat ji, komu se oddá a kdo jí to vrátŭ oddaností. Vĕděla, jak poddajné je slovíčko líbit. Kolik je v tom dobré vŭle, přání, chtĕní. Čím je každé slovo, dech, pohyb, prostoupeno tělem jako namočená houba vodou, kŭže vůní, noční nebe hvĕzdami. Nejblŭž byl major Fuchs, ale možná, že jen z její strany, ne z jeho, třebaže nechtĕla být nevdĕčná a stĕžovat si jako zlá koza, o které jí jako dĕvčátku vyprávĕl tatínek. Mít sestru nebo bratra, bylo by snadné je obejmout a cítit lidské, živočišné teplo človĕka, které rozpouští sklŭčenost. Četla o anglickém spisovateli, který nikdy nemiloval tělesně ženu, ale obdivoval a uctíval jednu a vysmíval se současníkŭm, někdy v osmnáctém století, jak jsou směšní, když chtĕjí vidĕt v ženĕ jen madonu, andĕla, bohyni, neposkvrnĕnou čistotu, a opovrhují

ženou z tepla, masa a krve, s nehty, zuby a rozpařeným tělem, na rozdíl od majora Fuchse, kterému nejenom nevadilo, když jedla něco s cibulí nebo česnekem, ale šel jí příkladem v obou vstříc. Fuchs se nestyděl za nic, co bylo přirozené, i když se musel na chvíli omluvit a odskočit si do předsíně a netajil proč. Neodvolal se nikdy, třebaže se mu starosti a obavy nevyhýbaly, že na ni nemá pomyšlení. (Naopak, žertoval, aby zastřel, čeho se bojí, že by nechtěl jednoho krásného rána přijít a shledat, že mu ujela s lodníkem po Vltavě a Labi do Hamburku.) Fuchs věděl, jak procházet životem, mezi křty, svatbami a pohřby, aby se ho to příliš nedotklo a nepřišel k úrazu. Věděl, jak se tvářit na velkých shromážděních, a radil jí, jak zdobit okna, aby z toho vyšla s čistým štítem. Aby nedráždila pokud možno nikoho. A na nic nespěchal, jako by se mu scvrkávala země mezi nohama.

Naslouchala s tváří těsně u stěny, aby odhadla, co se dělo za zdí. Paul Walter Manfred zu Löring-Stein ležel, ale neklidně. Slyšela, jak se obracel z boku na bok. Dům byl tichý. Kaštanová ulice číslo 14 ležela mimo hlavní ohniska pražského povstání. Náhle neměla Inge Lingeová jistotu, jestli je pro to ráda.

4

Později vojenský soudce viděl už ve dveřích, jak je zkroušená a že by ji měl povzbudit. Díval se na Inge Lingeovou a k rozhlasovému přijímači s trochu rozbolavělou hlavou. To ho tu už patrně nepřejde. Nechtěl by také asi její prášky, leda by měla čistý bayer. Proč přišla? Čekal na vysvětlení. Viděla hned, že spal oblečený, jen bez bot, které měl těsně u postele.

Ale také vojenský soudce viděl, že se Inge Lingeová nesvlékla, kromě toho, že si vyzula střevíce.

„Zdálo se mi, jako by někdo ťukal,“ řekla. Bylo znát, že lhala. Ani teď ji důstojník nevnímal jako ženu.

Napadlo ji, co by se stalo, kdyby se k němu posadila a potom možná položila. Byla to jen myšlenka, zlomek myšlenky. Jestliže doufala v nějaké propojení na pár kroků, dechem, pohledem, probuzenou touhou, nedošlo k němu.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein se posadil, postavil a nahrbil. Obul si boty. Uvědomil si okamžitě, kolik je hodin. Dokázal by říct bez pohledu na svoje náramkové letecké hodinky, kolik je.

„Kdy? Teď?“ Šrámy v jeho tváři začaly cestovat.

„Už je to hodná chvíle.“

„Opakovalo se to?“

„Ne.“

„Jste si jista?“

„Ne, nejsem.“

„Mohlo se vám to jen zdát?“ Okamžitě zpozorněl. Zdála se mu zmatená.

„Mám dojem, že se mi to právě jen zdálo. Nemohu už být sama.“

„Byla jste sama, než jsem přišel.“

„Ano, ale přišel jste. Jste tady.“

„Víte, proč jsem tady.“

„Vím, proč jste tady.“

„Ovládněte se.“

„Co bude?“

„Musíme čekat. Nechci říkat, že je to podobné jako na potápějící se lodi. Dejme tomu, že ano. Zákon chvíle je nepodlehnutí panice. Všichni se můžeme zachránit, když si zachováme chladnou hlavu, silnou vůli, vědomí převahy, kterou si nemusíme namlouvat, protože je ryzí a nezměnitelná, jako den a noc, krev, vzduch. Vystačí pro začátek trochu trpělivosti a rozvahy. Jsme na tom poměrně dobře. Nic není ztraceno. Jsme jenom v dočasné nouzi. Kdo ještě neumí čekat s rozvahou, musí se to naučit a donutit se.“

Pak se zeptal: „Máte aspirin značky Bayer?“

„Není to Bayer, myslím. Jsou to nějaké místní prášky. Chcete?“

„Ne, místní prášky nechci.“

„Prohrajeme to?“

„V konečném součtu jistě ne.“

„Mám strach. Co když v konečném součtu už nebudu?“

A vysvětlila pomalu: „Proto jsem tak poplašená.“

Otočila knoflíkem u rádia. Sledovala hlášení zprostředka. Nebyla si jista, že bude znát všechny souvislosti ještě před koncem hlášení. Byla to vlna 415 metrů. Hlasatel se odvolával chraptivým hlasem, jako někdo, kdo už několikátou noc nespí a stále mluví na německou vysílačku ve Flensburgu. Už nikde v okolí mikrofonu nezněly výstřely. Chrapot připadl na vrub hlasatele a asi lidí v místnosti. Pochopila, že rozhlas byl pevně v povstaleckých rukou.

Hlasatel říkal: – Německo kapitulovalo. Po boji, trvajícím pět let a osm měsíců, Německo zanechalo boje bezpodmínečně. Toto

ohlášení bylo učiněno německým ministrem zahraničí. V projevu, který vysílala německá rozhlasová stanice ve Flensburgu ve 14.30, se to stalo těmito slovy: „Němečtí mužové a ženy! Vrchní velitelství branné moci oznámilo dnes z příkazu velkoadmirála Dönitze, že všechna německá bojující vojska se bezpodmínečně vzdávají.“ – Reuter dodává, že se ještě neví, zda všechny německé jednotky, dosud aktivně bojující, rozkazu uposlechnou. V Norsku se německá vojska vzdala... –

Ztlumila přijímač. Přivřela oči.

„Proboha. Slyšel jste sám.“

„Uklidněte se. Snad byly v rádiu i jiné zprávy. Může to být i lest.“

„Bojím se.“

„Co jste čekala?“

„Nevím, co jsem čekala.“

„Snad vám pomůže místní prášek.“

Stála uprostřed pokoje a neodcházela. Cítila, že se potřebuje o něco opřít. Vzpomínala s poněkud lítostivýma zelenýma očima, upřenýma na šrámy ve tvářích Paula Waltera Manfreda zu Löring-Steina, na své docela první setkání s mužem. Počínala si nejenom příliš nejistě, nevěděla dost dobře, ani co dělá, méně než Jenny Burchardtová. Hladila mu stehna blízko nad koleny a cítila, jak se chvěje a jak čeká bez dechu a s tlukoucím srdcem, co si Inge Lingeová dále počne se svými laskavými, vlídnými a bystrými prsty, a vnímala všemi smysly, jak je šťasten, a byla tím také šťastna. Bylo to mimo očekávání. Nepoložil jí ani jednu ruku na ňadra. Nepolíbil ji na ústa, jen tam, kde čekala jeho ruce. Ráno se probudila a chtělo se jí zpívat. Jak řekl dodatečně Fuchs, když mu to vyprávěla (a vytkl jí mírně, že se nesluší pro děvče vykládat o svých minulých milostných dobrodružstvích, ačkoli na to nedočkavě čekal), bylo to ještě zpola dětské a už zpola dospělé, nic víc, ale výrazné na tom bylo, že se to stalo poprvé a také čas, kterým se

od toho oddělila. Co je nové, je krásné a vzrušující, ještě nepoznané, neomrzelé. Jen nejisté. A čas a odstup to zkráší. Člověk ani nemusí umět všechny druhy akrobacie, když je to poprvé, usoudila. Fuchs ji napomenul. Nechtěla to podceňovat ani přecenit. Zkušenost ji poučila, co nikdy nemůže škodit.

Pak už to nikdy a s nikým nebylo takové. Jen někdy se to k ní vracelo, jako daleká splátka za mnohá snažení a za mnoho hledání, občasné náplasti nebo náhražky. Slábnoucí ozvěny, než se ztratí. Vzdalující se probuzení nazítří a chuť zpívat.

Někdy si to připomenula a Fuchs věděl, co se od něho čeká, když na ni přijde smutek. Měla ráda jeho ústa, všude. Její všude bylo i jeho všude. Od vyšetřování na Rasovém úřadě majora přestali povyšovat. Tvrdil, že si ho generál na příslušném oddělení asi plete s někým jiným. Kdoví?

Pozorovala kovové oči Paula Waltera Manfreda zu Löring-Steina. Měla neklamný dojem, že ho už zná. Odpustila by mu včerejší urážku, kdyby k ní nepříčinil dnešní. Cítila opovržení vojenského soudce na svou adresu. Náhle věděla, proč byla tím, co jí vyčetla správcová.

Vlna 415 metrů, kterou měla teď proti soudci jako zbraň, i když současně poněkud sebevražednou, se na popud její dlaně a prstů, točících kolečkem přijímače, zase ozvala: – Spojenci dnes oficiálně oznámili, že Německo bezpodmínečně kapitulovalo. Kapitulace byla provedena ve 14.41 francouzského času v malé školní budově, kde je hlavní stan... – Překládala to šeptem, ale srozumitelně: – Generál Jodl podepsal kapitulaci za Německo. Třebaže admirál Dönitz se bezpodmínečně vzdal, je pravděpodobné, že polní maršál Schörner nařídí svým vojskům v Čechách... – Náhle bylo vysílání přerušeno. Inge Lingeová zkoušela kroutit knoflíkem, ale pak zavřela přijímač, jako by ji zradilo i rádio.

„Můžete mi přinést sklenici vody?“

„Jistě.“

Šla do kuchyně, nechala odtéct trochu vody, aby se ochladila, ale točila kohoutkem opatrně, aby tekoucí voda nedělala hluk, a podala poloplnou sklenici soudci.

„Díky.“

Napil se. Vrátil jí sklenici. Otřel si kapesníkem rty. Zkusila, se sklenicí v pravé ruce, otočit levačkou knoflík rádia. Zůstalo tiché.

„Něco se děje. Nepřerušili proud. Nevysílají.“

„Poznala byste, kdyby se sem chtěl dostat major Fuchs?“

„Proč?“

„Má pro mě možná zprávu.“

„Nevím.“

„Nebylo by pro nás dobré vpustit sem někoho jiného.“

K tomu nic neřekla. Měl za to, že někoho čekala? Nebo že někdo přijde bez ohlášení, jako vojenský soudce?

Na vteřinu se zdály úzké, zarudlé a ocelově modré studené oči vojenského soudce mrtvé. V nohách postele měl připravené pyžamo, do kterého se neoblékl. Bylo to pyžamo z teplého tlustého flanelu, který dostávali na příděl nejvyšší funkcionáři.

Musela odejít, pod záminkou, že nese sklenici do kuchyně, aby neprovedla nějakou nepředloženost. Cítila se podrážděna. Bolela ji hlava. Zmocňovala se jí panika. Věděla, že by mohla říct něco, co nechtěla, jako když se v takové náladě dovedla pohádat nebo poprat s mužem nebo s ženou, někdy na ulici s dětmi. Nebyla vždycy taková putička, jak se musela tvářit s domovnicí a s drogistou. Cítila, co se v ní sbírá. Včetně slepého popudu přistoupit k soudci a křiknout mu do tváře, že je hráč, který hrál a prohrál, i kdyby stokrát opakoval, že nic není tak horké, jak se uvaří, a nikdo a nic mu už nepomůže; i kdyby se tvářil sebejistěji a sebechladněji;

anebo že je justiční vrah a sotva za sebou dokáže smazat všechny stopy, těsně tváří proti jeho tváři, z očí do očí, ústa proti ústům, anebo se k němu naopak přimknout, oddaně, poslušně a s žádostí o ochranu, jako se přimyká žena k muži, hrudí, břichem a klínem i tváří. Byla to směs nevole i dobré vůle a chtění i nechtění, smířlivost i popudlivost, očekávání a zklamání, které by nemohla vysvětlit. Bylo slyšet, jak hlasitě dýchá. Vydouvala se jí hrud'. Postřehla, že si toho všiml. Ovládla se a odcházela.

5

Když vstoupila zase dovnitř, neměl už na sobě vojenský soudce ani pyžamo, ani uniformu se stříbrozelenými epoletami, nýbrž černošedý civilní oblek. Stál před zrcadlem. Vypadal jako zástupce německé vývozní firmy. Vysoký, upravený a vyspalý, s korektním výrazem, docela jiný než v noci. V modrých očích měl novou věcnost, téměř vlídnost. Zaznamenal její přítomnost úsměvem. Jen šrámy po šavlích se do jeho tváře k jeho oblečení nehodily. Odvrátil se od zrcadla. Papírový pytel, v němž měl předtím oblek, ležel pohozen na posteli vedle pyžama, které bylo složené. Lůžko zůstalo rozestláno, polštář po straně a pokrývka zatlačená k nohám postele; linula se z ní trochu nasládlá vůně, jakou lůžku vtiskovala ona, a teplo, které patřilo jemu.

Jak se dívala Inge Lingeová na novou podobu vojenského soudce, v nechtěném obdivu se pod hladinou rychle rozpouštělo předchozí ponížení. Klesalo hlouběji a ztrácelo se tam, kde sídlila černoooká Ida Geronová. Paul Walter Manfred zu Löring-Stein měl hladkou kravatu z temné mořské modři. Vypadal vážně a svěží. Ke všemu přistupovala u Inge Lingeové táž touha, v jaké tonula ještě v kuchyni noc předtím. Jsem nenapravitelná, připustila si. Jsem asi zvrácená, jak se posměšně, většinou žertem vyjadřoval major Fuchs. Není to jen, co provádí člověk s tím druhým v posteli, někdy ani zdání, i kdyby si vyplnil své a vzájemné nejdivočejší fantazie. Už proto ne, že to nevnímala jako neodolatelné nebo nezdolatelné, ani podle jeho nebo své volby. Nemusela v sobě smířovat ďábla neurčitého pokušení s ďáblem, který by se beze zbytku zmocnil jí nebo Fuchse. Zvrácený byl člověk podle majora Fuchse v tom, jak

věci cítil, jak se na ně díval, vnímal je a vynucoval si je, bez ohledu na toho druhého. Dávala přednost potěšení a zvrácenost, podle Fuchse, neměla s potěšením nic společného. Její touha v této chvíli byla vzpomínkou na něco, možná ozvěnou něčeho, co by si chtěla a snad i mohla vrátit.

„Mám směšné myšlenky, když jsem dlouho sama,“ řekla. „Nesmíte se divit. Nejsou normální doby. Straší mi ze všeho v hlavě. Stydím se za to. Jak jste se vyspal?“

„Nepustíte rádio?“

Otočila knoflíkem, chvíli poslouchala a pak zhasla přístroj. „Opakují totéž, co včera.“

„Co z toho usuzujete?“

„Nezní to tak hrozně jako včera. Asi jsem si už zvykla.“

„Jde vám to rychle.“

„Musíme se všichni přizpůsobit. Naučila jsem se, jak se rychle přizpůsobit. Vyrostla jsem bez matky, jen s otcem. A pak jsem si musela zvyknout bez otce.“

„Ovšem,“ řekl vojenský soudce o znamení příznivěji. Věděl, že mu lže. Neměl rád lidi, kteří nevěděli, co se s nimi děje, a jsou přitom šťastni nebo nešťastni bez zřetelné příčiny.

„Někdy se bojím umřít.“

„Proč byste měla umřít?“

„Je to jen, jako když přeletí černý motýl,“ řekla.

Usmála se na soudce. „Doufám, že jste měl alespoň dobrý kousek noci. Ráno nikdo poblíž nestřílel. Spal jste i odpoledne. Čekám, až se zas setmí.“

Poslední vyslovila tišeji. V jejím zdrsnělém altovém hlase zazněla opět úzkostná touha po hřejivém lidském společenství, pro kterou se obviňovala ze zvrhlosti, a podivný strach z osudu ženy, která kdysi stejně jako ona chodila po tomto bytě. „*Ti dva kráčeli spolu.*“

Soudce postřehl nesrovnalost, které se neubrání lidi, když lžou. Vycítil, že mu řekla jen díl, co měla v hlavě, co mu v souhrnu zasakřípalo, ačkoli vdechla svým slovům sametovou měkkost. Spal dlouho. Doufejme, že nic nezmeškal. Takhle tedy mluví kurvy ráno, pomyslel si, nebo když se probudí a nemají vymezenou pracovní dobu. Ani ji nenapadlo přemýšlet, co je správné a špatné, pokřivené, a za co by se měla opravdu stydět. S tím musí počítat, opakoval si. Náznaky, tajnost a zkaženost jsou tu doma, pomyslel si. Tyhle stěny, podlaha a strop asi už viděly ledacos. Také všednost rizika. To byla jediná přednost, když už se nemohl odvolat na vědomí viny Inge Lingeové, obsažené v její pouhé existenci. Jistě ji její nestydatost plnila nadšením. Kdo jí stojí o její požitek, aby se s ní dělil? Má rozkrok i v hlase. V bříškách prstů. Vnímal, jak se na něj dívá a co ji na něm, když sklouzla pohledem od pasu jeho kalhot dolů, plní povznešeností. Škoda, že takové jedince neposlali hned do nějakého velkého koncentračního tábora na vychování nebo rovnou k likvidaci.

„Děkuji, potřeboval jsem to,“ odpověděl Paul Walter Manfred zu Löring-Stein.

Rozhlédl se kolem a zaznamenal postavu a oblečení Inge Lingeové v zrcadle a květiny v rohu místnosti.

„Mám rád vaše kytky,“ dodal. „Miluju květiny. Vážím si květin.“

Víc neřekl. Nebyla to ani lež, ani docela pravda. Ať si to slečna Lingeová přebere.

Oceňovala, jak je urostlý, vysoký. Únava lidi zmenšuje. Ráno, anebo když se vyspí, jsou i lidi jako kytky. V Německu už nebylo, jak se mohla přesvědčit, tolik takových mužů. Viděla to po svém. Cítila zase, jak v ní narůstá vděčnost za to, že není tak nepřístupný jako včera. Co člověk od člověka chtěl, v takové chvíli, jako byla tahle? Trochu porozumění, a snad péče, kterou chtěl dát nebo přijímat, nebo obojí dohromady.

Měla chuť k němu přistoupit a pohladit ho. Rozechvíval ji pohled na lesk jeho kovových očí a šrámů, vysekaných do jeho kůže šavlemi. Oceňovala přednost svého druhu života, v kterém přicházeli a odcházeli stále noví a jiní muži, někdy i ženy, a občas podivné existence, které jí platily ne za něhu, ale naopak za hrubost, a trvali na hrubostech nebo nechutnostech, spojených s jinými úkony než milování, ale v němž lidé, které potkala včera, byli už nazítří buď tím, čím byli předtím a čím nechtěli být s ní a u ní, anebo jiní tak, jak vypadá člověk, když začíná zase znovu.

Major Fuchs jednou tvrdil, že kdyby ji navštívil náhodou Adolf Hitler, nesměla by se divit, kdyby nechtěl laskání, ale pletl si ji nebo sebe s toaletou, a mluvil o herečkách, které strana ke kancléři pozvala na soukromou návštěvu a které si to ověřily na vlastním těle a zastřelily se nebo otrávilily a oběsily, když to od nich chtěl. Náhodou tu měla lidi, kteří jí dali sto marek za to, že je sváže a bude bít bičem na psa. Naštěstí nikdo nechtěl, aby na něj močila nebo to druhé. Nežil snad říšský kancléř s Evou Braunovou, než umřel?

Nechtěla věřit majorovi, že by Adolf Hitler při tom dokonce plakal a doprošoval se, ačkoli se s takovým ubožákem ve svém bytě jednou sešla. Bála se, že kdyby mu na to přišli, postaví ho rovnou před popravčí četou. Měla radši Fuchse, když se držel svých malých zvráceností a chtěl, aby s ním zacházela jako s dudlíkem pro děti. Pak jí vyjedl, nač přišel. Neoplodňuje i včela květ, který vysává?

Inge Lingeová si přála vojenského soudce přivést do nálady, v které i nejtvrďší muž změkne. Četla tedy špatně v jeho myšlenkách.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein v tu chvíli uvažoval o tom, že pro takovou Inge Lingeovou nebylo, není a nebude nic svaté. Nepodílela se na obavách, které naplňovaly mysl německých mužů a žen v této pohnuté chvíli, ztráta práva a moci pro velkou říši. Děvko, říkal si v duchu. Chtělo se mu to zvolat nahlas, aby se

vzpamatovala: Chcípáme, největší z nás umírají, a ty myslíš jen na to?

„V Praze, když svítí slunce a obloha je tak jasná jako teď, jsou touhle dobou krásné modré dny. Nevím, čím to je. Snad namodralými střechami a zahradami všude kolem.“ Řekla to, protože jí prve pochválil kytky a svěřil, že má květiny rád.

„Modré dny,“ opakoval zamyšleně Paul Walter Manfred zu Löring-Stein. Zdalipak nechával ten snědý zloděj D. F. takové malé děvky, jako byla Inge Lingeová, procházet dost zhusta řádnou a přísnou kontrolou vojenského lékaře? Podle paragrafu vojenského zákoníku by visel. Hluboko vsazené oči vojenského soudce ztemněly. Tvář plná pohybujících se šrámů zbrunátněla. Jeho vlídnost byla pryč. Snad by byla její krev zkažená i pro transfuze raněných vojáků.

„Máte plotnu, abych mohl spálit svou uniformu? Nebo nějaké místo, kde bych si mohl přechodně nechat věci?“

Pochopila okamžitě, i když s malátným pohledem, co z mlčení vysílače na vlně 415 vojenský soudce vyvodil.

„Plotnu ano, ale nemohu v ní nic pálit, a nějaké místo mimo byt ne,“ vysvětlila Inge Lingeová. „Major Fuchs mi dal zařídit všechno na elektrinu, včetně plotny a trouby na pečení. Báł se plynového hořáku a otevřeného ohně. Nemám tu ani sklep. Dala jsem ho domovnici. Je to velká rodina. Tři muži. Pracují v elektrárně.“

„Mohla byste ji zatím někam schovat?“

„Leda do skříně, docela dospodu.“

Při zmínce, jak se báł major plynu a ohně, si zase vzpomněla na Idu Geronovou. Bylo lepší na něj myslet v souvislosti s tím, jak chtěl, aby s ním zacházela jako s dudlíkem celou noc a aby tak spali.

Soudce se smířil s tím, že pod plavými vlasy, ledabyle odstávajícími u spánků, i když se možná hodinu česala a kartáčovala, je prázdná hlava s hadíma očima. Mohl si představit, jak sem nosil major jídlo a ovoce, když to začalo jít s říší z kopce. Mohl si domyslet, až kam dosahuje její logika. Asi jako když dítě řekne s údivem objevitele, že když se udělá tma, je vidět hvězdy. Taky si mohl představit, co a jak od ní major chtěl. Kolik dnů a nocí tu asi trávil. Idiot, který se bál plynu a ohně, mu ztížil situaci. Jistě dobře věděl, čeho a proč se bojí. Dostat se sem Inge Lingeová před válkou, nedal by ruku do ohně, že by dokázala pozvat dál i židovské klienty, bez ohledu na pach, který vydávají.

„Schovejte to někam,“ řekl. „Sama víte, co je teď nezbytné.“

Inge Lingeová se dívala z okna, jak se stmívá. Bylo to modré stmívání, jako byly teď modravé dny. Prve rozsvítila a teď pocítila, že by měla zhasnout. Bylo to náhlé a samozřejmé, jako když byla s mužem a nic to nekomplikovalo. Noc i den prošly dobře, myslela si. Je to možná pravda, že nic se nejl tak horké, jak se uvaří. Něčemu se v sobě bránila, čemu nedokázala dát jméno. Zvrtlo se to zas znenadáni v její hlavičce, tak slovansky kulaté, že jí poddůstojníci říkali, že musela mít maminku z Čech, ostatně jako kancléř Hitler (*Sieg Heil*), anebo alespoň z Horního Slezska, kde se všechno mísilo, ale ne německou. Natřela si odpoledne vlasy lopuchovým olejem a věděla, že se jí budou lesknout ve světle i ve tmě.

Zhasla tedy velké světlo a nechala svítit jen malou bílou žárovku za zeleným akváriem. Pluly tu pomalu a líně ploché barevné rybky, které se vyhýbaly těm černým, dokud denně kupovala bílé vodní vši, ale teď opustily svůj úkryt při dně i během dne. Chtěly být co nejbliž hladině, až se tam nasype potrava? Teď všechny rybičky hladověly a pravděpodobně do kuropení zahynou.

A zase v tom plula podoba ženy, která kdysi vdechovala vlhko tohoto bytu a pak se snad zalkla nějakou hořkou vůní, jak to říkal maličký pěšák. Napomenula se. Neměla by na to myslet. Už proto, že tu mohla sedět, naproti urostlému muži, mohla srkat z čistého meissenského šálku čaj a dýchat, *být*, když neměla naději, že by měla někoho jiného.

Potřebovala by vedle sebe majora Fuchse, který se ze všeho prokousal. V roce 1942 ho někdo udal pro nespolehlivost rasového původu a dokázal, že je potomek rakousko-uherského důstojníka, který se oženil s mexickou princeznou v době, kdy zajišťoval Mexiko pro habsburskou říši arcivévoda Maxmilián, než arcivévodu popravili, údajně za zvuků tehdy populárního šlágru *La Paloma*. Dědeček Fuchse byl hudebník. Ovládal buben a trumpetu. Mexičani se chovali k Němcům a Rakušanům dobře. Až na mexickou chřipku, na kterou dědeček zemřel. Detleff von Fuchs uvedl na Rasovém úřadě číslo hrobu. Fuchs jí, pokud byl v dobré náladě, sliboval manželství na třináct dní a den, aby to vydalo na dva týdny, a sliboval jí dítě, když si najde někoho, kdo by se o něj staral. Major jí doporučoval už dávno, aby myslela na zadní kolečka. Až na to, že neřekl jak. Roztrušoval tu naposled svá pochybná rčení, jako například, že tajemství mohou udržet tři jen za cenu, že jsou dva mrtví. Nebo že vypukne válka, když roste víc hub než prošlá tři léta dohromady. Byla by se o to ráda podělila s vojenským soudcem, kdyby se netvářil tak neúčastně.

Když myslela na majora Fuchse, nemohla vynechat jeho chlapeckou snahu vyzkoušet si všechno, co mu jeho a její hravost dovolila; co souviselo s tělem. Byl můj, jako jsem byla jeho. Dokázal mi objevit pokaždé něco, stejně jako jsem se pokaždé snažila objevit něco jemu. Ale nemohla to říkat vojenskému soudci. Přála si, aby to uhodl sám. Měla pocit, že soudce utíká v duchu sám před

sebou, ale neodhadla proč. Zнала druh nadutosti, který pramenil v lidech, kteří si mysleli, že jsou jen to, co si myslí, že jsou. Snad tím – i proto – částečně byli. Nezáviděla jim. Major věděl, čím a kým je. Čím a kým není. A dal to pocítit i jí.

Major se posmíval tvrzení německého filozofa, jako by plození byl hlavní, jediný a neúprosný zákon, konečný účel všech pletek a vášní, podhoubí, kterým ve skutečnosti příroda klame člověka, provozuje s ním svůj nejstarší trik v zájmu vystřídání současného pokolení jiným, jedním za druhým, od nekonečna do nekonečna. Až na to, že major se rád nechal klamat přírodou. Bez odporu podléhal triku přírody, která to udělala tak sladké jako nic jiného pod sluncem.

Major byl přítulný. Jednou od ní chtěl, aby mu vyspravila zelené vojenské ponožky na patách. A párkrát mu vyprala. Měl rád ženy, které jsou jednou nohou domácí a druhou na úrovni akrobatek.

„Dönitz,“ prohodil Paul Walter Manfred zu Löring-Stein. „Neřekl bych to do něj. Muž, který naučil kapitány našich ponorek, jak útočit na lodě ve smečkách jako vlci. Opakoval svým důstojníkům tři zásady boje: Zabít, zabít, zabít.“

Inge Lingeová se polekala. V očích se jí sbíral zase ten výraz zmatenosti. Jako by otevřela dveře od výtahu, ale ten tam nebyl. Vyhnula se pohledem očím a ústům soudce. Potřebovala se v duchu něčeho přidržet.

Myslel na jiné záležitosti než Inge Lingeová, která se v duchu zastavila u hostů, kteří se v jejím bytě odpočinkem vyčerpali, třebaže jen přechodně, víc než válkou, bitvami, honbou za medailemi. Vracela se v duchu k večerům a nocím ještě loňského jara. Neodvážila se myslet na příští jaro. K Praze bezstarostnějších modrých dnů.

Nemyslela si, že na ozvěny nejlepších chvil s majorem Fuchsem se bude tlačit nahrblá Ida Geronová, původní a rozhodně

už bývalá majitelka bytu, i když tu nebude sama. Je možné, že se vracela do svého někdejšího bytu jako démon, kterého se bude muset doprošovat o odpuštění a smíření? Nebo že se bude muset vykrucovat a vymlouvat, že se o těch jejích pár svršků poctivě starala, a co zbylo, jí zase odevzdá nebo jí dá náhradu? To by bylo – i navzdory protivnosti takzvané představy – ještě to nejlepší východisko. Nikdy si o tomhle místě nemyslela, že by to bylo špatné místo. Ani nemohla říct, že by se bránila fantazii, přáním nebo touhám, i když se ledacos, v sobě i mimo sebe, naučila ignorovat. Do její úzkosti se tlačil stud. Proč by se měla cítit vina i za to, co neudělala, i když připouštěla, že se to dělo a že znala lidi, kteří se na tom podíleli? Snad se dělo něco, co si neuvědomovala. Jistě se dělo hodně, s čím nechtěla nic mít a taky neměla. Nebyla ani členkou strany. Nezvali ji zrovna často na schůze obyvatelstva, jako by snad byla jedovatá, anebo aby snad nenarušila program.

Inge Lingeová teď sama zapojila rádio. Měla je jako vytržení, hrozbu i útěchu, a jako výzvu, aby vojenský soudce držel s ní.

„Kdo tedy bydlí vedle?“ zeptal se.

„Už jste se ptal. Muži tu opravdu nejsou. A tam vedle vůbec ne. Už jsem vám to říkala. Byli před soudem a nikdy se nevrátili.“ Pak řekla: „Znám stanici, kde je hudba. Dám to jen tiše.“

Přála si vyměnit s vojenským soudcem alespoň kousek srdce, vzájemně pocítit, jaké naděje někdy přináší dotek kůže muže na kůži ženy, pohled, rty, aby přivolali, co bylo a bude.

Někde zpívala tlumeně Zarah Leanderová. Byly to rivalky s Marlene Dietrichovou. Teď zpívaly obě *Lili Marlen*, ale Dietrichová to zpívala z americké strany, pro německé i americké spojenecké vojáky, ačkoli Hitler jí nabízel hory a doly a zlaté zámky, když přejde na říšskou stranu, a Leanderová i při nejlepší vůli neměla hlas Dietrichové, nebo jí něco chybělo. Leanderová měla chraptivý hlas.

Musela hodně kouřit. Slova písně Inge Lingeová znala. Přivřela oči a pozorovala Paula Waltera Manfreda zu Löring-Steina. Bože, kolik už měla v náručí mužů, třebaže ne vysloveně takových, jako byl on, s jeho vznešeným jménem – pokud je nikomu neukradl nebo si je nevymyslel – a patrně denně střídanými spodky. Měl vskutku tak vznešenou výchovu, jak se tvářil, třebaže jim teklo do bot oběma stejně? Taková výchova plodila ohledy (jak věděla, protože v přítomnosti jiných se taky major Detleff von Fuchs choval, aby se mu nedalo vytknout ani to nejmenší), když bylo všeho dost, ale skoupost, když přišla nouze. Jaký druh výchovy to musel být, aby nutil člověka starat se jen sám o sebe nebo se držet na uzdě, když měl tisíc důvodů, aby to nedělal? Nechtěl, aby vstřebala dotekem i kus jeho minulosti, jako by mu svěřila, v pokaždé novém souhrnu, co bylo nebo je s ní? Není to přece jen dotek těla, čím se přiblíží a propojí žena a muž. Aby se s ním podělila důvěrností o to, co mu chybí a proč přišel, i když ví, že hledal útočiště, ne teplé, ochotné tělo.

Nechápal, co se dá zabít požitkem? A co – naopak – zabíjí požitkem? Ženu a muže spojuje, co se jim na sobě navzájem líbí a co od sebe potřebují, pokud nejsou v nouzi odkázáni sami na sebe, a líbí se jim, co si mohou dát a vzít, aniž něco ztratili. Nemá smysl do toho tlačit pravidla, která možná platí v jiných oblastech, protože všechna pravidla mimo přírodu, jak opakoval major von Fuchs, jsou jen výsledkem lidského rozhodnutí. Může jedno pravidlo jako zákon platit pro všechny lidi a všechny případy, aby se hodilo na všechno s přesností rukavice a prstů? Některá rukavice je krátká a prsty dlouhé, nebo opačně. Někdy se mladá holka líbí starci, jindy se starší muž líbí děvčeti, ačkoli jeden začíná, kde druhý končí. A přece. O tom by mohla hodně vyprávět Jenny Burcharđtová. Jednou ji u kadeřníka napadla neznámá žena, jak to, že

se odvažuje souložit se starým kožešníkem z bloku. Okamžitě ať svůj vztah přeruší. Možná že má tatínkovský komplex, ale jak by se na to dívala, kdyby se zamilovala do svého otce a otec jí vyšel vstříc, asi jako v případě dcer biblického Lota. V nejmenším nikoho nezajímalo, co si o tom myslí a co cítí Jenny Burchardtová nebo kožešník; ze všeho nejdřív mají lidi na jazyku obvinění a nejradši by každý chtěl řídit život toho druhého i v posteli, nebo možná hlavně v posteli. Bledá závist. Kyselé hrozny. Proč by nutně muselo být jedno lidské rozhodnutí jen a vysloveně správné, jak se tázal major Fuchs, a jiné pouze nesprávné? Jistě jsou věci, které jsou správné, a jiné, které nejsou, a některé správné jsou vždycky správné a jiné jen někdy, a naopak, ale nemá smysl do toho tlačit, co je někde mezi tím, i když to zahrnuje vlastnosti od pasu dolů jako od pasu vzhůru, jak dobře věděl von Fuchs. Pochopila, že člověk se může podobat vlnám v moři, z nichž se ani nespočítatelným pohybem neztratí ani kapka. Také lidské tělo a duše je širá pláň, nepřehledná na první pohled a někdy nikdy. Bylo to jediné území, které žádná armáda nedobyla, žádný vojevůdce neokupoval. Ale byla to schopna vyjádřit jen v myšlence, neodvážila by se to říct nahlas. Škoda, že nepřišel major. V téhle chvíli by ji nenechal jen tak, jako odstavenou jalovici, bez základní nebo původní hodnoty. Zpěvačka skončila svou píseň a z rádiového přijímače plynula tichá taneční hudba. Odnášela nebo naopak přinášela, jako neviditelný proud, tajemství těla a duše z nedohledných, širých plání a pustin, odkud přicházely fantómy, které chtěli lidé svázat do jasných pravidel.

Někde ještě vědí, jak čelit okolnostem, myslela si Inge Lingeová. Někde, ale kde? Měla na sobě své černé šaty, které na ní rád viděl major Fuchs. Bavlněné s béžovou stuhou u krku a obepnuté, že je v nich vidět každá kost. Nejjednodušší, jak to jen jde. A má je ráda,

protože se do nich dá vklouznout jako do hadí kůže, která získá teplotu těla. Pod tím nic neměla.

Napadlo ji, že jedině v akváriu ještě probíhá, co se dělo vždycky. Sledovala jednotlivé rybičky, ale u toho nemohla dlouho setrvat.

Zdálo se jí, že překonat tak krátkou vzdálenost, aby vstali a byli si blízko, nemůže být tak nepřekonatelné, jak bylo. Nechtěla být dětinská, jak asi byla a jak jí někdy předhazoval major Fuchs. Dívala se na muže, který by mohl vyplnit prázdno, které v sobě cítila, kromě utišení malého dítěte, které se v ní skrývalo a mělo hrůzu ze všeho, co se může stát. Je možné, že se její byt zmenšil? Nebo se zmenšil celý svět? Nikdy si nepředstavovala, že válka skončí takhle. Byla ochotna dát všechno a okamžitě, co od ní muži chtěli a čím je přitahovala. Měla máloco jiného, ale zároveň také to bylo málokrát, co jí to selhalo. Věděla, že by na tom byla líp, kdyby se ho mohla dotknout tělesně, rukama, nohama, otřít se o něj hrudí, podívat se mu do očí docela zblízka. Ale uvědomovala si čas, který je nepřítel doteku, a teprve když se rozpustí ve vzrušení, které musí být oboustranné a zničí nebo odstraní čas, ze zapovězeného nebo nedovoleného se stane jen nebezpečné a z nebezpečného příjemné. Přála si – protože to jinak neuměla a neznala – oddělit se od přítomnosti, minulosti i budoucnosti, aniž uvažovala o svých pohnutkách nebo o následcích, na rozdíl od vojenského soudce. Přála si, aby se svět kolem nich ztratil a byli tu jen oni dva, žena a muž, muž a žena. Nechápala, že v soudci bylo něco, co se dokázalo oddělit od všeho, v čem se chtěla ztratit a najít jinak, než aby vnímala, co se dělo tady i venku s ní, s nimi, s majorem Fuchsem, se všemi.

Udělal všechno, aby věděl, co by mu poskytl. Stačilo málo, jak si myslela, aby mezi nimi padly přehrady, jako když si člověk svlékne šaty. Cítila, co ji přitahuje k soudci skoro nepřekonatel-

ným tahem a tlakem. V hlavě měla barvy a vlnění jako rybky v akváriu v tiché a průhledné vodě, kde se odráželo světlo a stíny a tma a v němž probíhalo neslyšné víření, které mohla vidět stejně jako soudce. Vnímala elektromagnetické vlny, o kterých jednou major Fuchs řekl, že mu v ní připomínají indukční cívku v elektrárně. Přála si předat soudci část svého pocitu, že vstanou, vykročí proti sobě a obejmou se, aby zrušili tlak, který cítila sama a který soudce nesdílel a který si naopak, čím silněji ho tušil, více ošklivil a bál se ho, i když se nebál jí. Přála si, aby v ní naplnil díry plné strachu, jako muž chrání ženu nebo otec dítě, aby v ní současně viděl zdroj, z něhož by se napojilo jeho sebevědomí, jeho osamělost muže na útěku a také jeho nevyplněná očekávání, třeba jinak, než předpokládal.

Nechápala, že soudce mohl zůstat sedět v klidu, jako člověk, kterého se uprostřed nedotkne ani kapička vody. Pomohla by mu najít, co možná ještě nikdy nenašel, myslela si. A co by našla sama, znovu, jako by to neměla nikdy předtím.

Jestliže to neudělá, něco se nestane, něco se ztratí, i když mu na tom nezáleží; dívala se na jednu z černých rybek, jak nejprve klesala ke dnu, už bez pohybu, kromě toho, jak padala, zpomalena vodou, a pak, už leklá, vyplula břichem navrch nahoru na hladinu.

Být sama, pomyslela, spokojila by se svou fantazií. Co člověk nemá ve skutečnosti, dosáhne snadno v představě. Nebo když sáhne po vzpomínce, třeba jen včerejší nebo předvčerejší. Vzpomínky byly její širé, nikým neprozkoumané území.

„Tady jsou tak tlusté zdi, abyste směla být tak bezstarostná?“

„Tlusté ne, ale není to slyšet. Mám to vyzkoušené. Můžete mi věřit.“

„Nejde přece o to, že bych vám nevěřil.“

Pokud měla tyhle bavlněné černé šaty, v kterých vypadala, jak řekl major, nahá, von Fuchs neodolal. Označil je za šaty „na ostro“. Fuchs rád citoval Starý zákon, ale nedala by za to ruku do ohně, že si to necucá z prstu. Muž a žena se týdně mají setkat nejčastěji sedmkrát, jako je dnů v týdnu, a nejméně alespoň jednou. To zahrnuje každý věk a povolání, jak dodal major.

Ale předtím, přitom i za tím byla touha Inge Lingeové, v které skrz služby těla dosahovala uspokojení nebo naplnění příslibů, jejichž tajemství jen tušila.

Inge Lingeová stále ostřeji vnímala obrysy muže proti sobě, jako by je šlo ohledávat i dechem. Pila způsobně svůj čaj a pozorovala tmavnoucí modré oči s kovovým přísvitem. Nač myslel? Na soud? Jak se odtud dostane a kam? Na nevyřízené účty? Co mu hrozí, kdyby ho dostali povstalci do rukou? S takovou představou asi neměl potíže a radši se nedíval cestou sem na pouliční lucerny. Nebo myslel na ponorky velkoadmirála Dönitze? Na tloušťku zdí? Na její povahu? Jak se mu asi líbila? Nebo co se mu na ní nelíbí? Nebyla by poprvé s mužem, o kterém ještě včera nevěděla a který nepřišel, protože ho pozvala, a kterého pravděpodobně zase neuvidí. Nemusela vršit tolik zkušeností, aby věděla, pro co si k ní přicházejí muži; aby v nich neviděla nějaké obludy, protože přicházeli jen proto, aby se potěšili. V určitém směru byli po prvé zkušenosti skoro všichni stejní, když ne podobní. Naučila se dívat na sebe samu jako na dárkyni radosti a požitku mužům, někdy i sobě. Nemohl přece pominout její tvář, oči, tělo a ruce a nohy. Bylo to – a zároveň to nemuselo být, všechno. Spojení touhy, těla a citu. Dvojakost všeho, pro co si k ní muži přicházeli a s čím odcházeli a co za to měla, nejen marky. Nebyl tu první. Mohla si také vzít svoje černé šaty s lodičkovým výstřihem, ale dala přednost fetiši majora Fuchse, protože si myslela, že jí tyhle šaty přináše-

jí štěstí. S majorem to vycházelo. Cítila, jak ji naplňovalo nové vzrušení, zase jako vlny v moři, když je příliv, za měsíčního svitu, s příchodem noci, ale jako by voda stoupala a klesala současně. Je urostlý, opakovala si, opravdu, s největším zaujetím a pozorností by ocenila všechno, co je na něm k ocenění, i šrámy po šavlích. Přála si utopit, čeho se důstojník bál, nebo čeho se obávali oba, protože se ho neodvážila vyzývat dál, jako se navzájem bojí kočky a krysy. A s tím k ní přicházel nový strach a zárodky zlosti a ještě zbytek očekávání.

„Rybičky začaly hynout,“ řekla.

„Bohužel,“ řekl soudce.

„Nemám ráda zbytečnou smrt.“

„Smrt je nevyhnutelná.“

„Byla to černá rybka, druhé se jí bály,“ řekla.

Soudce na sebe vzal výraz člověka, o něhož se pokouší tělesná nevolnost. Stěny akvária odrážely vlnění vody a tmavší odstín z jedné strany, kde rostlo vodní kapradí. Jen s majorem Fuchsem si připadala, že nikdy neztrácí, protože prostřednictvím chtění, chuti a těla v sobě probouzel přátelství a družnost nebo blízkost, za kterou s ním někdy byla ještě radši než za peníze, které jí přinášel, a v čem se na něj mohla spolehnout.

Občas, i když zřídka, přišel major, jen aby si pošpásoval, nebo měl společnost, a nic nechtěl kromě hrníčku kafe, ale nechtěl taky, aby se urazila, a sváděl to na sebe. Citoval francouzského autora, který se měl vyjádřit, že muž selhává především s ženou, po které toužil ze všech nejvíc. Měl taky průpovídku nějakého amerického autora, podle něhož je muž svíčka a žena svícen, v kterém může hořet nespočet svíček, bez omezení. Dovedl ji utěšit, jako ji kdysi utěšoval otec. „Tenhle problém se dá zařídit, kolotoč se nám zase rozjede, aby děti měly radost.“ Nabádal ji, aby přespříliš nepraco-

vala, nebo nebude mít ani čas zbohatnout. Vyprávěl židovské anekdoty, což ji jen vzdáleně mohlo připomenout Idu Geronovou.

„Byl to divný den,“ řekla. „Nemohla jsem spát ani v noci, ani ve dne.“

Znovu ji napadlo, proč se jim čas tak táhne, bez vzrušení, jen s nebezpečím.

„Napadlo vás někdy – náhodou – se modlit?“ zeptal se vojenský soudce.

Nedokázala se ubránit závanu chladu, který přicházel z očí, slov a chování vojenského soudce. Přeběhl jí už podruhé mráz po zádech. Znovu jí přišla na mysl žena s prázdnými prsy. Kde tedy měla ta židovská žena hrob, pokud vůbec měla nějaký hrob?

Podle majora Fuchse neměla Inge Lingeová jen hady v očích, ale i v páteři. Dokázala se svíjet, i když jen stála nebo seděla, nemluvě o tom, když zaujala svou nejlepší polohu vleže, v posteli, na pohovce v kuchyni nebo na koberci na podlaze, trochu ze strany a svrchu, aby nezakryla nic, jak to měl major rád. I její ruce a nohy, každé zvlášť, byly jako had. Major si bral ženu natřikrát, pohledem, slovy, tělem. Nejradši všechno najednou. Skrz ženu, tvrdil major, se dotkne muž pohledem nebo pocitem boha. Někdy předtím, jindy potom. Ale asi měl na mysli svého boha, k němuž se nemodlil, ale s nímž se podílel na opanování světa. Major tvrdil, že páteř člověka má podobu a složení hada, pověšeného od hlavy k ocasu. Viděla někdy rentgenový snímek páteře? Major rád poslouchal její příběhy o návštěvách, které nejenom stály za zmínku, ale od kterých se mohl i nepřímo něco přiučit nejen ve věcech těla. Na oplátku jí vyprávěl o večerích v bohatých domech, kde měli, nejen vzhledem k válce, víc stříbrných příborů než jídla. Snad jim šlo o to? Proč jí poslal vojenského soudce? Asi ne pro jeho umění svádět ženu nebo se milovat s bezprostředností, jakou

v duchu oceňovala u majora. Naposled ji vzal major do Karioky a tančili tango. Major jí neodpustil jediný tanec, skoro do rána. Vykládal jí, jak tango vzniklo. V chudinských čtvrtích v Buenos Aires v Argentině, aby si chudáci vynahradili nesplněné sny, vyprahlé naděje a měli příležitost se sblížit, jak to potřebují muži i ženy. Chytlo se to v Paříži a v Berlíně. Je to teď tanec lvů salónů a gardových důstojníků. Tělo na tělo, podmanivý rytmus, co nejdelší kroky. Někdy si myslela, že s majorem by mohla žít. Dokázal by ochránit ženu, a jako kdysi lovci, opatřit jídlo a šaty, a pokud přijde na děláni dětí, musela by ho spíš zdržet od rozplozování než ho pobízet.

Chtěla smyslet na majora, ale myslela na Idu Geronovou.

Pro takové ženy, jako je tahle coura, myslel si Paul Walter Manfred zu Löring-Stein, kradli němečtí vojáci v hotelech na dobytých územích, když se z nich staly nocležny, třecí ručníky, stříbrné jídelní náčiní a krajkové prádlo, ubrousky a mýdlo a polštáře. Někde přepravovali své kradené zboží na lodích, z kterých se stala transportní plavidla. Další, kteří dostali příležitost a nedokázali odolat svodům, jako by všechno, co má cenu a pochází od nepřítelů, nepatřilo říšské bance a na říšský poklad, kradli v táborech dýmanty a prsteny, někdy, bohužel, i zubní zlato, získané z mrtvých. Stačilo se mu rozhlédnout po bytě, aby věděl svoje. Odkud vzala už na první pohled vzácný obrázek, miniaturu pruského generála, datovanou rokem 1812? V duchu se ušklíbl. Nemusel sahat hluboko do paměti, aby si vybavil případy, které soudil. Válka se stala příležitostí pro mnohé. Měl v očích chlad a vzdálenost a v koutcích úst nevoli. Pro tyhle lidi, co bylo ještě včera bílé, je přes noc černé, a zítra bude všechno, předtím černé, bílé.

„Je noc,“ řekla Inge Lingeová, aby vyplnila dlouhé ticho. „Čas nám nepřeje. Bude zas ráno.“

Pak řekla: „Jsou teď delší dny a noci se krátí.“

Neříkal někdy major Fuchs, že člověk se má chránit lidí, kterým prokázal laskavost? Bylo to snad něco jiného než laskavost, proč sem major soudce poslal? Major taky říkal, že očima nepřemůžeš sovu. Ráda by si přivolala na pomoc některé z majorových přísloví, jako Kdo zmokl, se nebojí deště. Nic už neplatí, pomyslela si. Ještě ne tak dávno se jí zdálo, že jí všechno vychází. Odkud to přišlo, že si ještě před pár měsíci mohli myslet, že se budou mít pořád dobře, přinejmenším líp než ti druzí? A někteří, jako soudce, si mysleli, že mohou všechno. Nebylo pro ně nic, co by nesměli.

Myslela na jaro, které měla vždycky radši než podzim, na to, co to změnilo tak od základu. Otec holil muže v ulici a říkal jim: Červi v sýru jsou taky ze sýra. Přála si, aby její otec byl živ a blíž. Myslela na ryby a vlaštovky. Na kostel a na modlitby. Na to, co říkal otec o některých lidech, jak rychle si zvykli být svině. Bála se noci a všeho, co uslyší.

Vzpomněla si na dva italské vojáky, kteří sem přišli spolu, a co jí rovnou pověděli, aby si dodali odvalu. Tajný hřích už je předem napůl odpuštěný hřích. Italští vojáci byli jiní než němečtí. Tvářili se jako člověk, který vstoupí omylem do jiné kavárny, a když už tam je, objedná si koflík kafe nebo skleničku vína; ale přitom je na něm vidět, že je doma v jiné kavárně, v jiné hospodě. Ti dva ženatí Italové se smáli a říkali, že modlit se a spát je stejné. Může Habešan změnit svou pleť a leopard skvrny? Tomu rozuměla, ale ne, aby z toho vyvodila něco, co by se asi otci nelíbilo. Platili dvěma lahvemi neapolského olivového oleje. Lahve měly tak hezkou nálepku, že jí to bylo líto vyhodit.

A zase viděla před sebou Idu Geronovou.

„Chci být praktická.“

„Jistě, musíme být oba praktičtí.“

„Bojím se umřít.“

Soudce k ní vzhlédl kovovými očima.

„Nechci být protivná.“

Na to vojenský soudce neodpověděl. Viděl v jejích očích záblesky pudu sebezáchovy. Neustoupil pohledem. Co věděla o Lidových soudech, vynášejících rozsudky smrti za všechno, včetně takzvaného nic? Naučil se už dávno číst z nejmenšího hnutí tváře a očí každého člověka. Měl v sobě mapu svého vlastního světa, kterou zároveň měřil čas; chtěl ho trávit po svém, ne jak mu vnutí druzí. Jeho mysl třídila, poznávala, počítala a zkoušela nebo označovala a zařazovala. Dokázal by měřit i vítr a bezvětrí, kdyby mohl nebo musel. Měl v sobě kompas, kterým se řídil a jehož se nikdy nehodlal vzdát. Cítil se spojen s lidmi jiného ražení než malá německá kurva s roztaženými nohama. Spojen s něčím vyšším, než co ztělesňovala navoněná masitá děvka, která se přežírala nad poměry, dokud mohla a měla z čeho, a s níž teď musí dočasně sdílet společnost. Z takzvané nevinnosti ho svrběla kůže. Sněs by na těle spíš mravence, než aby se ho ta tlustá kurva dotkla.

„Jsem ráda, že jste tu se mnou,“ vydechla. „Chtěla jsem vám říct už včera nebo dnes, ale spal jste, že jste mi nemusel nic dávat. Třeba máte někoho, komu se bude prsten s briliantem víc hodit.“

„Nepřichází v úvahu. Víím, co dělám... za předpokladu, že tu zůstanu, samozřejmě. Protáhlo se to a nepočítala jste s tím.“ Představoval si její vnitřní divadlo, na kterém si asi přehrávala svoje nepřípadné fantazie, proti nimž byl bezbranný, pokud se ho nebude chtít dotknout. Nevyslovené vábení, jež nehodlal vyslyšet.

„Děkuju, děkuju vám mockrát... Tak jsem to nemyslela.“ Odevzdaně doplnila: „Proto jsem to neřekla.“

6

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein obětoval k pozdní večeři několik portugalských rybích konzerv. Snědli už všechn tvrdý chleba Inge Lingeové, tence pomazaný margarínem a vrstvičkou umělého medu. Taky káva byla už na dně a čaj vyvařovala Inge Lingeová třikrát. Otevřela poslední zásobu, rezervy od majora Fuchse, sklenici broskví a italských jablek. Z některých bytů bylo slyšet stahování vody a Paul Walter Manfred zu Löring-Stein myslel na hluk, který z tohoto bytu prochází okýnkem z koupelny do světlíku domem, a kdo asi poslouchá a počítá, pokud někdo poslouchal a počítal. Bohužel jí nemohl zakázat chodit na záchod, myslel si, když uvažoval o tom, co by se mělo zakázat a koho by se mělo, třeba operativně, aby se předešlo horšímu, zbavit. A vojenský soudce si v duchu opakoval, že Detleff von Fuchs, který podvedl Rasový úřad, odjakživa kašlal na vojenskou kontrolu a posílal lékaře kdovíkam, jenom ne sem, kde to bylo nejspíš na místě. Na to už je teď pozdě. Mělo to směšnou stránku, myslel si, že naštěstí ženy jen svádějí, neznásilňují muže, ačkoli soudní dvůr znal zvrhlosti a zvrhlíky, kteří se až dodatečně dostali do lékařských análů, ne předem. Napadlo ho, že až se Inge Lingeová nají, přijde ospalost, která mu pomůže, kdyby na něho zase jako včera a dneska začala vyvalovat své pitomé, smyslné a sprosté zelené oči. Pokud šlo o její vnady a co asi pokládala za své profesionální přednosti, s tím si starosti nedělal. Pro příště bude nepřitelem prostitutek, na to může každá vsadit krk. Budou se chvět před jeho soudní stolicí. Za sebe bude vědět proč, nejhlubší motivy.

„Je to nemožná situace,“ řekl. „Nebo nepříjemná situace.“

„Nebyla jsem nikdy tak dlouho sama.“

„Co byste řekla, kdyby teď někdo přišel?“

„Neotevřela bych. Ani by to nešlo, je tam skříň. Ale i kdyby to šlo, řekla bych, že jste můj přítel, pane doktore.“

Díval se na ni, odhadoval ji a nechtěl, aby z něj měla naopak strach. Dostal se opravdu do nemožné situace, ale ne z příčin, které mohl někdo předpokládat.

„Mám papíry na jméno Volker Krumbiegel, námořní inženýr pro civilní plavbu, dočasně ve vojenské službě. Narodil jsem se před třiceti lety ve Wilhelmshaven. Měl jsem – a doufám, že zase budu mít – na starosti opravu lodí. Moje žena se jmenuje Reinhild Krumbiegel, rozená Röster. Mám dvě dcery, Maxi a Anke Krumbiegelovy. Jsem váš osobní přítel, známe se z návštěv mého bratra Fritze v Magdeburku. Můžete si to pamatovat?“

„Námořní inženýr Volker Krumbiegel, civilní plavidla, dvě dcery a žena, bratr v Magdeburku.“

„Dobře.“

„Není tak těžké si pamatovat pár věcí. Pracovala jsem na Pracovním úřadě. Zapomínám někdy jen jména.“

„Můj bratr pracuje v továrně na elektrické přístroje pro domácnosti Hartmarx.“

„Znám tu továrnu podle jména.“

„Je snadné si to pamatovat.“

„Budu se snažit si to pamatovat.“ Opakovala si všechno, jako by šeptala.

Pozoroval prázdnou květinovou vázu z českého křišťálu s rytinou dvouocasého lva. To asi není původní německá práce, ani původní majitelka.

Inge Lingeová se pak dívala, jak si Paul Walter Manfred zu Löring-Stein odjistil pistoli značky Parabellum a vložil ji zpět do své náprsní kapsy.

Nespouštěl přitom oči z rytiny dvouocasého lva ve váze z těžkého olovnatého křišťálu.

Dovedl si představit, jak by ho sevřela, oběma rukama i nohama, přísála se k němu břichem jako pijavice. Přivřel oči, jimiž, aniž chtěl, ji pozoroval jako ostříž. Měla výraz člověka, který poslouchá, ale neslyší. Její stesk mu byl cizí. Jistě by z něho dovedla strhat šaty jako pár hadrů, bez ohledu, do čeho by se zítra oblékl. Připomínala mu hořkou slinu po jídle, které mu nechutnalo. Člověka, jehož schopnost existovat je – kupodivu, jak si myslel – nezdolná, laciná, jako pohyb kyvadla, které nic nezastaví, hloubka, ani mělkost nebo výška, bez rozhledu, což ji zachraňuje od paniky i závratí, jako dítě, které si chce prozpěvovat a hrát nebo tančit bez ohledu na to, jestli se kolem bortí svět, v každé vteřině své existence člověk i zvíře, a protože žena v dobrém věku, také démon a fantom. Mohla by se miliskovat i uprostřed zdechlin. Neměl by na to myslet, aby nedávil, pomyslel si. Stavěl ji před svůj soukromý soud, aniž si přál, že by to vytušila. Ohavnost má svůj čas v jeho životě stejně jako minulé chvíle slávy, zadostiučinění a triumfů, které vypadaly trvaleji, než se ukázalo. Naplňovalo ho tajné pohoršení. Kdyby bylo na něm, kurvy jako Inge Lingeová by se vůbec nesměly rodit. To málo, čemu rozuměla, pravděpodobně nikdy nestačilo, aby se zařadila, kam se podle něj měl zařadit každý, kdo měl v těle čest.

Ale uznával v duchu, že ve své nevoli jí přisuzuje horší charakter, než si možná zasloužila. Neměl by hledat hloubku, kde není. Jako sup nebo červ nemohou za to, že se zrodili jako červ nebo sup, neměl by obviňovat ze všeho, co se děje, Inge Lingeovou. Nedovolí nikomu, aby mu vyzul vojenské boty a oblékl papuče.

V duchu rozvažoval, jak se k ní zachová, kromě toho, jaké k ní zaujal stanovisko.

Každý člověk dospěje k nečekané chvíli, z které se nelze jinak vykoupit než platit obvyklými platidly, ať se mu to líbí nebo ne.

Bylo směšné a ohavné, jak si ho namlouvala, myslel si. Jen málo, pokud ne vůbec, jí překáželo, že se skoro neznají, že jsou si cizí. Lačnost jejích zelených očí v něm vyvolávala krutost. To bylo taky směšné. Před týdnem, na ulici, by si jí ani nevšiml.

Inge Lingeová pozorovala jeho ruce, hrud', nohy, tělo, tvář, šrámy po šavlích, čelo a uši, vlasy. Netajila, proč ho tak pozoruje. Představila si jeho ruce na sobě, protože to byly mužské ruce. Nechat se obejmout a sama objímat znamenalo ponořit se doprostřed tajemství, hlubšího možná než moře, a nesmírnějšího než vesmír plný hvězd, od nekonečnosti do nekonečnosti. Nemohla by to vyslovit, ale měla to v pohledu na jeho ruce, a čím déle se na něj mohla dívat, na jeho světlou kůži, tím silněji ji to už dopředu vtahovalo do žhavého, důvěrného i odtaživého a mnohoznačného tajemství, kterým si uvědomovala život a svou schopnost existovat víc než hladem, žízní nebo vlastnictvím bytu, hrstky šperků. Ale naopak se cítila jako špína, vyplavená z bahna na povrch nějaké tůně, jako odhozený, nepotřebný kus odpadku někde na smetišti, když to neměla. Zнала už pocit vyprázdnění, jako by i existovala uprostřed prázdna, které už nemá tajemství. Připomínalo to neviditelnou kobku, z které není úniku, leda podaná ruka, jako v nějaké pohádce o princí, který přichází osvobodit princeznu, skutečná, teplá mužská ruka z masa a krve a kostí, které by se přidržela a která by ji vyvedla z kobky, z prázdna do tajemství. Ne daleko, jen pár kroků, krok, k doteku kůže. Nemusela si to připomínat. Měla to v očích. Věděla, co má, když to měla, a co jí chybí, když to postrádala.

Představila si svoje prsty, jak se probírá jeho světlými vlasy. Jak se sama nechává hladit a laskat. Jak se mu odevzdává, jako ve

svých nejlepších chvílích majoru Fuchsovi. Jaké výše může dosáhnout muž pádem, stejně jako žena. Mohl by se zeptat Fuchse.

Jen někdy se ptala kam, když přišlo ráno, nebo občas ještě dřív. Přála si, aby se její naděje dotkla jeho přání, touhy, nebo alespoň souhlasu, a potom jeho kůže její kůže, její teplo jeho tepla. Aby tím překryli přítomnost, strach, nejisté vyhlídky na zítra. Cítila, co tím v ní její tělo zvětšuje a co ji současně zmenšovalo. Přála si mu to vnuknout pohledem, pocitem, myšlenkou. Vysílala k němu své pohledy jako zvědy, kteří mají za úkol sdělit druhé straně, co může očekávat od protější strany. Přála si, aby oči byly jako přístavy, do kterých mohou vplout cizí lodě bez obav.

Přála si, jako často, aby existoval jazyk, kterým se mohou dva lidi dorozumět i beze slov. Jazyk, kterému rozuměl major Fuchs, který jí říkal, když dlouho spala nebo se těšila mnohahodinovým nicneděláním, že takhle se dožije přinejmenším sta let; ale také major o ní nevěděl všechno, a tomu, co věděl, vždycky neporozuměl.

Měla v očích malomyslnost, chtění, otázky bez odpovědí a ujištění, že je dovoleno všechno, že mu dovoluje všechno už dopředu, aby se z neosobního stalo osobní, aby se zbytečně nepohoršoval, aby si nemyslel, že se tím pokoří nebo zeslábne anebo pomine nutnou bdělost a ostražitost, které chápala. Přála si být krásná, krásnější, než asi byla, i když věděla, že je zdravá, mladá a ve věcech těla dobrá.

Cítila, co jí přítom bolí. Co mohla zabít závratí, která nikdy nepřijde sama.

Utápěla to v mlčení, od něhož, jak očekávala, se odpoutává rozhrěšení, aby se soudce dovtípl.

Viděla na místě, kde stála skříň, než ji soudce odtlačil ke dveřím, prach, chuchvalce z koberce, peříčka z pokrývky. Soužila se, ale uznávala, že jsou to krásná muka, na něž se neumírá.

„Mám ráda návštěvy,“ řekla. „Italské návštěvy byly vždycky to nejlepší.“

To přece nechtěla povídat. Myslela na letce, který se zabil v letecké nehodě blízko Říma, kde ho později pohřbili. Vzpomínala si, jak šli poprvé do ložnice a všechno bylo ve tmě kromě utlumeného světla pouliční lampy, které pronikalo záclonou. Ačkoli vypadal vášnivě, dal si načas a pomalu se svlékal a skládal kusy uniformy a prádla na židli. Měl nohy jako dívka. Začal u jejích kotníků a nechával po sobě vlhkou čáru po délce jejího těla. Jeho přítel, který k ní přišel potom, jí řekl, co se s ním stalo a že jeho pozůstatky uložili na křesťanském hřbitově. Taky druhý pilot padl, někde v okolí Neapole. Jeho tělo nikdy nenašli. Dívala se na vojenského soudce a kladla si otázku: jsou ženy útočnější než muži?

Vzala si pečivo ještě z pátku a dotkla se přitom prstů Paula Waltera Manfreda zu Löring-Steina. Cítila maličký pohyb, kterým vojenský soudce couvl. Dotkla se ho znovu a opět pocítila nepatrný, mizející ústup. Kde stojí psáno, že muž je dobyvatel? Ženy jsou větší dobyvatelky. Lidi to mají z nějakého důvodu v hlavě popletené. Proč? Aby si muži nepřipadali slabší? Není to přece slabost ani síla, je to nutnost. Jen si to na sebe bere šaty dobrovolnosti. Měla své mínění o úloze žen. Byla by řekla, že o tom ví svoje, ale nehodilo se to. Soudce by spíš potěšilo, kdyby zopakovala jména údajných nebo skutečných dcer Maxi a Anke a ženy Reinhildy, všichni Krumbiegel, on osobně Volker, bratr Fritz, u firmy Hartmarx v Magdeburku. Vstupoval do ní ohlas dávného vzrušení.

Jak říkal major Fuchs: jsi hladová, šťastná a veselá, ale jen, když máš to správné maso, a nakonec, když dostaneš ochutnat, nenasytá. Vytvořili si kód. H. Š. V. a N. Hladová, šťastná, veselá a nenasytá. Ráda souhlasila. Pojmenoval její ňadra: levé Margaret,

pravé Dita. Kde je teď asi major? Asi se vysvlékl z uniformy rychleji, než se člověk vyzuje z bot, pomyslela si. Dovedla si představit.

Začala tiše zpívat, chraptivým hlasem, hluboko, nic ve srovnání se Zarah Leanderovou. Neměla by najít nějakou stanici s hudbou? Jistě měli v rádiu připravené melodie pro konec války, žádné pochody. Snažila se vložit do hlasu alespoň opar ozvěny Zarah Leanderové. Flensburg mlčel.

„Rád takhle sedíte?“ zeptala se tiše. Přála si, aby to znělo, jako když někdo pro někoho zpívá. Vdechovala svou šeríkovou vůni a doufala, že je dost silná, aby na jejího společníka působila.

„Někdy,“ připustil. „Mám ovšem jiné poslání, jak jste asi uhodla. Koneckonců i tady. Je u vás pěkně, opravdu.“

Říkal to věcně a úsečně. Zatímco dával svým slovům důraz a šrámky po šavlích cestovaly, hovořil v duchu k sobě jinou řečí, že je to nechutné, svým způsobem vytrvalé spojení mělkosti a družnosti, pokorná i drzá malá kurva, tahle Inge Lingeová, jen co je pravda, ke které ho přivedla náhoda, nutnost a krize říše, aby s ní seděl a odrážel – doslova odrážel, protože už se ho pokoušela ohmatávat – její dotírání. Teplé, mazané i bezelstné hovádko. Nic než teplý, vlhký klín, který se prosazuje za všech okolností, ano, za všech okolností. Asi jen kurvy, i v nejpřísnějších podmínkách válečné Třetí říše, mohou utéct regulaci a třídění, nemluvě o nějakém kritickém společenském metru. Kde bylo gestapo a mravnostní policie, když si zařizovala tohle sladké, dílem vkusné a částečně nevkusné doupě? Mohl si udělat představu. Nemohl být ušetřen ani tohoto druhu oškřivenosti? Měla by snad radost, kdyby ji uhodil? Týden po smrti Adolfa Hitlera. A tak tu seděl a jedl a pil čaj společně s kurvou, jako by neměl jiné starosti, a poslouchal její prozpěvování a vlezlý hlas, ačkoli by se slušelo pro německou ženu spíš plakat, někde v Praze, a musel se nechat obtěžovat. Napadlo ho, že tyhle domy jsou samá štěnice,

a zdržel se u představy štěnic. Snad by dokonce chtěla a uvítala, kdyby ji bil. Převrácenost, v lidech i v hodnotách, nebyla jeho silnou stránkou. Byl dost dlouho soudce, aby věděl, co někdo má, protože to druhý nemá, ale ne proto, že by to ztratil; a co nemá, a nejen proto, že to nemá ten druhý. Co někdo nikdy nedostal. Oblast, kde nevládla spravedlnost, jen právo. Bylo to něco, co má příslušník čisté rasy na rozdíl od méněcenných ras, ale co nemá ani každý příslušník čisté rasy stejné národnosti nebo jazyka. Jsou nejen rozdílné rasové příslušnosti, ale i druhu, stupně a úrovně. Bohužel, spojuje nás nezbytné. Soudce si uvědomil, co ho znechucuje možná hůř, než si měl připustit. Dovolával se v duchu něčeho, co někdo má a někdo ne, co z jednoho udělá kurvu, z druhého soudce, z jednoho důstojníka na rozhodujícím místě, z druhého šejdíře jako major Fuchs. Jak dlouho bude patřit takovým podvodníkům jako major Fuchs mír, stejně jako se přižívovali zdárně na válce? Mohl – a musel – si připomínat, co mezi nimi vytvářelo rovnítko. Proč potřeboval Inge Lingeovou, jako potřeboval majora Fuchse, i když oběma opovrhoval. Nemělo smysl si tím odčerpávat tolik energie. Měl také jiné starosti a sahaly asi dál než její. Spojila je snaha přežít tuhle kalamitu. Je to lepidlo z nouze, zkouška, v níž, jak se zdá, obstojí ti nejlepší s nejhoršími. První i poslední kategorie. Neuvažoval by o tom, kdyby tahle tlustá, zakrslá prostitutka s uzly na lýtkách ho nenutila, už svou vtíravou existencí. Měli málo společného. Nezměnilo by to, ani kdyby tu musel dřepět týden. Připadal si jako na koni, na němž musí zdolávat nečekané překážky, aby se udržel v sedle. Nebyl by div, kdyby ho kůň shodil.

„Nebudeme už asi nikdy, co jsme byli,“ řekla.

Vyslovila to stejně měkce jako zatím všechno.

Bylo by to za normálních okolností k smíchu, pomyslel si Paul Walter Manfred zu Löring-Stein, a snad to dá jednou, doufejme,

že to nebude dlouho trvat, k lepšímu svým kolegům; své budoucí ženě. To mu vrátilo rovnováhu víc než ošklivost, kterou možná trochu zveličil vzhledem ke svým zásadám o kvalitách soukromého i veřejného života, nemluvě o nejdůvěrnějších záležitostech, v němž prostitute a kurvy nedostávaly přednost.

„Jak to myslíte?“

„Jak to říkám,“ opakovala.

„Mluvíte o Evropě?“

„O nás,“ řekla.

„Musíme se dostat znovu do sedla,“ řekl. „Najít cestu do bezpečí. Co se možná mění, je cesta, ne cíl.“

„Co už si člověk všechno přeje,“ řekla.

„Jistě máme společná přání.“

„Co si přeje a co si nepřeje,“ doplnila. „Co se stane, když se najednou změní vítr. Čím se ze štěstí nebo klidu stane neštěstí, neklid. Ze zmatku smrt.“

Ostrost rysů v jeho tváři se poněkud zmírnila. Inge Lingeová pominula věčnost a úsečnost jeho slov a hledala v jeho hlase odpověď na obsah svého hlasu. Zabíjela svou snahou o pozornost soudce hlas zmatku a strachu a smrti hluboko v sobě, ale to netušil. Nechtěla to taky okázale vystavovat. Pozorovala jeho tvář. Ústa. Čelo a oči. Vlasy. Výraz úst, jejichž koutky poklesly a teď se pozvedly. Nesnažila se tedy nadarmo? Napadlo ji, že venku kvete stejný šeršík, jehož vůni si přivolávala na pomoc. Ačkoli soudce říkal svá ano bez nadšení, protože ji nechtěl zbytečně popudit, slyšela jejich náznak, jak ho dokáže zaslechnout žena. Pořád se v něm nevyznala.

„Jak říkají Arabové, aby pršelo, musí nejdřív přijít mraky,“ poznamenal.

„Mám tu zbytek třešňového likéru, jen na dně,“ řekla.

„Schovejte ho, snad se bude hodit,“ odpověděl vojenský soudce. Vdechl vůni její šeríkové voňavky a jejího potu a zdálo se mu na zlomek vteřiny, že se dívá na leklou rybu, kterou viděl v místě, kde se Labe vylévá do moře, nebo že vdechl pach ovčího sýra jako na inspekční cestě v okupovaném Řecku.

Nepřijal ani neodmítl. Musí být i nadále obezřetný. Inge Lin-geová byla vytrvalá, téměř urputná, a nemohl ji odstrčit a odehnat štulcem jako hovádko na polní cestě, ani odsoudit za ochromování vojenské obezřetnosti, tím spíše, že nebyl už v taláru ani v uniformě. Byla už opilá, když přišla z kuchyně? Vysvětlovalo by to víc, než si mohl už vysvětlit? To by mu dalo odpověď na to, proč se nedala odvrátit. Bylo směšné myslet na Adama a Evu, tady, kde se vystřídalo tolik mužů. Myslel na to, co se odehrává v městě, v jakém stavu jsou německá vojska, povstalci. Mluvila s ním šeptavě, jak asi mluví s muži kurvy, ať pijou, nebo nepijou. Nemyslela na povstání, na ozvěny, které přinášela střelba i nezkušenému uchu? Možná už necítila sounáležitost s věcmi Třetí říše. Správcová ji odbyla pár políčky a nadávkami. Potřeboval tu být. Neměl jiné místo. Bude-li muset, uvolil se v duchu, zavře oči. Bude myslet na jízdu na koni, jak jednou spadl a musel se znovu dostat do sedla. Bude si opakovat v duchu staré německé: Musí to být, místo nesmí to být. Napadla ho jiná směšnost, kterou by mohl dát jednou stejně k lepšímu kolegům, pokud nebude lepší si to nechat jen pro sebe, co by mohlo udělat ze soudce prostitutku a z prostitutky soudce. Usmál se. Je povinen přežít. Dostat se odtud se zdravou kůží. Snad přílišná strízlivost škodí. Vrátil se v duchu k povstání. Je těžké se orientovat, je-li člověk jako ve vzduchotěsné kleci. Pohrdal vilností žen. Démony, které předhazuje žena muži, aby s nimi zápasil. Ne, ne, třikrát ne, napomenul se v duchu. Ale když otevřel ústa, řekl:

„Víte co? Proč bychom se nenapili? Můžeme si připít na příští vítězství.“

„Budete chtít připravit postel?“ zeptala se Inge Lingeová. Věděla už, že bude pokračovat ve svém úsilí o živočišné teplo, kterým se utěšují žena a muž, aby se udržela na vlně tiché hudby a s představou teplého větru. Nevytlačila tím strach, protože samozřejmě, jako vojenský soudce, slyšela ozvuky střelby. „V městě se bojuje.“

„Později,“ odpověděl Paul Walter Manfred zu Löring-Stein, důstojník a soudce. „Dopiju nejdřív svůj čaj, a pak –“

Potom ležela Inge Lingeová vedle vojenského soudce. Nechala si na sobě otevřený župan z velkých, brčálově zelených květů na japonském hedvábí, nejlepší, co ve svém šatníku našla.

„Všechny lahve jsou prázdné,“ řekl omluvně. „Nemáme už ani kapku.“

„Nevadí,“ řekla.

„Doufám.“

„Nechci si stěžovat,“ řekla. „Je to pravda. Nemáme ani kapku.“

„Nevadí,“ opakoval po Inge Lingeové.

Ale byla to jen slova. Díval se lhostejně na prázdnou vázu. Byli si naprosto cizí. Pocítila znovu chuť uchopit vázu a tlouct do kovových zraků soudce, plných štítivosti a šrámů, aby překonala vzdálenost, cizost a odstup nebo opovržení. Cítila to, jako když člověk pije špatnou vodu, protože nemá jinou a umíral žízní. Proč neposlal major Fuchs soudce někam jinam a nepřišel sám? H. Š. V. a N. Divil by se, v jakém je stavu. Měla před sebou pyšná sevřená ústa vojenského soudce s přídechem kolínské.

Ano, říkala si, byla jen děvka, která se mohla někomu zhnušit. (Nechtěla myslet na to, že by ji soudce mohl bít nebo vyhodit z vlastního bytu.)

A Paul Walter Manfred zu Löring-Stein – jakkoli myslel větší měrou na sebe, než aby se namáhal hloubat, co se děje v Inge Lingeové – vzdáleně přece jen vytušil, co se stalo. Nebo co se nestalo. Neměl nervy ani žaludek na to, co pokládala za potěšení, natož aby se na tom podílel aktivněji. Napadlo ho, že s ní zacházel, jako se sebou nechá zacházet žena, ne zcela bez vůle, ale bez podílu

na tom, co se odehrává. Znal ženy, které při tom mohly stejně dobře spát, když nechtěl být morbidní a dodat, že taky být mrtvé. (Soudil i takové případy.) Jeho šrámy se znovu začaly hýbat. Dívala se na něho zelenýma očima, vyděšena množstvím otázek, na něž neměla odpověď, a její kaštanové řasy zvlhly.

Proboha, řekl si soudce, doufám, že nebude brečet v posteli. Měla bledou, téměř bílou syrovátkovou pleť. Uvědomil si, co všem ženám chybí a bude, alespoň pro něj, vždycky chybět. Co ještě jako chlapec neodpustil matce ani sestře. Co mají, díky přírodě, jen muži, i s hrůzou, že by o to mohli přijít, a naopak sebevědomím, čím jsou.

„Půjdu vedle,“ řekla Inge Lingeová.

„Proč?“ zeptal se, ale nebyla to ve skutečnosti otázka.

„Nevím, snad to bude lepší.“

„Kdybych k vám přišel za jiných okolností, byl bych asi příjemnější společník.“

Inge Lingeová zaváhala. Stejně znenadání, jako řekla, že půjde radši vedle, pocítila k němu naopak jinou lítost, jakou cítíme k nemocným, slabým, zaskočeným nebo neschopným si okamžitě pomoci. Až na to, že nová lítost nebo druh soucitu opadaly, jak si hryzl nadvakrát přeseknuté a srostlé rty, a než ji mohla naplnit stará úzkost, zaháněná zlostí. Porovnala ho s majorem Fuchsem.

„Máte nějaké zranění?“

„Ne,“ odpověděl. „Proč?“ A potom: „Myslíte proto...?“ A usmál se, trochu chtěně a zároveň z hloubi prsou, jako by se sám v sobě smál ještě jinak a pro něco jiného. Té děvce prostě nic neříkalo, že elitní vojáci tady někde opravují dláždění. „Ne. Mám jen spoustu jiných starostí. Nemám hlavu na zábavu, jako bych asi měl jindy.“

Najednou se jí to zdálo příliš mnoho slov pro malé vysvětlení. Není to jen tělo, které potřebuju potěšit, říkala si v duchu. Něco některý muž nikdy nepochopí.

Byla to lež. I když souhlasilo, že myslel ze všeho nejvíc na to, jak se dostat z téhle mezery německého výkladu práva, která se protahovala a uzavírala déle, než předpokládal, zatímco se na něj sápara Inge Lingeová svýma krátkýma masitýma rukama. Bral její doteky jako něco, co se musí. Paul Walter Manfred zu Löring-Stein by opravdu z té duše nerad dláždil pražské ulice, pořádně špinavé, než přijdou deště, ostrůhán dohola a v nějakých hadrech, a nechal se bít a osočovat spodinou, která jim ještě minulý týden lízala paty. Neříkali rebelové, že vydláždí náměstí jejich, německými hlavami? Neříkali, že umyjou chodníky německou krví? Nezačali ověšovat dvouramenné pouliční lampy v Rytířské ulici oběšenými příslušníky gestapa, které se jim podařilo chytit, soudci a muži SS, a měnit je, polité benzínem, v hořící pochodně?

Inge Lingeové se trochu ulevilo, že to odhadla s takovou jistotou. Zaznamenala i zrnko převahy a jádérko nepoznaného záští.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein, odvrácen od posledních myšlenek, jak těžké je pro muže soustředit se na válku, osobní potíže a komplikace neočekávaného charakteru, s ní chtěl promluvit. Báł se snad takové děvky, nebo se od ní nechal zmást? Byla s to se přidat k banditům a zradit? Připomněla mu slabost, vůči které snad není žádný muž odolný. Vrhlo je to na jedno smetiště, do jedné klece. Byli tu zablokovaní. Musel stále myslet na znechucení, jehož síla se napájela z představ dláždění zvlhlého krví německých ubitých mužů, žen i dětí a starců, vojáků a důstojníků, a ohořelých koster mužů SS, gestapa a nacistických soudců, z kterých někdy stáhli povstalci dobré boty, protože některé věšeli za nohy a zapalovali jim do nafty namočené hlavy a vlasy. Některé německé zajaté nechali prý lízat z dláždění krev po svých zabitých. O tom s Inge Lingeovou nemluvil, ale tím se to z něj neztratilo. Mohli si představit, co je čeká v okupované zemi, poražené, jak se

s tím sešli v Rusku, v Polsku, v Jugoslávii, vydloubané oči, shromažďované do košíků na ovoce, uřezaná pohlaví, usekané prsty. Snad by jí to měl povědět, aby si uvědomila vážnost chvíle. Ale to bylo dvojsečné opatření a nechtěl ji ještě více poplašit.

„Na co myslíte?“ zeptal se.

„Na nic zvláštního,“ odpověděla.

V očích, kolem úst a v celém výrazu měla melancholii, jako by se ptala sama sebe nebo svého osudu směšnou a současně všezahrnující otázkou: To je všechno? Co bude? Co přijde? Co se se mnou – s námi stane?

Pak se zeptala: „Co budeme dělat?“

„Zatím čekat,“ řekl. „Uvidíme. Myslíte, že by to tu mohlo být nebezpečné? Teď nebo později? Až se muži, kteří pracují v elektrárně, vrátí?“

Pochyboval, že by podobný osud postihl i majora Fuchse. Nedalo se dost dobře očekávat, že by se, už v občanském oděvu, tady objevil, aby je vytáhl z kaše. Takových děvek má asi po celém území říše a bývalých obsazených územích v každém dvanáct do tuctu. Nedal by za to moc, že takoví majoři jako Fuchs prodávají, nebo dokonce obdarovávají zbraněmi rebely, za jídlo, marky, zlato nebo falešné papíry k průchodu.

Mohl by ji vzít s sebou, kdyby se rozhodl odejít a požádala ho o to? Kde by ji ze sebe setřásl, jako pes blechu z kožichu? Inge Lingeová vycítila, že by ji Paul Walter Manfred zu Löring-Stein nikdy nevezl s sebou, aby mohla najít Jenny Burchardtovou v Magdeburku, v Gotschalově ulici číslo 29. Z tohoto poznání, spojeného s tušením dalších, se napájelo nové záští Inge Lingeové. Bála se, jako se obávaly vznešené ženy, všeho, co bylo nebezpečné a drsné až sprosté, a jako se toho báli někteří muži, s nimiž se sešla. Obnovilo to v ní starou urážku. Muž, který selhal, se bude chtít mstít, tolik věděla. Nedá to

na sobě znát. Nikdo není tak hloupý. Ale není směšnější a současně nebezpečnější stvoření než muž, který selhal v očích ženy i ze svého vlastního hlediska. Couvala a vzdávala se pohledu jeho kovových očí. Její větrné vedro, které jí podle majora Fuchse slušelo, jako ženě, která se ráda miluje, se rozpouštělo a měnilo v chlad. Přemítala, je-li to opravdu tak, jak si vysvětlovala, a přicházela k závěru, že ano. A zatím se vojenský soudce Paul Walter Manfred zu Löring-Stein držel na kraji postele a zdálo se mu, že i z toho mohl onemocnět.

„Chcete jít do koupelny?“ zeptala se výsměšně Inge Lingeová. Cítila se jako prskající kočka. Připadala si zlá a zároveň se jí ulevilo, že to ze sebe dostala.

„Proč? Nechci, děkuji.“

Pak řekla: „Dřív jsem si myslela, že nespravedlnost světa se týká jen žen. Co se od nich čeká a co samy málokdy dostanou. Nikdy jsem nečekala, že to snad někdy skončí. Teď se mi zdá, že už vím, proč nic neskončí samo od sebe. Jsou to lidé, kteří něco skončí. Jiní to začnou a zase jiní to skončují.“

„Nevím, co přesně myslíte.“

„To, co říkám, že nic nekončí samo, že to někdo skončuje.“

„Ano, ale nevím, na jakou adresu to říkáte.“

„Na svou adresu.“

„Nechápu proč,“ řekl soudce.

Znovu v ní opadla prvotní zlost i její vzdálenější vlny. Jsem kam vítr tam plášt, myslela si, hotová korouhvička. Nedovedu mít vztek déle než minutu, pět minut? Proč očekávám ochranu pokaždé od někud, odkud nepřijde a snad ani nemůže přijít? Dojde mi poznání něčeho, ale bojím se to projevít. A s myšlenkou na poznání vytanula v zelených, kalných očích Inge Lingeové, zarudlých nevyspáním a pohaslých zklamáním, podoba Idy Geronové. Dotklo se to představy ženy, která zestárla, aniž jí umožnili slušný život, nemluvě

o nějaké volnosti. Bylo to daleko volnosti. Předpisy, úřady, nařízení. Pro hodně lidí znamenalo Německo klec, do které zavřeli víc lidí, než aby mohli i dýchat.

„Povězte mi něco o sobě,“ požádal soudce Inge Lingeovou.

„Povězte mi o sobě vy,“ řekla.

„Bylo by to nudné,“ odpověděl. „Byl jsem voják, soudce a bojovník za Třetí říši. A jsem civil.“

„Budete asi pořád voják, i když se svléknete z uniformy a z tála-ru a časem vám je sežerou moli a udělají se z toho hadry na podlahu.“

„Nikdy se z toho nebudou dělat hadry na podlahu,“ odpověděl zostra. Posadil se na posteli. „Malomyslnost není ozdobou němec-ké ženy. Hadry na podlahu? Ty leda z něčeho jiného.“

Ozvěna slova nikdy se odrážela v jeho i v jejích spáncích. Byly to dva druhy ozvěny.

„Měla jsem tu jednou vojáka, který se mi rozplakal na prsou, a nic s ním nebylo.“

„Co to s tím má dělat?“

„Vykládal něco o Březinkách u Osvětimi, nedaleko Krakova, na trati Moravská Ostrava – Štětín, takzvané osvětimské kotlině. Ne-pamatuju si to už celé, nemám tak dobrou paměť, jen útržky. Snad jsem si to ani nechtěla zapamatovat. Říkal, že tam byly vany nebo sprchy a že tam chodili muži a ženy a děti a starci, ale ven už se nikdo nedostal. Místnosti bez oken a bez kliky zevnitř. Hned vedle krematoria. Otevíral plechovky. I. G. Farben. Cyklon B. Plyn v ze-le-ných krystalcích, který se rozpouští ve vzduchu. Zabíjí spolehlivě a lacino, říkal, hmyz, zvířata, lidi. Tam, kam to vysypával, byli lidi. Za každou plechovku udělal čárku na papír a papír odevzdal, aby ho mohli poslat do Berlína. Přísně dbali, aby za každou plechovku udělal čárku. Rozumíte? Sama jsem dlouho nechápala, proč mně

to povídá a co to má znamenat. To se přece nedělá. Nic takového by slušní Němci přece nemohli provádět. Řekl, že je to jiný druh války, válka ve válce, jako když někdo vysvětluje dítěti, že v mamince je ještě jedno děťátko mimo dítě, které se ptá. Jedna válka je veřejná, všem na očích, druhá tajná, jen pro zasvěcené. Nejdřív sloužil tam, ale zajídalo se mu to a přihlásil se na východní frontu. To bylo jediné východisko, aby ho nepokládali za slabocha nebo ulejšvák a zbabělce. Přihlásil se k nejtěžší zbrani, k parašutistům, ale už mu asi nevěřili nebo ho dali za trest k pěšákům. Stěžoval si na miny, které vypadají jako kus kravského lejna, kliková hřídela nebo součástka, kterou ztratil nákladák, ale roztrhá to člověka na kusy. Některé miny vypadaly jako hračky nebo kytky. Na para stejně neměl už nervy, jak mi říkal. A vím, že toho bylo hodně, co mi ani neřekl. Víte, vy jste vysoký důstojník a soudce a hodně jste viděl, je to, nebo není pravda, tamto, s těmi vanami a těmi sprchami? Proč měli hned vedle krematorium?“

Všiml si jejích zelených knoflíků; ve slabém světle vypadaly jako duhové mušky; přezka na jejím županu mu připomenula pavučinu.

„Měli pro to – mezi sebou – krásná jména: *Nebeské komando*. Nebo *Lázně věčného zapomenutí*. Mluvil o čtyřiceti šesti pecích a pěti krematoriích. Když se svěřil svému důstojníkovi, proč mu to nesedí, odpověděl mu důstojník: *Ein toter Hund beißt nicht mehr*. Mrtvý pes nekouše.“

„Odpověděl mu dobře.“

„Chtěla bych někdy vědět, co je dobře.“

„Dobře je dobře, Inge Lingeová. A špatně je špatně.“

Všimla si, že naopak vojenský důstojník se vyhnul odpovědi. Vrátila se k ní úzkost, jakou pocítovala, než přišel. A když byla vedle sama v kuchyni. Chtěla, aby se jí ulevilo; aby se jí to neotlouka-

lo ve spáncích, netlačilo v žaludku a nesvíralo hrdlo. Zase ji začala bolet hlava. Prvně ji napadlo, že by ji mohl vojenský soudce zabít. Měl v kapse odjištěný revolver. Ale už se nebála ani neostýchala mu říct, co měla na srdci. Stále seděl, opřen o vysoké lokty, temeno hlavy ke zdi, šrámy po šavlích mu trhaly na nejrůznějších místech tváře s viditelným škrubnutím, kterým se přemístily. Nemohla se na to dívat. Odráželo se jí to v čele: cukání, škrubání, trhání. Jizvy a šrámy. Měl oči, kterými mohl zabíjet, zatímco Inge Lingeová si hověla v brčálově zeleném japonském županu s rukama za hlavou a vojenský soudce ji nepřestával provrtávat zkoumavým, přísným pohledem.

„Tady v domě bydlela jednou jedna židovka.“ Znělo to odlehle. Něco, co bylo tak dávno, že to už nikdo nepamatuje; jak říkají staří lidé, už to ani není pravda. Smyšlenka o černé tuberkulózní Idě Geronové. Někdy v lednu 1942. Ano, měla tu darovanou podobiznu nějakého bezmála sto let starého pruského generála, ještě bez ustřelené brady. Potom by měla tahle báchorka být rozšířena ještě o ty české hlavy, když to vojenský soudce říkal tak přesvědčivě. Nějaké ustřelené brady holil předtím, než k tomu došlo, její otec mýdlovou pěnou jako padlý sníh. Doktor práv Paul Walter Manfred zu Löring-Stein byl v tomto hájemství kovanější než v posteli; asi tedy věděl, co říkal.

Inge Lingeová si představila hlavu správcové zdola a hlavy jejich tří mužů s placatými dělnickými čepicemi. A kdyby se vrátila ta židovka, Ida Geronová, tak také její hlavu. Najednou ji posedla myšlenka: Bylo by špatné, kdyby se nevrátila. Ale nebylo by stejně špatné, kdyby se vrátila? Nebylo by to jen trapné. Nedokázala to pochopit ve slovech. Všechno, co přijde, je – pro ni – špatné. Byla to našťestí jen myšlenka.

Inge Lingeová se dívala na jeho zbraň. Proč ji vytáhl a položil vedle sebe na lůžko? Co se chystal udělat?

„Nemáte se čeho bát. Beru vás pod svou ochranu.“

„Řekla jsem vám, že už nemám strach.“ Vzpomněl si snad, že mu říkala, že se bojí smrti, anebo že mám strach umřít? Měla by mu tedy také říct, že se už nebojí. Ale bála se. Nebo to bylo něco jiného než strach?

„Od těch zdola, co vás zbili, můžete čekat jenom to nejhorší. Buďte ráda, že jsem tu s vámi a že nejsme bezbranní.“ Zarazil se na okamžik, než řekl: „Něco vám povím, má milá...“

Inge Lingeová visela na ústech vojenského soudce Paula Waltera Manfreda zu Löring-Steina a cítila, že k ní hovoří jen z nedostatku jiných posluchačů, anebo ujišťoval sám sebe.

„Poslouchejte,“ začal. „Je jedna země, kam se chci dostat. Povstalci pravděpodobně už mrtvolu převážet nebudou. Musíme tedy udělat ze všeho nejdříve všechno, abychom se tam dostali živí. Nejdříve já, potom vy.“ Odmlčel se zase, patrně zklamán, že Inge Lingeová nevyjekla nadšením.

A pak suše zavrčel: „Jak dlouho jste tu žila – pět let? Mor na tohle špinavé město, postavené, bohužel, německýma rukama. Soudy na neštěstí nemohly poslat ke zdi víc než stovku lidí denně. Neznáte Čechy? Jen ti nejstarší s námi spolehlivě kolaborovali. Neměli trpělivost ani dost let, aby čekali na to, co teprve přijde. Ze středního věku a mladých ti nejhorší. Smečky a skupiny demoralizovaných, kteří by se chytili každého, vedle koho mohou krást a pak se odvolávat k zákonu, že jim to patří, i kdyby se původní majitel vrátil z věznice ve Spandau nebo z popraviště, kde mu omylem dali milost. Kradli i předtím a budou krást potom. Mají prašivé mozky, prašivá srdce. Přístupují ke všemu, i k ženě, radši odzadu, aby se jí nemuseli dívat do očí, když chtějí dostat, co

chtějí. Čelem k vám jsou usměvaví, úslužní; dokážou se pitvořit pohledem. Zezadu vás zapíchnou. Viděl jsem jich stovky. Tisíce. Jsou nebezpeční zezadu, ze zálohy, ze skrytu. Je to jejich město. Znájí je dobře. Lžou, lžou a lžou, a svým dětem vtloukají do hlavy, že pravda vítězí. Nedopadne to s nimi dobře, ale na to nemůžeme čekat. Příští zadostiučinění dopřejeme jiným. Nechtěl bych být jednoho dne v kůži zlodějů, ale to už není naše starost. Jsou, při veškerém pohrdání, jako mladý strom, ještě plni mízy a dobrých šťáv. Před tisíci lety jsme sem přišli hlásat německou víru. Měli jsme je naučit mluvit jinak. Ohli se až k zemi, ale páteř se jim nezlomila. *Slawisches Ungeziefer*, slovanská havěť. Paměť historie nezapomene náš dluh. Splatíme ho. Šlapte po nich a dupejte jim po hlavách, stejně se vymrští nazpět, pokud ty hlavy důkladně neprostrílíte, abyste měla jistotu. Dobře, že se z těch banditů nestali Němci. Přijde čas, kdy jim nebudou stačit hřbitovy. Umíte zacházet se steyrem?“

„Co to je?“

„Moje rezervní pistole.“

„Ne.“ A potom: „Nikdy jsem se o takové věci nestarala. Proto si to se mnou vyřídili jen tak, jak jsem vám povídala.“

„Je snadné se naučit střílet. Podívejte se: mířidlo, muška, cíl. Mířidlo, muška, nepřítel. Mířidlo, muška, víte kdo.“ Jeho rty vykroužily oblouček písmena „ž“.

Mohla si domyslet, co už nevyslovil. Byla to tvář, měla jméno Idy Geronové.

Byla v ní pustota. Nečekala, že se natolik zhorší. Měla v srdci hřbitov. Neposlouchala už Paula Waltera Manfreda zu Löring-Steina. V duchu kladla květiny na hrob, který nikde nebyl, kromě nejasné představy v její mysli. Slova duchovního Hesmussena dostávala nový význam. Bílé lilie a hyacinty a rudé růže – nejenom za

sebe. Tisíce vůní z těchto lahviček za vrátky skříně, která zatara-sila dveře do bytu, a prádlo, lavábl, mušelín, čisté a umělé hedvábí a své krásné šaty, v kterých ji rád viděl major Fuchs obepnutou, se stuhou nebo s lodičkovým výstřihem, nejjednodušší, jak to jen jde, do kterých ráda vklouzla, aniž potřebovala prádlo, jejich nenápadná, strohá a přitom přívětivá linka, zdůrazněná tělem a zdůrazňující tělo, čím je tělo, co je právě o tom. A Ida Geronová, která tu bydlela před ní. Neměla v sobě povzbuzení ani nenávist.

„Prý jsme dělali hrozné věci,“ řekla.

„Dělali jsme jen, co by oni udělali na našem místě. To je výklad z hlediska práva. Co jsme dělali, jsme dělali právem čisté rasy. Je to nikdy nekončící boj lepší rasy proti méněcenným rasám. Nejen z hlediska dějin je to nepromlčitelná zásluha. Na to nesmíte nikdy, opakuji – nikdy – zapomenout. Teď nás posílají zametat ulice. Je dobře, že jsme to dělali. Strach vzbuzuje úctu. Čím víc se vás lidi bojí, tím líp. Museli vědět, s kým měli tu čest, že za jednoho, od kterého si oddechli, protože ho zabili, přijdou jiní, drsnější, brutálnější, ocelovější. Netvařte se jako neviňátko. Každé malé dítě ví, že jsme měli likvidační oddíly. To je, o čem blábolil váš pomatený parašutista. Podle mého si nezasloužil ani za trest k pěšákům; měli ho rovnou pověsit na hák. Můžete si utišit svědomí. Nebyli jsme zdaleka tak důslední, jak nám svět přiznává.“

Dodal: „Za čas nikoho ani nenapadne, aby ohříval starou polívku. Nemusíte být prorok, abyste věděla, že jak se budou k sobě lidi chovat po nás, bude ještě daleko horší. Naše válka se jim bude zdát nedělní procházkou.“

„Tak je to tedy pravda?“

„Co to je, ta vaše pravda? Česká pravda? Nebo dokonce židovská pravda? Nebo cikánská pravda pana majora Fuchse?“

„Nebránila bych panu majorovi, kdyby chtěl přijít.“

„Nikdo se vás, bohužel, už nebude ptát.“

„Myslím na ty vany, sprchy nebo koupelny.“

„Viděla jste to na vlastní oči? Neviděla? Každý musí dostat tuhle otázku, bude-li se všetečně ptát. Co jste neviděla, nebylo. Chápete?“ Přišlo mu to k smíchu. „Milá Inge Lingeová, snad to není nejvhodnější chvíle pro to, co vám teď povím. Až vyrostou ti, co přežili naše vany, sprchy a koupelny, budete žasnout, jak jsme byli mírní – jako beránci. Uvolněte se. Bez evidence nemůžete nikoho žalovat ze zločinu. A za pár roků...“ Na chvíli se odmlčel. „Spoléhejte na německé právníky. Budou už vědět, co a jak. Je zbytečné se tím trápit a znervózňovat se. Nebylo to tak zlé, jak se říká. Naše tábory byly místem nových možností i pro naše vojáky a neukázněné jednotky; kolbištěm, kde dostali příležitost silnější a možnost slabší. Každý měl možnost ukázat, co v něm vězí. Nedejte na to, co se povídá. Tribunály by bez důkazů sešly věkem. Kdo nikde nebyl a nic nezažil, utěšuje se legendami. Je snadné popřít, nač nejsou důkazy. Silní nám budou jednou vděční. Slabí by odpadli a posli i bez nás. To je život. Měřítko výběru.“

A nakonec řekl: „Nemáte důvod někoho prosit o odpuštění. Stejně je to se mnou.“

A myslel na to, že nikdo nemá a nebude mít zájem oslavovat, pohřešovat nebo litovat ty, co šli do plynu bez odporu. Pochyboval, že by se to mohlo změnit. Čas zpochybní všechny statistiky. Nenese snad svůj díl viny i ten, kdo se nechal hnát jako dobytek na smrt? Jako ovce? Věděl ovšem, co čekalo každého, kdo v sobě odmítl ovci. To nebude věšet na nos nějaké kurvě z Kaštanové ulice číslo 14.

„Nemusíte se nikomu omlouvat. Nemusíte a nesmíte se otáčet, prosit o prominutí, něco si vyčítat. Také se neotáčím a zásadně se nikomu neomlouvám a ničeho nelituju.“

Držel v rukou svou pistoli. Všimla si znovu jeho tlustých bílých prstů s rezavými chloupky.

„Hlavu vzhůru, Inge Lingeová! Nemáte důvod ke smutku. Za padesát let nebudou tomu, co vám namluvil nějaký na hlavu padlý parašutista, věřit ani děti.“

„Pořád střílejí.“

„Slyším.“

„Je to čím dál tím blíž.“

„To ještě neznamená, že to přijde až sem.“

„Slyším to, i když mluvíte, ale nemám strach.“

„Tak je to správné.“

„Vím, co přijde.“

„Jen kdo se smíří, prohraje. Kdo se vzdává. Válka končí tady a teď.“

„Možná.“

„Jistě, Inge Lingeová. Je toho hodně, co máme a umíme jen my. Co můžeme naučit ty druhé. Co se mohou naučit jen od nás.“

Střelba prostupovala prostor duněním. Chvílemi se chvěly zdi.

„Jsou to těžké zbraně?“

„Děla i ruční zbraně,“ odpověděl soudce.

„Kde vzali děla?“

„Kde jsme je nechali.“

Napadlo ji, jestli povstalci udělají Němcům a svým vlastním zrádcům totéž, čemu je podrobili nacisti. „Myslíte, že můžou udělat nám, co jsme udělali my jim?“

„Vy jste k nim byla hodná. Nemusíte se bát.“

„Nevím. Bydlím v židovském bytě.“

„Nejsou už žádné židovské byty, slečno Lingeová. To je, jako byste si dala ještě dodatečně uvázat od těch lidí k noze železnou kouli.“

„Ale jakým právem?“

„Právem čisté rasy, nadřazené každé méněcenné rase.“

„Slyším vás,“ řekla Inge Lingeová. Její existence už neměla magický dotek, kterým vše zvládnělo. Připadala si nahá, zkrehlá; plná úzkosti.

Kovově přísné oči hledaly v zelenavých zracích Inge Lingeové potřetí zradu. Nechtěla ho ujišťovat, že je to zbytečné. Vzala ho k sobě, protože to potřeboval. „*Ti dva kráčeli spolu.*“

Blesklo mu hlavou, kolik lidí se asi v tomto okamžiku doprošuje potvrzení, že tomu nebo onomu židovi, komunistovi nebo bláznovi dali lístek na sto gramů hovězího, poukázku na mýdlo nebo lístek na vlak nebo ho poslali někam na venkov. Nebo že řádně zaplatili za židovský nábytek, nádobí nebo kožichy. Svět byl vzhůru nohama, myslel si. Hodně lidí si pletlo Německo s nevěstincem. Spěchali zpronevěřit, co ještě nezpronevěřili a neprokramařili. Díval se na ni, ale myslel na německé ponorky. Co v této chvíli dělají? Potápějí nepřátelské lodě a odvázejí vůdce do bezpečí? Německé ponorky, myslel si: nejlepší, nejrychlejší, s nejhlubším ponorem. Co budou dělat zítra, pozítří, až skončí válka? Vynoří se na povrch? Kde? V Brazílii? V Kanadě? V Americe?

„Jeden voják, který tu byl minulý měsíc, mně naznačil, že v našich táborech se z vlasů a mrtvých těl dělalo mýdlo, látky, deky nebo rybářské sítě a provazové žebříky do ponorek.“

„Proč ne hned perské koberce?“ zeptal se vojenský soudce.

„Nechali je hodiny v ledové vodě, aby zjistili, jak dlouho vydrží člověk, než zmrzne. Odvolávali se na to, že to potřebujou vědět kvůli našim letcům, sestřeleným do moře v kanále La Manche.“

„Každému je bližší košile než kabát.“

„Půjdu si lehnout vedle. Strašně mě bolí hlava.“

„Vezměte si mou pistoli. Kdybyste slyšela něco podezřelého nebo střelbu blízko, přijďte pro mě.“

A když mlčela: „Zítří se pokusíme odejít.“

„Jak?“

„O to si nedělejte starosti.“

8

Inge Lingeová ani nezavřela rádio. Nechtěla si připustit, že už to nikdy nebude jiné. Nechala hrát měkkou, krásnou taneční hudbu, plnou stesku a hloupých slov, která náhle nabývala nového smyslu. Nechala zářit malou bílou žárovku za akváriem a viděla, jak ryby lokají po vzduchu z posledních sil. Měly starou vodu a Inge Lingeová v sobě nenašla vůli, aby jim vodu vyměnila. Už jenom třináct rybiček. Kolik jich bude zítra? Měla pocit, jako by vzduch v bytě ztěžkl. I pach vosku na parketách připomínal něco jiného než dřevo parket. Měla vždycky strach z lidí, kterým nemohla rozumět. Nebo kteří nechtěli nebo nemohli rozumět jí. Vojenský soudce byl jeden z nich. Lekala ji hloubka její bázně. Kdy měla naposled chuť vyčistit byt, aby s tím, co měla kolem sebe ráda, měla radši i sebe? Zavřela oči, aby se jí nezatočila hlava. Měla v sobě pocit, jaký by asi měl snív, když taje. Rozpouštělo to v ní slova a zvuky. Snív roztával na jaře a viděla najednou daleko dozadu, k bílému začátku, než se ze všeho stalo bláto. Nejprve v Magdeburku, potom v Praze.

Když byla už v kuchyni, stále plna pustoty, jako snív, než se promění ve vodu a bláto, otevřela okno, aby slyšela, kdy se muži vrátí nebo střelba přijde pod okno až sem, do Kaštanové ulice číslo 14. Dovnitř vdechla svá světla noc. A Inge Lingeová nabrala do plic pach střelného prachu a jara a nového, ještě neočerněného života. Snad sem přinášel vítr popel černoooké a černočelé (než jí z nich upletli houpací sítě pro vojáky Afrického sboru nebo lodní žebřík) tuberkulózní Idy Geronové a ukládal ho na okenním rámu s oloupanou barvou, takže ta bezňadrá žena našla konečně svůj

hrob. Inge Lingeová stále cítila tu vůni. Tušila tisíce vůní, i později, když položila pistoli na okno, k závěsům, za nimiž stála.

Vzápětí, docela tiše, začala Inge Lingeová s podivnou promyšleností, co se rozhodla udělat. Vyhlédla za okraj římsy, aby přes vyzvánění zvonů slyšela, kde už je střelba. Pochopila taky, že děla střílela na okraji města, z vrchů, a ruční zbraně se blížily paprskovitě do středu. Shledala, že je to ještě několik ulic a bloků nazpět. Může trvat hodinu dvě, než přijdou povstalci až sem. Vyňala ze slameného koše s víkem malou vlaječku s hákovým křížem, vyšitým šarlachovými nitěmi na hedvábném podkladu. Vlajku dostala jako odměnu od skoupého důstojníka tankové divize *Großdeutschland*, který se už podruhé neodvážil přijít. Upevnila ji dvěma připínacími špendlíky k okennímu rámu, aby ji neodvál vítr. Natáhla ruku a vystrčila ji ven. Uhladila spuštěnou část vlajky ke zdi. Pro jistotu zatížila okraj vlajky ještě revolverem.

Inge Lingeová si lehla ve svém brčálově zeleném županu z japonského hedvábí a nepřikryta čekala, až se rozední. Střelba přicházela Týnským dvorem, kde byl hotel Regulus, kolem kostela svatého Jakuba. Ale Inge Lingeová už si nepřivolávala v duchu zpovědníka otce Hesmussena a zpěv vysokých varhan. Parabely a steiry a pušky a strojní pušky zněly stále blíž. Do toho zněly výbuchy pancéřových pěstí nebo výbuchy granátů.

Asi hodinu před rozedněním sem nahlédl vojenský soudce Paul Walter Manfred zu Löring-Stein. Viděl hned, že nespala. Ležela s široce rozevřenýma očima.

Inge Lingeová mu řekla, aby nerozsvěcel, že je otevřené okno, aby lépe slyšeli. Díval se nedůvěřivě.

„*Ti dva kráčeli spolu.*“ Vyslovila to jako heslo.

„Vidím, že jste vzala rozum do hrsti,“ poznamenal soudce. „Držte si revolver u sebe.“ Šrámy po šavlích v jeho tváři téměř zfialověly.

Zachvěla se strachem, že by mohl přistoupit k oknu. A zároveň měla pocit, že to všechno, co se děje, co se stalo a co se teprve stane, už dávno věděla.

„Říkala jste něco?“

„Ne teď,“ odpověděla.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein opustil kuchyň s rušivým dojmem, že způsob, jakým uklidnil Inge Lingeovou, nebyl pro chvíli bezvládní nejvhodnější. Věděla toho málo, a tomu, co věděla, asi nerozuměla. Venku ještě visela noční mlha. Začala řídnout s příchodem jitra. Inge Lingeová čekala. Nebyla to jen nedočkavost, která jí prostupovala.

Dívala se k oknu. Cítila zvláštní, tichou úzkost, která v ní nejprve stoupala jako vlna v moři a pak opadla a začala se rozplývat, skoro v nekonečnu. Najednou si nemohla vybavit, jak vypadá, jako by v sobě viděla někoho jiného, koho v sobě ještě nikdy neviděla.

Paul Walter Manfred zu Löring-Stein čekal zatím ve vedlejším pokoji. V té chvíli, kdy se rozednívalo a kdy vlétly granáty jako ocelová vajíčka do obou oken tohoto bytu, v němž kdysi bydlela přihrblá židovská paní, myslela Inge Lingeová na to, že noc konečně pominula a přišel den. Věděla, že slunce bude jasně svítit, nejdříve rudé, pak žluté a nakonec bílé. Ten modrý den, na který si vzpomínala, jako si člověk vzpomíná na den, kdy se narodil, měla v očích, do nichž se už nevešlo nic, ani paprsek, ani vánek, ani lokání lékařských rybiček z akvária, roztráštěného a vylitého na podlaze.

DÍVKA S JIZVOU

1

Do třídy se vlévalo dusno. Dívka s malou hrudí hlasitě vzdychla. Bylo to dobře slyšet, protože nikdo nemluvil. Seděla blízko učitelčina stolu, na stupínku v třetí lavici u okna, odkud viděla vrcholky magnolií na protějším domě správce a azurovou modř nebe. Její povzdech proklouzl vedrem. Měla drobnou tvář, tenký krk a útlé tělo s malými prsy. Zdálo se, že ticho ji zaskočilo. Vedro jí připadalo jako záchvěv neviditelného zemětřesení, které trhá zemi na kusy. Hromadilo se to v ní od rána jako tlak – ticho a vedro – který vyvrže bez nejmenšího varování.

V dlani, kterou svírala nepřítomně a skoro zmrtvěle, muchlala obroubený béžový hadřík, z něhož si udělala kapesník, ze staré záclony v hodině šití. Na čele měla dlouhou jizvu.

„Jenny Thelén,“ napomenula ji učitelka.

„Zde,“ zašeptala dívka s jizvou.

„Vaše chování.“

Dívka s jizvou neodpověděla, ačkoli v napomenutí učitelky byl zároveň i náznak prominutí. Dívka s jizvou přivřela znaveně své velké zelené oči, vložené jako ostře krojené lodičky do štěrbin pod čelem, zarostlým světle kaštanovými vlasy skoro až k spánkům. Zkoušela neslyšet hluboký hlas učitelky, který se jí otíral o tváře, hrud' a tělo až k stehnům a klínu, jako by je drhl kartáčem.

Prála si vrátit se v duchu k tomu, kde byla prve, ještě před to, v čem zněly okované vojenské boty a hrdelní zpěv s pištcí.

Nechala se hladit sluncem. Paprsky ji laskaly jako doteky prstů. Cítila, jak jí slunce ohřívá na prsou. Všechno jí prostupovalo tělem. Nebo to bylo její tělo, které pronikalo vším a všeho se dotýkalo?

Náhle myslela na peklo, oheň, žhavý střed země. Střed všech tajemství, která se snaží pochopit dívky a starci. Sílu, která přichází jako slabost, která je silnější než vůle, vichr, palčivost slunce. Co nelze zprostředkovat. Za čím musí každý člověk vykročit bez pomoci druhých, sám, aby se dostal jen o krůček za hradbu navršenou z obav a fantazie a touhy. Co v ní vyvolávalo vedro, které prostupovalo každý její pór, kůži, prsty i kosti. Co si poskytují jen muž a žena a žena a muž. Co zůstává upřeno tolika lidem, ačkoli jiní mají víc zkušeností, než unesou. Proč je každá myšlenka, slovo nebo pohyb prostoupena tělem? Je to jen její případ? Není nemocná? Není vyšinutá, ve srovnání s ostatními?

Vedle obrazu německých dějin – Friedricha Velikého a Freiherr vom Steina – byl sluncem osvětlený citát Immanuela Kanta. Snažila se v duchu vrátit se k tomu, kde prodlávala, ještě když Elsie Mayerfeldová mluvila o rozdílu mezi hranicemi Německé říše a Velkoněmecké říše.

Po magnoliích plulo slunce. Správce měl nad kůlnou se zahradnickým náradím nápis ještě z tělocvičné zahradní slavnosti na jaře:

*Wir wollen keine Christen sein
denn Christ war nur ein Judenschwein.*

Když se dívala přimhouřenýma očima do slunce, připadalo jí jako zářivá zlatá gramofonová deska s valčíkem Johanna Strausse *Povídky z Vídeňského lesa*. Deska se otáčela tiše kolem svého oslnivého středu, roztékající střed slunce. Peklo. Musela rychle zavřít oči, aby neoslepla. Ale i se zavřenýma očima se jí zdálo světlo silnější, než když se dotkla pohledem slunce.

Vnímala teď šaty Elsie Mayerfeldové, blyštivé napjaté hedvábí, velké růžové keře a zelené listy. Učitelka se pohybovala v bocích. Zálibně si prohlížela v odlesku oken své tělo, vysoké, pevné a pružné.

„Můžeme pokračovat, *meine Lieben*,“ řekla Elsie Mayerfeldová.

Elsie Mayerfeldová – známá jako Psí dáma – na okamžik přerušila svůj výklad, jak se rozšíří hranice říše v příštích tisíci letech.

„V zápase o to, které země budou chudé na dalších deset století a které zbohatnou, musí dobyté a ochuzené země svádět vinu na sebe, ne na Němce,“ řekla. „Myslete na sebe. Na svůj osobní podíl na německých záležitostech, než na to, kdo se obohacuje na utrpení druhých.“

Otevřenými okny sem vnikal zvuk okovaných bot, narážejících na dlažbu – mnoho nohou, které přiduply pokaždé najednou, a pak sem doléhal unikající hlas černých píšťal a ozvěna pochodujících vojáků. Zpívali o zemi a krvi a vzdáleném *Vaterlandu*, a co znamenají vojáci, když nadejdou nejtěžší chvíle. Jednotný chrapot mužských hrdel v soukenných límcích a tvrdě dodržovaný rytmus řad a bot se doplňovaly: *Hei-di, hei-do, hei-da*.

Elsie Mayerfeldové se chvělo chřípí; plavé vlasy si upravila do drdolu, propíchnutého a drženého velkým hřebenem z želvoviny. Měla světlou hladkou pleť; s vyhrnutými vlasy vypadala její kůže na krku bílá a nahý krk delší. Z dálky se hvizd pištců tříštil a bubínky splývaly s údery bot. Sem to doléhalo v měkké, příjemné ozvěně. Bylo už pátý den takové vedro. Dlažba vydechovala horko, vlnu za vlnou, a měnila město v pece. Omítka na domě správce se loupala, římsy vypadaly syrové a orlové a andělé na nich nazí. Elsie Mayerfeldová myslela na generála Rommela a na německé armády v Africe.

Tvrdé údery cvočků, vůně magnolií a něžná bariéra vedra, kterou proplouvaly zvuky a uspořádanost, naplňoval smysl písně.

Píšťaly, bubny a slova – dokud se jim dalo ještě rozumět – vzývaly daleký *Vaterland*. Dálky, které znamenají – dozadu i dopředu – Německo.

Vojáci, pochod a zpěv se vzdalovali. Vtákal sem horký vzduch pražské německé čtvrti. Ulice se jmenovaly Berlínská, Drážďanská nebo Oranienburská a čtvrť měla přezdívku Malé Německo. Čím více času už uplynulo od obsazení Čech, tím více německých názvů přibývalo. Teď zůstávala v ulici Otty Bismarcka a v neohrazeném prostoru nad střechami jen melodie. Elsie Mayerfeldová pohlédla na břidlicové střechy. Nacházela v nich představu krve, silných nohou, mužů, kteří jdou stále dál, dnem i nocí, vedrem i větrem, do všech koutů země. Byla to představa větrem ošlehaných a vedrem spečených tváří, s očima přimhouřenýma proti slunci, na pozadí pobořených měst a hořících vesnic.

Slunce se opíralo do oken. Hedvábím šatů Elsie Mayerfeldové prohlédaly obrysy prádla. Vysoká i bez vysokých podpatků a ještě vyšší s nimi, bezděčně se usmívala. Oči se jí leskly. Někdy neměla prádlo a vypadala i v šatech nahá.

„Nic už nás nezastaví na cestě na východ, k obilí a naftě. Polsko a Rusko nám už nezatarasí přístup k tomu, co potřebujeme, jako minulých tisíc let.“ Psí dáma se usmála, jako by říkala, že bohatství světa – z východu i západu, severu i jihu – poteče do mateřské říše, jako řeky protékají korytem.

Elsie Mayerfeldová přivřela oči. Viděla se na vojenské přehlídce, hudba hřměla. Přála si vdechnout obraz bojujících vojáků, zasvěcených smrti, jako jsou zasvěceny jeptišky Bohu, do duší děvčat. Cítila se zodpovědná za dívky, které v ní vyvolávaly zapovězené tužby. Maličko žárlila na jejich mládí i nezralost, na to, co je teprve čeká.

V úsměvu Elsie Mayerfeldové bylo samo Německo: *Vaterland*, obklopený ostrovy a drsnými skalami v německém moři. Dostalo

se to nakonec vždycky k výsadám a otázce, kdo bude mít dost síly a otužilosti a vytrvalosti, aby se jich zmocnil, hrubě, jako se muž zmocňuje ženy, i za cenu vzácné německé krve. Němec nemůže žít jako žid, Polák nebo Rus. Němec nemůže žít mezi cizinci, ale nedopustí ani, aby cizinci žili mezi Němci.

A potom zůstávala ve vzduchu, spáleném sluncem, jen unika-
jící ozvěna písně, z které si Elsie Mayerfeldová a děvčata ve třídě pamatovaly, že v dálkách německý voják ví, když přijde jeho čas. Taky vším, co říkala učitelka, prostupovalo tělo.

Elsie Mayerfeldová se obrátila k třídě. „*Meine Lieben*,“ řekla. „Mám pro vás překvapení.“

„Bude zkoušet,“ šeptalo děvče vedle dívky s jizvou.

Jitka Thelénová pohlédla k zemi. Parkety se lomily jako hákové kříže. Psí dáma jim vyložila hned první den, že kromě symbolu Velkoněmecké říše znamenají zalomené kříže také znak slunce. Pro nejstarší rodiny árijských národů znamená hákový kříž spojení muže a ženy.

Pokaždé, když je Psí dáma oslovila *meine Lieben*, přišlo to jako bodnutí vosy.

„Chce asi brzy zmizet,“ zašeptalo znovu děvče vedle Jitky Thelénové.

„Třetí lavice u okna!“ řekla okamžitě Psí dáma. „Nevyrušujte. Vezměte si laskavě sešity.“ Poklesla věčně hlasem. „Odpovíte mi písemně na tři otázky.“ Listovala ranním vydáním *Der Neue Tag* a hledala zatržené články. „Budu vás muset nechat na chvíli bez dozoru. Potřebuju o něco dříve odejít.“

„Odejde hned,“ řekla Julie.

„Proč myslíš?“ zeptala se tichounce dívka s jizvou.

„Dole na ni čeká.“

Dívka s jizvou zrudla. „Kdo?“

„Snad jí nezávidíš?“

„Třetí lavice si nejspíš loudí o trest,“ řekla učitelka. „Nejsem tu na to, abych vás krotila. Mé poslání je jiné. Napomínám vás potřeť a naposled.“

V Jitce Thelénové zůstával stále stejný útržek představ, které ji vracely k úterý, než učitelka přestala vykládat, vyrušena pochodem a zpěvem vojáků. Teď k tomu přibylo, že někdo na Psí dámu čeká. Mohla se domyslet kdo. Jako prve myslela na slunce a peklo a na stín jako úlevu, myslela teď na vítězství. Porážku cítila jako sít z ohně. Neviděla v nich větší rozdíl než mezi motýlem a molem. Mezi vázkou a můrou. Přestala opět vnímat třídu, ale její rty vyšeptaly tiché „promiňte, já jsem se zapomněla“, jak si vysoká učitelka přála, aby se omlouvaly.

Zapředla se do svých myšlenek, do své nevysvětlitelné tělesnosti, s čím si neuměla poradit. Bude to někdy umět? Může se dívka ještě nezralá obejít bez mužů, odkázaná jen na své trápení? Zůstane sama? Pocítila ještě jiné horko v hrudi než z vedra a slunce. Připadala si jako strom. Šířilo se to do okolí plic, rozbušilo se jí srdce. Cítila v hrudi něco neznámého a nepochopitelného, život i smrt.

Jitka Thelénová už nevnímala otlučenou lavici, velkou mapu říše ani hedvábné šaty Psí dámy a magnolie na protějším domě správce. Neslyšela už ani v duchu učitelčin hlas, plný podráždění. Zbyly tu ze všeho jen droboučké kuličky prachu a slunce a tichá hra světelných proudů. Paprsky vrhaly dlouhý a tenký zlatý stín. Dívka s jizvou sklouzla po všem přivřeným pohledem, jako by usínala. Všechno, co ji obklopovalo, bylo skutečné, a současně si neuvědomovala nic, jen světlo, vedro, které ji zbavovalo vnímání, a to, nač se učila zapomenout v Pražském ústavu pro rasově čisté dívky z neněmeckých území, že někde v minulosti roku 1942 měla rodiče, ale už ne to, za co je popravili.

Něco plulo v jejím podvědomí, jako se převaluje bahno na dně řeky nebo moře, co zahrnulo vlhký den 15. března se sněhem a motocykly BMW, na kterých seděli němečtí vojáci v zelených soukených blůzách pod nepromokavými plášti, jako oblečené žáby.

Tatínek měl na nose poniklované brýle, které si právě přinesl z nemocenské pokladny. (Jako dělník ve vodárně měl jednou ročně nárok na prohlídku očí a nové brýle.) Nechtěl se ani dívat z okna a sundal si je. Vyslovil podivení, že si okupující vojáci ještě nezpívají. Pak se odvrátil od okna. Vojáci začali zpívat: o německých dálkách a zemi a krvi – píšťaly a bubínky – *Hei-di, hei-do, la la*. Tanky rozryly vozovku. Tatínek si ji potom bral častěji na klín a vzpomínal na časy, kdy sloužil jako voják u Piavy na severní italské frontě v první světové válce a kde se naučil hrát na mandolínu, písně z Terstu a *O Maria*.

Na čele a nad horním rtem dívky s jizvou seděly krupičky potu. Bylo jí vedro a unavilo ji to. V noci nespala dobře. Nevyspala se už od úterka. Ráno mluvila Psí dáma o tom, co spojuje děti s rodiči, a co je rozděluje. O řeckém spisovateli, který vylíčil syna, který bil otce, když se nepohodli; jeho otec ho, své dítě, bil stejně. Proč ne? Zákon nebít rodiče vyhlásil člověk; proč by ho zase neměl změnit? Paprsky slunce na ni pražily neúměrně. Horké, spalující a vyčerpávající přívaly. Zdánlivá beztížnost vedra. Touha rozpojit budoucnost a minulost, neznámá a nejasná území, aby se neprojovalo, co bylo, s tím, co přijde; co se s člověkem děje proto, že něco udělal, nebo se neděje, protože to neudělal. Něco, čemu by se dalo zabránit už dopředu. Ne, co nejde spasit ničím, ani kdyby uplynulo tisíc roků. Výsledek představ, nesdílené obvinění, jazyk, kterým se nikdo s nikým nedomluví. Nejen, co kdy udělala, ale co kvůli tomu cítí. Co neudělala a co kvůli tomu cítí a vnímá. Fantazie, za kterou ji už nikdo nepotrestá. Neviditelný stud. Neviditelné

puzení. Neviditelná vina. To, co si přála potlačit sama v sobě, ne proto, že je k tomu nabádala Psí dáma, stejně jako ostatní učitelé. Všechno, co se stalo, aby to proměnila silou vůle, rozbitím vzpomínek nebo znásilněním paměti v něco, co se nikdy neudálo. Aby to přijala, pominula silou nové lhostejnosti, jako se horko podobá rajskému plynu. Cítila, jak to rozpouští vedro i s tím, co si o tom sprádala. Čemu rozuměla i čemu nerozuměla.

„Vím, kdo na ni čeká,“ šeptala Julie. „Je to on. Ručím ti za to. Domluvili si to na sobotu.“

Pak zašeptala: „Tělo. Těla. Už žádná fantazie.“

„Je strašné vedro,“ zašeptala dívka s jizvou. Připouštěla, že je to možné. S Psí dámou bylo všechno jen tělo, těla. Snad nejen s Psí dámou. To jediné, co by Psí dáma nedokázala jen slovy. Dívce s jizvou už se nezdálo, že vidí v paprscích slunce matku a otce jako prve. A přece obsáhlo vedro i teď matku a otce, ty jediné, které nerozpouštělo. Jejich psa, kterého Němci odvedli.

Nechala ruce spočinout v klíně. Cítila, jak se zpotila. Nechala klesnout hlavu. Slunce jí ozářilo stékající pot na čele. Chtělo se jí najednou vstát a jít se podívat k oknu, kdo na učitelku čeká.

Cítila, jak se stydí. A zároveň měla žízeň, kterou už nikdy nedokáže zahnat. Tělo jí na okamžik připadlo jako prázdný džbán. Bude se muset obejít bez toho, čeho nemá Psí dáma ani nejmenší nedostatek?

Otevřeným oknem sem vpadla vůně květin. Květiny nehynou vedrem? Vůně byla svěží i suchá a přivolala v ní vzrušení, které cítila v úterý. Ozvěna dráždivosti spojená s úterým. Riziko, které by podstoupila každá dívka v Pražském ústavu pro rasově čisté dívky z neněmeckých území, kdyby to bylo jako sázka ve hře, v které se pouze neprohrává. Ozvěna staré hříčky, co bylo dřív, vajíčko, nebo slepice, anebo na čem začíná nebo vrcholí tajemství dvojedinosti.

Vysílá dívka do boje duši nebo tělo, dřív jedno než druhé? Bylo to v úterý. Dávno? Ne tak daleko. Znovu se k ní vrátil jediný dotek ruky námořního poddůstojníka, který přišel navštívit Elsii Mayerfeldovou, možná jen náhodný dotek, blýsknutí veliké dlaně po malých prsech. Asi hned zrudla, jako by hořela. Cítila, jak se jí hrnula krev do hlavy. Potom slyšela hlas námořníka, že na ni může v sobotu po vyučování čekat. Neměl asi tušení o trestech, které obsahoval kázeňský řád. V jeho dechu pocítovala nahořklou i nasládlou tabákovou vůni. Jak si to představoval, i kdyby nebyly největší tresty i za nejmenší provinění? „Co mi na to odpovíš, ovečko? Lepší něco než nic, ne?“ zeptal se poddůstojník. Byla ráda, že odešel. Rozložilo se to od úterý na tisíce ozvěn, a každá z nich na miliardy dalších, malých i hlasitých ozvěn, které se ztrácejí a zůstávají, jako hvězdy v noci na nebi, hvězdný prach. Vnímala, co nemůže nikdy doznít, když se člověk narodí jako děvče. Tlouklo jí srdce, jako by běžela. Ale když byl pryč, přála si něco jiného. Hlas, slova, obsah, muž, jeho ruce, její hrud', ohromení a stud, úžas a pocit provinění a mizející hranice mezi studem a otázkami, které nemají kde skončit. Dopustila se něčeho zlého, nějaké špatnosti? Vnímala jiný druh strachu, než znala zatím. Všechno, co skrývala. Nevěděla, jak se chránit. Provalilo se to do ní jako protržená hráz, za kterou předtím nebyla voda. Nazítrí, ve středu, je nechala Psí dáma nastoupit v tělocvičných úborech. Díval se na ně z pokoje Psí dámy. Udělala to kvůli němu?

„Dělá to tak vždycky,“ zašeptala Julie.

„Vy dvě tam,“ řekla zase učitelka. Složila *Der Neue Tag*, kde byl velký článek o českém kmeni, který myslí víc na svou společenskou a živočišnou úroveň než na národní cíle, a co spojuje to opravdu české a německé už tisíciletí, nikdy neocenené Čechy, a dlouhá odborná stať o psech. Měla přehled, co se ve třídě dělo. Padla ostrým pohledem na třetí lavici.

Zraky Jitky Thelénové a oči Elsie Mayerfeldové se střetly. Učitelka vycítila tichoučkou vzpouru. Dívka s jizvou vydržela pohled učitelky, než se její pohled zlomil a uhnula očima k oknu, pak na podlahu. Učitelka zkoumala znovu její tvář, oči, malé čelo, dlouhou zrudlou jizvu jako narychlo sešitý šev, slovansky široké lícní kosti, sbíhající se do špice brady, skoro dětský trojúhelník tváře, připomínající běloučké jehně.

Na okamžik jizva zbělala. Učitelku napadlo, že napětí v dívce není jen nevinné. Učitelčino chřípí se zachvělo, jako se chvěje chřípí lvice. Dívka s jizvou pochopila, že nemůže udělat nic bez dovolení, ani vstát a jít k oknu. Nebo myslet, nač myslela.

Všechno se k ní vracelo vedrem a pohledem učitelky. Co říkal a dělal tatínek, když Němci okupovali Prahu. Tupý pocit, jako když člověk omdlívá. Prolhanost, která oslabí člověka tísní. Cítila, čím je dokáže učitelka ponižovat a urážet, rozdírat staré rány, o kterých tvrdí, že se zacílí nebo zmizí zapomněním. Proč šel z Psí dámy strach a chlad, i když se rozohnila. Neslyšná ozvěna slov o hranicích veliké říše. *Altes Reich* a *Neues Reich*. Za úsměvem Psí dámy, který teď zmizel, cítila pohrdání dospělé ženy. Zhnusenost, kterou se učitelka netajila, aby si domyslely samy proč. Snažila se vyhnout pohledu učitelky, ale přesto se cítila obnažena, jako když je měřil a vážil doktor, nebo když jim brali krev na zkoušku. Posměch i vážnost učitelky se opíraly o sílu, kterou už se ani nenamáhala pojmenovat.

„Soustředte se,“ prohodila vysoká žena káravě. „Vyžaduji klid, Thelénová. Není to málo a není to moc. Absolutní klid. Dobrovolně.“

Za okamžik dodala: „Pište, diktují.“

Dívce s jizvou trvalo zlomek vteřiny, než se vzpamatovala. Slunce ji oslňovalo. Na náramek na učitelčině ruce padl paprsek. Začala diktovat:

„Otázka první: Co mi dává Kuratorium? Otázka druhá: Proč musí Německo v zájmu Evropy zvítězit nad bolševickým Ruskem, židovskou Anglií a plutokratickou Amerikou?“

Elsie Mayerfeldová složila *Der Neue Tag* na katedru. Uhladila si břicho dlaní šaty na bocích.

„Za třetí,“ řekla. „Proč je cenzura pokrok ve srovnání s libovůlí, kterou, jako Trojského koně, vpašovali do lůna evropské kultury židé? Čím ničí Německo minulost? Co Německo obětuje? V čem je síla smrti? Jakou věrnost a čemu uznává Německo. Čemu se říká *nežádoucí, rouhavý, oplzlý*? Jak se dívá NSDAP na vztah mezi svobodou a nutností?“

Dívka s jizvou si psala otázky stejně pomalu, jak je učitelka diktovala. Viděla učitelku za sklem rozevřených oken. Všechno na ní je plné a temné. Cítila její nasycenost, ještě jinou než jídlem a oblékáním, čím vyzařovala zvířecí magnetismus.

„Můžete psát,“ řekla Elsie Mayerfeldová.

Dodala, že očekává v době své nepřítomnosti ve třídě pořádek, který znamená poslušnost, která znamená souhlas.

Elsie Mayerfeldová se zhoupala v bocích. Břicho jejích dlaní, jemně přitíštěná na zadnici, zašustila pohybem nahoru a zpět, jak tvárnila výkyvy těla. Poznamenala si do notesu: *Zvíře je netrpělivé*. Před tím byla poznámka: *Zvíře je hluché a slepé a drzé*. A ještě před tím poznámka: *Zvíře je nutno přesvědčit, že je možné odpustit, zapomenout a začít znovu*. A potom: *Každý nepřítel je slina*.

Nahlas řekla: „Nezůstanu vám nic dlužna. Nic se vám neztratí. Večer vás budu učit tančit valčík. Naši vojáci rádi tančí valčík.“

Učitelka poodstoupila kousek od katedry. Odhalila tím stejný zlatý náramek, jaký měla na ruce, na kotníku levé nohy.

„Valčík se dá tančit na tři základní způsoby,“ řekla Elsie Mayerfeldová. „Mám novou desku s Lale Andersenovou. Má úžasně

sametový hlas. Je lepší, než bývala Marlene Dietrichová. Stokrát lepší. Také statečnější, ovšem. Lale Andersenová je u nás stále ještě nejlepší frontová zpěvačka. Sešity si vyzvednu až večer.“

Dívce s jizvou to připadalo nezajímavé a nepodstatné. Měla žízeň, která nespaluje, ale odnímá člověku sílu z paží, nohou a mozku. Horko ničilo čas. Rozpouštělo ji. Vnímala své tělo, jako by je neměla. Ve skutečnosti ji tělo polykalo, jako veliká ústa, hltalo samo sebe a pojídalo ji, jako stravuje oheň sám sebe.

Elsie Mayerfeldová rozevřela a sevřela široce vykrojené chřípí svého dlouhého, ostrého a úzkého nosu a pomalu odcházela. Věděla, že ji pozorují. Její hrud' vytvářela bílé, tajemné a poloskryté a poloobnažené údolí těla. Měla dlouhé hezké nohy ve střevících s vysokými podpatky, dobře modelovaná záda a držela hlavu vzhůru. Šla zvolna a do hedvábných šatů s růžemi a velkými zelenými listy se opíralo slunce.

2

Vedro pravého poledne prostupovalo třídu. Mezi lavicemi se pro-
vlnil šepot. Julie řekla: „Lale Andersenová je běhna. Elsie Mayer-
feld jakbysmet.“ Pak řekla: „Má podprsenku staženou ze stran,
aby jí vytlačila nahoru, co se dá. Víme dobře, proč nosí vysoké
podpatky. Aby si vynahradila, co nemá mezi nohama. Je jako ká-
men, studená v nejparnějším létě.“ Na okamžik viselo obvinění ve
vzduchu. Potom ještě děvče s malou tvářičkou řeklo, že takových,
co kombinují rozkrok se zpěvem, je na německé frontě asi víc.
A Maličká se zas pustila do psaní.

A za chvíli: „Svůj sametový hlas tady máme každá druhá, jen
s tím, že ještě nejsme polní.“

Dívka s jizvou sledovala hlasy děvčat, která se oslovovala novými
i staršími přezdívkami, jmény zvířat, květin nebo koní jako na
dostizích, na které je vzala Psí dáma jednou s plukovníkem hra-
bětem ze Solingenu, nebo, jako loni na podzim, jmény ovoce.

Jinému plukovníkovi Psí dáma měla říct, že muž se zrodil, ko-
neckonců, ze ženy. Byla pyšná na přírodní sílu ženy. Nenarodilo se
snad všechno z ženy, i když se žena dokáže podřídit světu mužů?
Muž, třebaže prošel zkouškou krve, země a boje, musí podstoupit
a obstát ve zkoušce s ženou. Žena snad nejde do války, nestaví
mosty a tunely pod horskými masívy a zámky a hrady, ale inspi-
ruje muže, aby to dokázal. Žena připomíná muži znovu a znovu
stvoření světa. Tolikrát, kolikrát si musí muž dokázat, že neselhal.
Ptala se plukovníka, jestli se jí bojí. Některý muž se bojí na ženu
i jenom pohlédnout, aby mu pohled nevrátila. Z muže a ženy
a krve a půdy se zrodí nový svět čisté rasy. První čistá rasa mezi

hvězdami a povrchem země. Rasa, která vyhladí jiné rasy, které ji ohrožují.

Dívka s jizvou nemusela ani zvedat hlavu, aby věděla, kdo mluví. V horku se dívčí hlasy rozlévaly jako teploučké potoky, jako stružky potu. Tatínek děvčete, kterému říkali Rychlá, dostal provaz za členství v Komunistické straně, i když jeho bratr, její strýček, směl rovnou z Komunistické strany přestoupit do NSDAP. Psí dáma jí řekla před celou třídou, že její tatínek stačil, než mu utáhl kat smyčku kolem krku, zradit všechny své druhy. Okatá přišla do ústavu pro neuspořádanost rodinných poměrů. Její dědeček se zastřelil v nevěstinci, když za ním přišla babička, a pak se zastřelil její tatínek, aby nemusel do armády. Měla velké hnědé oči; učitelka jí slíbila na Vánoce, že si je může nechat změnit na modré, až dokončí německé laboratoře na východě úspěšně svoje nové pokusy.

Okatá stála pod obrazem Vůdce a říšského kancléře a šklebila se řídkými, běloučkými zuby: „Holky, kdo myslíte, že na ni čeká?“ Pak začala napodobovat učitelku: „Pište, slečny. A já, Psí dáma Elsie von Mayerfeld půjdu vyvenčit svoje psy s pánským doprovodem. Co je posláním ženy ve Třetí říši, Thelénová? Kuchyně, kostel, postel, Thelénová.“

Ozvalo se pár kviknutí dívčího smíchu. Okatá se pitvořila dál: „Muž ovšem, dámy, si může předcházet ženu jen natolik, nakolik mu to žena dovolí.“

A: „Musíte číst důkladněji *Der Neue Tag*, Thelénová. Už jste napsala, proč se Britům říká, že jsou židy mezi árijci? Otázka: Proč jsou židé takoví tajnůstkáři, že než je naloží do dobytčích vagónů, stačí ukrýt i poslední zlatý snubní prsten? Skrývají i svoje pocity, nejenom peníze. Co z nich nevytlučou násilím, nedostanou. To je nějaká spravedlnost?“

Okatá udělala úkrok mezi lavice, sepjala ruce jako k modlení, pak je zvrátila prsty ven, roztáhla kolena a skrčila se několikrát do podřepu, rychle za sebou. „Už se mi nechce,“ řekla.

„Ty nepíšeš?“ zeptala se Julie dívky s jizvou.

„Už jsem to jednou psala.“

„Co je ti?“

„Nic, jen horko.“

„Je ti špatně?“

S dívkou s jizvou bylo znovu to rušivé, čemu nerozuměla, dotek dlaně a sen o dospělosti, který se opakoval. To vnitřní, co neměla s kým sdílet, tělesnost, propojená s vedrem, trápení těla, potlačená touha a naděje, které se možná nikdy nesplní; co bude vědět, nebo se nikdy nedoví, jen její tělo, její hlava, chvění v podbřišku. Představy, které jsou chvíli jako pohlazení a chvíli jako rány neviditelným bičem. Fantazie, v které přicházeli chlapci a muži s tvářemi nebo bez tváří, s hlasem nebo bez hlasu a nabízeli nejdřív buď nedokazatelné kouzlo, za nímž přicházelo tělo, anebo tělo, za kterým se možná, jako slunce pronikající pavučinou, rýsuje předtím nedotčené a nevnímané předivo. To malé a současně to největší, co ničí a povzbuzuje vnitřní život dívky. Dimenze a vrstvy, o kterých ještě nedávno nevěděla. Nejdůvěrnější chvění, s kterým si nevěděla rady. A na které nemusela myslet, protože se prosazovalo samo, jako vnímání času, světla nebo země pod nohama, jako by šla nebo plula nebo poletovala nad zemí, aniž se pohla. Sen o někom, s kým mluví a kdo poslouchá, ať už mu vypráví nebo naslouchá čemukoli. S kým splývá, jak mohou splynout jen mraky, mlhy nad bažinami, vítr v prosluněném vzduchu. Něco, co bylo jen v ní, mimo odměnu a trest. Mimo vinu a nevinnost, ale ne mimo hřích. A co probudil poddůstojník.

Okatá řekla: „Thelénová je kůň. Vznešená kobyla.“

A přímo k dívce s jizvou: „Panenka. Dudlík. Panenka na hraní.“

Dívka s jizvou šla k oknu. Od dlažby se odráželo světlo a vlny vedra.

„Je mladý? Nebo starý?“ zeptala se Okatá. „Neříkej mi, že je to nějaký civil s buřinkou. Není to náhodou ten námořní fešák, kterého si přivedla ve středu a nechala ho koukat, jak cvičíme protná?“

„Vedou se kolem boků, nebo jdou jen tak vedle sebe?“ zeptala se Julie.

Dívka s jizvou zavřela oči. Vedle Elsie Mayerfeldové kráčel námořní poddůstojník. Ulicí procházel neviditelný vánek. Opíral se vysoké ženě do klína a do vlasů. Dva štíhlí chrti na vysokých nohou je provázeli, drženi na dlouhých kovaných řemíncích. Psi byli bílí, s útlými boky a hnědými skvrnami a dlouhými čenichy jako ryby. Také kůže zvířat se leskla ve slunci.

Dívka s jizvou se držela okenního rámu, připravena couvnout, kdyby se učitelka náhodou otočila. Ale učitelka se ani jednou neotočila. Dívka s jizvou se snažila vzít na sebe lhostejný výraz. Obestírala ji mdloba. Beztížnost vedra se měnila v tíži. Bílý strop třídy se rozpouštěl ve světle, takže nebylo znát, jestli se zvyšoval nebo snižoval, ale nic nezůstávalo vcelku. Vnímala nevysvětlitelný pohyb, aniž pohnula řasou. Za sebou slyšela slova a smích. Jedna z děvčat řekla: „Dává všem svým psům uřezat ocasy.“

Dívka s jizvou odcházela nazpět do lavice. Cítila chvění ve stehnech a v hrudi. Mezitím zaujala místo u okna Okatá.

„Slyší jim to,“ oceňovala je Okatá.

„Docela,“ připojila se Maličká. Znělo v tom odevzdání.

„Snad by ses taky nechtěla nosit v hedvábí?“ řekla Okatá.

„Proč ne?“ bránila se Maličká.

Julie se obrátila na dívku s jizvou: „Můžeme jít odpoledne k řece. Bude s ním jistě chtít zůstat i po obědě. Kdoví, kam si ho vede?“

Jitka Thelénová otevřela sešit, aniž odpověděla.

„Šla bys?“ chtěla vědět Julie.

Okatá se vracela do své lavice: „Holky, novinka. Psí dáma odnesla Thelénové jazyk.“

„K vodě?“ zeptala se duchem nepřítomně dívka s jizvou. „Možná. Proč ne?“ A najednou se stejně duchem nepřítomně usmála.

„Mělo by už zvonit,“ řekla Maličká.

„Kolik je hodin?“ zeptala se dívka s jizvou.

Cítila se, jako by její tělo i hlava nabíhaly neviditelnou vodou. Zaplavovala ji jako povodeň. Její vlastní hlas se jí zdál cizí. Znovu si uvědomila, že je zpocená doslova všude. Maličká podotkla, že ženy, které nosí náramky na nohou, se dovedou – ke všemu – rozhodnout bez váhání. Jiná podotkla, že kdyby se jí chtělo, strčila by si kroužky do nosu jako Afričanky. Okatá tvrdila, že Psí dáma je pro „to“ mrtvá, dokud to v ní neprobudí přítomnost muže. Jen před třídou se staví. Alespoň třikrát do týdne nenosí prádlo. Asi se jí zdálo, když byla Psí dáma dítě, že měla, co mají kluci, ale někdo jí to vzal a teď to hledá, a chudák námořník neví, co ho čeká. Okaté se dostaly do rukou lékařské časopisy, kde se to dočetla. Proč se holky bojí matek a je skoro dobře, když jsou samy pro sebe, daleko od pomstychtivosti nebo závisti matek, babiček, a pokud jsou na živu, snad i prababiček. A co v sobě má pod hedvábnými šaty Psí dáma z muže, ale ne mezi nohama.

Dívka s jizvou cítila, jak v ní něco vadne, jako když vadnou v parnu květiny. Vedrem se jí otevíraly póry, zalévaly se vzápětí potem. Slova k ní doléhala už svlečená, nahá a bezbranná. Malátnost zastavovala pohyb, čas, život. Někdo se ptal, jak to, že učitelka nebyla nikdy vdaná.

Obklopila ji znovu běl třídy. Mohla by psát na strop. Horko obalovalo slova, měnilo jejich význam. Dívala se na bílou stránku

sešitu. Nenapsala ještě ani slovo. Viděla v duchu Elsii Mayerfeldovou, jak odchází po boku námořního poddůstojníka ulicí, oba stejně vysocí. Domýšlela si, o čem asi mluví. Slyšela v duchu šelest jemného hedvábí, dlaně, které jí obeplouvaly jako teplý vítr, který ji zmáhal i povzbuzoval zároveň.

Spojilo ji to znovu s představou dlaní a s magnoliemi naproti na domu správce. Zaslechla v sobě hlasy, které patřily nevysloveným a nevyslyšeným tužbám. Hojivost, kterou by vyplnila neviditelné rány. Ozvěny ze světa, který nedokázala zapomenout.

Okatá škrábala do desky lavice starým redisperem svoje jméno: Kateřina Faye. Pak si kousala nehty. Nakonec řekla: „Psí dáma byla na Hradě, s generálem na slavnosti ve Španělském sále. Tančila s Daluegem.“

„Daluege je přece *tohle*,“ namítla Maličká.

„Co tím myslíš – *tohle*?“

„Jen tolik, že by Daluege tančil leda s nějakým pánem.“

„Psí dámě by to bylo fuk,“ řekla krátce Okatá.

„Je na tom stejně jako Baldur von Schirach,“ řekl někdo.

„Baldur von Schirach? Vždyť má přece syna. Buď, anebo.“

„Někdo je obojí, i buď, i nebo. Některá ho dostala. Vypadá moc dobře.“

Okatá si vybavila, jak se seřadili na minulé slavnosti letečtí důstojníci a jeden za druhým zpívali *Hei-di, hei-do, lala*. Udělali dlouhého hada, chytli se vždycky muž ženy za boky a žena muže za ramena a pochodovali z místnosti do místnosti. Mezi důstojníky byl tatínek největšího výrobce nábytku z Mnichova.

Maličká se svěřovala: „Můj tatínek předstíral, co si pamatuju, jak miluje matku. Snažila jsem se s ním párkrát navázat rozhovor, o čem to je. Nikdo z nich o tom asi jaktěživ neslyšel. Klidně na ni házel její nejlepší francouzské večere i s nádobím nebo to házel do

koše na smetí, když mu přelítlo to nejmenší přes nos; a ztratil zlou náladu a ptal se: Kde je maso a brambory? Když byl hodně opilý, což se u nás odehrávalo tak asi třikrát do týdne, dal jí pár facek nebo ji srazil k zemi a křičel na ni: Čarodějnice.“

K dívce s jizvou zalétl hlas, hlasy, jméno, ozvěna, nic víc, než to pohltilo vedro. Ozvěna hlasů v ní odrážela její podobu, kterou jen tušila, neznámou touhu, v které se viděla, jak se ještě neznala, jaká nikdy nebyla, a zároveň opačnou, neznámou mužskou podobu sebe samé. Slévalo se to s parnem a měnilo se to ve zvuk dlaně, svistivě se otírající o hedvábnou látku pohybem ruky shora dolů a zdola zas vzhůru, po hřbetech stehen, boku a pasu. Dech s tabákovou příchutí. Slova námořního poddůstojníka. To, jak ji oslovil „malá ovečko“. Psí dáma sama řekla, že mužům málokdy postačí jedna žena. Ocitla se uprostřed tajemství, kde se do života dívky vtlačí muž. Probouzelo to ohlasy všeho, o čem kdy mluvily, četly nebo se dohadovaly. O možnosti přátelství mezi mužem a ženou. Maličká měla přítele a přišla domů s pláčem, protože ji políbil a zničil možnost dalšího přátelství. Navíc ještě popřel, že ji políbil, rozplakala se. Proč jí ještě lhal? Rychlá tvrdila, že v ženě není stejná touha jako v muži, ale probouzí se v přítomnosti, dotekem muže. Pro Okatou to byly jen předsudky. Okatá věřila v rovnost mezi mužem a ženou, v rovnost a palčivost touhy a ubohost, když se naplní a nic z toho nezůstane, ani ozvěna.

Dětský hlas Okaté vpadl do slunce jako proud zakázané hudby. „Milovat neznamená jen hlas srdce bez ohledu na to, co říká rozum,“ řekla. „Je to dlažba a horko, jako je dneska. Strom, který je chlap, a bouřka, kterou chce být ženská.“ Vzápětí se zeptala sama sebe: „Nebo je to obráceně?“

„Nebud' tak nesrozumitelná,“ řekla Rychlá. „Tvoje hnací síla je apatie.“

Dívka s jizvou si náhle všimla, že stránka sešitu zvlhla. Polekala se. Rychle vytáhla svůj běžový hadřík. Otřela list.

„Co je s tebou dneska?“ zeptala se Julie.

Dívka s jizvou konečně začala psát. Předpokládala, že většina děvčat bude chtít jít k řece. Půjdou s doprovodem, tam i nazpět. Je to nařízené pro chovanky ze zločineckých rodin, nepřátelských Třetí říši, pokud po nich směly zůstat děti. K rehabilitaci prošly jen některé, nejpřísnějším výběrem pro převýchovu podle měřítek nordické rasy. Dívky s árijským původem, prověřeným do šestnáctého kolena, s budoucím určením podle prospěchu ve škole, chování, rasových rysů a změny charakteru a zápisů všech internátních činitelů a inspektorů.

Jejich třídní učitelkou byla Elsie Mayerfeldová, která, ještě jako Psí dáma, obklopena třemi vojenskými psy, sloužila v Sobiboru u Lublína v ženském strážním oddílu. Teď, v jejich vlastním zájmu, je učila, aby zapomněly na rodiče.

První jim to řekl SS Obersturmführer Hagen-Tischler, generální výchovný inspektor. Snad by si to přáli i jejich rodiče, kdyby věděli, co už nelze napravit, ale co se vyrovnává nadějí, že se jejich dcery mohou dostat do rodin ve staré říši.

„Hagen-Tischler se prý vyspal s Marlene Dietrichovou, dokud ještě směla zpívat v Německu,“ řekla Okatá.

„To měl štěstí,“ podotkla Julie.

„Ten by ti dal,“ řekla Okatá. „Podle něho měla štěstí Dietrichová.“

„Do toho se radši nemíchám.“ řekla Maličká. „To bych radila i vám dvěma.“

Za trest posílali některé dívky do polních zařízení na frontě, do „domů radosti“ nebo „útěchy“, jakožto – co jedna z nich, už odeslaná na východ – označila slovem *Feldhure*.

To viselo jako mrak nad všemi. Děvčata se bála, aby z nich neudělali polní kurvy. Čím dřív zapomenou na rodiče, vymažou je z paměti, tím větší naději budou mít, aby je chtěla dobrá německá rodina, kde někoho ztratili. Chtěli to udělat i s ní?

K dívce s jizvou znovu zalétl obraz učitelky. Viděla ji v bílých krajkových šatech a měla důstojnickou svatbu s SS Obersturmführerem Hagen-Tischlerem v Praze a hned po obřadu a hostině odjeli na Mallorku. Zatímco psala odpovědi na otázky, opakovala si v duchu, že učitelka je laskavá, zkušená a obdivuje upřímně Lale Andersenovou. Má dva anglické chrty s hnědými a šedými skvrnami u slabin. Původně patřili židovské rodině, kterou vystěhovali v roce 1940 z německé pražské čtvrti.

Vedrem se jí to za stěnou čela převracelo. Učitelka připomíná vážku s průhlednými křídly, jejichž okraji rozkrajuje horký, suchý nebo vlhký vzduch. Pařeniště. Slunce, prolnuté v močálu. Zlaté paprsky, utopené v bahně. Nohy jako křídla, její hlas, bzučení a lepkavá slova, plná pachu jako stojaté vody bažiny. Svůj žhavý chloupek jako okraj kopřivy má Psí dáma v doteku prstů, v nádrech, mezi nohama. Jediný růžový nerv. Obnaženou krvavou žílu. Cévy a horkou krev, vlhko všech štěrbin těla. Loď, která se plaví od pradávna do nekonečné minulosti, aniž se vracela, a do daleké budoucnosti, bez nejmenší změny, nezničená časem, ničím, ve vodách všech oceánů. List hozený na vodu. Tím, jak vážka přeskakuje z listu na list, hledá chutný hmyz, na kterém by se napásla. Ryba, která se dostala k hranici svého omezeného světa. Plovoucí blána. Pavučina, která opřádá muže i ženy. Přemíra slunce. Nedostatek slunce. Sprostota v posvátnosti a posvátnost v sprostotě. Čím se spaluje tělo, aniž se dotklo plamene, jako se spotřebuje oheň sám v sobě. Muž jako tyč, kterou se odpichuje loď. Mdloba, kterou obtěžkává dívku vina, hryzení svědomí pro nic, co udělala

z vlastní iniciativy, a přece. A přece. Zakrnělý, nepatrný podnět, který ukrývá svědomí v těle, v tom jednom místě, mezi nohama, v hlavě, za čelem, v horku. Myšlený dotek kůže, na jakémkoli místě mužského a ženského těla, propojení touhy a naděje a viny.

Když se na jaře na večírku s leteckými důstojníky Psí dáma napila zelené chartrésky, zpívala vojenské písně a smála se, rozbíjela křišťálové poháry, v kterých se podávalo šampaňské. Sluha vymetal krb plný střepin. Jindy v opilosti tvrdila, že židovská drzost nezná mezí: u Hitlera objevili jednu z kuchařek, která zatajila židovskou babičku. Jen představa, že mohla kuchařka otrávit vůdce, jí vháněla slzy vzteku do očí. Všichni věděli, že záleží na Elsii Mayerfeldové, kdo půjde do dobré německé rodiny a kdo na východ, do polního zařízení, obšťastňovat vojáky, a jak může kdo přečkat válku. Měla ve své kanceláři v psacím stole žádosti německých rodin. Jednou prý dostala Psí dáma růže a vzkaz od pana Sollmana. Taky pan Sollman se vyspal s několika slavnými německými herečkami. Nechávala občas růžičky ležet ve společenské místnosti, jako by je zapoměla, buď aby viděla, kdo je všetečně zvedne, nebo to předstírala, jako by neveřejné uznání takové známosti ubíralo na důležitosti.

Podle Táni Grábové, která odjela na východ jako polní, si některé vzkazy posílala Psí dáma sama.

Učitelka naslouchá všemu; i když se tváří nevšímavě. Je bdělá a ostražitá a nesmiřitelná jako nejlepší Němci, členové NSDAP, SS nebo SA; přivírá přitom rozevřené chřípí svého seversky tenkého nosu. Čichá a vnímá všechno, co je ve vzduchu. Je v ní démon severu, tvrdosti, zlý démon. Je na to pyšná. Jen chudinky mluví o dobru, dobročinnosti, soucitu. Ale jen otužilost určuje, kdo je kdo. Vůdce řekl, že příroda je krutá, je tedy hrdá na to, že smí a dokáže být stejně krutá. Ale chce vypadat laskavě. Byla to její povaha, dostat to nejlepší z toho nejhoršího a naopak. Vidí svým

pronikavým pohledem do každé z děvčat. Okatá viděla, co si o Jitce Thelénové zapsala učitelka posledně: *Zvíře je svěhlavé*. Předtím si poznamenala: *Slina*. Uváděla to vedle jména na školním seznamu místo teček, čárek a hvězdiček, jak odpověděly ve třídě na otázku, jak aktivně se podílely na vyučování, v čem chybily. Slovo *udat* pro ni nahradilo slovo *čest*. Věřit ve svědomí znamená dobrovolně vyklidit pole židovské lsti. Mezi dobrým a zlým není hranice, kterou určují nepřátelé Německa. Je to německá hranice, obraz příštích německých map, s označením všech zemí a měst a míst německy. Jen poražení se brání tím, že zabíjejí v sebeobraně. Vítěz musí zabíjet předem. Čas zabíjet přišel. V zabíjení je síla i velikost Německa. Německá pravda spočívá v pravidle zabít nebo se nechat zabít. Ve vyšším smyslu lze prohlásit, že celá Velkoněmecká říše bojuje svou válku v sebeobraně. Brání se znečištění své půdy, své krve, své rasy. Příští německá říše bude trvat tisíc let. Příští Německo bude nejen Judenrein, bez židů, očistí se i od cizinců, cikánů, přivandrovalců z Balkánu, z východních pustin, z jihu Evropy, od Kréty v Makedonii. Elsie Mayerfeldová věděla a chápala proč. Její výraz napovídal, co ví, o čem vědí jen vyvolení, novodobá aristokracie armády a policejních sil, včetně učitelů; a o čem ještě většina neví, než je prověřit a než přijde – možná – i jejich čas.

Všichni se tlačí do Německa, ujídat z německé marky jako z krajíce chleba.

Okna byla teď dokořán. Do třídy vtékalo dusno, od hodiny k hodině hustší, těžší. Něco setřelo rozdíl mezi vnitřkem a vnějškem pece. Všechno sálalo.

Maličká se ptala Okaté, jak to, že Táňa Grábová nikdy z východu nenapsala. Dalo se pochybovat, že by ji poslali do rodiny německého důstojníka. Tak na jednu noc, řekl někdo. Kolonizovat důstojnickou ložnici, leda. Začalo zvonit. Zvuk se vřezával a zasekával

dívce s jizvou do vědomí, rozřezával ticho, jako by Psí dáma vzala nůž a rozpárávala dívce s jizvou tělo od důlku pod hrdlem až dolů, ke klínu, aby nůž, v pěsti Elsie Mayerfeldové, vyšel do volného prostoru v rozkroku, kde se roztahují nohy, obarven krví.

Zvuk zvonku jí říkal, co přichází a co odešlo. Bylo to, jako když se tajně vystřelená kulka míjí cílem, ale jen těsně. Něžné plástve světla a tmy, mlčení a hluku, slov a kroků – to, co je nepostřehnutelné zvenčí.

Zabíjela Elsie Mayerfeldová opravdu v Polsku jen psy, jak jim líčila na druhé hodině? Se vzteklými psy, jak řekla, se nedá nic jiného dělat než zabít, aby ušli vzteklí lidé. Někdo říkal, že Psí dáma nemůže spát pro to, co zažila v Lublině. Lidí, kteří přišli do Sobiboru z celé Evropy, ale už nikdo neviděl, že by odešli nazpět. Ztráceli se beze stopy. Celé rodiny, děti, muži i ženy, starci, mrzáci, desítky, stovky, tisíce, možná statisíce. Oddíly SS, k nimž Psí dáma patřila, vymetaly Evropu jako smetiště. Tak v Sobiboru zacházeli s lidmi jako s hmyzem. Jen jednou se zmínila, že tam přivázeli – bez výjimky – zrůdy.

Nemohla to v sobě udržet a mluvila alespoň o vzteklých psech? Asi zabíjeli i psy. Neměla psy ráda?

Psí dáma viděla, kolik jich přišlo a že ani jediný neodešel. O čem asi přemýšlí Psí dáma v noci? O vysněných mužích? O ženách? Leží prý ráda hodiny ve vaně, nechá na sebe padat proudy vody.

Nebo vidí před očima mrtvé, jak přicházejí, rozpouštějí se ve vzduchu, a Psí dáma pozoruje vrcholky zelených borovic, které jsou prý v bývalém Polsku vysoké, mohutné a krásné? Spojuje si velkolepost přírody a smrt jako sílu a trosky, pod nimiž, jak se vyjádřila, musí ležet Evropa, aby se mohla povznést znovu nová, německá, z popela?

Jednou řekla Psí dáma, že cokoli přijde na přetřes o nepříteli, vyvolá v ní představu smrti. Má radši mrtvé než živé nepřátele. Evropa čeká na změnu, pro kterou zrála a dozrála. Jsme připraveni na ztráty. Je nemožné vyhnout se obětím. Nikdo nesmí obviňovat Německo, že se drží hesla Německo především. Německo nade všechno. Smrt židům. Musela být opilá smrtí jako zelenou chartréskou. Pojem a představa smrti v ní vyvolávaly rozkoš, s kterou se netajila, v pohledu, v hlase. Snad by dala přednost i ve vyznání lásky slovům o smrti, spojeným s věrností, vášní, oddaností nebo přátelstvím a vzájemnou úctou. Vstupuje do ní i smrt, jako by do ní vstupoval muž? Uvolňuje se, od pasu dolů a od pasu vzhůru, muži, jako by se uvolňovala a vycházela vstříc smrti? Mluvila o minulosti a budoucnosti smrti, jako by mluvila o minulosti nebo budoucnosti člověka, místa, země nebo světadílu. Teprve až budou ochráněny a upevněny zájmy Německa, lze se rozhlédnout po ranách Evropy. Zbytek je změkčilost.

Mrtvé je jen, co je mrtvé, už navždy mrtvé, řekla o Polsku, nepřímě k místu, kde sloužila, v Sobiboru u Lublína. Jednou se vystrojila do třídy jako do cirkusu, ale mluvila o smrti, na kterou se musí žákyně dívat jako na sílu, začátek, ne konec. Držela v ruce bičík na koně, připravena rajtovat s důstojníkem, kterému ji představili na slavnosti ve Španělském sále, kde se podávala pravá káva a šlehačka. Tvářila se jako milenka smrti, jako by smrt byl muž. Jistě je smrt muž, ne žena. Smrt je mužského rodu. Jako bůh. Ano, jen smrtí může zachovat člověk věrnost a jenom smrt za Německo vykupuje všechnu vinu. Všechnu vinu, opakovala, aby věděly, nač naráží, a dívala se na některá děvčata, jako například na Rychlou, podle jména Helenu Královou. Jen obětováním a smrtí se může žena vyrovnat mužům. Každá žena může být nevěstou smrti, aby žila plně, silně, v souladu s dávnými mýty. Chápete to, Kateřino Faye a Thelénová? Je to jediná viditelná, hmatatelná podoba smrti.

Když přišla řeč na vojáky, uváděla hrdinství do souvislosti se sebeobětováním. Smysl smrti je smrt. Všeobjímající základní pravda, z které se ostatní pravdy jen odvozují. Ne smrtí, ale bez pochopení smrti se vnitřní svět člověka rozpadá.

Konečně dozvonilo. Všechno v Jitce Thelénové zjitřilo, jako rána nožem, který se zlomil v ráně a rána se nikdy nezavřela. To, co musela prve opakovat Elsi Mayerfeldové, „promiňte, já jsem se zapomněla“. Nebo dny, kdy ji volala Psí dáma k sobě, anebo naopak, když odcházela, protože Psí dámu pozval na večer a část noci nějaký funkcionář z Hitler-Jugend, SS nebo jen správce z magnoliového domu odnaproti, když měl zrovna svou tlustou ženu na návštěvě v Berlíně.

Psí dáma měla za to, že každá dívka je jako kus dobytka, z něhož lze odřezávat kusy, nohy, boky, hlavu, část po části, aniž to umrtví všechno. Snad v sobě samé dokázala zabít něco, o čem nikdo nevěděl, a možná že to nevěděla ani sama. Nebo měla za to, že lidská bytost je jako ponorka, která se noří do hlubin, skryta na pohled všem, a zase vyplouvá na povrch, aniž ukázala díry a praskliny, které si v sobě nese. Když se ptala, co si o něčem, co říkala, myslí, bylo to, jako by se v zrcadlové síni rozhlížela kolem sebe a očekávala, že co uvidí a uslyší, bude jen ozvěna a maličko odlišný odraz jí samé. Mluvila k nim a očekávala ozvěnu, táž slova, svůj hlas, týž smysl, který jim vdechla.

Napadlo ji ještě, že všechno se podobá člověku, který drží v ruce nůž s mohutnou rukojetí a oboustranně nabroušeným ostřím s rýhou na odtok krve uprostřed a nechá si líbit, že mu ohýbají ruku, aby se musel sám nakonec bodnout.

„Jítka,“ řekla Julie.

„Neboj se.“

„Úplně z tebe teče.“

Ticho.

„Co je ti?“

„Nic. Vedro.“

„Mně taky. Je horko.“

„Jak dlouho to asi vydrží?“

Někdo mluvil o ledovcích. Jedno z děvčat připomenulo zimní kampaň a rukavice, které dala na Zimní pomoc. Dívce s jizvou to připomenulo, jak jednou viděla z vlaku pole, plné špinavého sněhu. Horko jí vnucovalo představu, že letí, jako divoká kachna nebo jako motýl a nakonec taky jako vážka, podobná Psí dámě, a chvílemi leží na roztaveném asfaltu, který je nejdřív bílý, pak černý, ale její pleť zůstává čistá. Asfalt byl lepkavý jako mucholapka. Otisklo se jí v asfaltu tělo, ruce, zadek. Viděla v duchu své tělo olepené černým, rozteklým asfaltem.

„Měla by ses utřít,“ řekla Julie.

A pak řekla: „Podívej se, cos udělala se svým sešitem.“

Dívka s jizvou narovнала pomalu zmačkanou stránku.

„Jestli chceš, můžeš si to ode mě opsat,“ řekla Julie.

„Napíšu si to sama. Poznala by to.“

„Nedala bych ruku do ohně za to, že to bude vůbec čist.“

„Vždycky to čte.“

„Jen namátkou. Skoro nikdy.“

Ve výrazu dívky s jizvou byla námitka i souhlas i něco nedokončeného. Jako když se člověk oblékne, aby šel ven, a potom zůstane doma. Nemělo to nic společného s tím, co psala. Jen s tím, o čem uvažovala, co si připomínala, o čem snila. V hlasech děvčat, Oka té, Maličké a Rychlé nebo Julie, nebyla váhavost, které byla plna, nebyla v nich úzkost. Snad si nepřipouštěly urážky Psí dámy, proč by pro ně bylo lepší se vůbec nenarodit. Nebo je nezneklidňovalo, co s nimi bude – za měsíc, za rok. Provádají je do německých rodin,

nebo je pošlou do vojenských zařízení těsně za frontou jako Táňu Grábovou? Sluneční žár nepolevoval. Zdálo se, že se vše zastavilo. Svět se podobal výhni. Prolétla jí hlavou představa, že pije. Slyšela v představě žbluňkání vody v žaludku.

„Zasedla si na nás, na tebe,“ řekla Julie.

„Je mi to jedno.“

„Kolik ti toho ještě chybí?“

Konečně se násadka v prstech dívky s jizvou zase pohnula. Pero se dotklo ocelovou špicí horní hladiny inkoustu v kalamári a potom papíru v sešitu. Každou řádkou, každým slovem pronikalo k Jitce Thelénové, co bylo ještě temnější než tmavomodrý inkoust. S tím přicházel zase stud.

„Na co myslíš?“ zeptala se Julie.

„Na Lale Andersenovou,“ zalhala dívka s jizvou.

„Konec přestávky,“ řekla Maličká.

Zvuky druhého zvonění pronikaly k dívce s jizvou jako jehly, do nichž je navléká vedro, světlo a slunce, slova a jejich nejskrytější význam i ticho. Slunce žhnulo. Zdálo se, že plech okapu na domě správce jiskří. Nic se nepohnulo.

„Počkej, až dostane Baldura von Schiracha do rukou ta pravá,“ řekla Maličká.

„Chceš snad říct, že jsi to ty? Jen si z něj nedělej strýčka.“

„Četla jsem jeho poslední řeč: Když slyším slovo kultura, sahám po revolveru.“

Cítila ticho, které ji naplňovalo jako balón, do kterého proudí hustý horký vzduch a který se vznese bez ohledu na místo, kde je jeho kotva, a bez ohledu na místo, kde bude muset později přistát.

3

V duchu spatřila dívka s jizvou jako tolikrát předtím obraz dne, který začal jako jiné dny a skončil tak odlišně. Den, který ji přivedl sem. Neměla tušení o trestech, programu, o lidech, kterými začal její nový život. Nevěděla ještě, že Psí dáma, i když je sama nikdy nebila, měla zadostiučinění z toho, vidět v koupelnách stopy po výprasku na holé zadnice.

To byl den, kdy Psí dáma mluvila vybranou němčinou o jemnocitnosti říšského kancléře. Proč z něho mají nepřátelé strach. Proč si zaslouží, aby se za něj obětovali. Čím je závazná nová mravnost, na rozdíl od odsouzeníhodné staré všeobecně platné morálky.

Dívka s jizvou se zkusila podívat do slunce a znovu musela rychle zavřít oči. Žhavá koule se jí otiskla do mozku.

Viděla, jak šel tatínek otevřít. Někdo zvonil a někdo jiný současně bušil na dveře. Mohli si domyslet, kdo to byl. Tatínek šel otevřít váhavě, ale dost rychle. Příchozí ho uhodil do obličeje. Tatínek se zarazil. Ohlédl se, s úlekem a studem v očích, jak se styděl, že ho bili před matkou a před ní. Viděla tatínkův obličej, celý od krve. Matka upadla, když přišli k ní, jako by se tím snad chtěla bránit.

Oba muži jim pak drželi před očima fotografie a ptali se, zda poznávají dívku na obrázku. Ne, říkal tatínek. Ne, odpovídala maminka.

Od toho dne už své rodiče neviděla. Psí dáma jí jednou řekla, že není sama. V Německu a okupovaných územích bylo mnoho takových lidí, kteří neměli rodiče, stejně jako bylo mnoho žen bez mužů a mužů bez žen, děti bez rodičů a sester bez bratrů.

Nemohla jít rodičům na pohřeb, protože se žádný nekonal. Den začal ráno jako obvykle. Maminka ji probudila a pozvala k snídani. Tatínek už seděl u stolu s čistým ubrusem; pil ersatz kafe a příkusoval chléb s jahodovým džemem. Poprvé v životě si oblékla maminčiny punčochy. Prohlížela si, co z maminčiných věcí by se jí mohlo hodit. Pak někdo zvonil, jako by chtěl strhnout zvonek, a maminka zaryla nehty do škvír v podlaze.

Elsie Mayerfeldová pro ni přišla a dovedla ji sem. První, co jí řekla, aby byla otužilá a naučila se zapomínat, co bylo, a začala se těšit na to, co přijde. Aby se naučila přizpůsobit se. Za týden začala škola.

První třídu měla s inspektorem SS Obersturmführerem Hagen-Tischlerem. Nabádal je, aby nic nepodceňovaly jen proto, že o tom doma neslyšely. Pokud byly vedené ve svých rodinách k náboženství, doporučil jim, aby se podívaly, co by jim mohlo být nápomocné pro důkaz, že i předčasná smrt může být laskavost, buď rodičů dětem, nebo dětí k rodičům. Mluvil o běhu přírody, který většinou způsobuje, že rodiče zahynou dříve než jejich děti; a když řekl v němčině „před svými dětmi“, dostalo to pro dívku s jizvou dvojí význam. Komu se nestalo, že někoho včera potkal, a dnes je mrtev, ptal se SS Obersturmführer. *Erst gestern bin ich ihm begegnet, und heute ist er tot!* Doporučil jim, aby se naučily krotit své vášně. *Abtöten von Leidenschaften.* Kladl důraz na písmenko „r“ ve slovu smrt, jako potom Psí dáma. Největším nepřítelem člověka je lítost, sebelítost. Největší ctnost člověka je tvrdost. Otužilost. Pohrdání smrtí. Pomíjení smrti – i těch nejbližších.

Vykládal zeměpis. Přišla řada na sopky, zemětřesení a přírodní katastrofy. Mluvil o sopečné aktivitě, která začíná v nedostupných hloubkách a nedá se dopředu ani pozorovat, ani měřit, o katastrofách, které nezabíjejí ani neničí, a o jiných, které zpusťoší všechno, co žilo.

Zůstalo jí v paměti, co uvedl, že ke strašnému výbuchu došlo skoro jeden a půl tisíciletí před naším letopočtem na ostrově v Egejském moři, kde vyletěla do povětří obrovská hora, jejíž objem by se dal změřit asi osmdesáti miliardami kubických metrů země a kamení. Nad hladinou zůstala jen špice skály, nevelký kruh ostrova. V několika minutách zahynula civilizace na ostrově.

Mluvil taky o zemětřeseních, která vznikají podzemními pohyby daleko od místa katastrofy a jsou ještě horší než sopky, o nichž víme, kde jsou. Pamatovala si každé slovo. Všechno o změnách vody ve studních, o hrůze ustrašených zvířat, o znameních, kdy se země otevírá, jako by se probouzela ze spánku.

Potom jim vysvětlil přednosti árijců, rozdíl mezi nordickou a jižními rasami. Proč židé nemohou být nikdy hrdinským národem. Chybí jim schopnost k sebeobětování; ztratili ji už na začátku, jak dobře ukazuje legenda o obětování, ve skutečnosti *neobětování* prvorozeného syna, sklon, který žene severské národy do boje i po ztracených válkách, znovu a znovu a znovu. Židé už přes dva tisíce let přeceňují svůj druh života, od začátku do konce kočovný, i kdyby se dočasně usadili v německých nebo jiných državách jako bankéři, baroni, nebo dokonce generálové, protože odtamtud zase odejdou, buď proto, že je vyhnali, nebo šli sami za lepšími trhy, anebo přeceňují život, jako by jedno mrtvé nemluvně opravdu mohlo znamenat zánik světa. V židech je nezdravá nervozita nomádů i v moderních podmínkách, kteří se nemohou nikde usadit, zapustit kořeny, potácejí se jako stíny mezi strachem a bází (to řekl doslova, *mezi strachem a bází*), chybí jim německá schopnost čelit katastrofě. „Znají jen strach, ne vzdor,“ řekl.

Kdyby se jim doneslo něco o konečném řešení židovské otázky, měly by vzít v úvahu, co řekl na začátku, že židovská rasa nemá schopnost pustit se do svých pří bez bázně a hany, do nejtrpčího

konce, takže jim Německo, tentokráte důsledně, pomůže. Usmál se, pln ironie, spokojen se svým výkladem.

Také z Obersturmführera Hagen-Tischlera šel strach, třebaže mluvil odměřeně; nezvedal hlas, naopak, měl příjemný hlas, nespěchal; a Psí dáma vedle něho poklesávala v koleně nohy, na které měla náramek, jako by mu dávala za pravdu, s uctivostí, kterou u ní jinak neviděly. Mluvil jako někdo, kdo ví, co ostatní nevěděli. Jako někdo, kdo stejně jako Psí dáma už viděl, co je válka, tam, kde se opravdu válčí. Asi to nebyli jen vztekli psi, které viděl zabíjet ve velkém.

Chválila později Obersturmführera, jak je německy nesobecký, když jde o zájmy říše. Je to jiná nezištnost, než o které podvodně mluvili židé, jejich podvodní rabíni.

Dívka s jizvou slyšela v hlase SS Obersturmführera Hagen-Tischlera sžíravost nebo jízlivost, kterou překryl barvou a téměř utlumením svého hlasu. Byl posedlý německým obdivem boje do trpkého konce, vidinou nebo ozvěnami zkázy, zániku, který je ovanul hrůzou, mnoha stíny, ale unikal tomu smysl. Volil slova, která jen naznačovala, náznaky, které dráždily, jako by stál před zavřenými dveřmi, za nimiž šlo o všechno. Opíral se o neviditelnou sílu, kterou jen napověděl. Přitom byl SS Obersturmführer Hagen-Tischler bezvadně upravený, v uniformě bez jediné poskvrnky nebo faldu, v bílé košili a hnědé kravatě s kruhem, do něhož byl vetkán hákový kříž, jako byl všude na zdech, v učebnách, na chodbách, v tělocvičně, a dokonce v obrovském provedení na dně plaveckého bazénu, stejně jako když nastoupily na prostranství v zahradě a ze stožárů vlály pyšné nacistické vlajky s hákovými kříži.

V noci viděla v duchu otce a matku, jako předivo tmy; když dýchala, pokašlávala. Hagen-Tischler, stejně jako Elsie Mayerfeldová říkal, že děti vědí už od začátku, že budou žít déle než rodiče.

Usmál se, jako by je chápal a očekával, že stejně tak se budou snažit pochopit děvčata jeho. Hlavní je sebekázeň. Umění mlčet, dokud nebudou vyzvány k odpovědi. Pak mluvil o Osudu. Přírodě. Historii. Bohu.

Maminku si představovala od té doby jen rozbolavělou a roz-cuchanou, jak ji viděla naposled ležet na podlaze. Ještě nevěděla, že nacisti věší své nepřátele, přednostně zrádce z vlastních řad, na struny, aby smrt trvala dost dlouho a aby si jí byli vědomi, a na háky na maso, stažené z kalhot a spodků, aby ještě než zahynou, pochopili, jak jsou bezvýznamní, a přijali smrt s ponížením jako dar říše.

„Měla bys to vzít zkrátka,“ řekla Julie.

„Beru to zkrátka,“ odpověděla Jitka Thelénová.

„Co všechno tam píšeš? Nestačí ti patnáct řádek na odpověď?“

Proud představ ji odvracel od sešitu, kalamáře, děvčat ve třídě, ale splývalo to s vedrem; prostupovaly to paprsky slunce, odraz barvy od bílé zdi, lesk oken a skla v obrazech, včetně podobizny říšského kancléře, asi ještě v raném mužném věku, se sytě hnědým knírkem, se zuřivýma očima, jako by chtěl i obrazem nahnat všem strach, všechny a všechno zničit, jako když Hagen-Tischler popisoval sopky, a skoro měla před sebou živou obrovskou vlnu, kdyby přišla v noci a smetla a rozdrtila vše fontánami žhavé lávy, kamenů a hořící země. Všechno bylo bílé, ostré a pronikavé: bělostí pleti Psí dámy. Její psi. Sálající kapky potu. Oddělovalo ji to od slov, která psala. Vdechovala horký vzduch.

Vrátila se v duchu na Královskou třídu, do domu a jejich starého bytu u viaduktu. Fotografie neznámé dívky znamenala jedinou stopu německých úřadů při stíhání pachatelů atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Tristana Eugena Heydricha na začátku června 1942.

Noviny psaly, že se lidi ještě budou modlit, aby přežil. Psí dáma jim řekla, že se generál odmítl dát ošetřit českým nebo židovským doktorem, ačkoli prudce krvácel (slyšely, že se mu prodrala pera ze zadního sedadla do sedací části), a zahynul hrdinsky. Policie hledala dva týdny totožnost dívky na fotografii. Pátrali po sedmi mužích z Anglie, kteří se spustili padákem nad územím Protektorátu, vyslaní do Čech židovskými emigranty a zrádcovskou českou londýnskou vládou. Mezitím generál Heydrich zemřel. Ve výkladě prodejny obuvi na Primátorské třídě v Praze VIII byla vystavena aktovka, jízdní dámské kolo a kabát. V pravém rohu obrázek dívky. Vyhláška veřejně ujistila kohokoli, kdo přivede úřady na stopu pachatele, prominutím trestu. Vypsali milionové odměny.

Vybavila si, kolikrát šla kolem obchodu s obuví a dívala se na černobílou fotografii neznámého děvčete a na kabát, jízdní kolo a obnošenou aktovku. Ve vedlejším výkladu jako předtím prodávali dívčí střevíce.

Vzpomínala si na záda mužů v kožených pláštích a potom, jak za ní přišla Elsie Mayerfeldová. Zabouchnutí dveří, dřív než mohla překročit práh a jít za lidmi, kteří odvedli rodiče. Jak narazila čelem na dveře a rozrazila si hlavu. Nic z toho potom nezůstalo než zrudlá jizva.

Noci, kdy byla v cele v Bredovské ulici naproti Ústřednímu domu železničářů, a kde mělo sídlo gestapo, a byla skoro ráda, že matka a otec už umřeli.

„Chtělas něco říct?“ zeptala se Julie.

Matku i otce popravili ještě v červnu na střelnici gestapa v Kobylisích. Na háky se věšeli jen Němci mezi sebou.

„To si povídáš pro sebe? Doufám, že to tam nepíšeš.“

Než přišla Elsie Mayerfeldová, zůstala v bytě sama. Před dveřmi stála ozbrojená policejní hlídka. Nic se neozvalo, signál ani

nejmenší zatukání na dveře, které by ji přimělo doufat, že někdo přijde. Město zaplavil strach. Psí dáma jim v druhé hodině vyprávěla, jak zabíjeli na východě ve zvláštních zařízeních vzteklé psy plynem, Cyklonem B, který pronikl všude, do každé štěrbiny, trhlíčky nebo úkrytu, takže se nestalo, aby některé zvíře náhodou přežilo.

Čekala na první zvuk, až někdo přijde. Jeden z mužů, který bil tatínka a potom maminku. Druhý, který pochvalně říkal *Richtig brutal*, správně, jen tvrdě. Později, jak třeštila oči na kliku v kanceláři gestapa v Bredovské dvacet. Když pro ni konečně přišla Psí dáma, kousla ji do ruky. Psí dáma ji okřikla, že je *sveřepé, divoké, nemravné zvíře. Slina. Plivanec.*

Nezahlédla na schodech jediného člověka z domu. Dům byl tichoučký, jako kdyby zabili všechny nebo všichni umřeli. To způsobil strach. Všechny odstíny bázně. Neviděla ani domovnici, která vždycky čekala na vhodnou chvíli, aby roznesla novinky, co hlásili z Londýna nebo Moskvy. Dva muži ji odtáhli do černého mercedesu a hodili na zadní sedadlo. Vmáčkli ji mezi sebe. Jeden z policistů ji držel za předloktí. Nakonec přestala škrábat a kousat.

Probudila se až o hodně později, v paláci Julia Petschka. Cítila, jak si ji nejrůznější oči prohlížely špehýrkou. Ukázalo se, že Jitka Thelénová nemá s dívkou na fotografii nic společného.

Tak se dostala až sem, do Pražského ústavu pro rasově čisté dívky z neněmeckých území; nejspíše díky Psí dámě. Elsie Mayerfeldová rozmlouvala s muži v kožených pláštích. Když přijížděli už v autě sem, dala jí Psí dáma na vybranou: Může zůstat sama, jediná proti devadesáti milionům Němců, kteří mají Evropu pevně v rukou, nebo k nim patřit. Přijeli černým mercedesem až dovnitř na zahradu a před hlavní budovu. A pak přišla sem do téhle odře-

né lavice, kde každé ráno musely zpívat jako modlitbu: *Dnes nám patří Německo a zítra celý svět.*

„Můžeš být slina, anebo bota, která ji rozšlápne,“ řekla Psí dáma.

Nedaleko odtud byla kasárna. Každou chvíli maširovali vojáci na cvičení nebo na slavnostní přehlídku. Doprovázely je turecké kapely se zvonkovou hrou a koňskými chvosty, lyrou a vřeštivými flétnami. Nemohla si zvyknout na pronikavý hlas pištců. Někdy šli jen na cvičiště a vedl je šikovatel, ale kapelu si brali vždycky.

Psí dámu to uvádělo pokaždé znovu v nadšení. Cenila své krásné velké bílé zuby.

„Všechno, co bylo, je mrtvá veličina,“ řekla Psí dáma. „Platí jen, co je a co bude.“ Pak zapsala: *Zvíře krotne.* „Krása je v této chvíli Německo. Německo je krása. Minulost je židovská, budoucnost árijská. Zetlelost je hnusná, revoluce svěží. Staré a opotřebované překáží, nové pomáhá. Minulost je temná, budoucnost jasná. Minulost je špinavá. Budoucnost je čistá. Náš mravní kód prochází zkouškou války. Zkouškou obětí. Zkouškou smrti. Co je mravné, je, co dělají naši vojáci. *Všechno, co dělají.* Zahrnuje to oheň a zkázu. Potopu a smrt. Pochod vpřed. Minulost je anarchistická. Bez kázně. Budoucnost je kázeň, povinnost, obětování. Pro statečné je nebezpečí radost, pro zbabělce nouze, mizérie. Budoucnost znamená nebát se tělesné bolesti. Netěkat. Dívat se daleko dopředu. Minulost je lehkovážná. Budoucnost je bdělá a ostražitá. Ocitne-li se voják v nebezpečí, musí zabít. Zbabělec uteče. Věříme ve svět, v kterém budeme žít příštích tisíc let. Jsme ve světové válce, která bude možná dlouhá, ale vítězná. Patřit k nám znamená patřit k Německu otužilých lidí, tuhých svalů a pevných pěstí. Je to země úsměvů, ale ne štěstí pro všechny jako v plutokratické Americe, ne židovský svět melancholie, váhání, pochyb, zvráceného přemýšlení, falešného vnímání, černější části lidské duše. Německo

vygumuje židovskou nemoc světa. Nové Německo bude silné a zdravé, šťastné na troskách minulosti. Velkolepost trosek ohlašuje velkolepost nového budování. Minulost je hloupá, budoucnost je chytrá. Stavíme nový svět.“

Na začátku to měla na tapetě v jednom kuse: Její matka a otec už nejsou mezi živými, protože souhlasili s atentátem. Na druhé straně se ocitla pod německou ochranou a za všechny výlohy platí německá správa.

Poslední věta byla krátká. Odpověď na otázku, proč je svoboda jednotlivce jen výsadou několika vyvolených a chimérou pro většinu ostatních. A proč potlačení neznamena zničení, zkázu, zatracení, ale naopak: *Říše je celý svět*. Jako je říše Evropa, a proto Evropa říše, je říše všechno, co obklopují moře ze všech stran, třebaže někde zatím jen v ponorkách. (Za to by mohla dostat dobrou známku.)

Má takové jméno: Thelénová. Je pravděpodobné, že měla německé předky. Němci kolonizují tuto zemi už tisíc let. Ti nejlepší – aristokracie, rytíři – a ti nejprozíravější se připojovali už deset století k zdravému jádru Německé říše, jako se Poláci přikláněli k Římu.

Dívka s jizvou vycházela ze třídy zvolna. Když se na ni Julie obrátila, proč nechce jít na oběd do jídelny, odpověděla, že nemá hlad, protože je jí vedro.

„Ohlaš se za mě a vezmi si můj kompot,“ řekla.

„Připrav mi plavky, jo?“ požádala ji Julie.

Dívka s jizvou si lehla v pokoji na svou neodestlanou postel. Zavřela oči. Vedro ji zmáhalo. Ale zmáhalo ji ještě něco jiného, co bylo s ní tady na lůžku, v okně, slunci a co měla před očima, neviditelné, a co pro ni mělo nějakou neocenitelnou hodnotu, anebo naopak, co bylo bezcenné. Čemu nedokázala zabránit, co jí pronikalo, jako se člověka zmocňuje fantazie, nejenom z vedra; co ji přitahovalo,

jako přitahuje člověka pokušení i tajné varování. V čem bylo tělo, stejně jako všechno pronikalo a prostupovalo tělem. Poprvé se jí dotklo něco, o čem slyšela a snila, i s čím nepočítala, o co se neodvážila usilovat. Jako by se dotýkala dalekých měst, nebo dokonce zemí a moří. To, co dívky nabízejí mužům nebo co si muži berou. Tělesnost, kterou potlačovala, jako když někdo chce skrýt, že kulhá nebo má hrb anebo nějaké nedostatky zakryté našťestí šaty nebo prádlem. Něco, o čem chtěla doufat, že překlene, na co nemohla zapomenout, jak chtěla Psí dáma a jak si sama možná přála, ale ne opravdu. Teplo, které je jiné než vedro ze slunce, z horkého dne, ze žhavého středu země. O čem mluví děvčata, ale o čem se sama neodvážila mluvit. Vlahý stín, který třeba překryje minulá zranění, jako kdyby nanesla růžový pudr na svoji jizvu na čele. Tušila nebezpečí, jaké to obnáší, i kdyby na to jenom myslela. Jako jablko, které visí, zralé, na větvi stromu, který se najednou ztratí, nejsou tam kořeny, kmen, ani větve, jen jablko, uprostřed ničeho, jako kdyby člověk opravdu uvěřil, že nemá minulost ani budoucnost, že je, protože existuje, dýchá, chodí, ale ve skutečnosti už není. Byla to náhoda, protože sama by si netroufala nastavit hrud'. Je tedy pravda, co si tolikrát zpochybnila, že by mohlo přitáhnout muže. Nikdy se to ještě nestalo; nikdo o ni nikdy neměl tenhle druh zájmu.

Vracely se jí barvy a pronikavý pocit těla, chuť, která ji prostoupila tak hluboko, jako je hrud', žaludek, nohy mezi stehny, břicho a znovu čelo, hlava, končiny těla nebo duše, o nichž snad ještě nevěděla. Snad iluze nebo omyl, ale v každém případě dlaň muže, poddůstojníka, který šel teď s Psí dámou.

Bylo to zase s ní, dotyk mužské dlaně v úterý. To, čemu nerozuměla a snad si přála rozumět, třebaže nemohla lhát, že o tom neslyšela, protože o ničem se nemluvilo tolik jako o důvěrném vztahu muže a ženy, ale s čím se setkala prvně. Něco, čím byla sama sebou,

jinak než kdykoli předtím. Sama v sobě i mimo sebe. Žena a muž, prostřednictvím letmého dotyku, náhoda nebo záměr, omyl nebo nestydatost, které ji zbavily klidu. Každé slovo a jeho ozvěna měly mnoho dalších významů, jako se jediný dotek propojoval na jiné, barvy a světlo, asi jako se dálka dotýká blízkosti nebo blízkost dálky, jiná podoba jí samé, co cítí děvče v přítomnosti muže, jako pád z obrovské výšky, aniž mohla kdy dopadnout. Čím se cítila, jako asi váha cítí závaží, vyvážené na druhé straně tělem, jinou podobou těla, protikladem nebo protějškem nebo doplněním dívčího těla. Něco, čím člověk ožije i co ho umrtvuje. Proč, s čím to spojovalo, zároveň oddělovalo. Hlas, který slyšela ze sebe, jako by byla někdo jiný, mimo sebe, nebo jako kdyby se rozdělila ve dvě. Měla skoro závrať, div se jí neudělalo zle od žaludku, bolely ji svaly na rukou i nohou. Dělal se jí mžitky před očima.

Vzduch se podobal horkým krystalkům a perličkám. Spojilo se to se zvukem tatínkovy italské mandolíny. *O Maria*. Tatínek znal asi osm milostných italských písní. *La Trieste*. *Santa Lucia*. *Mari-narella*.

Dotkla se bříska dlaní svého těla jako prve učitelka, když stála u okna. Slyšela rachotit tanky po dlažbě Královské třídy pod viaduktem, viděla německé ležení a vojáky, kteří rozdávali polévku z velikých hrnců a kotlů ve vojenských kuchyních a dávali dětem chleba. Někteří hráli na foukací harmoniku *Lili Marlen* a *Eriku* a *Fuchs, du hast die Gans gestohlen* nebo *O dona Klara*. Myslela na to, jaká je to hra, kterou spolu všichni lidi hrajou. Podle pravidel Psí dámy ji musí hrát děvčata chytře, aby dosáhla alespoň něco. Říkala to lehce, ale myslela to vážně: nevstupovat na zakázané území. Fantazie mužů jsou jiné než fantazie děvčat. Nelze si s nimi pohrávat. Nelze je beztrestně dráždit. Děvče si může dovolit ano i ne, ale jen do určité míry. A přece, dodávala dvojsmyslně Psí dáma. Muž

vidí dívku jinak, než se nahlíží sama, zevnitř, ve světě své fantazie. Pozornost muže se upírá jiným směrem než pozornost dívky. Nezměřitelnou rovnováhu a nezměřitelné nebezpečí musí uvážit děvče na váze svých hodnot. Co ji povzbuzuje, ji může vehnat do zkázy ve všech oblastech, kde může být dívka jen jednou. Řídila se tím Psí dáma? Už asi nemusela. Neměla nouzi o muže, kteří ji poslouchají, když chce a má co povědět. Psí dáma je upozornila na to, čím a jakou cenu platí dívky i za to nejmenší.

Večer je bude učit valčík. Psí dáma vychutnává nebezpečí, je pro ni hodnotou samo o sobě. Žena musí trpět, dokázat se obětovat, vstřebat nervózní energii muže. Žena musí přesvědčit nejen muže, ale i samu sebe, že ví, kdo a kým a jaká je.

Dívka s jizvou slyšela v duchu znovu, jak ji námořní poddůstojník oslovil: Malá ovečko. Ptal se jí, zda by měla chuť si s ním někam vyjít. Slyšela se, jak odpovídá, že neví. Usmál se. Řekl, že takové věci se vědí.

4

Odpolední slunce nepolevilo; prohrálo každou bublinku vzduchu. Byl to nejparnější den léta.

Jitka Thelénová se přidala k děvčatům, která šla na plovárnu. Nikoho tím nepřekvapila. Měla většinou sedm pátků do týdne, včetně soboty, a nebylo to poprvé, co změnila svoje rozhodnutí.

Přešly po mostě, na jehož sloupech seděli zlatí ptáci s rozepjatými křídly. Byli jen železní a postříkaní barvou, jako by drželi most nad vodou. Maličká mluvila o penzionovaném generálovi, posledním ctiteli Psí dámy. Okatá dodala, že generál pomohl Psí dámě obstarat nábytek, který si mohla koupit laciněji z domácností eliminovaných protiněmeckých živlů, kterým to zabavili (třebaže u některých se teprve rýsovala naděje, že je popraví). Generál nechával staženou roletu z jižní strany ulice, protože si nepřál, aby ho náhodou zahlédli židé, kteří se shromažďovali k transportům v Radiovém trhu vedle Veletržního paláce. Báł se, aby ho neuhranuli?

Julie volala dívku s jizvou, jestli si náhodou nechce pospíšit. Mohla využít toho, že se šly koupat.

Napadlo ji, že jiní, pro které byly plovárny v sobotu zakázané, chodili po ulicích a žili, protože odhadli, kdy je lepší se nechat slyšet než mlčet, a kdy je lepší se nechat slyšet a nemlčet i proti svému lepšímu přesvědčení. Dívku s jizvou napadlo, že by mohla potkat Psí dámu po boku námořního důstojníka. Viděla to v duchu, jako by k tomu už došlo. Co by to znamenalo pro námořníka? Jak by se asi tvářila Psí dáma a jak by se tvářila ona? Musela by v sobě zabít dotek z úterý, nebo by ji Psí dáma pohltila, jako velká ryba malou, žralok sardinku? Cítila se ztracena, jako by to nebyla

jen představa. A zároveň si to téměř přála. Podceňovala se a přeceňovala Elsii Mayerfeldovou? Popírala si pravdu a cítila se o to rozbitější a bolavější? Cítila v sobě ozvěny, které se jí otloukaly ve spáncích a neutichaly. Bylo to zase skoro mimo ni. Odvolávala se v sobě k něčemu, co jí bylo neznámé.

Zůstala ještě o poznání víc pozadu. Loudala se. U vchodu na plovárnu na sebe počkaly. Plavčíci je pustili dovnitř najednou.

Většinou zněla na plovárně vojenská němčina. V Praze bylo skoro čtyřikrát sto tisíc Němců. Někteří jen projížděli, jiní sloužili v místních posádkách a ještě jiní už tu měli příbuzné a obsadili uvolněné židovské byty a domy po uvězněných a popravených. V létě bylo v Praze ještě víc vojáků. Zařizovali se tu jako v lázeňském městě, s výhodným kursem německé marky k české protektorátní koruně, deset k jedné.

„Hezky zpívají,“ řekla Maličká.

„Tomu říkáš zpěv?“ vložila se do toho Julie. „Takové kvákání, jako když kvákají večer v tůni žabáci. Zní to, jako když se sbíhají na pastvě k plotu krávy. Jako když křičí v noci kočky.“

„Mně se to nezdá,“ řekla Maličká.

Poslední týdny přicházeli na plovárnu invalidi, lehce i hůře ranění, z německé vojenské nemocnice, muži s ustřelenými údy, amputovaní, bez rukou a nohou, slepí nebo znetvoření, popálení či s následky po omrzlinách, které vypadaly ještě horší, než asi byly, a bez uší, nosů nebo jen prstů.

Odkládali si v šatně bandáže a korbety a umělé údy. Vypadali otužilí, ale zohavení, většinou mladí, a přidávali se k hloučkům zdravých, kteří hráli na tahací nebo foukací harmoniku nebo jen na hřeben, potažený hedvábným papírem; a zpívali. Dívku s jizvou napadlo, jestli to byl důvod, proč se Elsie Mayerfeldová už druhou

sezónu plovárně vyhýbala, ale nebránila jim, naopak, posílala je sem, když chtěly, sama.

Dolehla sem ozvěna Psí dámy, spíš jejích nevyslovených slov o svazcích mezi zdravými muži a ženami, které vyznávala jako náboženství; mezi zraněnými a ještě nevyhojenými vojáky se to vrátilo k nějakým pradávným základům, z kterých to došlo až sem. Byli mezi nimi ženichové pro nevěsty, které ještě nevědí? Otcové nebo synové rodin, které nečekají, jak se tatínek nebo syn vrátí? Vrhlo to silný stín, nebo stín síly od Psí dámy až sem. Zranění ztratili něco, co vyznávala Elsie Mayerfeldová, i kdyby se uzdravili. Na plovárně se něco změnilo, aniž tu musela Psí dáma být. Hodnota mužů, ozvěna všech slov, která kdy Elsie Mayerfeldová vyslovila o sebeobětování, o kultu rozboření. Cítili se zranění a invalidi teprve teď a tady, v okupované Praze, daleko od domova, jako plní Němci? Kdo se odvážil jim to přát? Dívku s jizvou napadlo, proč říkal SS Obersturmführer Hagen-Tischler a Psí dáma přizvukovala, že židi jsou posedlí ďáblem, a tím ztratili svou při s Německem mravně, než je zlikviduje Třetí říše, kus po kuse, jako v Sobiboru likvidovala za účasti Psí dámy zvláštní komanda SS psy. Nejsou i Němci posedlí ďáblem? Je v nich sebevražedná nutnost působit si bolest? Jsou posedlí bolestí a sebezkázou? Zranění a invalidi byli veselí nebo to předstírali a hráli nejhezčí písničky. Staré známé *Heimat, deine Sterne, Die Frau meiner Träume*. Byli tak veselí, protože mohli ztratit ještě druhou nohu, druhou ruku, druhé oko, ucho, prst na rukou nebo na nohou?

Malička řekla: „Budou po válce navlékat korálky, vázat věnce a plést košíky. Vzala by sis někoho za manžela jenom proto, že je hrdina a ztratil nohu, aby to dokázal?“

„Třeba mu nedali na vybranou,“ řekla Julie.

„Stejně,“ trvala na svém Malička.

U kiosku slavili vojáci narozeniny jednoho ze svých lidí a hulákali. Když vypili pivo a kořalku ze svých plechových kalíšků, začali znovu *Ernst ist das Leben, Ernst soll er heissen*. Příchod děvчат je pozvubil. Kalíšky byly praktické a svědčily o dlouhé cestě, otlučené, prolámané, s vyrytými iniciálami jména. Měli je jako talismany, něco ještě z domova, ačkoli na domov kalíšky nevypadaly.

„To už se nedivím,“ dívala se Julie na raněné vojáky. „Vedoucí jejich letectva se dostal ve Švédsku na oddělení cvoků a bral drogy. Nenechal jedinou ošetřovatelku na pokoji.“

Dívka s jizvou se převlékla v šatně a pak hledala stín. Snažila se nevidět těžce raněné a nemyslet na námořního poddůstojníka a na to, kde asi je. Pár vojáků plavalo až do středu řeky. Klády, které ohraňovaly hlídaný prostor, měly ořechovou barvu a byly napuštěné olejem a umělou pryskyřicí a pohupovaly se s vlnami, připoutány k plovárně řetězy.

Nad plovárnou vedl do stráně park. Ještě výš, na hradním stožáru, vlála vlajka dovršení, hákový kříž. Z mostu u koupaliště byly odvezeny do staré říše bronzové sochy světců, aby se rozlily na děla. Nikdo proti tomu nehnul prstem, myslela si dívka s jizvou. Věřící, ani vlastenci. Těch, co mlčí a přikyvuují nebo se odvrátí, aby nebylo vidět, ani jak přitakávají, nebo se zastřou do vlastní lhostejnosti ke všemu a všem, je většina. Dosáhnou své ctižádosti tím, že se udrží stranou, ani ne diváci, leda příležitostní. Nedostanou se do Ústavu pro rasově čisté z neněmeckých území, ani jim neustřelí ruce, nosy a kdovíco. Na to se ranění ani neptají. Bolelo by je to víc než pahýly? Než ještě rozevřené rány? Neptali se na to, než je poslali do války? Zpívali hezky, písničku pro oslavence, do omrzení. Dovedou hrát pěkně na tahací i foukací harmoniku; jak to, že je nedali k hudbě? Proč by se s těmi, kteří se vyhnuli skoro všemu, neměla podělit i ona?

Nemusela být zločineckým dítětem, kdyby se to zvirtlo o trochu jinak. Ale krátce předtím měla oba rodiče. Tisíc let. Německá bolest. Ovzduší oddanosti. Stísněnost, která přicházela a odcházela jako vítr, když nastavila tvář k řece. Kolik schodů vede do pekla? Jak dlouhá je chodba, která vede ke schodům? A kdo otevírá hlavní dveře do chodby? V pekle nemůže být větší vedro. Nikdo nemusí topit a přikládat, obstará to slunce. Snad to poleví, až se odpoledne protáhne. Minulost je špinavá, budoucnost bude chytrá. Nějaký dávno zapomenutý věk. Doba, kterou si už nikdo nepamatoval, jako si v budoucnosti nedokáže představit, jaké to bylo tady a teď. Žili kdysi dávno opravdu lidi jako ryby, jak říkal SS Obersturmführer Hagen-Tischler? Nerostly stromy, pouze kapradiny. Zvířata byla obrovská jako skály. Nebo jako německá bombardovací letadla. Brontosauři. Než se z nich stali ptáci, vlaštovky, vrabci, jestřábi.

Řeka se vlnila s kládou. Vedro přivolávalo tichoučké ozvěny. Cítila, co se v ní sbíralo, aniž to mohla označit. Vnímala, jak ji omývá a ovívá řeka.

Bolela ji hlava. Cítila se nepohodlně. Otékaly jí prsty a víčka. Otékala jí i prsa? Žár z ní vysával vůli. Dívala se na kládu. Ponořené kusy dřev pokrýl zelenavý mech, říční chaluhy a hlen.

Zavřela oči. Naslouchala slovům a melodii písni.

*Auf der Heide
blüht ein kleines Blümelein...
und das heisst - Erika...*

A potom:

*Märkische Heide
Märkische Sand*

*sind des Märkers Freude
sind mein Heimatland...*

A ještě:

Ade, Polenland...

Slyšela další, splývalo to s tokem řeky. *Wenn wir fahren gegen Engeland* a *Horst-Wessel-Lied*. Myslela se zavřenýma očima na skály, rokliny a propasti a jeskyně, na pouště a moře, vysušené pustiny, na lidi, kteří už vyhynuli jako psi, když byla Psí dáma v Sobiboru u Lublína, Cyklonem B, jak o tom mluvil SS Obersturmführer Hagen-Tischler. A na ty, kteří teprve budou mrtví, aniž to ještě věděli, a nikdo se o nich už nedoví. Uvažovala o tom všem, aby nemusela myslet na námořního poddůstojníka a Elsii Mayerfeldovou. Dívala se na železné ptáky s laciným zlatým nátěrem, kteří se vznášeli nad mostem, jako by ho zvedali a udržovali a spouštěli nad řekou. Zespodu byla železná křídla ptáků plná rezu. Na ocelové konstrukci byla přilepena vlaštovčí hnízda.

Pak slyšela, jak oceňují děvčata vojáci, položení vedle sebe a pa-prskovitě hlavou k sobě, jako lidské slunečnice, kolem hromádky protéz a bandáží ve středu, aby na ně snadno dosáhli. Někteří si opřeli protézku o lačkový plot nebo pevnou zeď. Bylo z toho slyšet, že jsou daleko od domova a co pobyt v armádě ztratili, nejenom na těle, prsty a uši a kusy nohou a rukou. Jsou všichni muži zranění ještě jinak, než co jim chybí, protože na ně stříleli, hodili na ně granát nebo bombu a jen taktak vyvázli holým životem? Podle slov by do nich nikdo neřekl, že jsou mrzáci. Oceňovali děvčata jako otcové, bratři, milenci nebo na nějaké módní přehlídce nebo na zahradní tělocvičné slavnosti, ačkoli si byli cizí, neznali

se ani jménem. Zněla v tom nabubřelost, chvílemi i škodolibost; ale taky vztek, který měli sami na sebe, na osud, smůlu, nebo nepřítadnost a stísňenost, která byla to jediné, čemu nechyběl smysl. Muži jsou poškození navenek i dovnitř. Chtějí si to léčit tím, že mluví o děvčatech, jako by každá byla hruška, kterou stačí utrhnout, natáhnout ruku a vzít si a zahodit zbytek až k ohryzku a stopce, až ji ohryžou? Léčí si muži všechno tím, že se vyspí s co největším počtem holek? Cítí se tím vyznamenaní jako medailemi na uniformách, když hodnotí a chvástají se ve slovech na adresu děvčat? Cítí se tím vyhojeni? Odměnění ještě jinak než příplatkem k žoldu? Dosáhnou alespoň takhle nějakého částečného zadostiučinění?

Představila si je na východě, co asi chtějí od holky jako Táňa Grábová. Nebylo těžké si to představit, nějakou kůlnu, kóje a strážnou, která dělá čárky. Byla by ráda porozuměla, co to znamená být muž, se vším, co se na to cestou nabralo, jako u těchhle válečných invalidů, kteří se posmívali děvčatům, že mají krátké nohy, bachraté zadnice, obličej do trojúhelníku, nevypělá prsa, šišaté účesy, co jim děvčata připomínala.

„Kyselé hrozny,“ poznamenala Julie.

Šťavnatě oceňovali holky, které zrovna vylezly z vody, mokré, s těsně přilehlými plavkami. Přidávali si k tomu svoje fantazie, sny a záměry k masu a krvi.

„Vidíš,“ řekla Okatá.

Ve všem bylo tělo. Tělo. Chtění mužů. Voda a slunce. Život. Nuda i vzrušení. Strach a vzdor. „Vojáci v plavkách,“ usmál se jeden z nich na Julii, jako by jí představil sebe a kamarády.

Jaké riziko podstupuje holka, když půjde na procházku s jedním z nich, a jistě to budou chtít, až opustí plovárnu?

Ve slovech zněli muži sebevědomě, pásli se na choulostivosti děvčat, na jejich rozpacích. Podobali se lovcům, odkázaným víc na fantazii než na lov.

Většina holek neměla tušení, že se mluví o nich, do poslední podrobnosti, včetně všeho, co by mohlo být, anebo to tušily, ale nemohly slyšet. Z některého hlasu, věty, nebo jen slova, pár slov, zněl vztek, bezmocnost, něco, co trhali na kusy, a tím rvali sebe. Mohla si představit, jak muži, kteří zabíjejí, mají v hlase vraždu. Myslela zase na Táňu Grábovou. Přelétla malátným pohledem děvčata, která ještě nešla do vody. Naslouchaly jistě poznámkám vojáků. Otevřela a zase přivřela oči. Pod zavřenými víčky se jí točil svět, plovárna, vzdálená válka. Jednotlivá děvčata.

Utápěly to chvílemi výbuchy smíchu. Mužům pomáhalo, že jsou ve skupině, spolu asi silnější, než by se cítili sami. Dovedli si někteří ze zmrzačených vojáků představit, jak se cítí holky a co by si o sobě musely myslet, slyšet je? Kdy asi mysleli na svoje matky, sestry, daleké ženy a milenky? Přitom, potom, až budou sami?

Jakými riziky, jakým nebezpečím, jak a kde asi prošel námořní poddůstojník? Koho kde měl?

Vedro dusilo myšlenky dívky s jizvou, převalovaly se v ní jako ryba v bahně, bez ladu a skladu.

SS Obersturmführer Eugen Hagen-Tischler jezdil také na frontu, na inspekce, proprat vojákům mozky a morálku, aby viděli válku správnými berlínskýma očima. Jednou se SS Obersturmführer Hagen-Tischler smál, hned po návratu z Ostfront; musel vědět něco, co nikdo nevěděl, leda lidi jako Psí dáma Elsie Mayerfeldová. Asi to mělo něco společného s poznámkou, kterou udělal o židech, takzvaných *Luftmenschen*, jakožto vzdušných lidech; že teď potkávají vzduch v komíně; stali se z nich kominíci; saze; každý žid letcem, řekl; bublina; a patří jim ta čest, v souvislosti

s raketami V-2, které vzlétaly z Peenemünde a padaly na Londýn a na kterých pracovali židé, poslaní do koncentračních táborů. Pomáhají tak, vzhledem ke svým zkušenostem z obchodování vzduchem, udělat Německu první krok do vesmíru. Není to významování, být předzvěstí, hlasatelem, předchůdcem něčeho, co posune dějiny o skok vpřed? *Luftmenschen*. Bylo to jedno z těch německých slov složených a doplňujících jedno druhé, která nedovolila smyslu, aby se z nich vytratil, jako některá mlhavá česká slova jako opsat, oprchalý, nebo slovíčko napravit, které slyšely často. Až na to, že německé napravit znamenalo nechat si vyčistit mozek; mělo to málo společného se zlepšením. Bylo skoro lepší neuvažovat o významu slov, aby ji nebolela hlava. Otloukalo se jí to ve spáncích: *Luftmenschen*, každý žid kominíkem, letcem, pojídači vzduchu, jako když někdo šlape vodu a chtěl by si z toho udělat povolání. První krok člověka do vesmíru svěřili Němci židům? Táňa Grábová slyšela o lidských raketách, které vynalezli Japonci a které, řízené člověkem do úplného sebezničení, vystřelují na americké lodě v Tichém oceáně. V raketě, plné výbušniny, leží člověk, který se řítí na cíl. Bylo by zajímavé proměnit se v mouchu, když sedí Hagen-Tischler a Elsie Mayerfeldová v klubovně s velikou mramorovou bustou říšského kancléře a sdělují si poslední novinky z mateřské říše.

Vojáci se bavili o tom, jak člověka dovede potrápiti opružený zadek, a přišlo jim to srdečně k smíchu. Jak to, že se neopruzuje člověku tvář nahoře? Nový záchvat společného smíchu.

A pak zase chvíli ticho a vedro.

Co tím chtěl Hagen-Tischler říct, když prohlásil, že je snadnější a levnější dělat z *Luftmenschen* kominíky a letce – bubliny už jednou provždy – a pracovníky aeronautického německého průmyslu

lu, než jim kupovat zavazadla a nechat je stěhovat se do Palestiny nebo na Madagaskar?

Madagaskar, převalovala si dívka s jizvou v mysli slovíčko, které sálalo horkem; vyvolávalo představu písečných a skalnatých pustin, kde kromě pouštních krys všechno hyne žízní.

Pomaloučku vstávala. Vklouzla do vody a držela se klády. Mohla si ve vodě představovat, co se stalo v úterý. Jaké jsou hranice nebo zábrany, které si před sebou vidí nebo ruší dívka. Co nemělo pokračování, ale jaké mohlo pokračování být, možná. Jaká je hodnota těla, duše, nabídky nebo souhlasu? Co je v tom pro muže, co pro dívku? Kolik možností přijde a kolik jich zmizí v nenávratnu. Co závidí holky mužům, co muži závidí děvčatům? Tajné ticho a tajné volání, všechny nedotčené a nesplněné touhy. Tajná přání. Sen o mužských rukou, těle muže. Myslela na osud, na slabost, na hojivost přání a na bolest, z které se nemůže stát síla. Na to, kolik je jí let a co by tomu řekla její matka. Otec. Hledala hranici mezi iluzí a nadějí. Měla pocit, jako by se vracela do vzpomínek pro staré, ještě nezavřené rány. Tušila, že jde vstříc porážce, ať vykročí jakýmkoli směrem, a přistihla se, že je připravena nést svou porážku; ještě víc, že z ní neobviní nikoho, ani sebe. Byla zmatena. Za porážkou čekala ještě větší porážka, ponížení. A na začátku i na konci ponížení byli matka a otec. Střelnice.

Voda ji obeplouvala, dotýkala se jí a pleskala na kládu. Co pokládala Psí dáma za vysvědčení těla? Rovný nos, plavé vlasy, modré oči, útlý pas. Nezatíženou mysl, bez tajných odkazů, které zabíjela stejně brutálně a bez váhání jako psy v Sobiboru Cyklonem B. Nic, čemu se před německou okupací říkalo svědomí. Přivřela oči, aby se jí do nich nedostala voda. Zavřela ústa. Voda ji odpoutávala od ní samé a zároveň ji vracela. Voda ji přiváděla blíž k sobě samé i dál, chvílemi tak blízko, jak ještě nikdy nebyla. Sklouzla i hlavou pod vodu. Držela se pořád klády. Dřevo bylo chladné, hladké a pev-

né. Cítila, jak vycházela vstříc proudící vodě celým tělem. Voda jí protékala mezi nohama. Cítila vlhkou tmu. Dotkla se uvolněnou rukou sama sebe. Všechno ještě ztmavlo. Měla své červené plavky. Teprve když jí došel dech, vystrčila hlavu nad hladinu. Rozevřela ústa jako sumec. Střed sluneční koule v ní vypaloval znovu znamení hanby, jako kus hořícího dřeva, pochodeň, každý paprsek jako značka, spalující stud, který zase pocítila.

Myslela na rodiče, jak někdy zlobila a třásla se hrůzou, že tím způsobí jejich smrt, ochotna to napravit jakkoli, aby žili, aby ji zase měli rádi jako předtím, než něco provedla. Jednou zahodila novou čepici a otec se hněval, protože byla drahá.

Zůstala ve vodě asi dvacet minut. Mezitím si vybavila dívku, kterou přivedli do ústavu, protože jí zešílela matka, která zabila otce, svého muže. Dívka s jizvou se držela střídavě jednou nebo druhou rukou klády. Pevnost klády, když si na ni sedla, byla kluzká a mokrá. Potom vylezla a položila se výš u břehu, kde už nebyla prkna. Podložila si pod hlavu plochý břidlicový kámen. Padal na ni stín velkého stromu. Pozorovala měnící se barvy vody, slunce a proudícího vzduchu. Nad řekou se slétaly vlaštovky.

Ještě později otevřela oči a seděly vedle ní Julie s Kateřinou Faye, Okatou.

Přimhouřila znovu oči, aniž si toho všimly, že o nich už ví. Napolo spala a napůl je poslouchala.

„Podle mé matky je lepší pro děvče provdat se do rodiny, kde je víc synů,“ řekla Kateřina Faye. „Tatínek byl sám. Nevím, jestli chtěl do rodiny, kde mají hodně dcer.“

„Chtěla bys mít dítě?“

„Když na to budu zdravá a dost silná.“

„Pochybuješ o sobě?“

„Někdy.“

„Jsme ještě hubené,“ řekla Julie.

„Myslíš jen v plavkách?“

„Představ si na sobě hedvábí z šatníku Psí dámy.“

„To bych se nesměla ptát, kde to bere.“

„Chtěla bys tu ležet nahá?“ zeptala se Kateřina Faye.

„Proč?“

„Už jsem tu jednou tak ležela. Je to *pocit*. Pak jsem viděla přecházet nahoře na mostě vojáky; teprve mě napadlo se stydět.“

„Jen proto, že tě neznali?“

„Muži se mě bojí,“ řekla Julie.

„Proč by se tě báli?“

„Můžu to uhádnout podle toho, jak se na mě podívají. Muži jsou zvířata.“

„I ženy jsou někdy zvířata.“

Dívka s jizvou myslela na námořního poddůstojníka. Hlasy děvčat zněly malátně. Procházelo jí to tělem a spánky, nervózní chvění, jako kdyby dostala zničehonic nějakou nemoc. Julie vytahovala Kateřině Faye z paty třísku. Pro dívku s jizvou se vedro, ticho a voda propojily se stínem a s paprsky slunce, které vnímala i zavřenýma očima. Měla dojem, že ji slunce líbá. Pootevřela rty. Roztáhla maličko nohy. Ležela teď nepohnutě. Měla pocit, jako by slunce, lidi, hlasy a řeka byli a současně nebyli.

„Psí dáma už je hotová,“ řekla Julie.

Z jejího hlasu zněla zkušenost, co ji dělalo starší než ostatní děvčata, ačkoli nebyla.

Jednou ukazoval SS Obersturmführer Hagen-Tischler Psí dámě fotografii tak kolem stovky židovských děvčat, už svlečených, jak čekaly, než je zastřelí, před jámou asi třicet metrů na délku a osm metrů širokou. Bylo tam osm jam v řadě. Psí dáma řekla, že je to nechutné.

„Je dospělá. Už hotová ženská. Jen někdy si myslím, že je to muž v ženské skořápce.“

„Taky se ti chce z tohodle vedra spát?“

Jitka Thelénová naslouchala jejich hlasům a šplouchání vody. Řeka se chvěla mezi dvěma pruhy země. Slyšela zvuk proudu, vlny, nárazy vody na hlínu a bahno, písek a kamení na obou březích. Ještě pořád měla dojem, že to je i není.

„Bylo by krásné, kdyby se někdo z nich utopil,“ řekla najednou Julie.

Dívka s jizvou ani teď neotevřela oči. Cítila teplo na tváři a v klíně. Vzduch byl sladký jako mléko. Dolehl sem vzdálený smích. Ptáci zpívali. Stromy šuměly, listí suše zvonilo. Nebe žhnulo.

„Nejdřív předstírají, že bez tebe umřou, a za den odejdou, jako bys byla méně než vzduch. Ani po tobě nevzdechnou.“

„Jsou to prasata.“

Pak Julie, téměř šeptem, řekla: „Nikdy bych nemohla být věrná žádnému muži.“

„Proč?“

„Táňa Grábová vyprávěla - ještě než odjela - co dělají vojáci na východě. Vytáhnou pistoli a nutí holky, aby si před ně klekly.“

„Já bych je kousla. I kdyby to mělo být poslední, co bych ještě udělala.“

„Kdyby sis mohla vybrat, byla bys radši holka, nebo kluk?“

„Neváhala bych ani vteřinu.“ Odpověď naznačila rychlostí. „Je jenom jediné, čeho se štítí, co nechtějí vidět.“

„Četla jsem, že hluboko v moři, kde už je život jen řídce, žije podivná ryba, slepá nebo bez očí, a když se potkají dva samečkové, menší se změní v samičku.“

Dívka s jizvou zůstávala ležet a na víčka jí dosedalo klesající odpolední slunce. Měla pocit, jako by všechno vzcházelo ze slunce.

Věděla, že Táňa Grábová přinesla první zprávu o zařízeních, kde na jednu čistokrevnou dívku připadá šestnáct mužů z oddílů SS denně. O děti se stará stát. Jmenuje se to *Lebensborn*. Je to ještě něco jiného, než kde děvčata slouží pro všechny druhy vojsk jako *Feldhuren*. Na ty připadá i třicet mužů denně. Ty střídají často a stát si ušetří jakoukoli péči. Nesmějí se líbat. Jinak smějí – nebo musí – všechno. Cítila, jak má vyhřátou kůži. Měla pocit, jako by se s řekou zároveň pohybovala země a odplouvala s proudem, z daleka do jiné dálky. Dávala si to dohromady, co říkala Psí dáma o hubení psů v Sobiboru Cyklonem B. A s fotografií generála Hagen-Tischlera, jak ženy čekají, zkřehlé, až je vyřídí. Správce, když se dozvěděl, jak se používají ženy na východě, slyšel od své tlusté choti, aby si laskavě nechal zajít chuť. Kámen, na kterém měla hlavu, byl skoro horký.

„Jsi vážně ještě panna?“ zeptala se Julie Kateřiny Faye.

„A ty?“

„Proč?“

„Kvůli tomu, nač to holky někdy svádějí.“

„Tak to by nebyl můj případ.“

„Nestojíš o muže?“

„Jsou ubohá kořist.“

Dívka s jizvou pociťovala závrať a nechtěla otevřít oči. Myslela na ryby, které vyvrhnou vlny na břeh a které leknou a zanechávají v písku a kamení na břehu po sobě krvavé stopy a páchnou; na sopky, které začnou vřít; a na to, že smrt je nevyhnutelná a člověk se s tím naučí žít.

„Proč poslali Táňu Grábovou na východ jako polní? Psí dáma ji označila jako dobrovolnici, která provází armádu.“

„Nechtěla se mýt mýdlem, které jsme dostávaly, než jsi přišla. Takovou nažloutlou kostkou, jako je mýdlo na praní, s vyrytými písmeny R. I. F. Čistě židovské mýdlo. Vozili to z Generálního

gouvernementu; z nějakých továren blízko Krakova nebo Lublína anebo z Danzigu, Gdaňska. Grábová k tomu čichala, jako by to bylo opravdu z lidí, když z nich zbydou kosti.“

Děvčata zmlkla. „Myslíš, že existuje peklo?“ zeptala se Julie.

„Jistě. Nejen oheň a trápení.“

„Cikáni, když je zabíjejí, mají prý poslední přání, aby je nechali ještě naposled pomilovat.“

„Cikáni nezabíjejí, leda slepice. Proto jsou méněcenní.“

„Narodili jsme se rasově dobře,“ řekla Julie. „Máme štěstí.“

„Nechtěla bych být cikánka, ani židovka, to máš pravdu,“ řekla pološeptem, skoro chraptivě Kateřina Faye.

Když dívka s jizvou otevřela oči, viděly všechny tři vojáka, který seděl stranou ostatních a loupal si kůži na holenních kostech. Svědilo ho to. Házel zbytky kůže do řeky. Po hladině plula slupka od banánu, zvenku žlutá a zevnitř bílá, směrem od vojenské nemocnice.

„Podívej, jak se škrábe, není to hnus?“ zeptala se Julie. Hlas jí nezněl šťastně. „Zvedá se mi žaludek. Že mu to nikdo neřekne?“

„Co když je to nakažlivé?“ zeptala se Kateřina Faye.

„Je to asi svrab. Měla jsem to jednou. Dali mi na to sírovou mast,“ řekla Julie. „Ostříhali mě dohola, jako když u mě jednou našli veš.“

Slunce kreslilo ve vzduchu krupičky a krystalky, maličké klece.

Pak se dívaly, jak Maličká lákala od důstojníka u kiosku zmrzlinu, jen tak ze sportu. Důstojník oceňoval Maličkou jako na trhu; nohy, ruce, ramena a oči. Maličká se na něho najednou ušklíbala, jako by říkala, jestli náhodou nechce za jednu zmrzlinu trochu moc. Důstojník lízal ze svého kornoutu a nechal jazyk překvapěním vyplazený. Říkal Maličké, že je povedená.

„Nejsem tak vycvičená,“ řekla Okatá.

Dívka s jizvou cítila pohyb duše, jako když slunce znovu pokleslo po své odpolední dráze. Tajný život těla. Jako vzácná ryba na dně oceánu, která se kvůli většímu samečkovi promění v něco jiného, než byla. Sledovala neviditelný pohyb vody, vzduchu, města, naplňování času. Střechy se leskly zlatem a rudou. Na stromech a vzdálených domech seděl nádech měděné barvy. Modrá čára obzoru maličko zvýraznila. Město leželo tiché, skoro přikrčené, jako ospalé zvíře. Topoly na obou březích Vltavy dosahovaly vysoko, husté. Tu a tam se mezi ně dostala břízka. Břízy byly štíhlé a bílé. Když po mostě jela tramvaj, duněla rezavá konstrukce jako rychlé údery do bubnu. Ze stráně zpívali ptáci.

Na cestě domů měla dívka s jizvou stále ještě pocit, jako by ležela v plavkách, temenem hlavy na horkém kameni a zároveň ve vodě, a dotýkala se bříšky prstů zvlhlých dřev.

5

„Je to tvoje věc, když ses rozhodla umřít hladu,“ řekla Julie, protože si dívka s jizvou odmítla jít vyzvednout studenou sobotní večeři. „Co z toho máš, od rána se postit?“

„Už začal chládek,“ řekla Jitka Thelénová. „V horku ztrácím vůli nebo co.“

„Mně je žár příjemnější než zima. Netrvá to nikdy věčně, na nejvýš do večera.“ Dívala se na vysoká studená kachlová kamna, která byla v létě zdroj chládku a v zimě příjemného tepla. Ústav přivezl kamna z nějakého českého paláce, kde bylo předtím ministerstvo.

„Proč vlastně vyhynuli dinosauři, když byli tak silní?“

„Když to neví ani SS Obersturmführer Hagen-Tischler, jak bych to měla vědět já?“ zeptala se Julie.

Obersturmführer jim vysvětloval, že před šedesáti miliony let postihla zemi nevysvětlená katastrofa, snad výbuch hvězdy v blízkosti naší planety, kdy vše, co bylo velké, zahynulo, zatímco krysy, ještěrky a všechno dost malé, aby se mohlo schovat ve skalách nebo v řekách a mořích, přežilo. „V přírodě jsou nelogické a nevysvětlitelné věci,“ říkal. „Anebo naopak.“ Ale potvrzuje se tím také mimo jiné, že příroda je krutá, a v tom má říšský kancléř svatou pravdu, když tvrdí, že lidé musí být rovněž krutí. Jednou jim Obersturmführer taky říkal, že dinosauři možná zahynuli kvůli změně počasí, protože se ochladilo, nerostly stromy a neměli co jíst.

Vzpomínala si, co jim Obersturmführer řekl dvacátého dubna, na Vůdcovy narozeniny. Shromáždili je v tělocvičně, přišel armádní orchestr a hráli výňatky z Wagnera. „Musíte být pyšné jako orlice

a silné jako lvice. Budete žít v německém árijském světě a budete žít jako árijky. Nebo nebudete žít.“ Nikdy nemluvil o Němcích, které zabili; jako by snad ani nebyli Němci. Jednou jim řekl, že člověk pozná a cítí skutečnou hrdost, jenom když zabíjí. Německo je kladivo, které rozdrtilo slabost.

Přednášel taky eugeniku. Purifikaci rasy. Nikde nedospěli tak daleko jako Němci. Eugenika má stejnou působnost jako rakety V-1 a V-2, ty druhé už vystřelované na Anglii z Peenemünde, které zabíjejí bez rozdílu vojáky a civilní obyvatelstvo Velké Británie po tisících a v budoucnu – doufejme – po desetitisících, nemluvě přinejmenším o pětinasobku zraněných a nadosmrti zmrzačených, jako nikdo, nikdy a nic předtím; a které jsou nejen vstupem Německa – v čele národů – a prvním krokem člověka do prostoru mezi planetami, ale závdavkem na zázračnou zbraň slavných vynálezců, plánovačů a architektů v leteckém průmyslu, která vyhraje vůdci válku. Německo v pročišťování rasy dospělo dál než Amerika, kde v některých státech sterilizovali méněcenné a zločince už od roku 1909 a 1924 až dodnes, zatímco v Německu nesterilizují pouze duševně choré, epileptiky a stvůry, ale také mimo zločince prostitutky. Lehčí případy u mužů, řekl Obersturmführer, vyklešují.

„V Německu nesmějí a nebudou žít zrůdy. Tu poslední zrůdu najdu jen v muzeu, naloženou v lihu. Pravděpodobně to bude poslední židovka, protože židi uznávají za nositelku rodu výhradně matku.“

Zmínil se, že v táborech přidružených k továrně na rakety pracují desítky tisíc cizinců, zajatců a lidí určených k převýchově, aby splatili dluh Německu a společnosti.

Šel jí mráz po zádech. Psí dáma k tomu dodala, že v zabíjení je božská jiskra, kterou pocítí člověk, jen když vidí někoho hynout vlastní rukou, i kdyby to měl být pes, jako v Sobiboru u Lublína,

kde se zabíjejí Cyklonem B. Je to rozkoš, když člověk dokáže zabít a nezavřít přitom oči, ani na zlomek vteřiny. Zabij a pocítíš nejvyšší odpovědnost člověka.

Dívka s jizvou se dívala oknem na ptáky na obloze. Na pruzích tmavnoucího nebe nebyli tak výrazní.

Později, když zůstala sama na společném pokoji, pozorovala elektrické hodiny na stěně. Ukazovaly půl sedmé. Přes oblohu se táhl první povlak červánků, spíš nádech než předzvěst západu slunce. Nebe se podobalo moři. Přepadl ji najednou lehoučký chlad, dotek vzdáleného mrazení, které způsobilo celodenní horko. Pozorovala oblohu, jak se mění – jako když matka převléká dítě z ranních šatů do pyžama.

Při pohledu na oblohu myslela na moře, které nikdy neviděla, na lodě, na nichž neplula, a ostrovy, které si mohla jen představit; obrovské podmořské skály, dotýkající se vrcholkem hladiny. Slepé ryby, proplovající nejtemnějším mořem, v nejzazších hloubkách.

Správce někdy Kateřině Faye říkal důvěrnosti, za které by ho gestapo asi nepochválilo. O děvčeti z dvaatřicítky, kterou už odvezli, že spala s vlastním otcem. Ptali se jí, jestli se nestydí. Ne, odpověděla. Lidi se nedají vypočítat, soudil správce. Gestapo ví hodně, ale nikdo neví všechno. Ta holka se nebála kulky, ale štítla se škvorů v posteli. Kde je zahrada, je hmyz, usuzoval správce. Nestyděla se chrápat s otcem jako s milencem, vyhýbat se pohledem matce, ale bojí se škvora, že jí prokouše bubínek. Správce vyprávěl Kateřině Faye o švédském filmu Myth věčné lásky, který právě viděl. O nešťastnici, která procítila muka marného hledání muže, k němuž by se hodila jako on k ní, ještě předtím, než se směli setkat. Mezi námi, říkal; jeho tlustá žena by si dala vrtat koleno pro feník na Zimní pomoc. Jejich synovec je vědec. Studuje rasy. Dodává z východu Reichsführerovi Himmlerovi lebky různých ras. Přivezl osobně pár

exemplářů. Pro jistotu ještě živých, s neporušenou lebkou, jestli Okatá ví, co tím chce říct. Správce jí nabízel šnaps. Rád opakoval, že neexistuje taková věc jako špatnej šnaps. Jen je některý chutnější než ty druhé. Okatá se byla minulé Vánoce modlit za pokání hříčů. Tvrдила, že je pověřčivá: věří, že se na ni dívá babička.

Už jí nepřebíhal mráz po zádech, když o tom přemýšlela. Už jsem se otužila, říkala si. Už jsem si zvykla.

Psí dáma by ze mě měla radost. Brzy zapomenu na hranici mezi dobrým a zlým, horším a ještě horším a nejhorším. Bylo to už dlouho nejasné území. Dobré pro mě bude špatné a špatné dobré. Budu mít árijskou morálku, abych se hodila do německého světa. K tomu mi vzpomínka na matku nebo otce nepomáhá. Důležitá je rasa. Patřit k čisté rase.

Psí dáma jim slíbila taky, že objedná Myth věčné lásky. Ukáže jim krásné a příkladné jedince, aby ilustrovala, co měl doktor Hagen-Tischler v poslední hodině eugeniky na mysli. Dodala, jak jsou pro ně důležité zuby, dědičný znak, který si neseme jako důkaz svých čistokrevných předků. Kosti u nohy, které má správný árijec přiměřeně velké, aby mohl chodit zpříma, nordickým krokem. Rozhodně žádné chronické nemoci jako neárijské rasy, které se mísí mezi sebou v menších a menších okruzích, takže – pochopitelně – degenerují. Správné árijské proporce masa a svalstva jsou předpokladem krásy v nordickém pojetí. Hruď, které – jako velikosti u lvů – nechybí ani nepřebývá zbytečně moc. Jen neárijci mají velké čelisti a obrovské nosy jako živočichové, uříznutou bradu, nedostatek rozhodnosti, anebo přímo zvířecí čenich na zdánlivě lidské hlavě. Židovka – například – má většinou přežralá prsa.

Když byla sama, pociťovala zvláštní směs mezi trápením a touhou, kterou se vracela tak daleko, že pochybovala, že už se tehdy narodila, protože se jí to zdálo ještě dříve. Co když se ani neměla narodit?

Vzala si šaty z červeného manšestru, k nimž měla jupku, kterou nechala na věšáku, a pásek, který si zatím nezavázala. Myslela na horko, které se teď, dodatečně, projevovalo mražením, jak se v ní sbíralo a teď se rozplývalo a odplouvalo. Cítila opadávání vedra jako mnoho ozvěn nebo vrstvy, které se nastřádaly a teď se rozpadají. Ze zahrady slyšela ptáky. Přes den byli zticha. Z okna vypadala teď zahrada jako zelená propast.

Za chvíli vstala a stoupla si za záclony. Nepamatovala si už přesně, co jí námořní poddůstojník v úterý říkal; nebo ztrácela jistotu úměrně tomu, kolik dní už uběhlo. Nemyslela už na to, že ji námořník zradil s Psí dámou, ani na to, proč jí odvedla Elsie Mayerfeldová poddůstojníka. Rozpouštělo se to v lhostejnosti, ke které se nabádal, v malátnosti, která ji předla. Ale nemohla tomu utéct.

Naproti na domě správce se šplhal do výše břechtan a dole se skláněly magnolie s neznatelnou, ale existující vůní.

Vnímala chládek, který jí ve dne tolik chyběl, ale necítila úlevu, tak jako ve dne byla malátná vedrem.

Podle pohybů stromů odhadovala směr a sílu vánku. Z úkrytů v břechtanu vylétali ptáci.

Správce byl v zahradě. Vyhlížel, jaké bude zítra počasí. Odhadoval omítku. Každé léto si dělal menší opravy sám. Jen letmo věnoval pozornost své ženě, která věšela v zahradě na šňůry prádlo. Měla na sobě upatlané černé šaty. Soustředila se na sebe a na prádlo. Vyhýbal se jí pohledem a kdekdo si mohl domyslet, že si přál, aby zas odjela co nejdříve k sestře do Berlína, aby měl volnou ruku s Psí dámou nebo s dospělejšími chovankami. Nikdo by mu nevymluvil, co je zakázaná láska. Snil o takzvané volné lásce, ale bál by se o tom mluvit. Čpělo to možná pohanstvím, ale také židovstvím. Věděl o učitelích, kteří sváděli žákyně, o farářích a kněžích, kteří se zapléтали s chlapci i ženami, doktorech, kteří

doléčovali pacientky v náručí, a kdyby přišlo na zapovězené území těla a chuti a přání na začátku a konci jeho představitosti, mohl o tom sepsat knihu, stejně hysterickou, jako byl sám. Věděl, kdy je každá žena ochotná a svolná ke všemu, nebo si to alespoň myslel. Věřil, že svět prodělává epidemii, i když pro jistotu neopakoval jakou. Správce byl tlustší než jeho žena. Když nosil kožené krátké bavorské kalhoty s kšandami, bílými podkolenkami a vyšívanou košilí, vypadal směšně.

Před manželkou maskoval správce snadno svůj zájem o Psi dámu i sklony k zabíhání za mladšími. Rád se jich ptal, co při tom cítí, a učil je všemu, co pokládaly – ve své nezkušenosti – za nové a nezbytné. Tvářil se, že pro něj není tajemstvím, jaké má dívka trápení. Dívky mu připadaly kolem patnácti, šestnácti a sedmnácti jako zazátkovaná láhev, která se nemůže sama od sebe otevřít. Tvrdil, že zná klíč, jak uvolnit napětí, kterému nikdo nerozumí. Smál se, když mu žena předhazovala, že se koří zrovna Elsii Mayerfeldové.

Měl jen jednu oplétačky s kripo, kriminální policií, když se mu ztratily poukázky na benzín a podezírali ho, že je prodal na černém trhu. Naštěstí je našel, v prázdné plechovce od Cyklonu B, kde měl umělé hnojivo.

Magnolie byly bílé jako sníh a na krajích jako od krve. Zdálo se, že k večeru maličko ztemněly jako sám večer. Zeleň lístků – lodě – ultramarín oblohy – jako obálka dopisu od nikoho nikomu. Teď zase vypadaly magnolie jako labutě, smrtelně zasažené a zkrvažené na hrdle. Slunce je zničilo. Za chvíli budou mrtvé.

Světlejší obrys oblohy z východu se přesouval s větrem na západ a uprostřed se k němu přidal stín, jako tmavší, narudlý pás, jako na večer přistojená žena. Dívka s jizvou měla strach, že tu bude stát dlouho a nikdo nepřijde.

Držela se záclon a představila si sebe samu v jemných, sytě zbarvených hedvábných šatech, jak pohupuje boky, vzedmutými prsy, a dívá se plna důvěry na muže, který ji požádal o sobotní procházku. Kateřina Faye mluvila odpoledne na plovárně o podprsence sešité z třinácti krajek a stuh, v které i malá a nezralá prsa vypadají mohutněji, sevřená ze stran a vytlačená vzhůru, aby se prohloubil a zvýraznil i žlábek mezi ňadry.

Točila se jí hlava. Každý pohyb zněl něžně jako šelest větru v magnoliích, dotek kůže a hedvábí, ohřátého jejím tělem zevnitř a chlazeného větrem zvenku. Obloha plula nad zemí jako jemná oblaka z droboučké mlhy, hvězdného prachu. Vysoko na večerním nebi spatřila letět ptáky. Byla jich spousta. Záviděla ptákům. Ale nebyla to volnost, na co myslela.

Přála si, aby slunce zapadlo rychle. Snažila se zadržet čas, prodloužit lhůtu, která nebyla jen její. Poslední doteky slunce v ní vyvolaly myšlenku na to, co se stane, až druhá strana světa spolkne velikou narudlou a skoro uhasínající kouli. Za okamžik spatřila první hvězdu. Celé léto pozorovala hvězdu, která zápasila se sluncem, vždycky první a potom jasnější, jako by se nejdřív jen vyloupila s ubývajícím světlem dne a počkala, až odejde slunce, a najednou začala svítit. Byla ještě bledá, protože zapadající slunce ještě bylo jasné. Byla to Venuše.

Napadlo ji, že vzpomínky, hvězdy a planety se podobají ztraceným ostrovům, o kterých mluvil SS Obersturmführer Hagen-Tischler. Potopené zemi i s lidmi, kteří tam žili. Slepým rybám v nejhlubším moři.

Byla by ráda, být všechno tak jisté jako chvíle, která nadešla pro hvězdu každý den. Zůstávala chvíli jediná na nebi, známý povědomý bod, k němuž se dívka s jízvou odvolávala, aniž dost dobře věděla s čím, proč.

Asi má každá holka svůj svět, naplněný fantazií a sněním, přáními, která se týkají těla, nejdůvěrnějších myšlenek, tajných zákoutí duše, neznámých cizinců, nevyslovených nadějí. Vzpomínek. Co je mimo přísahy, závazky, tisícileté mýty, do omrzení opakovaná pravidla; co chce spoutat nespoutatelné, co zamyká nepostřehnutelné a neviditelné, nehmatatelné a neuchopitelné, jako světlo slunce, hvězdy, stín, který vrhala Venuše. Pohnutky, s kterými si ještě nikdo nevěděl rady, nepřiznávaná napětí, která trápí dívčí duši, a možná i duše stařen a starců. Zakázané oblasti, kam každý vstupuje tajně, anebo z kterých se ještě nikdo nedostal nebo nevymknul, protože jsou mimo osvobození. Záhadné končiny, kde jsou dívčí důvěrnosti ještě neposkrvněny a nezmrzačeny zradou nebo zklamáním. Tichá území, z nichž každý slyší jen to svoje. Co hledá muž v ženě, žena v muži, co najde jen jedna dívka ze sta, možná z tisíce, snad žádná. Čeho se všichni lidé bojí, i když se tím zároveň chlubí, jako invalidní vojáci odpoledne na plovárně.

Přidržel se vzpomínky na matku a otce, na život, když ještě bydleli na Královské třídě, než zabili generála policie. A vzpomínky na úterý, kdy dělala u zdi na chodbě k zeměpisnému kabinetu místo námořnímu poddůstojníkovi, ale ne dost hbitě, aby se jí nemohl dotknout.

Upravila si šaty bezděčným pohybem, jako to dělala vysoká učitelka. Ukryta za hustou bílou záclonou se podívala dolů na chodník. Cítila teď slunce jinak než ráno. Teď jí i zapadající a zapadlé chránilo a ohřívalo a nabízelo poskytnout, co ještě nikdy neměla, co jí žádný nedal. Znovu myslela na námořního poddůstojníka, jako by ho znala už dávno a teprve teď od ní odešel. Mohla to změnit snadno, jedinou myšlenkou, záchvěvem vůle, přání, touhy, na možnost, že ještě přijde.

Ze společenské místnosti zaslechla kroky a zvuky klavíru. Psí dáma se smála. Říkala někomu, že předsudky přinášejí trápení a trápení předsudky. Někdy a pro někoho je pořád ještě zeměkoule placatá. A nejlepší, jak získat spoluvníka, je umlčet ho. Nelze si stoupnout v pekárně k peci s máslem na hlavě. Muž buď pracuje, nebo válčí. Co je to třetí? Není to vždycky buď anebo?

Elsie Mayerfeldová je učila už druhou sobotu valčík. Prolnulo se to s pomalou vídeňskou hudbou. Lale Andersenová začala zpívat. Potom zazněly z desky *Povídky z Vídeňského lesa*. Přicházelo to sem zřetelně, i když se dveře do společenské místnosti zavřely. Vyvolávalo to představu vyleštěných bot a střevíčků na parкетách, lesklých jako led, krásných uniforem a šustivých večerních úborů.

6

Hlas Elsie Mayerfeldové pokrýl zvuk hudby. Říkala něco, že mohou tančit v době, kdy se svět smaží jako v předpeklí na ohni, z něhož vzejde zakalené Německo. Je to německá kalená ocel, z které se kují v této chvíli meče a zítra se vzepnou stavby nové Evropy. Mluvila o šťastné hodině, v které dostávají svou nejlepší příležitost ti nejuvěrnější. V jejím hlase zněla síla, která někdy zbavovala dívku s jizvou vůle. Netkvělo to ve smyslu nebo v obsahu. Byla to síla a mohutnost a účinek, jaký to mělo. Psí dáma říkala: „Šlápni na červa a zkroutí se.“ A: „Velká čest je velké břímě.“ Než se dostala ke svému: „Život je slina.“

Byla ráda, že není s učitelkou. Rozeznávala smysl učitelčiných slov. Nejsou ještě dost zralé, aby nemusely čekat, ale ani už nedotčené, jako když sem přišly. Krev německých mužů... odříkání německých žen... Ráz, dva, tři. Ráz, dva, tři. Zadostiučinění, že se každá z nich může dostat díky své výchově a vzdělání v ústavu do dobré německé rodiny ve staré říši nebo v připojených územích jako pozdní dcera nějakého důstojníka, vedoucího tábora, funkcionáře strany nebo státního činitele, kteří buď nemohli mít vlastní děti, nebo je ztratili na frontě anebo při leteckých útocích Angličanů a Američanů. Takzvané koberce, jimiž pokrývají bombami německá města a vesnice, továrny a ústavy a zařízení, nemluvě o kasárnách a muničních továrnách, a za které se vzájemně vyznamenávají degenerovaní britští letečtí maršálové. Nebo se dostanou do kasin a podobných zábavních podniků na nově dobytých německých územích, osídlených zatím jen vojáky. „*Zufriedenheit macht glücklich.*“ Spokojenost nad bohatstvím. Psí dáma nemusela dodávat, jaký druh spokojenosti

se rozlévá v jejím hlase téměř blaženstvím. Bylo to velice ženské, věrné obrazu a představám o Psí dámě. Pozor na muže, kteří div ne na kolenou před svými otci se chtějí pozvednout pomocí ženy, říkala. Je na ženě, aby se nedala pokořit ani využít nebo zneužít. *Povídky z Vídeňského lesa*. Dala desku ještě jednou. Byla to poměrně dlouhá skladba, dvanáct minut. Znovu.

Za deset minut se dívka s jizvou zase podívala dolů na chodník a zachytila se bezděčně záclony. Na chodníku stál námořní poddůstojník. Pocítila přesně, co v úterý. Krev se jí nahrnula do hlavy. Jizva jí zbledla a znovu naběhla krví. Chvěla se, jako by z ní náhle odešlo všechno teplo horkého dne. Všechno bylo najednou jen tělo a zmatenost.

„Slečno Thelénová,“ ozvalo se za chvíli od dveří. Byl to hlas nočního vrátného. „To jste vy?“

„Co je?“ zeptala se.

„Jehně,“ řekl vrátný přátelsky. „Máte ráda úplněk?“ Rozhlédl se po místnosti a udělal na rtech prstem znamení, že musí být oba tiše. Dívka s jizvou pohlédla do okna a vrátný přikývl. „Není nad to, když o člověka někdo stojí,“ řekl. „Když se dva perou, třetí vyhraje. Tak dobrý večer a všechno nejlepší. Máte jít dolů. Pan šikovatel se dává poroučet. Všechno je zařízeno. Nemusíme se ničeho bát.“

Vrátný ještě dodal, že je vázán čestným slovem. Jitka Thelénová si mohla domyslet, co chtěl říct. Povýšil ve slovech námořního důstojníka. Zítra by ho snad ohlásil už jako poručíka?

„Nikomu ani muk, slečinko. Všichni si potrpíme na pořádek a šikovatel válečného loďstva už je slibná šarže, mezi námi,“ a ukázal jí krabičku cigaret *Viktoria*, jako by chtěl zdůraznit, co si může takový poddůstojník dovolit a kam to může dotáhnout.

Ještě vypustil s povzdechem: „*Kriegsmarine*.“ A zahvízdal *Wir fahren auf das Meer hinaus*.

„Na minutě nezáleží, ale do půlnoci byste měla být nazpátek,“ dodal.

Zavázala si pásek. Odešla celá rudá a cítila, jak se třese po celém těle, a nemohla to zastavit. Vrátný za ní zavřel bránu. Vše, co potlačila, dalo vyplout staronovému očekávání. Šla zadem kolem budovy vstříc námořnímu poddůstojníkovi. Lekala se skoro všeho, co se v ní mísilo – dychtivost i zadostiučinění, i strach a předsudek a radost – vlna horka a chladu. Cítila mírnou bolest v podbřišku a snažila se odehnat několik postranních myšlenek na Psí dámu, na její milostné úspěchy, a odevzdala se příjemnému vánku, který se jí opřel do klína a do vlasů.

Námořní důstojník ji pozdravil a políbil jí ruku. V druhé držela svou manšestrovou jupku a zrudla.

„Jaké jste měla odpoledne, slečno?“

Měl svůj nasládlý i nahořklý tabákový dech a zdál se skoro hezčí než v úterý. Bylo to něco jiného, co jí vadilo.

Nevěděla dost dobře, co měla nebo chtěla anebo jak opravdu odpověděla. Nevěděla to ani později, když už se trochu vzpamatovala.

Slunce teď zapadalo rychle. Přešli na druhou stranu řeky. Vzduch byl vláčný a mírný, vánek příjemně chladil a měsíc vystoupil bíle, jako vrcholek podmorského sloupu z tmavomodrých hlubin. Na stromech zpívali ptáci. Večer zbarvil město do modra. Slunce ještě osvětlilo posledními paprsky pruh na západní straně. Myslela na to, jak bylo pro Psí dámu snadné chovat se jako žena. Bez bolesti a chvění v podbřišku.

„Taky se vám odpoledne tak vleklo?“ zeptal se poddůstojník.

„Nevěděla jsem, jestli přijdete. Vojáci nedrží vždycky slovo.“ Usmála se stísněně. Napadlo ji – nepřípadně – jak Psí dáma vyprávěla, že psi vrčí na blechy.

„Nejsem jako ti druzí,“ řekl. „Nebo jste si to dala vyložit v kartách?“

Myslela na to, co asi spojovalo Psí dámu a námořního poddůstojníka.

Za chvíli se slunce položilo na zeleň stromů a nejvyšší věže; vynechalo už mosty a řeku, jako by nechalo klesat šero z vysokého pohoří a dotýkat se nížin a proláklín města. Najednou plamen zrudl a zeslábl jako odlesk a město ztichlo a zkrásnělo. Nakonec ztmavly i stromy a věže a z oken, která zachytila a odrazila červenáky, se nádech růžové ztratil a nechal místo měsíčnímu svitu. Přicházel soumrak.

„Je tu hezky,“ řekl námořní důstojník.

„Ano,“ odpověděla.

„Jsou tu jiné západy slunce než na moři. Noc na oceánu se rodí jinak.“ Prohodil, že celý týden, co byl v Praze, se ani jednou nepodíval do novin. Pak řekl: „Připomíná mi to noci v Severním moři. Den v Severním moři je jako noc v Praze. Bylo opravdu vedro, dneska. Ale slyšel jsem, že jste se byly koupat.“

Napadlo ji hned, odkud vítr věje, od koho to asi slyšel. A vybavila si, aniž si mohla odpovědět proč, jak jako malá holka jela s tatínkem a maminkou vlakem a dívala se na krajinu zmrzlými okny. Míjeli vesnice, vojenská ležení, kolony vojáků, špinavý sníh.

Na nebe naskakovaly hvězdy jako lesklé knoflíky.

„Bylo hezké se ve středu dívat, jak cvičíte,“ řekl zase poddůstojník. „Děvčata vypadají dobře v cvičebních úborech.“ Potom, aby dal najevo, že taky už něco četl a slyšel a prožil, dodal: „Víte, co řekl Sokrates? Pokud se muž ožení, nebo dá přednost tomu zůstat sám, může si být jistý jen jedním: bude toho litovat.“

Usmál se na ni. Ale nenašla odvahu v sobě odpovědět mu taky úsměvem.

„O čem si chcete povídat? Mám vám vyprávět o lodích, na kterých jsem se plavil?“

Požádala ho, aby jí vyprávěl o sobě, o tom, co dělal. Slyšela svůj přiškrcený hlas a bušilo jí srdce a věděla, že prozrazuje svůj zmatek, co ji znervózňuje, a přála si, aby se v ní uvolnilo a otevřelo, co nedovedla pojmenovat. Zároveň cítila pálivé chvění na dně žaludku, vzrušení nebo předtuchu, všechno dohromady, jako v úterý.

Potom, když už nemusela mluvit a hovořil námořník, ji napadlo, že snad přece jen není člověk na světě jen proto, aby ho každý ve všem ošidil, a usmála se, aniž to mělo důvod, a námořník se na ni také usmál. Měsíční úplněk jí osvětloval oči.

„Beze všeho. Můžete nechat konverzaci na mně. Tady se nemůžete se mnou ztratit. Znáám tu každý kout. Nejsem tu poprvé, to mi věřte. Znáám to jako své vlastní boty, maličká.“

Zněla v tom úterní ozvěna slova „ovečko“. Vyprávěl jí o lodích, na nichž sloužil. Jmenoval *Tirpitz* a *Bismarck*, nepotopitelné křižníky, které lakoval, když byly v přístavu, a dvě rychlé lodi, jednu minolovku a protiponorkové plavidlo. Byl rád zase v Praze, kde prožil už pár veselých nocí. Napadlo ho, proč, když je člověk tady, mluví o tom, co bylo tam, a až se vrátí, bude mluvit o tom, co bylo tady; a řekl to a usmál se. Není to, čemu se říká „osudová schválnost“? Věci, které pomíjejí a trvají a trvají a pomíjejí.

Myslel na to, co ruší hranice mezi světovými německými moři a zámořskými državami a nejdůvěrnějším námětem k rozmluvě s dívkou z ústavu. Co přivádí lidi div ne cestou okolo zeměkoule k sobě, na jednom místě, které – když nic víc – oba alespoň důvěrně znají. Není to žádný dábelický kruh, naopak; spíš jako kdyby každá příležitost nejprve dlouho zrála, a když dozraje, projeví se setkáním, výzvou, možností, které jsou už začátkem jiného, nového kruhu. Cítil opravdu kousek osudovosti, že se jeho svět námořníka setkával ve slovech s vnitřním světem, o který se mohou podělit.

„Osudová schválnost,“ které trochu pomohl, dodal v duchu pro sebe. A kterou mu tak trochu dohodila Elsie Mayerfeldová.

„Narodila jste se v Praze?“

„Ano.“

„Je to krásné město.“

„Říkají to.“

Námořní poddůstojník se rozpovídal o tom, kolik míst a moří musel projet, než se sem tentokráte dostal, jaká nebezpečí to zahrnuje a kolik štěstí přitom člověk musí mít. Jak na německých lodích – většinou nákladních – slouží jako totálně nasazení *gastarbeitři*, ročníky dvacet jedna a dvacet a dvacet dva, většinou jako mechanici a v kotelnách, taky čeští chlapi; a že na lodi vládne bratrství všech, nedělají se žádné rozdíly, protože loď buď zachrání všechny, pokud ji zachrání námořníci i personál v kotelnách a strojovnách, nebo jdou ke dnu všichni. Na lodi platí heslo jeden za všechny a všichni za jednoho. Dodal, že si nedovede představit lepší místo pro vojenskou dovolenou. Potom se zmínil, že mu dnešní nocí dovolenka končí. Ráno už bude za horami a sedmerem moří. Poslední noc se mu nikdy nechce spát. Škoda času. Vyspí se ve vlaku do přístavu.

„Kde všude už jste sloužil?“ zeptala se.

„V celé Evropě. Ve Středozezemním moři, samozřejmě. S Afrikou na dohled.“ Prohodil: „Mám skoro celý světadíl v malíčku.“ Narovnával se; vypjal bezděčně hrud'

Pak řekl: „Kam jsme vstoupili, odtamtud se už neheme. Mohli by nás napadnout jen z moře. Ale nejsme silní jen na moři, ovládneme pevninu. Kdo má v rukou přístavy, drží Evropu.“

Vzpomněla si na učitelku, na její hedvábné šaty se zelenými listy. Viděla v duchu velké růže, napjaté přes prsa Psí dámy. Přála si zadržet v sobě jenom to čisté, co cítila ráno. Zabývala se tím tak

úporně, že nemohla dost dobře sledovat, co námořník vyprávěl. Přišlo mu směšné, že odtud nevytáhla ještě, co je živa, paty. Sloužil naposled v Kielu a předtím byl v Praze služebně, na rozkaz nadřízené složky, u jednotky, s kterou se účastnil v Praze akce Heydrich. Potřebovali tu posily, prohlíželi každý dům, každý byt, každou díru.

„Je to zajímavé,“ řekla. „Myslím, že to muselo být pro vás zajímavé.“ A měla strach, aby to vyznělo, jak chtěla.

Poddůstojník vycítil její zmatek, vzal ji za ruku a dodal: „Na mou čest, má milá. Tak se to stalo. *Cara mia*. Mezi snídaní, obědem a večeří se může život člověka začít, změnit nebo skončit. Měli jsme všichni jednotné instrukce. Kripo, schupo, gestapo. Všechny složky. Připojily se SA, SS a wehrmacht. Tři prapory námořnictva. Nešlo nám to zrovna nejrychleji, ale z pohledu nazpět to byl úspěch. Prohledávali jsme dům od domu, byt od bytu, to není legrace, v milionovém městě. Aby nikdo neproklouzl z bytu, kde už měli prohlídku za sebou, do domácnosti, kde nás teprve čekali, chci spíš říct nečekali. Všude mají peřiny, pod peřinou se schová člověk snadno jako v lese. Na stopu nás přivedl jejich vlastní člověk. Jeden z nich.“ Poddůstojník se usmál a dal jí načas, aby mu mohla odpovědět úsměvem.

„Co to znamená: *Cara mia*?“

„*Má drahá*. Nic špatného. Italsky. Je to, jako když zpíváte.“

„*Cara mia*?“

„Doslova. Vyřídili jsme je tenkrát na střelnici při kraji města, ještě ten večer, *cara mia*. Jezdí tam tramvaje číslo tři a čtrnáct, jak si vzpomínám. Kobylisy. – Někdo říkal, že se tam dřív pěstovali koně. Taky zdejší největší náměstí, něco jako bulvár, byl prý dříve Koňský trh. – Nenašli jsme u nich nic. Jen oba mlčeli, jako blázni. Když jsme se jich ptali, zda schvalují atentát na generála – a ptali

jsme se na to všech složek obyvatelstva tisíckrát denně, skoro do omrzení – mžikali na nás telecíma očima. Slovani, s odpuštěním, koukají opravdu někdy jako telata.“ Pak řekl: „Nevěřila byste, jak tady, když na to přijde, všichni lžou.“

Zmínil se o tom, z čeho měli největší strach; pochybuje, že je to přešlo. Dodal, že tady stačí skřípnout jednoho člověka, v jednom domě, v jedné ulici, aby si to ostatní přebrali. A taky, že už tehdy pochopil, proč musí Německo vyhrát válku. Dodal, že si všiml, čemu se říká „holubičí povaha“: bojí se bolesti, bojí se zabíjet. Proto se taky bojí nechat se zabít.

Neptala se na podrobnosti a námořní poddůstojník už žádné sám neuvedl. Jenom podotkl, že k statečným i k zbabělcům to přijde nakonec stejně, i když jenom jedni se ještě drží slov, jako by slova, pouze proto, že jim někdo snad věří, mohla zastavit, zpomalit nebo změnit směr kulek. Pak řekl, že má rád pražské kašny, i když by z nich vodu nikdy nepil, protože si v nich udělali hnízda ptáci. Neřekl, že nejvýznamnějším vězňům cpou dozorcí před popravou do zadku vatu, aby nemuseli čistit střelnici.

Když se Jitka Thelénová zeptala, co křičeli, námořní poddůstojník, potěšen jejím zájmem, skoro naléhavostí, kterou zaslechl v jejím hlase, i se stínem strachu (kterému rozuměl) a jako by se toho lekala a jako by zároveň už radši ani nestála o vyčerpávající odpověď, řekl:

„Ať žije republika nebo Ať žije svoboda, jako by se ještě přesvědčovali. Někteří se dovolávali práva posledního přání nebo možnosti napsat vzkaz rodině. Jeden šílenec dokonce před popravčí četou ještě přísahal, že nás přežije lepší Německo, než jaké zastupujeme. Jako by se jim snad umíralo o to snadněji.“

„Je to pravda, co říkají, že zabíjet je krásné?“ zeptala se. Vypustila slova skoro neslyšně.

„Záleží na tom, koho, kde.“ Potěšil ho její zájem.

„Asi,“ uznala.

„Většinou se jim roztřesou kolena, ještě než to přijde; tečou jim sliny z koutků. Nevypadají jako vůdci protiněmeckého odboje. Nejsou tak elegantní, jak by jejich pozůstalí chtěli věřit. Nebo jak před popravou možná ještě věřili sami.“

Pak řekl: „Čím větší mají naději, tím víc se bojí. Jen těch pár, co se přestane držet naděje, že se něco stane, dostanou milost nebo dojde k nějakému zázraku, jako že – dejme tomu – se zacpou hlavně pušek popravčí čtyry nebo zvlhne střelný prach, zaseknou se kohoutky – přestává lpět na životě.“

„Ti umírají svobodněji?“

„Umírají. To je všechno, co jim zbývá. Mají ještě štěstí, že je nepověsí na hák nebo na strunu. Umírají poníženi. Prohráli. I kdyby se utěšovali, čím chtějí, selhali; vidí nás jako vítěze; v tu poslední vteřinu, co ještě žijou a vnímají, vidí Němce a velikost Německa.“

A nakonec řekl: „Jen ti, co na ničem nelpějí a nemají naději a snad o to míň strachu, protože ztratili všechno a vědí to, jsou do poslední chvíle nebezpeční. Ale můžou se spolehnout. Posíláme je rovnou do pekla.“

Za chvíli se zasmál. „*Wie der Vogel, so das Ei*. Jaký pán, takový krám. Zkažený pták snáší zlá vejce. *Ein kleiner Vogel braucht ein kleines Nest*. Pro malého ptáka malé hnízdečko. Nejlepší je to potom. Máme kávu, koláče, někdy pravou šlehačku.“

Poddůstojník vyčetl z mlčení Jitky Thelénové uznání a znamení souhlasu. Podotkl skoro ledabyle: „I zbabělci, na kterých vidíte už zdálky, že by chtěli žít i jako myši alespoň deset, dvacet nebo padesát let, nakonec spěchají, aby to už měli za sebou, když narazí na naši železnou vůli.“

„Máme zakázáno plakat,“ řekla tiše.

Dívka s jizvou vyprostila svou ruku z jeho a šli vedle sebe, pomalu, jako ostatní páry, které potkávali, vojáky s dívčím nebo ženským doprovodem. Byla ráda, že většinou zůstávaly ulice téměř prázdné. Námořní poddůstojník chvíli mlčel, pak ji vzal znovu za ruku. Bála se mu ji odmítnout. Už ji přešlo chvění na stěnách a na dně žaludku, vzrušení, které skoro nemohla ovládnout, předtucha, které se bránila, ale vnímala ho někde u hrudi, jak stoupalo až k spánkům a teprve potom zase klesalo až do kolen.

„Nejdu moc rychle?“ zeptal se poddůstojník.

„Ne.“

„Taky věříte raději v to, co je tady a teď, než v něco, co bylo nebo co teprve bude?“

„Nevím.“

„To, co je teď, si chce člověk buď zapamatovat, nebo zapomenout, nemyslíte?“

„Ráda bych věděla.“

„Nebo si to zapamatovat i zapomenout zároveň,“ usmál se námořní poddůstojník.

Cítla, jak se snažil mluvit vlídněji, než když mluvil o své účasti na akci Heydrich. Bylo příjemnější mu odpovídat na nezávazná slova, slovíčka, kterými jí umožnil, aby získala rovnováhu nebo aby se necítla tak daleko, jako kdyby námořník šel po jedné a ona sama po druhé straně břehu řeky. Jistě hledal, co měli společného kromě ústavu, kde se potkali, a něco, oč se mohl rozdělit námořník s ní nebo ona s poddůstojníkem. Vystavěl kolem nich přehradu, za kterou nejenom nemohla, ale ani nechtěla.

Přesto cítila chvění v hrudi i v kolenou a byla ráda, že šli a nikde nestáli. Snažil se jí nedržet ruku příliš pevně, ačkoli měl velkou ruku; cítila jeho sílu a že asi opravdu hodně na lodích pracoval. Taky ji napadlo, že měl velikou dlaň dost drsnou a nepotila se mu.

„Kdo prohrál, se vždycky mylí,“ usmál se námořní poddůstojník.

„Tomu skoro věřím,“ odpověděla Jitka Thelénová.

„Nesmíte nikdy prohrát.“

„Jak se to dělá – nikdy neprohrát?“

Usmál se. Pokusila se taky usmát.

„Hodně našich lidí doplatilo na to, když chtěli mít soucit s nepřítelem, i když to někdy byly skoro děti. V téhle válce jsou děti rovnocenným protivníkem. Nemá smysl je podceňovat. Byla by to chyba. Z hlediska našich lidí zločin. Pokud dítě unese granát, nesmím se oddávat iluzi, že to může být kámen. Našlo se pár nezodpovědných jedinců – i mezi námi – kteří málem litovali nejen vrahy našich vojáků, letců a námořníků, ale i pár židovských nebo cikánských hádat. Musíme si vyčistit i před svým prahem, *cara mia*.“

Napadlo ji, že v jeho úsměvu, stejně jako v elegantním, i když falešném úsměvu Psí dámy byla pýcha, dost velká, aby vytlačila i poslední zbytek svědomí. Jednou jim Elsie Mayerfeldová ukázala náramek z osmnáctikarátového zlata, který původně dala své mrtvé sestře, sestřelené pilotce *Luftwaffe* nad Londýnem. Na vnitřní straně náramku, který teď nosila Psí dáma na noze, nechala vyrýt *Příště obě*. Pak napsala křídou na černou tabuli: *Zvíře je příliš veliké. Co tím myslela? Anglii? Je? Všechny nepřátele Třetí říše? Pro Psí dámu je nepřítel slina.*

Námořní poddůstojník se vrátil k námětu, o kterém si myslel, že na ni působí: „Mlčet nebo křičet, nemohli nás doběhnout. Mlčení je souhlas. A mlčení zavazuje, stejně jako zavazuje naopak –“ Odkáslal si, aby dokončil větu, ale asi ji zapomněl, protože dodal: „Mluví se o tom dokonce v nějakém velice dávném právu. Takoví chytráci jako oni jsme přinejmenším také. Starého psa nenaučíš nové triky. Tenhle ten kousek s tichem znali už staří Římané. Musela byste je vidět, slečno. Matka na zemi – mlčí nebo kňučí jako

zbitá fena. Otec se opírá o umyvadlo v kuchyni – taky mlčí. Tihle lidé mají nakonec vždycky slabé nervy. Dupnete na ně a zvednete pěst – a je po odporu. Ne že by i potom nebyli pomstychtiví. Jsou. Snad stokrát víc, než sami od sebe čekali. Ale už jste jim vzala půdu pod nohama. Bez brýlí ten člověk mžoural jako sova. Snad chtěl povzbudit ženu – opičinka – zbytečné protahování času – a ku-
lek máme dost. Vyrábějí nám je sami, v miliardách, v největších zbrojních závodech, mimo naše a snad ve Švédsku – a můžou se za pár přídavek na potraviny přetrhout. Živí poraženého národa zapomenou rádi za pár půllitrů piva a věnec teplých buřtů nebo poukázku na dovolenou v Německu. Lokomotivy, podvozky k tankům a transportérům, letadla i lodě nám vyrábějí s kvalitou, kterou oceňujeme. Jen zločinci mezi nimi dělají slepé bomby, zvláště letecké, a hluchá lodní torpéda. S tím si poradíme, můžete mi věřit. Ten den mě pronásledovala fašírka. To je někdy vážně zvláštní, slečno. Jejich byt a celý dům byly cítit fašírkou. Taková příjemná, nasládlá i nakyslá vůně masa, nakládaných sladkokyselých okurek a máčené housky. Večer jsme to měli jako z udělání k večeri. Věřila byste tomu, slečno? Měli jsme českého kuchaře. Bere si na pomoc dokonce ženu, aby nám udělal, co nám na očích vidí. Má vždycky v rukávě kopu anekdot. A příští den jsme to měli zas k obědu. Tak se to někdy semele dohromady. Rok o fašírku ani nezavadíte a najednou je na jídelním lístku pro všechny zbraně třikrát najednou. Máte toho plný nos a lámete si hlavu, kde se najednou vzalo tolik fašírky.“

Poddůstojníkovi to připadalo směšné. „Rád se sem vracím,“ dodal. „Praha mě ještě nezklamala. Podívejte se, jaké je to tmavomodré město. Být malíř, maluju je šmolkou. Člověk si chce taky něco užít. Kdo může vědět, co ho čeká a kde ho to potká, když má vojenské

řemeslo?“ Ale nebyla to otázka a nečekal odpověď. Pak řekl: „Město jako modrá loď.“

Díval se na dlažbu, na světle modré a bílé kamenné kostky, sestavené do kosočtverců s kruhem nebo čtvercem uprostřed. Chodníky byly v Praze jako kamenné krajky.

„Jak říkal můj kamarád na křižníku *Tirpitz*: Strom poznáš po ovoci. Na Mount Everest se šplhá člověk jen jednou. Smrt nemá kalendář. *Der Tod hat keinen Kalender*. Každý by měl dostat možnost si někoho z nich zabít, aby si vyčistil krev. Je to, jako byste si dopřála vanovou koupel.“

Znělo to jako ozvěna slov Psí dámy, že jen mrtvým se může říct pravda.

Pak řekl: „Je to pravda. Nikdy jsme se neměli lepší. Je to radost, potkat starého kamaráda, potřást si rukou a zeptat se ho, jak se mu vede a naopak.“

V jeho hlase zněla drsnost i měkkost, v přítomnosti dívky měněná v zjihlost.

Zmínil se, že ve válce uzavírá člověk rychleji přátelství; všechno nabývá na rychlosti; nikdo se nezdržuje zbytečnými formalitami.

„Chcete, abych šel pomaleji?“ zeptal se. Myslel na její jemnou a zároveň árijskou tvář a čelo a krk. Na její jemné způsoby a na její ostýchavost.

A pak, když se mu zdálo, že chtěla vědět podrobnosti – jako když mluvil o fašírce – doplnil: „Stalo se toho hodně, ale kdybyste měla víc času, jistě bych si vzpomněl. Podávali jsme podrobná hlášení – někde to jistě ještě leží – ale sám si to tak dopodrobna už nepamatuju. Mám z toho takhle velkou hlavu,“ usmál se. Zvedl obě ruce nad hlavu. Byla ráda, že jí pustil dlaň.

„Takových lidí tu bylo jako máku, slečno. Museli jsme je trochu přimáčknot. S lidmi to máte jako se štěnicemi. Pokud je necháte, pijou vám krev. Když se jich štítíte nebo bojíte, vysají z vás všechno. Člověk musí mít sílu a kuráž je rozmáčknot a myslet přitom třeba na fašírku.“

Pak řekl: „Nechci být vážný, když jsme jen na procházce. Doufám, že vás moc nenudím.“

„Ne, vůbec ne,“ ujistila ho.

„Na moři se nenudím,“ řekl. „To není nuda. Nikdy jednotvárnost. Ale moře není pro dívky. Snad loď,“ usmál se. „Byla to pro mě výjimka. Jsem radši na moři, na lodi.“

Potom uvedl, že to někdy trvá dlouho a jindy jen zlomek vteřiny, než to mají za sebou. „Ale ještě jsem nikomu z nich nezáviděl, slečno, ať to trvalo půl hodiny nebo jen kratičce, než byste řekla švec. Jako když se propichuje pneumaticky nebo elektricky na jatkách lebka volům.“

Umí poroučet, dodal, protože se naučil poslouchat. Pak řekl, že bavit se s ní a procházet se večerním městem ho povzbuzuje. Řekl, že je to – s ní – stejně vzrušující jako plavit se po moři, válčit nebo útočit – nebo někdy jen unikat ponorkám nebo silnějším lodím anebo přesile na moři – a cítit v kostech smrt. Voda je ledová. Ve vodě člověk nevydrží déle než hodinu, i kdyby uměl plavat jako delfín. Náhodou je to všechno pravda, co se říká o utopených z Titaniku. Puklo jim srdce ledovou vodou. Dodal, že nechce mluvit o ledové vodě, leda když bylo přes den takové vedro. Asi se mu to zdálo příliš a najednou jeho hlas zase zjemněl a ptal se jí, jestli se vyzná ve hvězdách nad Evropou, a zmínil se o složení hvězdných konstelací nad Severním a nad Středozezemním mořem.

„Někdy vojáci lžou děvčatům,“ řekla.

„Ale slečno, *cara mia*, nejsme už děti, abychom si lhali, není to tak?“

Teď zrudnul námořní poddůstojník.

Město obeploval lehký chlad. Vzduch byl svěží. Poddůstojník se zhluboka nadechl a pomalu vydechoval. Řekl, že vzduch chutná jako med nebo víno. Některá města vypadají spíš jako lázně a stavby jako dávné šperky. Byl rád, že denní žár už polevil.

Všechno, co námořní poddůstojník říkal, znělo najednou dívce s jizvou povědomě, jako by to už slyšela.

„Na každé místo v tomhle městě mám svoje vzpomínky, *cara mia*. Není vám chladno?“

„Ne.“

„Říkáte ráda ne?“ usmál se poddůstojník.

„Ne.“

„Můžeme hrát takovou hru: Za každé tři ne musíte říct ano. Ano?“

„Radši ne.“

Poddůstojník se smál, jako by ji chytil, a pak, jako by se ještě jednou chtěl vrátit k tomu, čím upoutal její pozornost už od začátku, řekl: „Trvalo tři měsíce, než jsme nalakovali kýl křižníku *Tirpitz*. Nejrůznější druhy ochranných laků, slečno. Byly to obě – *Tirpitz* i *Bismarck* – nejtěžší kategorie, nepotopitelné lodi. Byly velké jak obrovské plovoucí kry.“

Večer a šero neznatelně houstly. Na nebi se objevily mraky. Měsíční světlo jimi pronikalo prudce, jako řídkou, potrhanou záclonou.

„Dnes v noci odjíždím,“ řekl poddůstojník.

„Kam?“ podivila se.

„Do Kielu.“

A dodal: „Nedáváte pozor.“

„Jak to?“

„Už jsem to říkal.“

„Asi jsem přeslechla.“

„To nic. Mám to u vás.“

A dodal: „Jsem námořník. Musím.“

„Moře musí být krásné,“ řekla dětsky.

„Nádherné,“ přisvědčil. Věděl, že je krásné i pro lidi, kteří je nikdy neviděli. Dalo se to zaslechnout z toho, jak řekl „nádherné“. V jejím mlčení zněl teď obdiv a mnoho nevyslyšených otázek i strach nebo bezmocnost se ptát nebo čekat na odpověď a vzbudit podezření, které nikdy nebylo dál, než kam dosáhl její dech, hlas, snad i hloubka nebo intenzita jejího mlčení. Byla ráda, že jí není vidět do obličeje nebo do očí. Obsáhlo to současně bázeň měřit všechno vlastními zkušenostmi, protože v něčem jich bylo víc, než chtěla, a v něčem daleko méně, než si přála, a které jí zkreslily celý život, dozadu i dopředu. A současně v tom bylo i zadostiučinění, že tu byla – přece jen – s námořním poddůstojníkem, na místě Elsie Mayerfeldové, i když až po ní. Bylo příjemné mluvit o moři. Myslela na tu divnou rybu na dně nejhlubšího oceánu a jak, když se potkají dva samečkové, slabší a menší se změň v samičku. Nechala námořního poddůstojníka mluvit o moři a jak je krásné. Držel se toho a dal si záležet, aby to ještě zdůraznil.

„Člověk si nedovede představit moře, dokud je nevidí na vlastní oči,“ řekl.

Nechal za sebe působit zvuk slov, aby ji hladil. Ucházel se o ni představou a barvami moře v noci nebo vzedmutého bouří, vodami pod hvězdným nebem – a vzal ji pod paží. Nebránila se. Dotkl se loktem jejích prsou a odmlčel se.

Viděla před sebou moře, o němž námořní poddůstojník mluvil. Cítila tlak ve spáncích, vidiny, které k ní přicházely z šera. Celý den v ní nashromáždil očekávání, které se začalo míjet cílem.

Mohla by mu říct, že jenom mrtvým se dá povědět pravda? Mohla by to svést na Psí dámu. Přinejmenším se to nehodilo. Jeho mrtví byli jiní než její mrtví. Prohodila si slovíčko může za musí. Ale věděla, že smí mluvit jen o sobě.

Vracela se v duchu k modři nebe, která už odešla a ztmavla, k bělostným perlám vedra, které se rozpouštěly ve večerním vánku a chladu, předtím navlečené jako šňůry z prachu a žáru a teď ztracené ve tmě nad městem, ve hvězdách, které začaly mizet v houstnoucích mracích. Bude pršet? Možná. Přála si zastoupit nebo nahradit, vystřídat Elsii Mayerfeldovou, snad jenom pro jednu. Dalo se toho docílit jedinou večerní procházkou? Dalo se to utopit v závisti, jako mnoho vražd, které nebudou nikdy potrestány, a mnoho křivd, které budou zapomenuty bez nápravy.

„Rád bych vám ukázal moře zblízka,“ řekl námořní poddůstojník.

„Neumím plavat,“ přiznala se.

„Byla jste odpoledne na plovárně, ne?“

„Ano, ale neplavala jsem, jen jsem se potápěla u klády. Držela jsem se klády.“

„Naučil bych vás snadno plavat, *cara mia*.“

„Snad příště.“

„Kdoví, kdy se uvidíme příště.“

„Někdy.“

„Někdy – nikdy, jak říkají Němci,“ usmál se.

„Někdy – nikdy,“ opakovala po něm.

„Jíte ráda ryby?“

„Když musím. Nemám ryby nejradši. Bylo mi z nich už dvakrát špatně.“

„Ryby se musí jíst čerstvé.“

„Snad byly čerstvé.“

„Víte, co se říká: ryba a host třetí den.“

Nemusel dodávat nic o pachu. „Snad proto, že mají chladnou krev a nemluví?“ Zase se na ni usmál. „Někdy vidíte ze Španělska, když je jasný den, až do Afriky. Z francouzských břehů dohlédnete v takový den, jako byl dneska, až na anglické pobřeží. Mohl bych vám ukázat francouzskou Riviéru zblízka.“

Mluvili o blízkosti. Přitiskl se k dívce s jizvou a cítila jeho pevné, svalnaté tělo a jeho teplo. Vnímala, jaká z něho šla síla; jeho vůli a současně svoji vůli.

Náhle ji napadlo, že by se prozradila každou odpovědí, i kdyby řekla třikrát za sebou ano, už žádné ne. A také, že by mu mohla povědět, proč to nejde. Mohli by hrát jakoukoli hru, kterou by si vymyslel.

A tak se procházeli dlouhou chvílí mlčky; pohřbívala nebo odkrývala v mysli námořního poddůstojníka, o čem nemohla mluvit a co viděli každý ze svého pohledu. Cítila, že nikdy nebude moci udělat nic z toho, co by ráda udělala. V ústavu jim jen předhazovali velkorysost a blahovolnost říše, která je přivinula k hrudi jako skutečná matka.

„Chvějete se, má maličká,“ řekl poddůstojník. „Je vám chladno?“

„Ne moc,“ odpověděla. „Jen trochu.“

„Nesmíte se tak chvět,“ dodal poddůstojník.

„Večer je vítr. Bylo celý den tak strašlivé horko.“

„Pojďte blíž ke mně.“

Když neodpověděla, dodal, že z něho nemusí mít strach. V jeho hlase zaslechla opravdovou účast. Vzal ji pravou paží kolem ramen a přitiskl si ji k boku. Znovu pocítila jeho teplo.

„Proč jste tak tichá?“ zeptal se poddůstojník.

„Kde jsou teď ty velké nepotopitelné lodi?“

„Bismarck a Tirpitz? Ach, jsou obě už u dna. Válka je opravdu krutá. Není to jen proto, že se to říká. Válka musí být krutá,“ souhlasil poddůstojník sám se sebou.

„Vyprávějte mi ještě o moři.“

„Co byste chtěla slyšet, jehňátko?“

„Jak jste byl odvážný.“ A za chvíli skoro bezděčně: „Jak jste tam u těch lidí se svým kamarádem zvonil a bušil na dveře a jak se polekali a všude voněla fašírka.“

„Myslím, že jsme nezvonili ani neklepali, ale vykopli dveře,“ usmál se poddůstojník. „Vyprávěl jsem vám o svém kamarádovi? Už je z něj šikovatel.“

„Nikdy jste na to nezapomněl?“

„Děťátko, jste tak romantická.“

Něco mu přišlo k smíchu. „Ještě nikdo za živa nedokázal v Německu svou nevinu. Kdo se k nám včas nepřidal a není z německé matky, je vinen už od kolébky.“

Jeho dlaň sevřela její rameno a cítila celou jeho ruku, byla těžká a zároveň přátelská. Pohlédl na ni; její oči se mu zdály úplňkem větší. Měsíční svit pronikal mraky už jen na jednom místě jako tmavomodrou studnou. Poddůstojník prohodil, že mezi mužem a ženou je překážka, kterou muž jen těžko obchází. Řekl, že když si muž vybere dívku, záleží mu na tom, aby se za ni nemusel před kamarády a na ulici stydět, ale že se taky nechce bát, když odjíždí na dlouho, protože tomu se žádný námořník neubrání.

Námořní poddůstojník jí vyprávěl o ledovcích v Severním moři, o norských fjordech, které vypadají jako bílé a zelené skály na březích podél Rýna nebo jako hory a tunely a hrady, a voda kolem nich je tichá a tyrkysově modrá a tak průzračná jako německá duše. Pak zase řekl s úsměvem, že ve válce, stejně jako v přírodě, jsou život a smrt jako bratr a sestra. Vnímala spíš jeho dech než jeho slova.

Námořník cítil její útlost a jak se chvěla. „Ovečko,“ řekl najednou. A pak řekl stejně tichým hlasem: „Jste opravdu malá německá ovečka.“ A pochválil její tvář, malá, velice ženská ramena; jak chodí rovně jako svička. Kdyby se narodila jako muž, byla by jistě urostlý voják. A pak řekl, jak je čistá.

Poznala, co přijde, daleko dřív, než se mu zlomil hlas a řekl, že vypadá jako ovečka a že se ještě nepotkal s tak pěknou dívkou. Pochopila to, ještě než mu splynula první slova ze rtů. Celý její život se skládal ze lží. Byly to lži, i když to byla pravda. Protože všechno začínalo a končilo lží.

Námořník ji k sobě tiskl. Začala se třást. Opakoval jí, že je malá ovečka a potřebuje teplo, jeho teplo. Nechala se, aby ji vedl vedle sebe, poslušnou a mírnou, jako by se bála i mluvit.

Měli před sebou dlouhou ulici s hračkářstvím U Krále železnic. Dál do ulice, která stoupala, byly restaurace, přímo nad nimi, na široké, husté stráni, park, kam se pozdě večer po osmé nesmělo.

„Nesmíte se tak chvět,“ opakoval poddůstojník. „Proč se tak třesete?“ A pak se jí přímo, tiše a spíš kamarádsky zeptal: „Byla jste už někdy s mužem?“ V jeho hlase zněla chraptivost. Musel si odkašlat.

„Ne,“ odpověděla. „Ale vím, co muži chtějí.“

Město se topilo v zatemnění. Vyvolávalo to pocit, že jsou v celé ulici, městě, zemi nebo světě sami. Vyrušil je zvuk vzdalujícího se auta s modře a černě zastřenými světly a pak slyšeli zvonit tramvaj, kterou neviděli.

„Bylo přes den takové vedro a teď je skoro zima,“ řekla.

Co od ní chtěl? Co od ní čekal, za pár slov a jedno nebo dvě *cara mia*? A co byla připravena mu dát? Věděla už dlouho, že na každou křivdu se najde tisíc a jedno vysvětlení. Tatínek u umyvadla, sklíčený hanbou až k smrti, a maminka na zemi, a v domě ticho,

jako by se všichni vystěhovali na měsíc, a vzduchem svištěcí pásek na psa.

Člověk by někdy chtěl zapomenout, aby si nepřipadal jako chodící hřbitov. Ale nemůže, je to stále v něm, dokud chodí, cítí a myslí. Ani německé laboratoře na východě ještě nedokázaly se změnou hnědých očí v modré a kudrnatých cikánských nebo židovských vlasů v plavé vyměnit lidem mozek. Je to možná jako dech, dokud člověk žije. Zaslechne někde zvuk mandolíny nebo potká cizí, jen trochu povědomý obličej s poniklovanými brýlemi na nose a najde v tom podobu a poleká se jí; nebo to vyčte z pohledu na strom, kámen, hvězdu. Slyší to z hlasu někoho. Z příchuti něčeho, někoho. Nezbaví se toho nikdy, dokud žije.

Podle Julie se lidi za čas smíří s tím, jakým se myjí mýdlem, když dlouho neseženou žádné jiné. Pokoušela se o ni závrať z toho, nač myslí. Snažila se vybavit si před sebou obrovské vojenské lodi, nákladní a osobní parníky. Vypadaly jako kolové parníky, jaké ještě jezdily na Vltavě? Jednou se na jednom – *Primátor Dittrich* – vezla s maminkou a tatínkem a velkou rodinou sousedů, kteří měli tři dcery. Myslela na Táňu Grábovou a čím se živí někde na východě, v polním nevěstinci za frontou, pokud ještě vůbec žije.

„Děvče takového řemeslníka si přijde po válce na své,“ dodával námořní poddůstojník k něčemu, co asi přeslechla. „Řemeslo má pořád ještě zlaté dno, jak se říká, slečno. A kdybych si chtěl vybrat, mohl bych jezdit za volantem jako pán. Vyznám se trochu v motorech. Jako lakýrník bych na tom nebyl ani dost málo špatně. Už mě párkrát napadlo, že jednou bude po válce a měl bych se po něčem rozhlédnout.“

Nevěděla, co by na to řekla, a poddůstojník dodal: „I když na vážné známosti a na ženění není zrovna ta nejlepší doba.“

A pak, jako by se napomínal, řekl: „Měl bych vás nějak zahřát. Takhle to nestačí.“ Podíval se na restauraci, chabě osvětlenou, s plakátem, že chráněno v závětrí je obyvatelstvo povinno úctou k bojujícím vojákům. Všechna kola se točí pro vítězství. Nejenom lokomotivy nesou na svém ocelovém bříše veliké „V“, Viktoria. „Co byste říkala čaji s rumem nebo nějakému zákusku?“

„Třeba,“ řekla. „Nechci vás obtěžovat.“

„Tudy, má malá dámo,“ povzbudil ji dobrácky. „Tady máme našťestí bufet. Mám jít první?“

Byl to automat s kavárnou u viaduktu. Nedaleko byla jatka a budova Elektrických podniků a tmavomodrou tmou se vinula pod mostem řeka, na cestě k neviditelnému moři. Z parku sem přicházelo šumění, které zprostředkoval vítr. Mraky se honily rychleji, jako před deštěm. Přerušovaná mračna se spojila a měsíc zmizel. Přes viadukt se valil nákladní vlak s transportem tanků a děl pod plachtami. Poddůstojník ji vzal dovnitř.

Bylo tu plno lidí a hluku. Poddůstojník chtěl objednat pro oba grog, ale neměli rum a spokojil se pivem a pro ni objednal japonský čaj. Výslovně se ptal, jestli mají zelený japonský čaj, protože je sladký jako med a dobrý na hlasivky.

Požádal někoho vedle u stolu o oheň a počínal si hlučně. Člověk se zápalkami mu připomínal Roberta Kocha, největšího německého lovce bacilů, jaký kdy žil. Viděla film s Emilem Janningsem? Lidé se dívali k němu a k ní. Zvedla koflík a pila skoro rychle. Mohla říct, kolika lidem se nelíbilo, že měla vojenskou společnost. Námořnímu poddůstojníkovi to asi docela neušlo, ale přecházel to, jako by říkal, že mu můžou, stejně jako jí, vlézt na záda.

„Mají všechny důvody držet hubu a krok,“ řekl. „Mohou být rádi, že jsou rádi.“ A dodal: „Bývá to tu povedené, když se jim dostaneme na kobytku, můžete mi věřit.“

Pak řekl: „Jen když je člověk šťastný, může být dobrý. A proto – budme šťastni,“ smál se. „Těžko se mi věří, že – kromě toho, co je tady a teď – je ještě něco potom.“

„Třeba je něco potom,“ řekla do hluku a kouře.

„Červi a žížaly, pár bublinek,“ smál se dál námořní poddůstojník. „Nechcete být šťastná, abyste byla dobrá?“

„Věříte v astrologii?“

„A vy?“

„Nevím.“

„Chutná vám čaj?“

„Děkuji. Je ještě horký.“

„Příště si dáme grog.“

„Ještě jsem grog nepila.“

„Něco ve hvězdách musí být, když se na ně díváte na moři. Nejenom mapa, podle které se můžete plavit od světadílu k světadílu, spolehlivě jako chodec po pěší cestě na pevné zemi. Podívejte se nahoru; není to záhada?“

„Nevím,“ řekla a bála se, aby to neznělo hloupě, a taky nechtěla, aby ji slyšeli hosti u vedlejších stolů, kde se jen stálo. Platil markami a nechal slušné spropitné. Byla ráda, když se ocitli zase na chodníku. Mluvil o tom, že co je německé, je krásné, ale nedal by za to moc, že u piva by s ním asi všichni nesouhlasili. Naštěstí to většinou utopí v pivu. Je těžké to popsat, leda cítit. A jak je snadné poznat, co je ne-německé. Smál se.

„Můžu se na chvíličku vrátit?“ zeptala se, když si srovnal poddůstojník peníze v peněžence a peněženku zastrčil do kapsy. Narazila na jeho udivený pohled. „Potřebuji si tam skočit sama, jen na chvíličku.“

Poddůstojník se usmál a ťukl se kloubem skrčeného ukazováčku do čela; viděl, jak se ostýchala. „Máme spoustu času, ovšem, má princezno. Pár minut nás nezabije.“ Viděl, jak sklopila oči a zrudla. Usmál se na ni povzbudivě, ale ne dlouho, aby ji neuvedl do rozpaků.

„Hned se vrátím,“ řekla znovu.

Bála se snad, že tu už nebude, až se vrátí? usmál se zase. Ujistil ji pohledem, s rukama v kapsách, že počká. Připadala mu zbytečně plachá.

Už za dveřmi lokálu cítila Jitka Thelénová, jak se v ní střídá zima a horko, a cvakala zuby a snažila se s vypětím vůle sevřít rty, aby tomu zabránila. Myslela na to, co řekla Elsie Mayerfeldová, podobně jako když poddůstojník mluvil o štěstí na chvílku, tady a teď; že je zbabělé bát se žít v přítomnosti a odvolávat se na minulost, jako by budoucnost byla mrtvá, třebaže, a to je pravda, pro někoho už není žádná budoucnost; a co je teď a co si má člověk pamatovat a zároveň zapomenout; nějaké teď, o kterém ještě před chvílí nevěděl, a neví, jak to bude pro příště. Jak je každé teď vždycky jiné než před chvílkou a jak se bude budoucnost lišit i od toho, co je teď. A vybavila si slova námořního poddůstojníka o tom, že kdo prohraje, se vždycky mýlí, přinejmenším v očích vítěze. Myslela na jeho silné a teplé tělo a na jeho veliké ruce a jak ochotně za ni prve zaplatil.

Přestože se neustále chvěla, cítila v sobě – někde hluboko – klid. Nesla si v sobě představu pevného, rázného těla námořního poddůstojníka, doteku jeho rukou a zdrsnělého hlasu, když mluvil o lodích a co všechno už za války musel udělat, a jemného, když říkal, že je malá německá ovečka, a zase jiného, když mluvil o tom, co a jak a po čem by se mohl po válce poohlédnout.

Snažila se nařídít si netřást se. Prostupovala jí horečka po dlouhém dni. O to delším, čím méně v noci spala. Nespala vůbec? Snažila se soustředit tím, že si chtěla vzpomenout na jedny z maminčiných šatů, ale nemohla si je vybavit.

Zase jí začalo bolet v podbřišku. Oživovala v sobě, jak se jí námořní poddůstojník dotkl v úterý, svou těžkou rukou, a přece lehce, a jak ji doprovodil až sem, a to všechno proto, aby se přestala třást. Věděla, proč to musí odehnat. Cítila se jako dva lidé. Vnímala

něco jiného než chvění v podbřišku; byla to bolest. Jako kdyby snědla zkaženou rybu.

Vdechovala vůně kavárny, lidí a jídel. Viděla se v zrcadle a lekla se své malé hrudi. Oslovila se v duchu, jako by si to chtěla vyvrátit. Musí se zbavit chvění v žaludku a ve stehnech.

Prošla beze spěchu mezi stoly a židlemi. Vstoupila do průrvy mezi poslední řadou stolů a překročila ji, a aniž si jí někdo všiml, otevřela dveře a vešla do kuchyně.

Myčka nádobí ji neviděla; stála čelem k dřezu a zády k Jitce Thelénové. Za kuchtou leželo dlouhé prkno, na něm několik nožů. Obě ženy k ní byly zády, zabrány do své hlučné práce.

Dívka s jizvou sebrala z prkna nůž a skryla ho pod jupku, kterou si nesla přes ruku. Ani se nepodivila své náhlé zlodějské obratnosti. Trvalo to jen vteřinu. Pak odcházela z kuchyně chodbou k toaletám. Kuchta ani žena v červené gumové zástěře nic nepostřehly.

Za sebou slyšela hluk tekoucí vody a pevný třesk porcelánu. Vstoupila na toaletu a zamkla se. Zastrčila nůž nejdříve za živůtek, potom si to rozmyslela a upevnila ho špicí dolů páskem k vnějšímu okraji levého stehna. Spustila sukni co nejniž a zkusila, jestli je nůž vidět. Vybavila si, co poddůstojník říkal, že Praha je hlavní město, které nemá hradby. V kapsičce jupky, zapnuté na knoflík, měla svých nedotčených deset marek.

Když potom šla zase vedle námořníka po chodníku, vnímala nůž, jak se dotýká jejího těla: byl to dost velký nůž a pocítila uspokojení. Musela jen dělat o něco větší kroky. Ale mohla jít zpříma jako prve a jen jednou se přesvědčila, jestli nůž drží na noze dost pevně.

8

„Tady je park,“ řekl poddůstojník. Kouřil; jeho dech čpěl tabákem. „Bojím se, aby nepršelo. Stromy nás budou chránit.“

„Už je tma,“ řekla.

„Bojíte se stínů?“ smál se poddůstojník.

Měl příjemné tušení, že se byla pro něho připravit, které muže mylí právě tak málo, jako často. Napadlo ho, že chtění muže je jiné, jednodušší a rychlejší než chtění nebo souhlas ženy. Proto řekl: „Nemusíme spěchat.“

Usmál se, aniž svůj smích vysvětlil. Říkal jiné věci, než opravdu chtěl, a utěšil ji: „Můžete se na mě ve všem spolehnout, *cara mia*.“

Vedl ji hlouběji do parku. Ovinul jí ruku kolem pasu. Bála se, aby necítil rukojeť nože. Měla zbraň, kterou by ho postrašila, kdyby chtěl příliš blízko. Námořní poddůstojník se zabýval myšlenkami na to, jak musí muž umět v každé situaci přemoci ženu představami moře a ostrovů, života a smrti, a přísliby. A zase se bezdůvodně zasmál. Několikrát ji oslovil „ovečko“ nebo „jehňátko“ nebo „maličká“ a *cara mia*. A prohodil, jaká by to byla škoda, kdyby je zaskočil déšť po tak dlouhém, horkém dni.

Brána parku měla velká mřížová vrata a klepadla s kruhy, která už léta nikdo nepoužíval, takže zrezavěla. Z hlubin parku přicházel vítr, sytý smolou a listím a jehličím a dechem neviditelné řeky.

Poddůstojník ji vedl mlčky a pozorně, aby nezakopli. Cítila jeho ruce a poddůstojník vnímal její ramena, paže a boky.

„Je to nádherný večer,“ řekl.

„Ano,“ odpověděla.

„Trochu vítr.“

„Víte mně nevadí.“

„Taky si myslíte, že každý má nakonec, co si zaslouží? Dobré za dobré a špatné za špatné?“

A když neodpověděla: „Voják dostane svou chvíli klidu, hladový, co mu nejvíc chutná, osamělý muž hezké děvče.“

„Nevím.“

„Všichni máme někdy hlad, není-liž pravda?“

„Nevím,“ opakovala.

„Jistě víte, o jakém hladu mluvím.“

„Nevím,“ řekla potřetí.

Cítla v poddůstojníkovi sílu, kterou sama neměla. A sílu, kterou mohla doplnit jen svou slabostí. Ale už věděla, čím může změnit svou slabost v sílu. Tušila, co poddůstojník chce, co by mohla dostat i ztratit, a čím by námořník mohl být, jako si asi každá dívka přeje vedle sebe silného muže, který by ji dokázal chránit a probudit v ní sílu, která zatím jen spala. Bylo to tušení, předzvěst, ale zároveň šel vedle ní, skutečný, z masa a krve a s nasládlým i nahořklým tabákovým dechem. Věděla, že se dostali do zakázaného území. Cítla to neznámé, co cítila už v úterý. A co ji k námořnímu poddůstojníkovi přitahovalo a zároveň odrazovalo. Tušila jen výhodu, kterou získávala jako děvče, spojení, které tím navázala. Propojilo se to na články řetězu ze slov a starých představ, co si směla pamatovat a co jí nařídili zapomenout. Šlo to daleko a hluboko, kde ještě nikdy nebyla.

„V takové tmě vás vidím jen docela zblízka.“ Zase se mu zlomil hlas někde mezi plným hlasem a šepotem a dodal: „Ovečko, má malá ovečko.“ A: „Jste tak něžná. Tak velice něžná.“

Pak ji držel blízko sebe: „Chtěl jsem se vás něco zeptat. Smím?“

„Proč ne?“

„Chtěl jsem, aby to byl náš večer.“

„Jak to myslíte?“

„Už vás nějaký muž líbal...?“ A přerušil sám sebe, ještě než mohla odpovědět, nebo ji v tom chtěl předejít: „Řekněte ano, ano?“

„K čemu?“

„Jen řekněte ano a pak vám povím.“

„Ne,“ řekla pomalu.

„To stačí,“ řekl námořní poddůstojník. Dodal, že láska je jako malá smrt, ale nedokázal by to vysvětlit. Je to krásné a současně smutné. Nikdo neví proč, může mu věřit. Je to pro všechny lidi stejné, anebo jen pro ty šťastnější, kteří dostanou nebo si najdou příležitost. Hrála už takovou hru na ano a co bude, když řekne ano? A kdy ne znamená ano?

„Tak tedy ano?“ zeptal se. „Mám tedy váš souhlas?“

„K čemu?“

„Ne?“

„Nevím.“

„Smím vás políbit? Nebo máte za to, že se námořník nemá ptát?“

Ale než to mohl udělat, odvrátila se a zeptala se ho: „Jste zadobře s naší učitelkou?“

Námořní důstojník se zarazil: „S Elsií Mayerfeldovou?“

A když přisvědčila: „Ach, vy jehňátko. Elsa je má vzdálená příbuzná. Sestřenice z pátého kolena. Naše kráva pila z jejich louže, jak se říká. Má za to, že jsem už pár hodin pryč. Nechal jsem si svůj cestovní vak s osobními věcmi v úschovně na nádraží. Proč se ptáte? Ach, ano. Neměla byste jí radši nic říkat. Děvčata se někdy ráda chlubí. Budu tiše jak pěna. Jako propast; nebo jako noc. Jako potopená loď. Ale to bych ani neměl říkat.“

Odpověděla, že se taky nemusí bát, že by to někomu řekla. Na to se námořní poddůstojník usmál; snažil se pro ně najít skryté místo. Stiskl ji tak pevně, že se polekala. Vyčetl z jejího úleku pravý opak.

Cítla jeho horký dech a silné ruce. Potom se k ní nakláněl a šeptal: „Chcete, abych byl docela blizoučko?“ Jeho šepot byl pronikavý a naléhavější než prve.

„Nevím,“ šeptala nazpět.

Svedl ji z cesty na trávník, mezi keře. Tráva byla vlhká a kyprá, mokrá večerní rosou. Zdála se povolná a měkká, rozčilená přítomností a narůstající blízkostí muže, který se nedá už odbýt. Tím si vysvětloval její chvění. Svírala tvrdě rty, ale i to si vysvětlil její nezkušeností.

Bušilo jí srdce. Zaslechla v tom jiné bušení, které se propojilo s jejím srdcem.

Dívala se na námořního poddůstojníka zblízka, jak ji líbal, a viděla podobu mužů v uniformách i v kožených pláštích, jako by každý z těch tisíců byl jen jeden a každý jednotlivý zároveň první nebo tisící.

„Bude to krásné,“ šeptal poddůstojník. „Uvidíte.“ Vytušil, že se ještě s nikým nelíbala. „Bude to, jak jsem vám slíbil.“ Hladil ji dlaněmi a bříšky prstů na tváři a kolem úst a pak sklouzl prsty po čele a nahmatal jizvu.

Nechala si to líbit. Cítla, jak se jí žene krev do tváří. Myslela na krev a hrozila se, co viděla v duchu.

„Ublížíj vám?“ zeptal se. Pak chraptivě dodal: „Nedovolím nikomu, aby vám ubližoval. Už vám nikdo nebude ubližovat.“

Objížděl oběma rukama její tváře, ramena a prsa. Věděla, co přijde, a měla strach, aby nenašel nuž.

„Co se vám stalo? Jak se vám to stalo? Nehoda?“

Mlčela.

„To nic,“ řekl. Byla ráda, že ji nechal mlčet.

„Jsme tu jen sami,“ šeptal námořní poddůstojník. „Nechci na vás nic zlého. Nic, co by vás bolelo. Jste hezká. Jste tak pěkná...

Tak něžná... Musíme si přivlastnit život, dokud jsme ještě mladí... pár pěkných hodin, na které narazí člověk jednou za rok... není to potopená loď. Žádná povinnost, oběť, služba... jen my sami... nemyslete na nic... ošklivého... Pojdte blíž... nechte mě... ovečko...“ A chrapot zastíral stále silněji jeho hrdlo. Když říkal „co si může člověk pamatovat“, zahrnulo to, i co může nebo musí zapomenout. Nebo to obojí najednou.

Dívka s jizvou ustoupila o krok. Domníval se, že je zmatena jeho slovy, šepotem, dlaněmi, které ji laskaly, a dechem.

„Nikdo tu není,“ šeptal ještě. „Zdejší lidi sem večer nesmějí. Nikdo nás nebude rušit.“

Políbil jí čelo na jizvu.

„Ano,“ zašeptala. „Ano. Ale otočte se. Na vteřinu. Jen na vteřinu.“

„Proč? Co se stalo?“ zeptal se udiveně. „Chcete...?“

„Musím se upravit.“

Námořní poddůstojník zaslechl, jak rozvazovala šatový pásek; potom se mu zdálo, že zaslechl neomylně šelest zvednuté sukně a škrábnutí nehtu o holou kůži. Odkášlal si a měl sto chutí se náhle otočit, obejmout ji oběma rukama a padnout s ní do trávy. Stoupala mu krev do hlavy. Sukni, jak se domýšlel, si musela už spustit nebo přetáhnout přes hlavu. Ještě jí dal čas na to, aby si svlékla blůzu a uvolnila prádlo. Také jeho dechem pronikalo tělo. Přál si, aby spěchala, než začne pršet. „Už?“ zeptal se.

„Ještě ne,“ hlesla.

Vytáhla nůž. Byla ve srovnání s námořním poddůstojníkem menší a slabší; musela se rozmáchnout nejdříve co nejdál dozadu a pak zpět. Cítila vzrušení, které jí už nedovolilo myslet dál než na to, jak bodne. Vnímala píchání v podbřišku, ale nedopřála si čas na to myslet. Jen nepatrný okamžik ji ochromila podivná, neznámá úzkost jako toho, kdo ještě nikdy nezabil, třebaže se zabíjením

žil, dýchal, rostl. Pomíjelo to stejně rychle, pohybem ruky s nožem, jako chvění, které ji mohlo oslabit. Cítila, jak špice a čepel nože vnikly do jeho těla, protože si už odložil kabát a uvolnil kalhoty, neslyšně a téměř neuvěřitelně lehce. Bodla doleji, než původně zamýšlela. A také proto, že se poddůstojník začal otáčet, bodla ho k ledvinám a pak pohyb raněného těla způsobil, že se nůž v ráně, jak držela rukojeť křečovitě a silou, která už za chvíli začala ochabovat, ještě otočil.

Poddůstojník zaúpěl a zachraptěl, jak chtěl vydechnout, aniž se nadechl. Naléhavost zvuku jí připadala povědomá. Nebyl to výkřik, co se mu vydralo z prsou. Chytil se nože, aby ho vytáhl z rány, ale vzápětí rozevřel dlaně naprázdno. Padal pomalu, jako by si lehal. Rozhrnul svým tělem husté křoví před sebou. Houština se rozevřela naříkavým a skřípavým, rozlámaným šelestem a znovu se nad ním zavřela. Nůž v ráně změnil úhel polohou námořníka.

Ruka poddůstojníka se znovu pod keřem dotkla nože, ale už neměl sílu ho vytáhnout. Ještě chvíli chraptěl. Začalo pršet. Kapky padaly měkké a teplé. Park byl plný ptáků; seděli na větvích, na zemi a v křovinách. Oči námořního poddůstojníka zůstávaly rozevřeny, plné skelného překvapení, jako by se díval dovnitř i ven, s otázkou proč. Proč? Proč zrovna on? Co jí udělal? Topilo se to pomalu pod kapkami deště, když se oči námořníka začaly podobat očím slepce, kamenům ve vodě a nakonec tmě. Rozpršelo se.

Dívka s jizvou se upravila a vyšla z křoví nazpátek na cestu v parku. Na cestě k bráně nikoho nepotkala. Místní lidé měli park zakázaný a v dešti se sem asi stejně nikomu nechtělo. Připadala si podivně klidná, znovu rozdělená na dvě bytosti. Jedna z nich šla poslušně, ve snaze zapomenout hlasy a tváře, jak jí to opakovala denně Elsie Mayerfeldová. Uvnitř byla ta druhá. Žila s ní dlouho, než ji poznala. Konečně si vybavila přesně mamčinu svatební

šaty. Matka je alespoň jednou ročně protřepala, vyvětrala a uklidila.

Šel s ní taky tatínek, s poniklovanými brýlemi v polovině hřbetu nosu. Vypadal jako profesor, ačkoli byl léta jen dělník ve vodárně. Hrál na mandolínu a zpíval si *O Maria*. Říkal jí o vysokých stromech, které ohýbá vítr, a o těch nízkých, které přežívají bouře, protože nejsou tak vysoké. A pak mluvil o magnoliích a jaká je škoda, že květy umírají tak brzy. Říkala mu, aby neměl strach.

Promoklá na kost prošla bledá dívka s jizvou vrátnicí Pražského ústavu pro rasově čisté dívky z neněmeckých území. Manšestrové šaty, převázané páskem, ji před deštěm moc neochránily.

„Už domů?“ zeptal se vrátný. Četl si v *Ostfront*. V jeho tváři se objevil úsměšek, zastřený vlídností. „Jehňatům odjakživa chyběl ze všeho nejvíc prostor, čtyři stěny a střecha nad hlavou,“ vysvětloval. „Když to nejde pod širým nebem, nejde to vůbec.“

„Odjel,“ řekla dívka s jizvou. „Do Kielu.“ Dala vrátnému svých deset marek. Rychle je schoval do kapsy, aby nezmokly.

„Škoda,“ řekl vrátný, jako by se ptal, jestli to nebolelo. Ale není nakonec bolest slávou a hrdostí žen v Německu? Usmál se jako člověk, který si dovede domyslet. Vytasil se před ní druhou krabičkou cigaret *Viktoria*. „Tak se to musí dělat, slečinko. Svět je vždycky mačkanice. Nesmíme být jako Angličani a zmeškat autobus. Nám by se to v téhle boudě nemělo stát.“ Do třetice řekl: „Za každou příležitost si musí člověk zodpovídat sám, není to snad tak?“ Zavíral za ní bránu. „Čestně,“ houkl chytrácky. „Ruka ruku meje. Ani slovo. Není pravidlo bez výjimky. *Auf Regen folgt Sonnenschein*. Po bouři přijde klid. Nikomu, nikde, nikdy.“ Zvedl své husté černé obočí.

Nahoře v pokoji si dívka s jizvou odvázala pásek. Nebyla na něm ani stopa krve. Cítila z celého svého těla jen jizvu. Vzpomněla si na nazlátlou bronzovou urnu, kterou jí tehdy ukázali v Bredovské ulici. Horký klid, který v ní vězel, stále neodcházel. Ve společenské místnosti ještě, nebo už zase, tančili. Psí dáma jim slíbila pozvat, poprvé, jako taneční partnery důstojníky *Luftwaffe* a osvětlit sál svíčkami. Snad už přišli?

Jitka Thelénová si odložila na židli nejdříve jupku, pak si svlékla sukni a zbytek svých rudých šatů. Vytáhla hřeben a začala se česat. V malé hrudi, která se klidně zvedala a klesala, necítila nic z toho, z čeho měla strach. Nemohla plakat. Vedle hrál gramofon zase *Povídky z Vídeňského lesa* od Johanna Strausse. Hlas Lale Anderse-
nové byl sametově měkký. Melodie zněla jako otevřená náruč nebo spojené ruce tanečních párů.

Ve tmě myslela Jitka Thelénová na rozmoklou, změkklou zemi, na hlasy ptáků, kteří se probudí s úsvitem, a na červy a na zemi a světlo. Představila si proti oknu magnolie, zmoklé a bílé květy jako hrdlo labutě, uprostřed a na okrajích jako krev. Mluvila v du-
chu s otcem a matkou; mrtví byli jediní, s kterými mohla mluvit. Jen mrtvým se může říct pravda.

Česala se volnými, vláčnými pohyby, které jsou vlastní dospěle ženě. Viděla bílou tmou, v které si mohla představit krev, snad pro-
litou vlčicí, která prokousla hrdlo smrtelného nepřítel. Nemusela spouštět zatemnění a zatahovat záclony, protože nerozsvítila. Také si představila potopenou německou loď.

Přála si postihnout změnu, která se s ní stala. Ale nemohla. Cítila svůj život jako součást deště, jako řeku nebo moře. Věděla, že udělala, co musela udělat, aby vyplnila tajný smysl, který má život každého člověka; i kdyby byl slabší než stéblo trávy, nebo bezvýznamnější než zrníčko prachu. Odkud se nemůže vrátit, co nejde vymazat. Co si může poskytnout jen sama. Cítila, že pře-
kročila propast, hlubší, než mohla změřit svou závratí, a širší, než aby ji překlenula pohledem. Cítila neporušitelný klid, který z ní už neodejde. Dosáhla jistoty, kterou, jak tušila, už nikdy nic nevyvrátí. Nemohla vědět, jak dlouho bude žít, co se stane, ale vě-
děla, že požár, který nechala za sebou, sežehl všechno, s čím by už nedokázala žít. Tajná, potlačitelná přání těla. Byla by ráda začala

nový život, kdyby dokázala smazat svůj starý. K tomu, co se stalo, už se nevracela. Ne že by se to nestalo, nebo že by to nevěděla. Bylo to něco, co už se stalo, co bylo, ale nebylo už teď. Dospěla ke konci dospívání, za kterým už začíná něco jiného.

Otevřela oči. Vlnění, proudy vod se proměnily nazpět v zařízení pokoje; skříň, stůl, postel, na které seděla. Hřeben, kterým se česala. Dům, zahradu a noc naplňovala valčíková hudba.

Připravila si suché prádlo a čisté šaty a všechno, z čeho se svlékla, hodila do koše.

Manšestrový pásek ležel pohozen na zemi.

NESLUŠNÉ SNY

1

Pleť staré ženy byla jako z kůry. Došla k pokladně kina a podala dovnitř dvě plechové nádoby s jídlem. Pokladní odsunula knihu lístků na zítřejší program ke straně. „Díky,“ řekla.

„Nestojí to za řeč,“ řekla stará žena. „Víš, jak ráda to pro tebe dělám, zlatíčko. Je to bramboračka a v druhém kastrolku máš čocku s uzeným.“

Dům byl starý a zabíral skoro celý blok, jako paláce, které sem přišli stavět italští kameníci začátkem století. V prvním přízemí přestavěl jeden z majitelů domu někdejší koncertní sál na biograf. Z prostředního patra, kde bydlel domácí, než dům prodal a odstěhoval se těsně před válkou do Ameriky, vznikl soud. Dole, z důvodů, které nikdo neznal, byla noclehárna, kde přespávali železničáři tří hlavních pražských nádraží. V někdejší masérském salónu, který neplatil činži, a tak dostal výpověď, měli železničáři šatny se sprchami, jídelnou a ložnicemi.

Většinu rozsudků si němečtí soudci v Praze na jaře 1945, poslední rok války, zjednodušili buď na doživotí, nebo na sekeru. Ale kino dole hrálo jako předtím (kromě pěti dnů, kdy se v celém Německu a okupovaných územích držel smutek za porážku německé armády u Volhy) německé operetní filmy a bylo většinou plné, včetně dopoledních a časných odpoledních matiné, nemluvě o večerních představeních, na která se dostaly jen málokdy vstupenky těsně před zahájením.

Pokladní byla mladá a hezká, s jemnými rysy ve tváři, snad trochu smutná, ačkoli se jí za celou válku nic nestalo. Znali ji s plavými, vždycky bezvadně učesanými vlasy, které jí spadaly až na ramena,

a nevinnýma modrýma očima, které nikdy neztrácely svou beze-
lstnost, ani když přijímala větší bankovku a opatrně vracela lidem
nazpět, soustředila se na svou práci, někdy opravdu unavena. To
nejhezčí na pokladní byl její dlouhý krk: někdy připomínala ušlech-
tilého závodního koně.

„Jak se máš, děvenko?“ zeptala se matka.

„Udělala se mi vyrážka na krku,“ odpověděla pokladní.

„Hodně?“

„Ne, jen mě to svědí.“

„To nemám ráda.“

„Je to jen pár pupínků.“

„Musíš pít brusinkovou šťávu. Nebo si namaž na chleba brusin-
kovou marmeládu. To ti pomůže.“

Krk byl to jediné, co na pokladní připomínalo zvíře, i když krás-
né zvíře. Snad ani to nebylo spravedlivé, protože její krk zároveň
připomínal bílou labuť. Něco, co na pokladní bylo osamělého, jako
by byla poslední svého druhu, třebaže se její matka, se svrasklou
pletí jako starý strom, od ní skoro nehla. Ani teď, kdy pokladní
chodila do práce, ji matka nenechávala dlouho samotnou. Dopro-
vázela pokladní z domu až sem, z dělnického předměstí, kde
nejmajestátnější stavbou byl kulatý ocelový plynojem, postavený
na mohutných ocelových pilířích. Přicházely spolu ze spleti ma-
lých a chatrných dřevěných a polozděných a kamenných domků,
vyspravovaných plechem. Nevedly odtud dlážděné cesty a musely
se převlékat do galoší, aby se dostaly na cesty ve středu města.
Pro matku znamenala dcera všechno, co má v životě cenu. Pro
svou dceru nelitovala nic, včetně šatů, v kterých pokladní vypa-
dala nad poměry. Všechno na pokladní podpíralo dojem člověka,
který na sebe dbá. Nebo člověka, který přichází ze spořádaných
poměrů.

„Jsem skoro ráda, že ses nikdy nevdala,“ řekla stará žena do okénka. Na okamžik její tvář roztála. „Jsem ráda, že z toho vyjdeš čistá, ne jako ty běhny, co se věšely na každou šarži, od svobodníka a poručíka až k plukovníkovi,“ dodala matka.

Ale v její mysli pokračovaly myšlenky, s nimiž se dceři nesvěřovala: Lajdá tu spousta těch mládenců v králičích vestách naruby. Kde se vzali? Co hledají ve středu Prahy? Všichni vypadají jako lumpové. Nikomu se nedá věřit. Možná, že matka byla opravdu ráda, že dcera zůstávala svobodná, ale nebylo tak jisté, že stejně ráda byla i dcera, třebaže nevypadala nešťastná.

Pokladní tušila, nač matka myslí. Matka nikdy nevěřila lidem – na ulici, v domě, ve výtazích vysokých domů, kam občas šla něco vyřídit za svou dceru. Někdy se bála i na chodbě, než otočila klíčem, aby si otevřela zámek ve dveřích vlastního bytu.

„Zdržíš se, než dojím?“ zeptala se pokladní.

„Někde už strhli nebo smyli německé nápisy z domů,“ řekla matka. „Některé tramvaje jezdí už bez orientačních tabulek. A nebude to asi jen proto, aby se tu Němci ztratili.“ Říkala očima: Něco je ve vzduchu. Něco se stane, svrbí mě to v kostech, holčičko. Musíme si dát pozor.

„Co hrajete?“ zeptala se stará žena.

Myslela na to, proč člověku pořád něco hrozí, jako jaro, než přijde léto, než ho vystřídá podzim, a jako vítr a déšť nebo jako slunce a sníh. Starou ženu pronikala neznámá a zároveň povědomá úzkost, na kterou si člověk nikdy nezvykne, jako kdyby byla na světě tisíc let, třebaže jí bylo sotva šedesát. Strach, myslela si stará žena. Vina, která přichází odnikud a kterou nikdo nikomu nemusí dokazovat, protože se člověk obviní sám, i kdyby jen myšlenkou, závanem větru, stínem. To, proč se pořád třese, i když nemá před čím. Jako by se v ní nastřádal strach, ale nejenom o svůj život, i za

život její matky a jejího otce, rodin celých rodů daleko do neznáma, kam až sledují své osudy bohatí nebo mocní anebo slavní. Kam se na ně hrabala? Nemusela si lámat hlavu tím, co je úděl člověka, ženy.

Dívala se na dceru – na její labutí krk, na její bezelstné, trochu postrašené oči, v nichž plula lehká, zasněná mlha, a přála si proniknout do mysli své dcery, kde se promítaly neznámé filmy, jiné obrázky. Stará žena se obávala mužů, kteří se ucházeli o její dceru, aniž to pokladní věděla. Nebyli to jen nacisti, kteří si vyhradili právo krást, zabíjet a lhát. Má chudinka vyrážku, jako ženy, které potřebují muže; ale nesvěřila by ji nikomu, ani za nic. Musíš být jako liška, děvenko, silná jako tygřice a měnit se jak chameleon. Nedat se.

Jaká bouřka se strhne z mraků, které visí nad městem, jako by se všude setmělo? Není pořádně vidět. Nemám ráda stmívání. Nemám ráda, když končí den; když něco končí. A nikdo nic neví, myslela si matka. To je ten můj neznámej den, kdy nikdo nic neví, kdy všechno může být první nebo poslední, poslední nebo první. Máme všichni v kostech, krvi a tkáni válku, šest nepěkných let. Jen málokdo zůstal sám sebou a živ; všechny nás to pokřivilo, myslela si matka. Všechny nás to přiotrávilo, jedem, kterým nás krmili dnem i nocí, tři sta šedesát pět nocí a dní do roka, rok za rokem, už šest let. Kdoví, čím se jim už podobáme? Jak dlouho to budeme ze sebe setřásat jako na jaře had kůži.

„Pořád film o těch dvou sestřích,“ řekla pokladní. „Je zrovna přestávka. Chceš, abych ti koupila zmrzlinu?“

„Ne, ne. Je to stejně jen z vody a cukerinu. Nenene, děvenko.“

Pokladní sledovala matčino „ne“, jako by to byla nálož, kterou chce matka vyhodit do vzduchu a zničit něco jiného. Matka jí říkala přinejmenším jednou denně: Čím budeš k lidem důvěřivější, o to víc a dřív tě podvedou. Lidi jsou ksindl. Čím méně jim věříš, tím líp.

„Nemáš tu písek ani prášek, dej mi nádobí s sebou,“ řekla konečně matka. „Vezmu to domů.“

Co mi je? ptala se v duchu, protože viděla tutéž otázku v pohledu dcery. Čeho se vlastně bojím? Co mi záleží na těch druhých? Proč se třesu, když se mně nic neděje? Tak to bylo celých šest roků, myslela si. Třeba to jen všechno svádím na Němce. Bála jsem se i dřív. Ale ne. Je to jako zatmění slunce, které prorokují v novinách na příští týden. Hadači z ruky a baby, co čtou z karet a skleněných koulí, mají bál.

„Nikdy jsem neměla tenhle dům zrovna dvakrát ráda. Je to všechno moc velký. Ani tvůj biograf mi nepřiřostl k srdci. Hezčí bylo kino Morgenstern, kam jsem tě vodila jako dítě. Nelíbí se mi ani, co hrajou.“

„Jsem ráda, že mám příjemnou práci,“ řekla dcera.

„Příjemnou práci? Jo, alespoň to,“ připustila matka.

„Sedím v teple. Neprší na mě,“ usmála se pokladní. „Chráním se před větrem, sněhem nebo zemětřesením.“

„Není to nebezpečný, to je to hlavní, děvenko. Mně se v noci na dnešek zdálo, že mě přejeli a tramvaj mně ujela nohy. Zbytek snu mě zaživa ožíraly masačky a štěnice, velké jako pěst; pily krev, která ze mě vytékala. Čertví, co to znamená. Vidím černě, holčičko. Jsem docela ráda, že jsi tady.“

„Pamatuješ toho kolohnáta, co se odstěhoval z naší kolonie a chodil sem na párek? Prve tu hledal bratra. Nepotkalas ho cestou?“

„Toho, co má tak velký zuby? Už neprodává noviny?“

„Říkal, že si o něj dělá starosti. Bratrovi se zjevil Bůh.“

Matka si myslela: Za párkařem? Víím, za kým sem asi chodil, holčičko.

Pokladní se smála. Každému se zjevuje něco jiného. Ona měla své tajné sny, až na to, že se jí nezdály v noci, ale ve dne, kdy počítala

lístky nebo peníze, když seděla sama jako teď a jedla. Svoje neslušné sny. Ale o těch nemůže matce nic říkat. Omdlela by hanbou, protože jsou to zakázané sny. Není to o Němcích, ani o svobodě. Je to o mužích. A vždycky v tom hraje svou úlohu. Ale jde to za hranici, kterou by jí povolila matka. Jsou to strašné představy, ničím nespoutané fantazie; to, co se nedá vyslovit, s čím nikdo nikomu nepomůže, a jí má ji z toho závrať a strach. Celá se zpotí. Nejen to.

Hlavou jí procházela ozvěna vášní, hřích a hřešení a ozvěny přirozenosti a studu. Představy galantní lásky, milostných afér nebo výbuchů žárlivosti, za nimiž přicházel ostych, hanba a tajné uspokojení nebo neuspokojenost; rozčarování a snad i nenávisť, mrzutost a uražená ješitnost. Byl to opar příběhů, které viděla v biografu, ale dováděla je dál, hloub a výš nebo šíř, a nejen to, na dně tohoto proudu, o kterém nikdo nevěděl a jehož prudkost by asi nepředpokládal, bylo chtění, přání a touha po všem, co tolik potřebovala. Myslela na odvalu ženy. Proč to znamená tolik různých věcí. Někdy se jí zdálo, že je řeka plná přítoků a teče a teče, ale nevlévá se do moře, jen obeplouvá celý svět a pak se vyprázdňuje sama do sebe.

Jen ve snech se jí rozevřely všechny možnosti. Nezmapované území, kde byla, s kým chtěla a jaká chtěla, kdy chtěla. Sny nezměřitelné pravidly a žebříčky všedního dne. Co si přála, to si přálo její tělo, její mozek, snad i její střeva, když ji z nevysvětlitelného napětí bolelo v podbříšku. To, co už nepohltila závist a nespokojenost hladová hltavost, která jinak vyšla jen naprázdno. Hojivý účinek každé představy, zadostiučinění, které vyprázdnilo zbytečný vztek, nevoli, čím se cítila zraněna nebo poškozena, aniž se jí někdo dotkl, nebo právě proto. Odhozená zdrženlivost a odstranění všech pastí. Uvolnění, v kterém necítila, jak se minulost i se svou neporušeností jako řetěz drží přítomnosti a stejně silnými články řetězu připoutávají obě budoucnost. Čím se člověk sám v sobě cítí

jako vězeň. Pocit ženského těla, které si nemusela popírat. Pocit, který měnil nejen hřích, ale i všechna nebezpečí v krásu. Hranice, které už neplatily. Doklady, o které nikdo nestál. Zrušené kontroly. Jiná rovnováha, než kterou hledala její matka. Fantazie, v kterých nebylo nikdy nic zlé, špatné a zkažené. Choulostivost, z které se stává síla. Život, kde jí bylo dovoleno všechno, kde se nikomu nic nezakazovalo, nic neodmítalo, kde i to nejbližší bylo blízko. Tajemství, z kterých směla strhnout falešnou roušku. Blízkost, která měla mnoho vrstev, jako by člověka chránila.

Její sny dostávaly různé tváře, vojáků, důstojníků nebo obchodníků, dělníků, učitelů nebo lidí, kteří se zastavili zhltnout párek s chlebem a hořčicí a spěchali dál po svém, někam, a nikdy už je nikdo neviděl.

Nechala je procházet svým tělem, jako je odhadla, přijala nebo odmítla pohledem, aniž prohodila slovíčko a aniž mohli něco tušit.

Znala naráz nejdůvěrnější tajemství jejich života, pro co si zasloužili obdiv, odsudek, důvěru. Obrovský tlak, který se neprojevil ani silou nejmenšího vánku.

Všechno si ponechávalo svou hodnotu, i když ostatní zpráchnivělo a zmizelo. Měla to jako dynamo, které se nabíjí tím, co spotřebuje. Elektromagnetické vlny, napájené jejím živočišným teplem a které se dotýkají jen jí. Ve svých snech mohla být bezuzdná, volná, a nebránil jí v tom strach, nezodpovězené otázky, neznámá nebezpečí ani sebezapření, čím se někdy cítí člověk zraněný, nebo dokonce zmrzačený, aniž mu někdo zkřivil vlas na hlavě. Všechno to bylo uvnitř, tajné, krásné, jen její. Řeč těla, srozumitelná i záhadná. Ale mimo to jí to nedávalo sílu, neobalilo ji to ochranným krunýřem, za kterým by vypadala odolnější.

„Ne, nikoho jsem neviděla a ani nechci,“ řekla stará žena. „Je tu majitel biografu?“

„Ani nevím. Neviděla jsem ho,“ řekla pokladní.

„Je lepší, když tu není. Nevidím ho ráda,“ řekla matka.

„Opatrně, mami,“ řekla pokladní. Dala si prst na ústa.

„Děvče,“ řekla matka.

A myslela si: Denně se o tebe víc bojím, holčičko. Každou hodinu. Proč? Bylo to tak opravdu celej můj nicotnej život? Copak život není žádná krása? Nic, co trvá, jen věčnej a nikdy neustávající strach? Proč mi všichni a všechno připadá cizí? Majiteli vidím až do žaludku. Takovej požitkář. Má to v očích, v každém faldu tváře. Stačí mi, abych na něj pomyslela, a je to nazpátek. Nejbohatší lidi si myslí, že celičkej svět je povinen jim sloužit. Celej tvůj majitel kina mi může být ukradenej, holčičko, a vím dobře proč.

„Je ke mně moc zdvořilej,“ řekla pokladní.

„Dá se tomu věřit?“

„Proč ne?“

„Nezapomeň, jak tě jednou ošklivě obtěžoval,“ řekla matka a zase si myslela: Má oči jako ropucha. Jaktěživa jsem neviděla ohavnější oči. Dívá se ti na prsa, nestoudně, jako by tě obdivoval, ale závidí ti tvoje krásný prsíčka, holčičko. Je to pro něj nádherný údolí, kde se v něm už při pouhém pohledu sbírá chtění. Muži mají ženským hodně co závidět. Takové pány známe, víme, co by chtěli. Bílé masíčko, nevinnost, něhu. V čem všem jsem jim musela vyjít vstříc, když si zaplatili, má nejmilejší. Čím mají lidi víc peněz, tím jsou si jistější. Myslí si, že směji všechno. Choutky bohatých jsou ty nejhorší. Neumějí se v nejmenším ovládnout. Nic pro ně neplatí! Musíš mít silnej žaludek. Mají za to, že holka jim spolkně všechno, doslova všechno.

„Neboj se,“ řekla pokladní. „Pojď dovnitř. Co se pořád bojíš? Kam bys přišla?“ Pokladní se usmála. Měla pravidelné bílé zuby. Matka

si dala hodně práce, aby neměla ani plombičku. „To by ses nakonec bála i dýchat.“

Mohl by tě uhranout, myslela si matka. Pozorovala dceru, jak jedla. A kde bys vzala dneska na pořádný léky, myslela si.

„Léta už nežijeme normálně, tím to je,“ řekla zase nahlas. A pro sebe si dodala: Lidem dělá moc dobře, když se vzájemně vraždí. Vždycky se vraždili. Lidi jsou zvířata. Proto se zabíjejí. Jen některý lidi nejsou pořád zvířata, když jim na sobě záleží, jako ty, moje holčičko. Jako já. V Bibli stojí, že jsme stvořeni k podobě boží, ale jen od pasu nahoru. Příkázání, aby člověk nezabil, je jen naruby přiznaná chuť vraždit. Tak to vidím. Kdo už nebije rodiče, jako otcové svádějí dcery, a co není přikované, ti neukradnou? Kdo nelže, jako když tiskne, a nezaštiťuje se pravdou pravdoucí? Otevři svoje krásný modrý očička a rozhlídni se, zlatíčko, abys viděla všechny stíny, co jdou za tebou. Hitler a Mussolini a pak Karl Hermann Frank. Mohla bych pokračovat do nekonečna. Svět zešílel a snažíme se tím projít nedotčený, zlato moje, proto žijeme uvnitř, sami v sobě, miláčku můj, a všechno, co se děje, nás k tomu ani nepotřebuje. Svět je možná krásnej, a přece je tak hrozně špatnej. Nikdo nemá nikoho rád na dlouho. Proto se taky tolik lidí zasebevraždí, můj miláčku.

„Na co myslíš?“ zeptala se pokladní.

„Ani se neptej.“

Matce se vinuly hlavou její obvyklé myšlenky.

Kdy jsem se vlastně v životě něčeho nebála, můžeš mi říct? Jedině, když jsem ti dávala prsa a mlíčko. To jsem měla pocit, že je na světě mír. To jsem ještě měla pružný, pevný prsa. To jsem v sobě ještě měla lásku. Jen jsem od tebe vstala, už jsem se zase bála. A zase je to ve vzduchu. Bude se vraždit, miláčku. Už je to tady. Některý věci jsou krásný, jen když jsi mladá, děvenko. I když si lidi namlouvají,

že věkem zmoudří, ani nápad. Jen jim vystydne srdce. To je všecko. Vím, co to je, zlomený srdce. A vím, co ho zlomí: dlouhý život. Čekání. Strach. Naděje. Lži. Pravda, můj miláčku. Nahá pravda. Všichni, co tě zradí. Co jsi jim věřila a zpronevěřili se. Co tě vykořisťovali a tvářili se, že ti pomáhají. Když cejtíš, co je špatný, z čeho tě posedá hrůza, proč se pořád cítíš v tísní, i když na chvíli nejsi. Jak tě využijou.

Matka si sedla na bednu se starými plakáty. Dívala se na pokladní, jako by snad čekala, až snese vejce.

„Proč si tu na chvíli neodpočineš a pak jdi domů a lehni si,“ řekla pokladní.

„K čemu bych odpočívala? Od čeho?“

„Vypadáš, jako bys měla horečku. Nejsi nastydlá?“

„Neměla jsem chřipku, zaplaťpánbu, už ani nepamatuju.“

Pak se zeptala: „Proč nejíš, holčičko? Udělala jsem ti to horký. Vystydne ti to.“

„Myslíš, že je to ten neznámej den, na kterej jsme čekaly?“ zeptala se najednou pokladní.

Nedojedla. Matka jí dávala vždycky o něco víc, než aby se jen nasýtila, jako by nevěřila, že se dcera nají i zítra. Přikryla kastrol poklicí. Zajistila to silnou podvazkovou gumou. Lžící utřela do utěrky, která visela na skobě ve zdi. Utěrka zakrývala tvář německého herce Heinze Rühmanna. V druhém kastrolu byla bramborová polévka, ale tu už snědla.

„Lidi jsou jako zvěř,“ řekla matka.

„Lidi se hlavně pořád rádi baví,“ podotkla pokladní. „To už je asi neomrzí.“

„Máte pořád vyprodáno?“

„Skoro. Na některý program na tři neděle dopředu.“

„Něco se strhne,“ řekla matka. „Ale ty se mi nesmíš do ničeho plést, zlato. Tys nikomu nic neudělala a nechci, aby někdo udělal něco tobě.“

„To říkáš pořád. Tos říkala už loni.“

„Je to ve vzduchu, holčičko. Loni, letos, teď. Je to pořád pravda.“

„Možná.“

„Někdo říkal, že už přijel personál anglickýho velvyslanectví, někam na kraj Prahy.“ Matka pozorovala pokladní: zkoumala její ústa, když mluvila, oči, když se dcera na matku dívala. Co víš o zhýralosti, holčičko? myslela si. Naštěstí jsi už nemusela mít moje zkušenosti.

„Němci dělají, jako by nic neviděli,“ dodala matka. „Jako by Praha byla ostrov klidu. Otevřený lazaretní město, jak říkají, kam posílají svoje raněný, aby se zrestaurovali.“ Matka začala šeptat: „Jako by všichni všechno zapomněli. Jako by si nikdo snad nic nepamatoval, jenom proto, že Němci dostávají na zadek a jejich vůdce už neverbuje čtrnáctiletý chlapečky, protože je mrtvej, a lidi, co to po něm převzali, je hecujou a ozbrojujou je rychlopalnýma puškama a patronama dum-dum. A pořád chodí do biografu a mají za to, že jim operety vytrhnou trn z paty.“

Němci jsou jako boháči, myslela si matka. Myslí si, že si můžou dovolit všechno: nejen zabíjet, lhát a loupit. Když si někdo myslí, že mu to projde, dělá i to, co by si jinak nedovolil.

„Běda jim, až to začne, holčičko,“ řekla tiše matka. Musela si utřít slinu u úst. „Už to nebude, že kradou a odvázejí všechno, koleje i hrnce na nádobí a obilí, cibuli a karlovarské oplatky, a nedávají nám za to nic.“ Když byla dcera malá, myslela si matka, ještě se dalo věřit, že se všichni lidi narodili stejně, i když nikdy nejsou všichni stejní, ale nebyli proto horší. Němci to vytloukli lidem z hlavy a teď to začnou vytloukat lidi z hlavy Němcům. „Ten neznámej den. Ten dlouho očekávanej neznámej den.“ Stejní i různí

se budou vzájemně zabíjet. Co se změnilo? Jak to? Nevěděla, kdy se to stalo. Viděla jen, že to je, co se změnilo. Byly to maličkosti, které se měnily, ale u toho to nezůstane. Věděla nějakým šestým smyslem, že se změní, možná už změnilo všechno: lidi, její osud, budoucnost. Bylo to ve vzduchu. Matka se chvěla a hladila dceru po lokti. Pokladní měla dlouhé ruce a prsty, hebkou pleť. Matka si myslela: Mohlas krásně hrát na klavír, zlatíčko. Ten den. Výsměch někomu, kdo tu chodil šest roků jako doma, s pistolí nebo bičem, s hůlkou, a tahal se s místníma kurvama, a kdykoli se mu zalíbilo, vzal někoho po hlavě.

Na ulici před kinem se ukázal starší německý voják s opruzeným krkem. Díval se do pokladny.

„Ten je ale zřízenej,“ zašeptala matka.

„Brzy začnou zpívat jinou,“ řekla dcera.

„Kdoví, odkud přišel?“

Muž s opruzeným krkem vypadal, jako by ho snad chtěli oběsit a přetrhl se s ním provaz. Odcoural se ke kiosku k párkaři a objednal si dvě nožičky. Ukázal se tu druhý voják.

Druhý voják si objednal dva lístky a zaplatil v markách. Pokladní mu dala nazpět drobné v protektorátních korunách. Teprve teď bylo vidět, že na něj čekal pár kroků od kasy jeho kolega. Oba se vrátili pohledem ke kase a dívali se na pokladní s oceněním.

„Je to hezká budova, hotovej palác,“ řekl první.

„Takových paláců bylo v Drážďanech hodně, už po nich není ani památky.“ A dodal: „Jo, ale to nejhezčí je kino.“ Usmál se a vycenil zkažené zuby. „Pokladna, hnízdečko.“ Smál se docela hezky.

„Radši na tebe počkám,“ řekla matka. „Ani se od tebe nehnu.“

Dívala se na oba vojáky: Němci jsou chytrí, ale nic se nenaučí. Copak nevidí pro oči nos? Nevidí, čím zvedli lidem mandle? Je to hrůza, myslela si. Ve vzduchu je vražda.

„Nikdo si nic nedovolí,“ řekla dcera. „Jen koukají, byli asi dlouho sami.“

„Lidi vyškrabovali – když jsem sem šla – písmena z německých nápisů. Stáli na štaflích, na stolech, aby dosáhli i na ty nejvyšší. Na Karlově náměstí a u Faustova domu, co je nemocnice, bylo sročení.“

Pak řekla: „Jeden člověk tam u Černý věže křičel, že za každého vojáka, kterého naši lidi zabijou tenhle páteční večer, vystřídá jednoho, co zabili oni. Měl oteklý ruce a típal si cigaretu o vlastní kůži. Říkal, že tělesná bolest není nic ve srovnání s trápením duše. Myslím, že jsem ho poznala. Teď mi to došlo. Byl to jeden z těch dvou, co vypadá jako kolohnát, jestli víš, koho myslím.“

„To je ten, na kterého jsem se ptala,“ řekla pokladní.

„Nebyla u toho policie?“

„Ne.“

„Proč jsi mi to neřekla hned?“

„Chtěla jsem, aby ses v klidu nejdřív najedla. Dala jsem ti do toho lžičku sádla. To je dobrý na pleť, holčičko. Viděla jsem, jak kluci v králíčních bundách naruby zbili hitlerjugenda s dýkou. A byl u toho člověk s kalnými očima a řval, že je to za Soničku Vágnerovou. Vypadal skoro jako bratr toho kolohnáta.“

„Nedivila bych se, kdyby to byl on,“ řekla pokladní. Mrzelo ji, že jí to matka neřekla rovnou.

„Tady je klid?“

„Taky šéf říkal, že se lidi srocují. Nabízel mi, že můžu přespat v šatně, kdybych chtěla a nemohla se dostat domů.“

„V šatně?“

„Má tam kanape.“

„Kdyby něco vypuklo, nevím, jestli je dobře čekat tady, ale nevím ani, jestli je dobře jít domů.“ Pak řekla: „Nikdo tomu neuteče, už to vidím, dceruško. Dohoní tě to všude.“

Matka jí nikdy neřekla všechno. Bylo to mimo hranice upřímnosti, ale ne mimo hranice starostlivosti. Matka by jí ani neřekla, kolik má peněz na spořitelni knížce, nebo jestli má jednu nebo dvě vkladní knížky. Svěřila jí zatím jen málo odpovědnosti. Nejen proto, že vyrostla bez otce. Zacházela s ní jako ve vatičce, ale přebírala za ni víc, než aby se to nepodobalo škebli, která z náказы stvoří perlu.

„Doufám, žes mu odřekla.“

To by se mu tak hodilo, myslela si stará. Mít v šatně teplé bílé a mladé masíčko, pěkný kousek. Nasekal si za války dost mamonu, protože lidi chtěli zapomenout (i když jen na krátko) a byli ochotni si za zábavu platit.

„Doufám, že si nechá zajít chuť,“ dodala matka.

A myslela si zase: Snad je to ten den. Kolikrát jsem si to představovala? Majitel by si rád smlsnul, to je jistá věc.

A pokladní myslela na to, jak by se matka nejradši schoulila do klubíčka někde v ní, jako kdyby se už mělo narodit děťátko, ale zůstalo uvnitř, aby je neovanul vítr. Příliš mnoho zkušeností od matky nepochytila a mohla si domyslet proč. Nic z toho, co měla za sebou, se pro dceru nehodí. Asi ne, to by skoro pochopila. Ačkoli, kdoví? Něco mají všechny ženy společné, i dcery a matky, a něco naopak má každá žena jen pro sebe, na rozdíl od všech jiných. Možná. Jde to daleko dozadu, ale je to většinou skryté a tajné, někdy tajemství, jindy rozčarování. A táhne se to už od nejranějšího dětství, jako by pak už byl člověk ve dvaceti stařena, ale pro matku pořád nemluvně. Nebo nikdy víc a dál než mateřská školka. Žena, matka a dcera, uvnitř a zvenku, jen částečná záhada. Mělo to rozpětí, jako když roztahuje pavouček nohy a přede. Tisíckrát rozbitá, chválená i prokletá neporušitelnost, kterou pro ni matka střeží a která jí proklouzává mezi prsty. Byla by ráda, kdyby dívčí tělo bylo takový

poklad, jak si matka přála. Svátost, k níž se stačí modlit, aby se spojily vnitřní a vnější svět ženy. Ctižádost matky, která na ni tlačí a neubrání se jen její fantazii. Matka by z ní ráda udělala pevnost, v jejíž věži, uvnitř pokladní, sedí nebo klečí, s napřaženou puškou nebo nožem, a brání nepříteli, aby se dostal dovnitř.

Matka dodala k dceři: „To je samo o sobě divný, když jsou policajti slušný.“

„Můžeš tu na mě počkat?“ zeptala se pokladní. „To byly poslední lístky. Máme vyprodáno, balkón i suterén. Vojákům je to jedno, jestli vidí film až od poloviny. Odevzdám peníze šéfovi.“

„Jo, ale zavři mě tu. A nebuď tam dlouho, zlato.“

Pokladní zavřela okénko a dveře. Matka tu zůstala a čekala na dceru. Myslela si: Nechci zůstat sama. Víím, co to je, když je člověk sám. Co to je samota, žabičko moje. Je to křeč. Praská mi z toho lebka. Ten neznámej den, od kterého si člověk slibuje, že mu vyhradí všechno, jen aby to mělo smysl. Co bude muset všechno zahrnout? Věděla sama, co to zahrnuje, kromě matek, které ztratily děti, a dětí, co ztratily matku i otce, sourozence, bratři sestru a sestra bratra. Kolik otců zaprodalo svou babičku, protože by jim mohly úřady dokázat kapičku židovské krve. Kolika lidí se dokázal někdo zbavit, jen aby vyhověl Němcům? To nejosobnější, co člověk nikdy nikomu neprozradí. Asi jen málokterý Němec odmítl střílet, když věděl, že tam, co střílí dělem, puškou nebo kam hází granát, jsou děti, stařeny, civilisti.

Zdálo se jí, že v podzemí slyší hučení, jako by se někde hluboko proháněl vítr.

Stará žena v černých vdovských šatech seděla na bedně s plátky a čekala, až ji přejde třes.

2

Pokladní stála v průchodu vedle kolohnátova bratra. Dívala se na německou automatickou pistoli, kterou měl za pasem, zastrčenou hluboko, aby vyčuhovala jen pažba. Zbytek zakrýval zapjatý kabát. Šla odevzdat peníze majiteli kina, a když se vrátila, dívala se pasáží ven do ulice na stánek párkaře a cukrárnu naproti.

„Co dělá váš pes?“ zeptala se pokladní.

„Zákon? Nechal jsem ho doma.“

„Že jste si ho nevzal s sebou?“

„Je už starej. Nechci, aby mi ho zastřelili.“

„Někdy psům závidím jejich život.“

Pomlka.

„Nemají to nejlehčí. Antouškové jsou v ulicích od rána do noci. Sbírají psy, i když se páří. Neujde jim ani zvíře. Nechci vláčet Zákona na řetězu. Je to svobodnej pes. Byl vždycky svobodnej.“

„Kdo vám ho krmí?“

„Žere střídmě. Kost denně mu vystačí. Hodně žrádla si sežene sám. Hlavně musí mít misku s vodou.“

„To se tak někdo má,“ řekla pokladní.

Bratr dlouhána se usmál špatnými řídkými zuby. Dal svému irskému setrovi jméno Zákon po atentátu na generála německé tajné policie Heydricha na konci května 1942. Předtím se jeho setr jmenoval tři roky Zloděj, ale zvykl si na nové jméno rychle, stejně jako se úplně na začátku, před devíti lety, jmenoval Poctivec. Fenu-matku – Spravedlnost – mu přejel německý nákladák s opilým řidičem v pravé poledne, stejně jako to poledne přejela u Národního divadla a kavárny Slavie německá ambulance známého židovského básníka

s českým jménem. Propojilo se mu to vždycky obojí, kdykoli na psa pomyslel.

Bratr dlouhána se smál ještě chvíličku na pokladní a uhlazoval si svoje nenapravitelně zmačkané sako.

„Jak se vám vede? Všechno jak se patří?“ zeptala se pokladní.

„Je to pod kontrolou,“ odpověděl bratr dlouhána. „Nikdy to nebylo lepší.“

„Doufám, že nebudem litovat.“

„Litoval bych, zůstat všechno při starém.“

„Jak jsme to mohli dopustit?“

„Poněvadž jsme si neuměli představit tu hrůzu, o který si lidi na nejvyš jen šeptali. A protože je snadnější držet hubu a krok. Nevrhá to na člověka vinu, jen se možná zabalí do opatrnosti a trochu ostudy. Ale to se nepočítá. Když někoho zašijou, zmlátí nebo odbouchnou, už mu nemusíte podávat ruku a ptát se, jak se mu daří, jako by se nic nestalo. Nemusíte se vymlouvat, že se vám nelíbí, co se děje, ale máte rodinu, nervózní matku, ženu, nějakou babičku v baráku. Přece za to nemůžete, když někoho vyhodí z práce, nepustí mu děti na vyšší školu, vyženou z baráku do lágru, pošlou mu děti na převýchovu nebo mu našijou žlutou hvězdu na prsa, i kdyby byl zatím jen v peřince. Až na to, že si pozděj připadá člověk jako blbec, v hanbě až po límec a už nikdy bez viny. Pokrouť vám to duši jako rezavej drát. Držíte se toho, poněvadž se toho drží všichni. Nejdřív z vás mlčení udělá zbabělce a nakonec se v tom vezete jako voni. Říkáte ano, když myslíte ne, pitvoříte se a podepíšete i hajzlpapír. Ale to vím až dneska. Nevěděl jsem to ještě předevčírem.“

„Nevěděla jsem, že si myslíte *tohle*,“ řekla pokladní.

Myslel na psa a zkoumal v duchu, co to je, čím je pes vždycky věrný. Nikdy si nemyslel, že by si zasloužil *tolik* psí lásky. Pes svou oddaností nešetří. Mohl by dát ruku do ohně, že by za něho pes

zahynul. Zákon se ničeho a nikoho nebál. Do cizinců se pouštěl přímým útokem, skoro střemhlav, i když neměl šanci, a necouvl, i kdyby ho pokousali v psí přesile na kost. Zákon o něm věděl, co dělá, sebemenší pohyb, snad i co si zrovna myslí, i kdyby spal. Jakmile se dlouhánův bratr pohnul, pes otevřel oči a následoval ho. Nikdy se daleko nedostal, aby se mu – někde – Zákon nepřilepil na paty. Přitřel se mu k nohám, olizoval ho a natáhl se nebo se ho držel, hotov ho chránit, a o to spokojenější, že ho dohonil.

„Vypadáte docela dobře.“

„Díky. Jak vidíte, vydrželo mně štěstí až sem.“

Pokladní pohlédla na dlouhánova bratra a napadlo ji, že skrz psa se cítil o něco líp. Tohle psům uznávala, ale nemohla se přestat divit, proč má tyhle vlastnosti málokdo. Někdy ho pes zahanbil, protože bratr dlouhána byl zakřiknutý; styděl se snad o něco víc, než měl; držel se zpátky, i když ho někdo napadl, leda že by ho opravdu vyprovokovali. Došlo mu to většinou pomalu, než se to přihodilo, a pak – už zase sám – se žral dovnitř, na rozdíl od jeho psa Zákona, který už při prvním vzteku zavrčel a vycenil zuby, hotov kousnout. To bylo směšné, myslela si: dokázal kontrolovat osudy svého psa, ale už ne svoje. Ale teď se jí nezdál tak zakřiknutý ani zbytečně ostýchavý. Něco se s ním změnilo.

„Co když je to brzo?“ zeptala se kolohnátova bratra.

Dávala se mu na sako na místě na břicho, pod kterým měl pistoli.

„Tomu jednomu upadla,“ řekl. „Pěkně ho pocuchali. Zvednul jsem ji první.“

„Viděla vás moje matka?“

„Nevším jsem si, že tam byla,“ řekl a upřel na ni své kalné oči.

Vypadá jako jeho pes, pomyslela si pokladní. Jako Zákon, když mu uvolní bratr kolohnáta obojek. A dívá se trochu jako ryba. Ne-

napadlo ji, jako jaká ryba. Má vodu v očích, i když je na souši. Taky mu sundali obojek.

„Bratr vás tu hledal,“ řekla.

„Byl jsem v Bredovské ulici. U toho židovského paláce německý tajný policie, kde má hlavní stan gestapo. Jsou na nás připravený. Mají zamřížovaná okna jako v pevnosti. Kolem vystěhovali z nejlepších baráků partaje a udělali si tam kulometný hnízda. Hotový arzenálky.“

„Byl u majitele kina. Sháněl se po plánech baráku. Chtěl plán sklepa.“

„Poslal jsem ho sem. Možná jsme se minuli. Měl jsem za to, že počká.“

„Byl trochu nervózní. Říkal, že se vám zjevil Bůh.“

„Nebylo to jediný, co se mi zjevilo; ale bylo to nejvýraznější.“

„Jak to?“

„Rozšiřuje se to jako oheň, od člověka k člověku. Jak to říkám, slečno. Jako nakažlivá nemoc. Ale lidi tím srůstají, místo aby je to roztrhalo. Nevíte náhodou, kde ho pohřbili? Nevším jsem si, že by to někde v novinách nebo na vyhláškách oznámili. Jenom, že zahynul ve svém podzemním bunkru. Musely na to padnout miliony tun betonu. Tuny čediče, žuly. Doufám, že nebudou chtít poslat Švédové svůj nejlepší mramor, aby to místočko vyznačili. Švédové strašně rádi obchodují s Němci. Budou jim chtít prodat aspoň mramor, když už nemůžou prodávat děla a ocel.“

„Nemám tušení.“

„Dostali ty plány?“

„Jo. Majitel jim je vydal. Váš bratr s tím někam odešel. Moc se po vás sháněl. Říkal, že kdybych vás viděla, budete už vědět, kam šel.“

„Měl jsem sen, jak jsme se Soničkou Vágnerovou byli ve vašem kině. Prodala jste mi lóži. Sundala si hvězdu. Drželi jsme se za ruce.“

Byla krásná jak Venuše a mírná jak vyhaslá sopka. Řekla mi, abych po kině přišel do baráku s mramorovým obložením, kde bydleli, než přišel Hitler, že půjde napřed a připraví se. Předtím byla strašně nepřístupná. Ale když jsem na ni chtěl položit ruku – myslím už v lóži s červeným sametem – dala mi ji pryč a řekla, abych to nedělal a taková míchanina. To přesně řekla: ‚Taková míchanina.‘ Myslíte, že mi z toho přeskočilo? Čeho se dotknu, zmizí. Jako když se soumrak dotkne konce dne. Nebo když se dotkne svítání včerejší noci. Chtěl bych se něčeho držet. Ale sen taky zmizí. Jedině, že ho celej nezapomenu. Všechno se mi v hlavě plete, ale můžu to alespoň sledovat. Škoda, slečno.“

„To si snad dovedete vyložit,“ usmála se pokladní.

Bratr kolohnáta měl pod sakem vestu z nevydělaných králíčích kůží. Mluvil – jako už posledně – o Soničce Vágnerové. Nešla mu z hlavy, ačkoli ji poslali transportem na východ už v létě čtyřicet dva, po atentátu na Heydricha.

Stáli na kraji pasáže. V cukrárně naproti vytloukali teď mladíci ve vestách ze stejných kůží výkladní skříň a ceduli, kde stálo: Židům nepřístupno. Obrátili ceduli a jeden z nich na ni napsal: „Ať žije svobodná republika! Smrt německým sviním!“

„To je přesně to,“ řekl kolohnátův bratr. „Přesně tak to psali o lidech jako Sonička Vágnerová, jenomže teď je to obráceně.“ Cukrárna bude za chvíli nadržanc, myslel si.

„Je mi, jako bych k tomu nepatřila,“ vydechla pokladní. „Ale ne proto, že nechci.“

„Pěkně se mi na to kouká. Jako kdyby měl člověk na sebe dlouho vztek a najednou vidí, že už nemusí. Doufám, že už nebudu mít sílu mít zase takovej vztek, jako měli voni.“

„Měl byste jít za bratrem, abyste ho nezmeškal,“ řekla pokladní.

„Můžu jít na toaletu se kapku upravit?“

„Víte, kde to je?“ zeptala se pokladní. Slyšela z nocležny železničářů mluvit lidi. Soudní místnosti nahoře asi byly prázdné. Dole pod dlaždicemi pasáže něco hučelo. Snad to byla kanalizace. Někdo říkal, že pod barákem jsou obrovské roury. Předloni tu zakopávali plynovod.

„To mají taky za ni,“ řekl kolohnátův bratr.

„Za koho?“

„Za Soničku Vágnerovou.“

Pokladní se snažila dovtípit. Snad nebudu žárlit, napomenula se.

„Za to, co řekli, když je vyhnali z jejich krásného bytu a nechali je odnýt si kufry na překladový nádraží blízko Elektrických podniků, jak jsou jatka. Psali, že mají všichni jen takhle krásné byty. A že jsou jako myši. Na každou myš, kterou vidíte, je deset nebo patnáct myší, který nevidíte. Aby si lidi představili tisíce neviditelných krásných bytů, konečně volných, když trvá stavební krize. A aby pilně chystali pasti a hledali myši, co ještě neviděli. Deset nebo patnáct k jedné, slečno. Jako by se myši množily úměrně tomu, jak ubejvají.“

Pak řekl: „Za to a za každého, koho ještě od týhle chvíle poníží, zesměšní nebo umlátí. Za každého, komu ukradnou, na co celý život pracoval, nebo mu upřou, na co má právo. Když někomu vyčtou, z jaký se narodil matky nebo jakému tátovi. A když budou někomu lhát, krást a vraždit jen za to, že nosí brejle nebo je nemocnej a slabej. Můžou si tu cukrárnu rozebrat do poslední třísky, jak chtějí.“

„Byla to ta roztomilá holka, co mluvila jak nádeník?“

„Zůstala mi trčet v hlavě, když je odvezli. Zůstal po nich jen ten kachlíčkovanej barák. Měli ohradu s ojetýma autama.“

„Byla to praktická holka, to si pamatuju.“

„Jejich byt zůstal volnej do třináctýho listopadu 1942, to byl pátek, do osmi ráno, pak do něj nastěhovali beznohýho plukovní-

ka SS. Vyznamenal se, že nařídil střílet na francouzskou vesnici a srovnali ji se zemí i s lidma. Neušetřili děti ani dobytek. Hlídal jsem ten dům, kdyby se náhodou vrátili nazpět. V lóži, co jste nám prodala lístky, jsem se tisknul k jejímu teplému bílému břichu.“

Cukrárna už byla vyrabovaná. Teď ji začali ničit. Jeden z mládenců začal rozbíjet židle jednu o druhou. Řvali. Pokladní se dívala na nápis, který napsali na rub cedule. Matka má pravdu, myslela si. Jsme všichni zvířata.

„Není to neskutečný?“ zeptal se bratr kolohnáta.

„Myslíte, že taková holka z kachlíčkováného domu se hodí k chlápovi z kolonky?“

„Taky mi to nazpět připadá, jako bych říkal psovi slečno, ale stejně. Ráno mi řekl uhlíř, že si můžu nechat zdát o koksu, ale nemůžu zatopit v koksáku koksem, o kterém se mi jen zdálo.“

„Doufám, že se s bratrem sejdete,“ řekla pokladní skoro uraženě.

Byl mezi nimi rozdíl nejen v tom, že jeden byl kratší a druhý jako telegrafní sloup.

„Můžu vám dokonce říct kde, za řekou u trati.“

Vrátila se k matce. Kolohnátův bratr odcházel a jeho poslední věta byla, že takhle parádně rozsekat židle o židle ještě neviděl. Myslel na věci, které viděl skrz svoje vidiny, jako by byly stejně skutečné, jako když mládenci v kůžích rozšvihali cukrárnu, kam chodili Němci, a nesl pistoli bratrovi, aby mu ukázal, že zatímco jeden z nich sehnal plán sklepů, postaral se druhý o arzenál. Věděl, co říkal jeho bratr pokladní.

Myslel na dvě věci: první, že už od chvíle, co je porážka nacistů jistá, si dělají Němci iluze.

Hitler ještě stačil vydat rozkaz, aby se německá armáda rozdělila na severní část pod vedením admirála Dönitze a na jižní část pod velením maršála Kesselringa. Oba dostali pokyn očekávat srážku

mezi ruskou a americkou armádou, kdo bude kontrolovat Německo. Potřebovali prostor, který by se dal hájit dost dlouho, než se Spojenci poperou. Vytvořili takzvanou alpskou národní pevnost a český prostor. Pro české země nebyla nikde žádná rozdělovací čára a to mohlo být jedno z jablíček sváru.

Ta druhá záležitost, na kterou myslel, mu přiblížila, jak se tiskl v kině k břichu Soničky Vágnerové a řekla: „Taková míchanina.“

Zdalo se mu, že koupil Soničce Vágnerové prádlo, jaké kupují, jak slyšel, milenci svým favoritkám. Měl jen přibližnou představu, jaký druh prádla to je.

Udělal se mu z toho horko, jako kdyby dřel v podzemních štolách někde ve Venezuele, kde je vedro sedmdesát stupňů Celsia. Tam by měli dřít všichni, kdo měli na svědomí, co se stalo se Soničkou Vágnerovou. A taky ti, co dovolili, aby se to stalo; co předstírali, že nic nevidí. Pak se mu zjevil Bůh. Všechny barvy a dimenze, rozptyl bílého světla, jako když člověk vdechne najednou všechn vzduch, v kterém pluje zeměkoule, a vnímá, jak se – sám v sobě – zvětšuje, bez hranic, aniž se pohnul. Co cítí muž s ženou a žena s mužem. Krása a smysl a trvání. Hloubka a síla, jaká může přijít jen na zlomek vteřiny, jinak by člověka roztrhala. Vůle a porozumění. Co nemá jméno a co ještě nikdo nepopsal. Spojení všeho zevnitř se vším zvenku. Vstup do beztíže, kde se nic nezavírá, jako se zavírají a otevírají dveře, a nic nezakazuje, protože je všechno povoleno. Propojení člověka na všechno. Nic, co udělali ze života za okupace Němci. Jako jedem otrávil každou špetku vzduchu nedůvěrou. Nechali syna udat otce, otce syna, dceru matku, žáka učitele, donekonečna. Měli by za těch šest roků, co tu byli, dělat v těch venezuelských šachtách miliony let jako čerti, nic na sobě, jen trenýrky.

3

„Je pozdě,“ řekla pokladní matce. „Poslední představení už skoro končí.“

A za chvíli: „Musíme tady přespat. Mám dole v noclehárně známého člověka, železničáře. Nechci to riskovat, že půjdeme ve tmě.“

„Jsem ráda, že to říkáš, holčičko. Myslíš, že nás nechají přespat?“

„Nemůžu mluvit za ně, ale snad ano,“ odpověděla pokladní.

„Co to tu hučí, holčičko, jako by běžel někde pod zemí generátor?“

V noci se jí zdálo, že matka hledá toaletu, ale nevěděla, je-li to jen sen, nebo matka opravdu odešla. Už bylo jisté, že to začalo, matčin „neznámý den“, o kterém léta mluvila. Viděla v duchu – než usnula – cukrárnu, jak z ní nezbylo víc, než co vypadalo jako kůlnička na dříví. A nápis: „Smrt německým sviním!“. Zvenku bylo slyšet chvílemi střelbu, srocení lidí, houfy, které táhly ulicemi. Proč jsem se ještě nevdala? říkala si, když usínala. Pak měla svoje tři sny najednou, ten druh, s nimiž se nikdy nikomu nesvěřila: své neslušné sny, neslušné vidiny. Nikdy by to do sebe neřekla. Krev jí stoupala do hlavy, i když si je jen vybavila.

V prvním snu se k ní tiskl bratr kolohnáta. Než ji vyměnil za Soničku Vágnerovou, která už nežila. A říkal jí: „Vím, co chceš, co chci sám, co chce každý. Je to tělo. Je to duše. Jedno v druhém. Ale tělo je první. Někdy se děje tolik jiných věcí, že se láska ztratí.“

A potom bratr dlouhána Soničce Vágnerové řekl: „Mám pocit, že jsme spolu, i když spolu nejsme, a možná, že Němci zabili v lágrech tolik vašich lidí, že už ani nebudeme. Ohřívá mě už jenom tvoje jméno, když na ně pomyslím nebo ho vyslovím. Sonička Vágnerová. Slyšíš mě, Soničko Vágnerová?“ Najednou ta sotva známá holka –

i to jenom od vidění – dostala hlas, ale už neměla tvář. Jakou asi měla tvář? Byla hezká, jistě. Dobře oblečená, to taky. Jak umírají hladem lidi předtím dobře živení?

A pak se jí zdálo, že Sonička Vágnerová odpovídá bratrovi kolohnáta, že tu cukrárnu neměli rozbíjet; a že by nikdy, ani v táboře, neřekla, že všichni jsou *německé svině*. Jako by stačilo obrátit ceduli s nápisem „Židům nepřístupno“ a načmárat pár jiných sprostáren na druhou stranu, a spravedlnosti bylo učiněno zadost.

„Lidi jsou jenom lidi,“ říkala ve snu matka. „S tím se sejdeš ze všeho nejčastěji, holčičko. Můžeš se na to dívat taky *takhle*.“ Matka někdy do jejích snů vstupovala a vyzvíдалa, ale jen s uchem na dveřích, s okem u klíčové dírky.

„Někdy ani nevím, jak se na to mám dívat,“ odpovídala ve snu matce. Nechtěla, aby matka o ní věděla všechno, včetně o čem se jí zdá. Asi by to matku nepotěšilo.

Pokladní cítila něco jako dotek neviditelného prokletí; pro něco, co udělala nebo čím prošla matka, ještě než se pokladní narodila. To, co měnilo sen v noční můru. Někdy.

Něco asi potká každou ženu, ale nikdy se s tím nikomu nesvěří. Je to tajné, ačkoli to asi není tajemství. Je to mimo porušení slibů, přísah, ale je to mimo zakázané nebo dovolené; dotýká se to hodnoty ženy pro muže a muže pro ženu; co se nedá měřit včera dneškem a dneska zítřkem; a co všechno zničí jako neviditelná zkáza. Možná, že to nemá paměť, ale nedá se na to zapomenout. To, o čem matka nikdy nemluvila, jako nemluvila o otci pokladní.

Byla to slabost ženy ve stínu muže, který už ani neexistuje nebo nikdy neexistoval, choulostivost, kterou buď ženy vystavují na odív, anebo skrývají?

Tušila v matce zranění. Přenášela to matka na ni? Chtěla ji uchránit nebo se s ní rozdělit o něco, o čem pokladní neměla tu-

šení? Předpokládala matka, že si jednou domyslí, anebo naopak, nechtěla nikdy, aby o tomhle kousku jejího já něco tušila?

Měly mezi sebou nepsanou dohodu, že se dcera nebude ptát a matka odpovídat? Možná, ale nebyla ani ve slovech, jen existovala. Přicházela k životu ve snech. A potom při probuzení, než na ně pokladní zapomněla.

Druhý sen byl o tlusté a ošklivé ženské. V noci přišli k jejím dveřím tři muži. První řekl: „Mám dost peněz, abych ti zaplatil všechno, co chce.“ Žena mu odpověděla, že nejdřív by musel udělat něco pro ni. Co? To, co chtěl od ní. První měl za to, že jí nenabídl dost, a strčil jí svitek velkých bankovek mezi prsa. Žena se smála a přetáhla si blůzu přes hlavu, olízla si rty a řekla si o víc peněz. Potom mu řekla, co by chtěla. Muž odmítl. Řekla, že ho nenutí, ale když odejde, nepozná nikdy, oč přišel. Ukázala mu dveře. Urazil se.

Druhý muž se ho zeptal, jaké to bylo. „Vynikající,“ odpověděl první. Totéž se dělo s druhým mladíkem, kterého vystrčila do noci. Vstoupil třetí, starší muž, jemuž stačilo, když mu vyprávěla svoje příběhy. Jenom pokladní znala všechny podrobnosti, slova, která padla, věci, které se přitom staly; vrásčitou tvář staršího muže, který si přišel k ženě, aby dostal, co nemohl dostat. Byli to vždycky staří, kteří jí chtěli vykládat, jak má žít nebo umřít. Kdo se jim může divit, že se jim nechce umřít, když viděli život ještě před válkou? Co a jak chtějí vědět, když za to nechtějí zaplatit, nejen penězi, ani sami sebou? Jak chtějí poznat, že je voda mokrá, když se ani nenamočí? Ale smála se jen ústy, ne očima, které vypadaly jako oči prasátka omytého deštěm. „Každý si myslí, že svět byl stvořen jen pro něho; a nevzpomíná si, že svět vyžaduje od každého stejné služby, náklonnosti a laskavosti hned od začátku.“

Měla vážné oči, z kterých se dívalo deset tisíc let moudrosti a hněvu a hanby. „Co vědí o skutečné vášni, která může zničit člověka, tiše a tajně?“

A potom tu byl třetí sen, o červeném brlohu. Ulice byla úzká, ražená už dávno. Párky – muži a ženy a ženy a ženy a muži a muži – se procházely po chodnících a četly návěští s pozváním a příležitostně se zastavovaly. Nic ke koupi, dávalo se jim na vědomí, ale hodně k vidění: děvčata, muži, hadi a zvířata – výstupy, které nikdy nezapomenou.

Probudila se a nemohla se zprostit myšlenky na matku, kdy byla ještě mladá, a jaké to asi muselo být v brlohu, o kterém se jí zdálo, a potom, už ráno, když syrové a neúprosné denní světlo proniklo okny a osvětlilo záhyby tváří.

Sny byly pro pokladní volnost, nekonečná jako poušť, moře, noční nebe plné hvězd. Jako se pro matku stala živým snem, kam to dotáhne, jak naloží jednou se svým osudem – tak byly sny její nejtajnější vášní. Zaněcovaly se a živily jeden od druhého, jako dřevo nebo uhlí, nebo oheň v divočině, podpalující keř za keřem, strom za stromem.

Na konci obestřela pokladní vidina, jako když se venku začalo střílet. Jazyky modré a červené barvy jí olízly oči a pak v sobě cítila červené výbuchy. Náhle se změnila rudá ve žlutou. Cítila, jako by ji něco zvedalo a tlačilo až ke stropu, jako by to byly její vlastní ruce, které už necítila. Křičela tichounce, dovnitř, ale chtěla křičet i ven. Když konečně všechny barvy odešly, zůstala černá. Ale byla to měkká čern, jako samet, jako pohlazení. A když se probudila, zvlhlá, jako by ji omyla horká vlna potu, už se necítila tak mladá, jako když šla spát. Čím je člověk starší a prázdnější místo plnější?

Cítila se sama i se svými sny. Matka tu nebyla. Někdy se bála matčiných pohledů, jak se dívala na její tělo. Necítila se dobře.

Myslela na zdejší masérský salón, který zrušili. Kdoví, jestli jen proto, že majitel neplatil uprostřed války činži? Co se tam asi provozovalo? Mohla si to domyslet?

V jedné ze svých představ se ocitla v hotelovém domě v pokoji v nejvyšším poschodí, s výhledem na noční město. Pokoj měl zrcadla na stropě. Krásně hrálo rádio. Byla tam obrovská postel a lehátka a uprostřed koberec z rákosu. Muž, s kterým se seznámila v pokladně, když kupoval lístky, ležel na zádech a seděla na něm jako na sedátku a neznámá dívka klečela za ní a kartáčovala jí vlasy. Nic se nedělo; jen na sebe vzájemně koukali, protože jejich obraz odrážela zrcadla na stropě. Hráli tichoučkou píseň, zpívanou dívčími hlasy, o nedělním ránu. V zrcadle na stropě viděla odraz plápolajících svící a tři lidi, kteří se neznali a byli si zároveň nejbliž, jak si kdy s kým byla. Pohlédla z okna: venku byla noc plná hvězd.

Věděla, že takové pokoje měli ve zrušeném masérském salónu. Jednou ji tam majitel kina vzal, aby jí to ukázal. Je možné, že jí majitel závidí, jak je mladá, jak tvrdí matka? A takovou píseň, kde dívčí hlasy zpívaly o nedělním ránu, jednou opravdu slyšela a chtělo se jí plakat.

Venku slyšela střelbu. Znělo to jako pušky a pistole. Někde zaslechla kulomet. Houkání ambulance, brzdy taxíků. Hasiče. Taky se jí zdálo, že dole v kině se něco děje. Asi uklízečky přišly dřív. Železničáři přicházeli a odcházeli. Vlaky pořád přijížděly a odjížděly podle jízdního řádu, jako by se nic mimořádného nedělo. Ale správce zavřel nocležnu. A ještě doleji, jako generátor, kdyby vypověděla službu elektrárna, hučelo a projevilo se to jemným chvěním stěn, podlah i stropu, oken; nakonec hučení jako nevnímatelný vítr prostoupilo všechno nějakou druhou, neviditelnou přítomností. Pokladní napadlo, že hučení je tmavé jako noc nebo černý samet, který jí připomněly její dlaně a zavřené oči. Taky v pasáži byl ruch.

Myslela na kolohnátova bratra a na Soničku Vágnerovou. Spojilo se jí to s tím, nač myslela, čím se mezi nohama liší muž od ženy. Případalo jí to divné. Byla by to ráda nepřeceňovala, ale nemohla to ani podceňovat. Nutilo ji to myslet na víc než pouze na tělo, protože na to navazovaly nekonečné představy, které má žena, s otázkou, jestli, jen převrácené, má takové fantazie muž, muži, a v čem jsou společné mužům a ženám a ženám i mužům. Tělo a hlava byly přijímací a vysílací stanice, tajné rány na neporušeném těle, neviditelná ranění, která se chovala jako ponorka na širém moři, když vyplouvá nebo se hrouží do hloubek, kde existuje v klidu, se všemi zbraněmi v pohotovosti, fungující do posledního šroubku, ale nikdo o ní neví. A zároveň byly její fantazie jako slunce, z kterého se napájí všechen život – všeho. Paprsky, které živily nevyčerpatelný zdroj, kterým byla silná i slabá, skoro vyčerpaná, umdlená do spánku, živá tajnou životností, o které nevěděla ani matka. Matka se bojí, myslela si pokladní, ale má svoje důvody. Každý se bojí. Svět možná prožívá své poslední chvíle a já si myslím na tohle.

A potom také, co ji znechucovalo, jí současně přinášelo potěšení. Víc než všechno ostatní si přála dotknout se – ale jen bezbolestně a bez nebezpečí – cizího, nepochopitelného světa s takovou důvěrností, s jakou se dotýká povlaku své postele. Bylo to jako tunel mezi vnitřním a vnějším světem, který procházel jí samou jako švýcarské tunely pod horskými masivy, o kterých slyšela. Mezi krásou a ohavností. Mezi blízko a daleko. Mezi tím, co v sobě potlačila nebo uvolnila. Cítila, jak si svými sny otevírá dveře do vlastního ráje, ale zároveň, že jsou to dveře, které otevírají peklo. Z každého stromu smíš jíst kromě jednoho, jak se učila v náboženství. Podobalo se to řece, která nikam nevtékala. Skrývala v sobě a laskala se se světem bez nejmenších zábran. Nedokázala uspat, co se v ní probouzelo. Vzdala se spánku s poznáním a nadějí, že k ní přijdou

neslušné sny, bez ohledu na to, k životu koho se vztahují. A potom to bylo, co svěřil kolohnát svému bratrovi: chtěl se zbavit, co má mezi nohama, zdroje všeho trápení, síly, kterou nehledal, nesnesitelného napětí a studu a viny, aniž hnul malíčkem. Nemohlo to být jen proto, že byl jako bidlo.

Kolohnát chodil do Malé Karlovy ulice dívat se na nástěnný portrét mnicha, který si vyřešil podobná muka tím, že odřezal příslušnou část těla mezi nohama a hodil ji psům. Zbavil se síly, kterou nehledal? Může se toho člověk zříct jen proto, že chce? Není nikdo dost svobodný, aby si dělal, co chce, nebo nedělal, co nechce? Cítila v sobě neohraničitelnou touhu. Jak se v ní smrtelnost setkává s nesmrtelností. Co má každý sám pro sebe společné se všemi lidmi.

Mohla si představit vlastní obraz na stěnách domů, kolem kterých procházela do práce, ačkoli neměla, co by hodila psům, kromě strachu a touhy, hrůzy a studu. Nevěděla, jestli jsou to příčiny nebo následky jejích neslušných snů. Pokladní zacházela se svými nezodpovězenými otázkami jako krátkozrací se svýma bolavýma očima. V krajní nouzi by si sundala brýle, aby věci ztratily ostrost obrysů a vypadaly přijatelněji. Když usnula – hlubokým spánkem beze snů, vyprázdněným spánkem, do kterého padají unavení a vyčerpaní a který jim nedává nic, a přece je zahanbuje do hloubi srdce – měla to s hudebním doprovodem: buď valčíkem z prvního dějství *Traviaty*, tak smutným a krásným, že se jí chtělo plakat, anebo árií z *Rigoletta*. Vnímala prasílu, které nerozuměla a s kterou si nevěděla rady. Nepomáhala jí střídmost, vůle, vlny energie, kterou nemohla usměrnit. Cítila ochablost údů, mhouřila oči. Proč říkají lidé, že bez lásky se nedá žít?

Kde je matka? Kolik je hodin? Co to hučí někde dole? Asi šla matka na záchod. Nechala si tu boty. Nešla by přece na ulici v punčochách.

Ráda bych milovala. Chtěla bych mít svou první lásku, i kdyby měla být jediná a poslední. Lásku – jakoukoli lásku – na první pohled, nebo tichou, anebo třeba bouřlivou lásku, aby se o mě muži pokoušeli. Aby rozuměl mým nejtajnějším znamením a chtěl mě svádět, žertovat se mnou, zpívat si společně, jíst a pít dohromady, chránit mě, pral se o mě a za mě. Chci někomu patřit, stát někomu po boku a mít po boku jeho. Milovat muže víc než svůj život.

4

Matka se dostala na chodbu k nouzovému východu kina, kde zahlédla světlo. Bylo to narudlé kontrolní světlo malých lampiček dole v biografu. Jak to, že se tu ještě svítí? Skrz dveře v boku stěny viděla stát dva zřízence na pódiu, k němuž si přistavili schůdky. Na vnitřní straně jeviště se stříbrným promítacím plátnem u boční stěny, dál od zřízenců, přešlapovali a přecházeli nebo postávali dva plukovníci v uniformách wehrmacht a dva civilisté, z toho jeden v zeleném bavorském klobouku.

Hučení v podzemí, ačkoli biograf byl docela dole, se zdálo hustší, skoro dunělo.

Mluvil k nim chraptivým hlasem starší muž. Vypadal zachovale a zasloužile. Měl v sobě jiskru někoho, kdo si ožíví současně s vzduchutím doby temperament už jinak ochabující, jako by naopak čekal, až se uplatní. Tvářil se neúprosně. Ale měl v sobě zároveň stařeckou dětskost, dávný opar úsměvu, ozvěnu dětství. Díval se na rozhrnutou oponu před promítacím plátnem, zavěšenou na háčcích a pochromovaných kroužcích. Řekl zamyšleně: „Háky.“ A znovu: „Háky, pánové.“ Nakonec řekl chraptivě a roztřeseně: „Za patnáct minut, pánové, podle mých hodinek, tu bude generál.“

Matka v duchu mluvila k pokladní, o stínech, které vrhá, jak byla mladá, a které jsou nesmiřitelné a zahrnují mnoho úkladů a zrady, záští z tajemných studní a nekonečného ponížení, které vraždí stejně jako nože, klacky nebo železo, ale teď přerušila svou samomluvu uprostřed.

To je tedy, na co a na koho čekají? Proč se tady usadili? To si myslí, že tu zůstanou na věky? Přešlápla si. Stála jen ve svých vlněných punčochách, které si sama uháčkovala.

V hledišti, stráženi na každé straně strážným se samopalem a puškou, seděli němečtí vojáci se strhanými výložkami, utrhanými knoflíky a potrhanými stejnokroji, jen příslušníci mužstva, žádná vysoká šarže, a s rukama svázanýma za zády. Nemýlil ji zrak? Ne, svázali je a dřepěli tu jako polomrtví. Matka je bezděčně počítala: bylo jich dvanáct. Hlídadí je dva a na jevišti jich bylo pět. Co bude, až přijde generál? Teď, těsně před půlnocí? Chce si generál prohlédnout vězně? Mají potrhané i svetry. Děravé a špinavé nátělníky.

Starou ženu napadlo, že na jevišti chystají pro muže v hledišti nějaké překvapení. Ale byli jen sami mezi sebou, ne jako u Černé věže, kde je povstalcí obtěžovali jako mouchy, v přesile jako mravenci, na každého vojáka a důstojníka nebo poddůstojníka, i když byli neozbrojení, až na nože a šroubováky a kusy železa, hned celej dav, a kde bratr kolohnáta lacino přišel k revolveru, protože když ho chtěl poddůstojník vyhandlovat za lístky na chleba a maso a koplí ho, nečekaně mu vypadl z ruky.

Zatím jsem první, kterou to překvapilo, oslovila se.

Kontrolních světýlek bylo právě dost, aby chabě osvětlily kino. Vojáci byli na první pohled zbědovaní. Připomínali jí lidi s křivicí, roztřesenýma rukama, nedala by za to moc, že měli TB nebo vši, kdovíjaké nemoci, když ne hned obrnu, a v očích, jak se dívají osoby, kterým se vymknul soud z rukou. Na něco už nemáte vliv, čerti, oslovovala je v duchu. Snad nemají cholera, ale pár jich vypadalo na průjem, když ne úplavici. Potřebovali by vykoupat, vyčistit šaty a boty, od prvního do posledního.

Podívej se na ně, na pány Evropy; najednou vypadají jinak. Podlaha kina byla pěkně zaneřáděná, jak se na to po posledním před-

stavení asi už uklízečky vykašlaly. V nemocnici, kam by patřili, by takhle zasviněný podlahy netrpěli.

Kontrolky vypadaly jako skleněné rudé oči. Vzdálenější kontrolky na konci sálu připomínaly stařeně rozevřená ústa, podebrané dásně, oteklé patro. Taky ji napadlo, že vojáky asi už dlouho nekrmili. Někteří vypadali jako špinavé, sotva odrostlejší děti. Nejvzdálenější kontrolky jen zdůraznily tmu.

Ve stropě kina, jako někde v Karlových Varech, odrážely i pohaslé lustry, spuštěné asi půl metru pod nízký strop, lesk rudých kontrolky po stranách. Světla jako krátkozraké oči, myslela si stařena. Tečky ohně. Světlo z nějakého žhavého středu země. Až na to, že tu táhne a je zima jako o půlnoci. To dělá to červené světlo, myslela si, chladný jako zmrzlej pes.

Světla byla jako malé rudé majáčky, aby věděla, kde je. Stará žena se dívala škvírou mezi dveřmi a veřejí, o kterou se opřela: Nerozumím, říkala si. Spadla jsem z měsíce? Kolik je hodin? Ještě neviděla živého německého generála. Tos věděla, co se tu děje, holčičko moje?

Matka se bála hučení, které slyšela pod sebou, ale snad i nad sebou nebo kolem, jako by se něco obnažilo.

Pleť matky za noc zežloutla, jako když z mladých žen v souladu s měsíčním cyklem odchází krev, a v šeru u dveří, sama ve tmě, připomínala poloroztálou ledovou plochu na zamrzlé řece pozdního jara, zbrázděnou stopami ostrých bruslí. Oba zřízenci byli dost blízko, aby je slyšela, ale neviděli ji. Stála nepohnutě, aby se neprozradila ani vrznutím podlahy. Za sebou neměla nic než chodbu, která byla tmavá jako černá díra do noci.

Mám tady zůstat, nebo utéct? ptala se v duchu. Zůstala. Kromě toho, že byli jedni vojáci v poutech a druzí je hlídali, nebyl mezi nimi rozdíl. Co udělali? Co s nimi udělají? O jakém generálovi byla řeč?

Podzemní hučení jí šlo na nervy. Co bude dcera jíst, když tady zůstanou trčet?

Dolehl k ní chraptivý hlas starce: „Zběhové.“ A potom slova jako „*betrügen*“, podvést, a „... *im Sumpf versinken*...“ a „*Vernichtung*“ a „*sein Vaterland verraten*...“ o zabřednutí do bahna, záhubě a zradě vlasti a spojilo se jí to se slovem „háky“, které vyslovil stařík prve. Pak řekl: „Za deset minut by tu měl být generál, *meine Herrschaften*.“

Podívala se na oponu, zavěšenou na háčcích, jako měli i ve škole, kam chodila její dcera, když byla malá a hráli divadlo. Opona byla z rudého sametu a topila i shrnuta ke stranám ve svých záhybech rudé světlo kontrolék.

Opona připomenula matce dva velké vyplazené jazyky, na jejichž červené maso se nachytl prach. Podél stěny na podlaze se vinula černá protipožární hadice.

Ztrácelo se jí to ve slovech zřízenců, kterým byla u dveří blíž. Sestoupili z jeviště. Měli už v uličce dubovou lavici, kterou snesli odněkud z baráku.

„Můžeš tu lavici postavit na chvíli,“ řekl chraptivě první zřízenec se silným sudetským přízvukem. Umazal se od prachu a oleje, na kalhotách od nohavic po kolena od kolomazi, a vypadal umaštěný od hlavy až k patám.

Kontrolka nad dveřmi osvětlila jeho tvář do ruda. Vypadá jako dáblův bratr, pomyslela si stará žena. Zase slyšela hučení odněkud z hloubky; připsala to na vrub nějakých generátorů nebo co. Z neviditelné šachty světlíku sem táhl průvan, ale i přesto byl vzduch ztuchlý, těžký jako někde na dně propasti, kde už sto let nezafoukal větrík.

V rohu kinosálu, jako ve všech kinech v městě, stály vysoké plechové a dřevěné sudy, naplněné do poloviny vodou, a pytle s pískem a na zdi přidělané lopaty a krumpáče s krátkou násadou.

Kromě natažené hadice podél stěny ještě ve všech rozích stály, jako dokolečka svinutí hadi, zásobní nástavce hadice.

Matka myslela na tělesné tresty, kterými je vyplácela učitelka v obecné škole.

První zřízenec dodal, zády k jevišti: „Bože, co je to ještě napadlo? Ted'? A tohle, kolik lavic ještě budou potřebovat? To mě podrž.“ Měl ještě chraptivější hlas než stařec na jevišti. Nevěnoval zběhlým vojákům – ani těm, co je hlídali – pohled, jako by ho první ani druzí ani ti na jevišti nezajímali. „Mrskni sebou, ať to máme za sebou, než přijde generál. Generálové pro tebe vždycky najdou práci, aby ti neztuhly kosti. Pro ně můžeš dělat, dělat a znovu dělat, a vidí tak málo, že můžeš začít znovu.“

„*Scheissdreck*,“ podotkl druhý zřízenec, kterému rudá kontrolka polila světlem záda, takže vypadal ozářen chladným ohněm. „Jsme všichni *Tiermenschen*. Stačí se podívat. Radši si pospěš a nezdržuj se, ať vypadnem. Čím dřív s tím skončíme, tím lepší.“

„Neříkej.“

„Neměl bys kecat zbytečně. (Řekl: *quatschen*.) Podívej se do hlediště. Vytloukají klín klínem. Nezastaví je nic. Jsme všichni *Menschentiere*, jak říkám.“ Pak dodal tišeji: „Nebude to jiný, dokud to mají v rukou. V Berlíně vyrabovali pekárny. Organizují sebevražedný jednotky z roztroušených vojáků na celém území říše, *wehrwolfy*. Američani ukořistili německej zlatej poklad v solných dolech v Thüringen.“

Udělal pár kroků ke dveřím. Ted' rudá kontrolka osvětlovala oba a mluvili tlumeně, spikleneckým hlasem, aby je ti na jevišti neslyšeli. Stará žena je slyšela, jen když špicovala uši, jako z dálky:

„Připomíná mi to, když jsme kopali na začátku silážní jámy,“ řekl první. „Četls *Das schwarze Korps*? Píšu, že vojenská situace je beznadějná, ale idea musí žít, i kdyby to mělo bejt v pekle.“

Nechal lavici stát a věděl, že dokud ji nezvedne, nemůže ji odnést jeho kolega sám. Za deset minut tu bude generál. To by mohli stihnout.

„Až na to, že to nebyly silážní jámy. Byly to nejdřív pevnosti, potom hroby. A máme tu v prostoru milion čerstvejch mužů. Potáhnou přes Prahu? Bože, snad to nikdy neskončí. To přece neznamená, že nebudu na poslední minutu opatrnější. Co myslíš, že s těma u šatny udělají?“

„Jak to můžu vědět?“ zeptal se první, ale věděli oba, že zařadit je do wehrwolfu by bylo ještě to přijatelnější řešení. Viděli hlavouny na jevišti.

Matka pokladní pozorovala starce a napadlo ji srovnání s buldozem. Zakousne se a můžou ho bít a bít a bít, kopat, tahat pryč a nepustí. Bratr kolohnáta měl psa. Měl už párkrát blechy. Blechy napadají psy ve trojicích, do trojúhelníku. Kousnutí zrudne a štípe.

„Jestli se dají dohromady tři důstojníci wehrmacht nebo SS, stačí to, aby měli právo je odsoudit, k čemu chtějí, a chtějí většinou jenom to jedno. Mají toho starýho? Spal nahoře. Je to soudce.“ Začal si hvízdát: *Der Elefant von Indien*.

„Proč nejdou nahoru?“

„Vědí, že teď do kina nikdo nepřijde, uprostřed noci.“

Oceňoval pohledem lavici z dubového dřeva, pokropenou rudým světlem kontrolek, a zase si tiše pohvizdoval: *Kann das Loch nicht finden*.

Matka se dívala na svázané německé vojáky, ve světle kontrolek bledé nebo přepadlé. Seděli u šaten na její straně hlediště. Viděla taky dubovou lavici. Nikdy by neřekla, že je tolik zběhů. Dřepěli jako špalky, než je hodí do ohně. Museli za sebou mít dlouhou cestu. Kdoví, kde všude je pochytali? Na zmačkaných uniformách se jim otiskl prach a bláto mnoha měst, než poztráceli knoflíky,

patky u kapes a utržili díry v kazajce nebo v kalhotách. Nebudou mít asi nejhezčí vzpomínku na Prahu. Taky sem nejspíš nepřijeli sbírat vzpomínky.

Hučelo jí v uších. Slyšela zase ty podzemní generátory. Přicházelo to zdola? Za chvíli bude už tak popletená, že nerozezná, co je dole nebo nahoře. Bratrovi kolohnáta, když nesežene petrolej, to trvá vždycky dlouho, než zbaví psa blech. Nedala by za to nic, že doma má svého psa a psy jiných chytá a jí. Může říct hned, když jeho Zákon má blechy. Malé tmavé skvrnky jako smítko nebo zrníčko pepře.

„Zvedni to na svém konci,“ řekl druhý zřízenec.

„Jo.“

„Jdi pomalu, schůdky jsou úzký a nechci se zmrzačit na poslední chvíli. Ještě pořád plánuju dostat se domů.“

„Jo, jdu jako čínská císařovna,“ souhlasil první. „Nebo jako japonská?“

Byla to těžká dubová lavice, na kterou by se mohlo posadit na jednu dvanáct lidí.

Matka pohlédla znovu na starce na jevišti. Držel se za zlatý štrápec na stahovací šňůře zaprášené opony. Jen díky tmě a polotmě vypadal samet ještě rudý, na vzdálenějším konci černý. Měla pocit, jako by jí na srdci seděla půlnoc. Nebo oheň. Dívala se na rudé kontrolky pod jevištěm, kde byla jáma pro orchestr.

„Za pět minut je tu generál, pánové.“

Jako by už nemělo být nikdy světlo, myslela si, jen tyhle rudé kontrolky; jako by už přišlo zatmění slunce, o kterém psali v novinách. Pozorovala zřízence, jak nesli těžkou lavici jako hračku. Takoví tahouni. Ten jeden už nehvízdal. Asi by to nebylo k těm nahoře na jevišti uctivé.

Počká si tu na generála. Pak to ohlásí dceři. Řekne jí, jak vypadá německý generál. A jaký druh vězňů mají v baráku. Budeš se asi divit, zlato.

Stařec v zeleném loveckém kabátku, soudce – pravděpodobně se soukromým bytem nahoře – sledoval, jak zřízenci staví lavici nahoru na jeviště, kam jim prve ukázal. Už tu měli pár židlí s opěradly a stůl. Stařec měl červené pumpky a vlněné bílé ponožky. Nevypadal jako soudce, třebaže to bylo jeho povolání; bylo na něm vidět, že už se chystá odjet. Snad opravdu odjížděl na lov nebo se chystal, když pro něj přišli.

Menschentiere, opakovala matka. To je německé slovo. *Menschen-tiere*. *Tiermensch*. *Tiermenschen*. Proč svázali vojákům ruce? Zachvěla se, protože si to mohla domyslet.

Zabijou je? Neměli by je bít, ani zavírat. Měli by je poslat do lazaretu, dát jim napít. Zběhové už nechtějí žádný větší *Lebensraum*. Stačilo jim zahodit nebo prodat pušku a náboje – jako ti na Karlově náměstí nebo u Faustova domu a nemocnice – a umýt se, aby si mohli někde zhltnout pár soust, co za to dostali. Chtějí domů, do Německa, k rodinám, k matkám a sestrám a otcům a svým starcům, jestli ještě žijou, protože si to vyloudili od západních Evropanů a Američanů a Indů nebo Brazilců a vojáků z takových dálek, jako je Nový Zéland nebo Austrálie, za všechno, co jim rozbili a koho zabili, oko za oko, zub za zub a krev za krev. Jestli si mysleli, že je to nemoderní, ošklivě se spletli. Nebo je jen zavřou, třeba tady v kině, na pár dní a pak pustí domů? Protože už nechtějí střílet na lidi, kteří jim nic neudělali, snad ani na ty svoje, co to zavinili? Měli v očích nebo v tom, jak seděli s rukama svázanýma za zády jako oukropečky, žádost o smíření. Volali o odpuštění, které asi v duchu už udělili všem ostatním kromě sebe. Asi proto přijde generál, aby to posoudil a rozsoudil.

Ti na jevišti jsou, jak vypadají, nacisti v srdci, nejenom podle uniforem a odznaků. Civilisti nemají ani odznaky, dívala se matka. Vojákům s rukama za zády nebylo dobře vidět do očí. Někteří i pod zaprášenými tvářemi a s opruženými krky vypadali zarputile. Matka jim četla z tváří, očí a lhostejnosti. Kdoví, co měli za sebou? Co asi měli na svědomí? A proč se už radši všeho zřekli. Mohla si jen vzdáleně představit, co se děje v hlavě německého vojáka.

Starý muž v loveckém úboru vypadal – ve srovnání s důstojníky a civily – i při nejlepší snaze o vojenský postoj a sveřepost ve tváři křehký. Nemohl asi vylézt ze svého věku. Už by se měl připravovat na smrt, myslela si matka, a uspořádat si svoje věci, aby po sobě nechal pořádek nebo aby nechal pořádek svým lidem, kteří to převezmou po něm. Nemá snad děti, vnuky?

„Ještě minutku, pánové. Pan generál je na cestě.“

Chvílemi vypadal, že mu dá práci i udržet rovnováhu, a opíral se oběma rukama, skoro vratce, dlaněmi s rozevřenými kostnatými prsty o desku stolu, rozkročen a s hlavou nakloněnou dopředu, jako nějaký generál, který studuje mapu, která tam nebyla.

Hučení z podzemí. Červené oči kontrolek. Třeští jí hlava.

Výraz prvního zřízence, když stavěli lavici, kam ji stařík chtěl, říkal: Bože, co nás do toho tahají? S tímhle už nechce mít nikdo co dělat. Disciplína až za hrob, jo. Slepá vůle. Posedlost a nenasytost. Nestydatost a nadutost až do konce. To je Německo, Němci. To jsme my. Ten starej smrad snad ani nezvedne bez pomoci ruku, natož nohu, aby se mohl utřít a stáhnout po sobě. Aby ho někdo podpíral a držel mu přitom ruku. To snad na ně chce ještě dohlížet? Nebo co vlastně ještě chce?

Matka se dívala, jako by viděla poprvé Německo takhle zblízka. Německo v Praze. Co může člověk slyšet, když poslouchá. Za chvíli přijde německý generál.

„Klesni, já to tu zvednu,“ řekl druhý zřízenec.

Stařec hledal něco v otevřené aktovce. Byla to velká tlustá aktovka, v jaké si nosí jídlo a šaty železničáři. Vytáhl složky plánů. Sklepy a chodby, skladiště v třetím poschodí, kde byl nábytek zabavený z židovských domácností a po českých a německých popravených. V nábytku už nedělali nacisti rasový rozdíl. Plány bytů s rohovými okny do ulice.

Kontrolky nad jevištěm vydávaly plazivou záři, která se rychle rozptýlila. Stačily osvětlit prach, který se zvířil každým pohybem opony. Těsně u kontrolky se prach podobal kouři.

Druhý zřízenec na staříka sotva pohlédl. Adresoval mu asi pár nevybíravých slov sklopenýma očima: Copak nevidí, že mu teče do bot? Vystrojil se jak k výletu do Krušných hor. Neví, že už mu hrobník kope díru? Že mu už dávno odzvonilo? Druhý zřízenec, poměrně tlustý ve srovnání s prvním a ne tak zmazaný, se najednou na starce uctivě usmál.

Stařec si přehodil plány do levé ruky, jako by jim chtěl pravičkou něco ukázat. Přivolával ukazovákem soudní úřednici, která snad přišla rovnou z postele. Vypadala ospale a neupraveně, otekla jí tvář.

„Danke schön,“ řekl stařík. „Danke vielmals. Sieg Heil.“

Vymrštil – nebo chtěl vymrsknout – pravičku k říšskému pozdravu, ale zbortila se mu v lokti.

„Bitte,“ řekl první zřízenec chraptivě, jako by zpíval a držel hlas hluboko.

„Jdu se převléct,“ řekl stařec. „Es ist schon Zeit. Přihořívá. Zatočíme jim. Pan generál tady bude za minutku. Bude jim vedro, než jim půjde mráz po zádech. Sieg Heil.“

Znělo z toho, čím se cítil naplno Němcem stejně na konci jako na začátku války. Pro některé záležitosti není začátek a konec.

Jen cesta. Jen překážky a zdržení nebo neočekávané komplikace na cestě. Cíl se nemění. Cíl je nezměnitelný. Dával najevo, že je mu lhostejné, jestli z toho někomu uniká smysl. Je jenom jedna základní německá zkušenost, nezávislá na tom, jestli válka začíná nebo končí.

Ještě řekl: „Jsou na správném místě. Nemohli být na lepším místě.“ Vkládal do svých slov šířavost a jízlivost, jako by už v duchu slyšel, jak se voják se svázanýma rukama smaží a škvaří. Vrhł do hlediště pohled, aby viděl, nakolik může očekávat od vojáků spolupráci a sebeobětování, mužnost před posledními věcmi. Přivřel oči, aby viděl na rudou kontrolku, kde byly protipožární pokyny. Vzal si do ruky hůlku, o kterou se opíral a kterou do této chvíle matka neviděla. Byla to černá hůlka s ocelovým bodcem a držel ji jako bič nebo důtky. Musela natahovat chvílemi uši, aby slyšela. Stařec nejen chraptil, ale lámal se mu hlas a uprostřed mu kolotala slina, i když si odkašlal, jako by neměl sílu si ani pořádně odkašlat. Levou rukou vytáhl a díval se na svoje velké kapesní hodinky se zlatým řetězem, který mu procházel dírkami ve vestě. Strojek musel být stejně starý jako soudce. Natahoval hodinky pravou rukou, aniž pustil hůlku. Potom hodinky třaslavou rukou zase zastrčil.

Zabořil krátkozraké oči do jeviště, aby viděl, co chtěl vidět, ochotu k smrti. Navlékl si talár. Pod kontrolkou bylo vidět, jak měl rozšířené žíly, ochablou pleť, převislá víčka a dlouhé chloupky v nozdrách. Kůže ve tváři starce se podobala starému zrnitému sněhu, když přechází v led, krupičky, smíšené s prachem, pískem a nahnědlými kamínky.

„Zařídte všechno, slečno. Ať jsou připraveni,“ řekl stařík k soudní úřednici. „Ti dva silní mládenci vám se vším rádi pomůžou. Už vám přinesli psací stroj? Ano? Budete všechno zapisovat.“

Tělnatý zřízenec už seděl na kraji ztemnělého jeviště, ze strany, odvrácen od vojáků v hledišti, jako když prve nesli lavici kolem

šatny, druhou stranou. Dlaněmi se opíral o prošlapané červené běhouny na jevišti. Nohama klátil nad jamou pro orchestr. Seskočil v šeru a připojil se k prvnímu zřízenci, který stál mimo pohled starce a soudní úřednice.

Matka spíš vnímala, než viděla vojáky v těžkých křápech. Důstojníci a civilové na jevišti mluvili o síle a cti, vině a slabosti. Padlo slovo epidemie. Pocítila nevolnost. Pohrdala soudcem, že už byl starý? Kdybys to viděla, moje zlato, oslovila v duchu dceru. Má to divný fluidum, dítě. Nikdy jsem si nevšimla těch červených kontrolek. Jako když hoří nebe, hvězdy, v jednom plameni. Rudý sametový opony. A že je na jevišti rudej běhoun. Ani nevím, jak dlouho tu můžou ti vojáci se svázanýma rukama za zády sedět. Co když se jim chce na záchod?

Druhý zřízenec zamumlal: „Život není, co chceš, ale co musíš udělat. Ne, co očekáváš, ale co ti nařídili.“

„Neslyšel jsi náhodou prve venku střelbu?“

„Je to něco jinýho, co slyším,“ zvedl obočí první.

Museli slyšet, jako matka, hučení pod zemí. Zdálo se jí, že se země i stěny domu chvějí.

Soudní úřednice poslouchala starce servilně, s kyselou tváří. Přikyvovala hlavou, že samozřejmě rozumí, jako někdo, kdo lže a nepřijde mu to, protože nic jiného nezná.

„*Ordnungsliebe, Disziplinliebe, Vaterlandsliebe, Fräulein,*“ řekl stařec.

„Němci neumíraj v posteli,“ zamumlal první zřízenec. „Už víš, co mají v šatně?“

„Dal bych si i studenou bramboru.“

„Doktor tam nechal dva kufry. Jen si odskočil.“

„Ten vysokej esesák?“

„A krabici nových injekčních stříkaček. A dvě stě třicet jehel.“

„Zvykli si rychle na trosky.“

Víc matka neslyšela, jen jak jim nařídil stařec, že budou k dispozici plukovníkům a aby čekali u jeviště, až na další. Druhou stranou z šatny přicházel generál. Musel vidět vojáky se svázanýma rukama. Strážné. Zajatci ještě o poznání víc ztichli. Taky nemůžete nic dělat se spoutanýma rukama, chudáčkové, myslela si matka. Třeba nebyli vždycky takovíhle chudinkové. Stříleli o sto šest. Pálili cizí země, majetek chudých lidí někde ve Francii, v Holandsku nebo Belgii. Od Řecka až k Litvě, od Dunkerque až po předměstí Moskvy. Teď jsou ubožáci, nic dobrého je nečeká, jak si vykračuje generál pyšně a nevšimavě kolem. Na to bych mohla vsadit svoje černý vdovský šaty i svoje vysoký černý šněrovací boty.

V šatně byl ještě někdo, vysoký plukovník SS.

Bože, bože. Je to ve vzduchu. Nikdo mně nemusí nic povídat. Neměly jsme tu zůstat, s mou zlatou holčičkou, o kterou mám strach, že nejsem schopna zůstat, ani odejít. Proč se pořád bojím? Když se nebojím smrti, mám hrůzu ze života.

Kůže se jí skládala ve vráskách, které prohloubila i zvýšila noc, i nových, které ještě včera neměla. Mluvila k sobě, aby si dodala kuráž. Celá se třásla. Hučením v podzemí se s ní všechno houpá. Stařík v loveckém úboru jí připadal pod rudou kontrolkou jako Červená karkulka. Mám na mysli a duši půlnoc, dítě. Je mi vedro jako na Sahaře a zima jako na Aljašce. Tak vidíš, nastal konečně můj den. Můj neznámej den. Jako když člověk ráno otevře oči nebo někoho uvidí, a všechno ostatní je vedlejší a nic není tak důležitý jako ještě předtím.

Dívala se na generála a myslela na to, jak psali v novinách, když sem Němci přišli, že už je konec časů, kdy někdo může v Praze beztrestně napadat německé občany. Taky četla, že ve sklepeních Maginotovy linie se teď pěstují pro Němce žampióny. Ty jejich

slavný fotografie v listech *Der Stürmer* a *Der Angriff*. Bože. Němci psali, že jen ti, co utrpěli spravedlivou porážku, mají teď drzost žádat mír. Němci jsou ochotný rozbít Evropu, aby ji mohli postavit znovu. Lepší, než jak vegetovala devatenáct století, opotřebovaná jak stará prostitutka, chamtivá přežraností a licoměrně zdrženlivá pod rouškou soukromého vlastnictví, aby boháči ještě zbohatli a chudáci přišli o poslední kalhoty. Německo si už nebude utahovat opasek. Odevzdávat na západ lodě, rozebírat a balit do beden továrny. Vyvážet chleba. Je to tak dávno, co to psali? Šest let. To tu hučí opravdu pod zemí generátor?

Prali jim mozek denně.

Generál už byl na jevišti. Říkal: „Ovšem, tohle není Německo.“ A pak: „Doufám, že chtějí zemřít.“

Důstojníci sklapli paty a vojensky pozdravili. Soudní úřednice měla židovsky zahnutý nos. Byla kost a kůže. Pod očima byla oteklá z nevyspání. Asi nestačila přibrat z ersatz čočky a cikorky, myslela si matka. Nejsi hezká jako moje holčička, o kterou jsem se celou válku starala jako o oko v hlavě.

Matce šel po zádech mráz. Generál měl suchý hlas, řekl to věčně, jako by si říkal o lístek do kina. Všechno mi připomíná jen to nejhorší. V rohu na jevišti ležela bedýnka s plynovými maskami. Vypadaly jako gumové lebky se skleněnýmá očima a kusem střeva z kaučuku.

„Nemáme tu přátele,“ řekl generál. „To není nejhorší. Nepotřebujeme žádné. Není, oč stát.“ Matce pokladní se otloukala o spánky ozvěna slova „nejhorší“. Generál pokračoval: „Nepřišli jsme se sem míchat s domorodci. Přišli jsme a zůstáváme čistí: jako rasa, národ i charakterem. Armáda. Naše meče jsou ještě dost široké, těžké a ostré. Bez obav. Víme, co dělat.“ Pak řekl: „Jediné, co platí, je síla. Jen jejich bezmezný obdiv k armádě, ke každému z našich

vojáků, je udrží na kolenou. Neuvidí nikoho, kdo odhodil svůj štít a meč. Nebo je uvidí potrestané smrtí, pokud se sami nepotrestají na hrdle. Přidržíme se dvoutisícileté zkušenosti.“ A nakonec: „Nikdo nedbá o slova. Co rozhoduje, jsou zbraně. Kdo může vyslovit ultimátum, vyhraje. Ne, kdo je musí vyslechnout a podrobit se.“

Generál se rozhlédl po přisedících. Viděl, že čekali, co řekne. Jak to, že tak málo Němců v Praze dokázalo zůstat samo sebou? Copak se jim zdá těch pár dní povstání jako zemětřesení? Nenechat se zakřiknout, myslel si v duchu. Nahlas poznamenal: „Řvou na ulicích jako nepřítel po svobodě. Ať žije svoboda. Jako by svoboda byl člověk, který slyší, mluví, vidí a dýchá, hýbá rukama a nohama. Víme, co je jejich svoboda: podrýt autoritu úřadů, armády. Nasypat písek a prach do soustrojí naší vojenské a úřední mašinerie. To, čemu říkají svoboda, je chuť primitivního, služebného kmene zabít svého silnějšího, nadřazenějšího, zkušenějšího nepřítele. Je to lůza. Jsou hluší k pláči našich žen a dětí a starců. Dejte lůze takzvanou svobodu, a rozlučte se s mocí, tradicemi, bohatstvím a pořádkem, s našimi rituály, s naší slávou a silou, a nakonec se vzdejte života. Ve jménu svobody, rovnostářství a zmatku vás umučí, zapíchnou, uškrtí. Nehledejte u nich ochotu se něčeho zřeknout. Chtějí mít své pivo, buřty, kořalku. Sobotu a neděli. Ruce dozadu. Musíme je – jako vždycky – donutit všemi prostředky.“

Generál si utřel nos. Měl rudou, brunátnou kůži na nose. Přítakal sám sobě, jako by to opakoval nebo doplnil, anebo chtěl, aby si to zopakovali přisedící soudu.

„Náš zákon má jediné jméno. Kdo je na druhé straně, usiluje o všechny hodnoty, o kterých jsem mluvil. První, čeho se zřeknou, je pořádek. Všichni jsou nepřátelé a zrádci. Jejich první a poslední zbraní je záludnost, faleš a proradnost. Lež, podvod, licoměrnost.

Čelně jsou samý úsměv a zdvořilost, zezadu vám strčí klacek pod nohy. Všechny přísahy oddanosti a loajality k Říši jsou klam. Tak s nimi budeme zacházet.“

Pak řekl generál do prázdna, které měl v pohledu: „Mužnost. Vůli. Němectví. Zvítězíme.“

Matka pokladní ho poslouchala jako člověka z jiné planety. Vstřebávala jeho hlas; smysl slov, která si překládala, jí klesal na dno mozku, hlouběji, na dno duše. Co by takový člověk udělal s ní, s její dcerou, se všemi, kteří si před ním nekleknou?

Jistě jsem zanechala nejednu jizvu na tvojí duši, moje malá holčičko, říkala v duchu matka na adresu pokladní. Trpíš za stíny mužů v mém životě, zlato. Proto se musíš vystříhat, čím jsem trpěla. Nebyly to peřinky, co jsem ti podstrojila za základ, z kterého jsi rostla, má drahá. Až vyrosteš a budeš už stará, pochopíš. Muži jsou vždycky na straně, co bere, holčičko; je to žena, která dává. Neuspokojí je ani mletá myrha nebo ibišek anebo dýně. Svede na ženu i to, že vyschne. Mluví o stálosti a zízni po změně; dá ženě jedno dítě na padesát, které udělá jiným. Ani ho nenapadne starat se ani o jedno. Obětuje tě stejně lehce jako kus dřeva ohni, aby se o minutu déle ohřál. I na pohled nejlaskavější muž je tyran. I nejohleduplnější muž je bezohledný. Jen hloupá husa čeká, že bude šťastnější tím, čím se trápí. I největší dračice podlehne všednímu mužovi, kterého by sis na ulici ani nevšimla, natož si s ním udělala dítě. Je to starej řetěz, ktorej ukovali, aby nás v něm vedli od kolíčky k hrobu. Je to jen pár let, co pro ně máš půvab. Pak ti ani netají, jak jsi jim odpor-ná. Jsi jim dobrá jen k tomu, se o ně starat, až zestárnou. Není to tajemství, jaké chtění je vede přes mrtvolu tvých let. Zahrnuje to hodně ozvěn a tajných zranění. Víím, co to je zkušenost, dítě, jak špatná chuť zůstane na patře, když ji máš za sebou. Chtěli by, aby sis uřezala vlastní prsty, vyvrhla vnitřnosti, aby ses jich bála. Tvoje

tělo je lahev. Vypijou tě do posledního doušku. Pak se poohlídnou po další lahvi, s mladším vínem. Ničím se nevaž, dítě. Žádná bludička by tě neměla přilákat nazpět, kde jsem už byla. Je to vždycky jen klopýtat po kraji propasti a loket chlapa, kterému věříš a očekáváš, že tě bude chránit a živit, kterej tě odstrčí, abys přepadla přes okraj, a ani se nepodívá, jak letíš, než se dole zabiješ. Podívej se na ty muže, co vidím před sebou, zlato. Na generála, důstojníky a toho starce a na toho vysokýho esesáka v šatně. Zakázaný věci by se ti neměly zdát sladší, než kdy mohly být. Bylo by dobrý, mít někdo oči, který vidí, co bylo daleko dozadu, a paměť, která by to hned zapomněla. Nebo proniknout dopředu, abys viděla, co přijde. Jen já sama jsem si tě hlídala, dávala ti pít a jíst a ukládala si tě ke spánku, abys jednou nemusela být smutná, hladová a vzteklá, hloupá a bezmocná. Aby sis to nemusela vylejt na svém nešťastným dítěti. Aby tvoje tělo patřilo jen tobě a nikdy to nebylo jinak, miláčku. Aby tě to nespotřebovalo jako mě. Ve mně to už dávno umrtvili, nejen proto, že se mě už netýká měsíc v úplňku a volání krve. Jsem na tebe mírná, protože nechci, aby ses otočila na patách a řekla mi sbohem. Abych tě viděla jednou za uherskej rok a pak už třeba nikdy. Jen kvůli tobě jsem celý život polykala vztek jako mentolový bonbóny. Jen abych si tě uchránila, jsem toho svedla hodně na sebe. Máme nevyslovený pouta, holčičko. Musím tě chránit před démonem, na kterýho se dívám škvírou mezi dveřma a veřejí, o kterou se opírám, jak se celá chvěju. Neptej se mě, co vidím, dítě.

Stařec luskl prsty. Kývl na soudní úřednici roztřesenou bradičkou. Dva důstojníci z jedné a oba civilisté z druhé strany si připjali na klopy odznaky s hákovým křížem. Generál se posadil. Vysoký esesák přinesl kufřík na jeviště. Požádal plukovníky, aby mu přinesli z šatny krabice a vaky. Mezitím otevřel kufřík a nechal ho rozevřený na židli vedle sebe. Měl v něm tři injekční stříkačky.

„Herr Doktor...“

„Herr General...“

Generál měl šedozelenomodrý kabát s širokými červenými klo-pami a kalhoty s červenými lampasy. Soudní úřednice ohlásila generálovi a doktorovi, že přišla jako *Freiwillige*, dobrovolnice. Doktor ukázal úřednici na dveře, za nimiž stála matka. Stará žena strnula. Soudní úřednice je šla zavřít, ale když se vrátila na jeviště, průvan je zase rozevřel do škvíry. Generál měl zelené oči a v nich četla matka spěch i schopnost dojít dál než jen do kinosálu, jako člověk, který by ji nejdřív dal pověsit a pak se ptal, co a proč udělala. Říkal pohledem: Můžeme udělat všechno, k čemu se rozhodneme. Ať se nikdo nemýlí. Byli jsme, jsme a budeme vítězové.

„*Noch etwas, meine Herren...*“, řekl stařec. „Co řekl Führer, než zahynul hrdinskou smrtí v bunkru... úsilí k obraně... potřebujeme každého muže, každé dítě, ženu, starce... Semknutí vytvoříme hradbu... do poslední kapky krve... jsme plně Němci...“

„K věci,“ řekl generál.

„Mám tady z pondělí *Die Panzerbar...*“, pokračoval stařec; asi přeslechl generála: „*Jetzt müssen wir uns selber helfen und vorläufig die Tage des Ruhmes vergessen. So lange hier jedes Haus, jede Wohnung und jedes Fenster eine Festung sind, so lange werden wir stark sein...* K tomu nám dopomáhej Bůh...“

„Nejsou nedůležité provincie, jen nepotlačené rebelie a někdejší říše,“ řekl generál k doktorovi SS.

„Postaráme se, aby tu platily německé zákony, k věci,“ řekl doktor.

Generál podotkl, že viděl na nádraží postrílené německé rodiny, kterým ukradli kufry. V posledních hodinách před půlnocí zabili banditi dvě stě lidí.

Soudní úřednice měla k červeným šatům šněrovací boty. Zastrčila papír do stroje. Do kalamáře s inkoustem vrazila pero jako trojzubec.

„Kolem budovy v této chvíli hlídkuje ochranná policie,“ řekl generál.

Potom řekl: „Dostal jsem hlášení, že mezi zabitými bylo sedm německých dětí.“

Jeden z plukovníků sděloval generálovi a doktorovi: „Jsou to říšští příslušníci. Tentokráte ne Italové, Maďaři nebo Slováci. Vyčlenili jsme Rumuny a Ukrajince.“

Generál řekl civilistovi v zeleném klobouku: „Ochranná policie střeží vaše byty. Ještě nedošel rozkaz evakuovat.“ Civilista byl malý; v klobouku, který si jen jednou sundal, když přišel generál, a uhladil si rychle své řídké vlasy přes lysé místo, vypadal vyšší.

„Zůstáváme na svých místech,“ řekl druhý civilista.

„Uděláme všechno pro vaše rodiny,“ řekl generál. „Chci vás ujistit, že máte plnou záštitu armády a lidu Německa, ovšem s výjimkou několika jedinců. Za každou sabotáž, za každého dezertéra, jsou uvědomělí příslušníci ochotní je zastoupit. Bohužel za každou buňku odporu a sabotáže, které zničíme, najdeme další, které teprve vyřídíme.“

Druhý civilista přivřel oči na znamení souhlasu a jeho výraz mluvil o samozřejmosti, která vylučovala jakýkoli jiný postoj. Bylo to téměř metafyzické, mimo vysvětlení, které nepotřeboval pro sebe ani pro generála nebo doktora a zbytek přísedících. Bylo tu zřejmě něco pro starou ženu nepochopitelného. Nechápala by nic, ani kdyby jí svěřili, aby něco takového pochopila. Něco jí unikalo. Nikdo by tomu nerozuměl, holčičko, oslovovala v duchu dceru. Chybí nám k tomu ty nejzákladnější předpoklady. Utíká mi to mezi prsty. Míjí mě to jako zlý vítr. Vnímám zlo, jako vnímám vítr, slunce, hvězdy. Ale nechápu. Nerozumím. Ničemu nerozumím.

Generál se podíval na stůl. Byl ještě vlhký a prosáklo to na některých místech velikou vlajkou s hákovým křížem, kterým ho zřízení pokryli jako ubrusem.

„*Meine Herren*,“ řekl generál.

„Jsme tu pod přísahou, *meine Herrschaften*,“ řekl stařec.

„Máme tu ještě zůstat?“ zeptal se druhý, tlustší zřízenec soudce.

„Jste k dispozici soudu,“ opakoval stařec.

„Jo,“ zachraptěl první.

Vyhýbali se oba pohledu na generála a na doktora, i na plukovníky a civilisty. Soudní úřednice jim nevěnovala ani nejmenší pozornost.

Matka pokladní cítila svrbění v chodidlech. Snad to dělalo hučení generátorů z podzemí. Bolela ji hlava. Oba zřízení, tlustý a jeho kamarád, zmazaný od oleje a kolomaze a zmaštěný na kůži, obličej i na šatech, stáli u zdi na jevišti tak tiše a nenápadně, jako by tam ani nebyli. Bude mít možná díry v punčochách. Snad si to brzy zašije. Někdy jí pomáhala dcera. Jsi ke mně milá, dítě, nezapomenu ti to.

„Vemte i oba zřízence pod přísahu,“ řekl generál.

Stařec v taláru těžkavě pohlédl na doktora a na generála.

Dlaně a světlými chloupky zarostlá zápěstí mu vykukovala z tvrdých bílých manžet a manžety z rukávu taláru. Třásl se mu dech, ruce a snad i nohy, protože se celý chvěl. Teď se mu třásl i dolní ret. Slintal. Měl v manžetách perleťové knoflíčky se svasítkou. Bylo mu horko, potil se, zrudla mu kůže na krku a ve tváři. Vypadal rozpařený, jako blízko ohně. Žíly na rukou a na čele mu prudce vystoupily na povrch, jako řeky vylité z břehů.

„Nejsme jen zajatci historie, jsme její služebníci,“ řekl generál.

„Nedopustíme, aby Německo ztratilo své jméno.“

„Ztratili jste své jméno,“ šeptala si stařena. „Už nemáte jméno. Německo je beze jména.“ Ještě řekla: „Jste bezejmenní, jako ty lidi, co jste je uvěznili a dali jim jen čísla, než jste je zabili.“

„Jsou věci, které si nikdy nesmíme ušetřit,“ řekl generál. „Skvrny, které – pokud je neodstraníme hned – by už nikdy nikdo neodstranil.“

„Byli jste špatní hosti,“ šeptala si stařena. „Nejhorší hosti, jaké jsme tu kdy měli.“

„Čekají snad od nás, že se vzdáme dobrovolně i pouhé pídě moci?“ zeptal se generál, jako by si odplivoval pod stůl. „Jen na kolenou – od prvního do posledního – uvidí, jak jsou malí.“ Mluvil věcně, aniž zvedal hlas; ale na dně jeho hlasu bublala zuřivost. „Chtějí si namluvit, že všichni lidi se narodili stejně? Chtěli by se vyzout z vlastní kůže, do které se narodili? Museli oslepnout, zešleť,“ soudil generál. „Rovnost? Komu? Sloužícím? Vidí se, jací nejsou a ani nemohou být. Museli spát a zprudka se probudit, aby nepoznali rozdíl mezi spát, snít a být. Uznávají jen pojem mít. Ani by nebyli schopni žít bez panstva, sami. Dali jsme jim příliš volnosti, povolili jsme jim otěže, otevřeli jsme klece, do kterých patří. Dali jsme jim moc chleba, piva, marmelády. Vyráběli by zbraně i bez toho – jako otroci. Pod bičem, v kleci. Potřebujou cítit sílu – vůdce. Jinak zradí. Neutečou historii. Budou si na kolenou přát zase upadnout do spánku a radši se neprobudit, ráno za ránem, krok za krokem. Generaci za generací. Je jenom jeden svrchovaný národ v Evropě: Němci. Uvidí.“

Stařena tušila, co generála rozzuřilo, co neodpustí vlastním lidem. Všichni jsou na kolenou malí, pomyslela si. Proto by se měli lidi modlit, i když se sama příliš nemodlila.

Generál se opřel dlaněmi o stůl. Měl v pohledu křivdu i pomstu. Vzдор. Pýchu. Pocit převahy. Spor mezi malomyslností a sebevědomím. Cítil zuřivost zklamaných. Všechny dluhy jsou splatné,

myslel si. Vrátime je do temnot, kde žili, ještě než začali pohřbívat mrtvé do rakví.

„Chtějí vydláždít Václavské náměstí německými hlavami,“ řekl. „Nemají na to. Viděl jsem jejich náměstí ve dvačtyřicátém, když sem odveleli mou divizi: dvě stě tisíc mužů a žen zpívalo v nedělním obleku u našich nohou hymnu Kde domov můj se zdviženou pravicí k nacistickému pozdravu. Volali *Sieg Heil!* Ujišťovali loajalitou jako sluha, který se bojí pána. Ponížili se a lízali nám boty. To už nesmažou. Jsou to dnes titíž lidé, kteří to byli včera a budou zítra. Vymění si jen košile, kabáty. Ne sebe. Kromě opovržení ve mně nevzbuzují žádný jiný cit. Zbabělec je zbabělec, i kdyby se – zákeřně – vykoupal v krvi svého pána. Ještě pro nás budou zpívat – vkleče.“

Právě proto, říkala si v duchu matka pokladní. Právě proto. Taky jsem tam byla, holčičko. Nechtěla jsem, aby popravovali padesát našich nejlepších lidí denně – donekonečna. Taky jsem se ponížila. Ano, bylo to strašné. Lízali jsme jim boty. Zpívali jsme jim. Víc. Ale proč?

„Pánové...,“ řekl soudce. „Přísahaňte... jako...“

„Pokračujte,“ řekl generál.

„*Ich wollte sie darum bitten, das ist das Gebot der Stunde...*“,“ dodal stařec.

„Samozřejmě,“ dodal civilista v zeleném klobouku.

„*So, ich bin wirklich sehr glücklich, das ich mit Ihnen bis zu Ende arbeiten und Ihnen nützlich sein kann. Alle sind wir hier... V souladu s požadavkem chvíle... Jsme dost silní, abychom podepřeli Německo. Země není bez vedení... Slyšíme jeden druhého...*“ Dodal pár slov o tom, že jsou spřízněni volbou, rasou a krví a půdou a osudem.

Odněkud začali přivádět do sálu víc vojáků. Nově příchozí museli hodně bít cestou, byli samá krev, podlitiny a strupy. Matka jich napočítala dvacet. Kinosálem procházel průvan. Polozataže-

ná opona se zvlnila větrem. Jeden z čerstvě přivedených vojáků kašlal. Stráže v uličce se ztrojnásobily. Všichni nově příchozí měli svázané ruce. Zadním vchodem přiváděly stráže dalších dvacet. Matka je už nepočítala.

Proboha, holčičko, vydechla pro sebe. Vidíš, co se tu děje? Snad jsme neměly zůstat.

Neklamou mě oči? To jsou ti dva, co si u tebe kupovali lístky, dítě. Ten s opruženým krkem a ten druhý, co ses mu líbila. Neviděla, kolik rudé ve tvářích obou musí připsat světlům kontrolk a kolik krvi.

Matku napadlo, že viděli jen polovinu představení, snad ani to. Myslela na to, nač se vojáků budou ptát a jaké to bude mít následky, uklouzne-li jim jedno neopatrné slovo. A nakolik to, co udělali, z čeho je obviní, ovlivní všechno, co bylo, je a bude.

Kontrolka u jeviště zhasla.

„*Verflucht*,“ řekl doktor.

Jeden z plukovníků zkraje stolu vstal a párkrát marně bouchl do skla lampy.

„Vidíte?“ zeptal se soudce soudní úřednice.

„Bídně, ale zvládnou to,“ a dívala se na doktora a na generála. „Mám tu svíčky.“ Vytáhla je ze své vojenské brašny i se svícнем. Zapálila dvě a ostatní nechala ležet vedle svícnu jako bílé dlouhé válečky s dynamitem a zápalnou šňůrou.

„Úkolem soudu je soudit rychle,“ řekl generál.

Pak řekl: „Dvě věci: Za první: Žralok se musí pořádně hýbat. Jinak klesá ke dnu, utopí se. Za druhé: Jsou-li v armádě dva sklony naprosto protichůdné, nemohou mít oba pravdu.“

Stařec ještě vytáhl a otevřel krabičku s větrovními bombóny a nabídl je kolem, všem kromě zřízenců. Generál si vzal. Soudce

škrtil tvrdý límeček na svraskalém krku, který připomínal starého kohouta. Řetěz u hodinek se mu zhoupl na břicho.

Generál řekl plukovníkům, kteří požádali zřízence, aby přinesli dva kanystry benzínu. Napsal jim na kus papíru zmocnění. Zřízenci okamžitě odešli a cestou skrz kinosál viděli, jak se naplnil novými zběhy. Za chvíli se vrátili a postavili kanystry s benzínem do kouta.

Doktor si zavolal k sobě oba zřízence. „Za chvíli začne soud. Některým budeme muset dát posilující injekci. Je možné, že usnou. Dlouho nejedli. Jsou ušlí cestou. Odvedete je – v případě nutnosti je odnesete, jestli víte, co myslím – na lavici, usadíte a opřete zády ke zdi. Jinak budete stát vedle mě, a když řeknu, vyhrnete jim rukáv levé ruky nebo jim roztrhnete kazajku, abych jim mohl píchnout sérum. Budete je držet pevně, i když mají svázané ruce, protože je možné, že se budou bránit injekci a uvolní si pouta. Jasné? Zopakujte rozkaz.“ Kdykoli určoval něco, co se týkalo zběhů, mluvil stroze, ale tišeji než s generálem.

Voják se záchvatem kašle v sále se ještě neutišil, ačkoli ho strážé okřikly.

Průvan, který províval kinosálem, zavál pach benzínu až k matce. Vniklo jí to do chřípí. Otevřela pusou. Vojáci páchli také strojním olejem, potem a špínou.

„Doufám, že tu nemají protipožární sbory,“ řekl generál k doktorovi.

A pak: „Jste připraven?“

Předseda soudu přijímal slova generála a doktora, jako by měla kouzelnou moc. Propojil si v představě benzín a oheň. V duchu už viděl, jak budova hoří. Benzín hoří dobře i na vodě, myslel si. Proč by po sobě, když už to jinak nejde, nezanechali alespoň zkázu a zhoubu?

Dělaly se jí mžitky před očima, a tak jí splývala řada červených kontrolních světél do jedné čáry jako nějaký ohnivý jazyk, stejně dlouhý a rudý, jako byla dole na zemi protipožární hadice dlouhá a černá. Proč neodejdou? Proč po sobě neudělají místo jiným? Vní-
mala hučení zdola.

Druhý zřízenec se opřel o židli pravičkou. Vypadal, jako by se mu udělalo nevolno. První zřízenec zbledl, zrudl a zase pobledl.

„*Jetzt geht's los*,“ řekl generál.

A potom: „Kupředu!“

Doktor otevřel kufřík. Měl v něm tři injekční stříkačky, už naplněné fenolem. Kromě krabice, kterou mu přinesli plukovníci ke stolu, vyndal z osobního vaku, kde měl věci, už sbalené pro případ evakuace, další baňky a ampulky s fenolem.

„Přiveďte první dva obžalované,“ řekl soudce plukovníkům.

Vstali, šli do hlediště a ukázali se s těmi dvěma, které matka pokladní znala. Soudce si připravil otázku, kdy zběhli, kde, od jaké jednotky. Chtěl znát pohyb oddílu. Čas k poradě soudu odpadá. Půjde to rychle, jistě k spokojenosti generála, doktora SS, obou plukovníků a zástupců civilního říšskoněmeckého obyvatelstva.

„Jste připravena, slečno?“ zeptal se soudce úřednice.

Voják v hledišti konečně přestal kašlat.

Starou ženou pronikal hluk podzemních generátorů. Přicházelo to jako ze středu země. Znělo to silněji a silněji, země se pod ní chvěla. Myslela na to, co řekl soudce, že benzín hoří i na vodě, ve vlhku a na sněhu.

„Dostanete posilující injekci,“ řekl doktor oběma vojákům, tomu s opruženým krkem, jako by už jednou utekl katovi z oprátky, a druhému se špatnými zuby a utrhanými knoflíky. „Připravte se na to.“

„Kdo to potřebuje?“ zeptal se voják s opruženým krkem.

„Já ne,“ řekl druhý.

Soudce jim vchrstl do tváře, že opustili jednotku v hodině nebezpečí. A co udělali? Šli do biografu, bavit se. Z biografu do nočního baru Orinoko, kde je sebrala vojenská policie. Proč říkal ten s opruženým krkem, že nemá rád policii, v žádné uniformě? Za co dostali na tři měsíce masových a chlebových potravinových lístků? Kde ztratili zbraně? Ztratili svou jednotku? Jednotka ztratila je? Ano, lži se snadno vysloví, ale jsou průhledné. Z každé otázky i odpovědi kouká velezrada. Co je pravda? Co nikdo neviděl, nemůže dokázat? Třetí říše ještě bojuje, do posledního muže.

Netrvalo to déle než dvě minuty. Ztratili celou německou armádu? Milion německých mužů v plné zbroji jako jehlu v kupě sena?

Kanystry s benzínem byly začerněné od ohně, jako by je už někdo používal jako kotle. V některých kontrolkách proud sotva rozžhavl drát a žárovíčku.

Generál se podíval na hodinky, na soudce a na doktora. Zabloudiv pohledem k bedýnce s plynovými maskami. Byla minuta před půlnocí.

„*Meine Herren*,“ řekl generál. Měl tvář jako z vydělané kůže, nos ratafák, nejčervenější část tváře, uniformu jako z plechu.

Můj den, říkala si stará žena. Můj neznámej den. Hele, jsou na kraji útesu, ale nechtějí couvnout ani o krůček, dokud se nezřítí. Nechtěla bys to vidět, zlatíčko. Jsem tu jen v punčochách, to je ještě dobře, aby mě nikdo neslyšel. Budu se muset už radši vrátit k tobě, holčičko moje. Lidi nikdy neopustí nadlouho svou zvířecí náuru. Svět je bezcitnej ke všem. To sis nevšimla, jak mají ti dva vojáci, co viděli jen kousek filmu, sešlapaný boty. Už nemají svět jako dojnou krávu. Jejich zlatej věk skončil. Jsem z nich celá nemocná. Už nám nebudou namlouvat, jak nás milujou nebo nenávidí. Myslíš, že venku prší? Holčičko moje.

Matka pokladní si zacpala uši. Myslela na to, že benzín hoří i na sněhu nebo ve vodě. *Menschentiere*. Soudce jako prve doktor mluvili rychlou němčinou a nestačila ani zdaleka pochytit všechno. Myslela na to, co – se štěstím – ušetřila svému dítěti. Šlo jí na nervy hučení, které znělo, jako by pracovaly na nejvyšší výkon mohutné podzemní generátory, hloub, než si mohla představit, a bylo je slyšet snad až do Austrálie, ve středu země, která se zbarvila rudě jako oheň a zalévala se krví.

Čekala, k čemu soud oba vojáky odsoudí.

5

Pokladní myslela na matku, na svoje neslušné sny, na střelbu venku. Kde je asi kolohnátův bratr a co dělají se svou ukořistěnou pistolí? Z kina zaslechla zvuky jen tu a tam. Asi uklízečky už končí. V noci už spěchají domů. Lidi si dělají z kina hostinec. Hnízdečko lásky na dvě hodiny. Dovedou to vyčistit rychle. Sebrat papíry, špačky cigaret a v lóžích, jak pokladní věděla, ochranné prostředky. Sonička Vágnerová, dcera obchodníka v ohradě s ojetými auty. Zachvěla se. Ztracený život se ozýval silnější ozvěnou než zaznamenanatelný význam jejího života, jak plynul odnikud nikam. Co měla, kdyby přirovnala svůj život k dráze jako po železnici, od stanice k stanici, od jednoho nesplněného přání k druhému, zmařených nadějí, mimo své sny?

Tak už tu máme konečně ten matčin neznámej den. Ráda bych věděla, kde jsou oba bratři z kolonky. Možná, že spí. Třeba se rozhodli jít spát a počkat na ráno. Asi není svítání tak daleko. Pokladní zaslechla u nedaleké řeky nebo z klášterního parku zpívat ptáky. Všechno se hroutí a zároveň se země točí, řeka teče a ptáci zpívají. Někde štěknul pes. Je to pravda, že v ulicích bylo včera plno zaběhlých psů, o které se nikdo nestará. Hodně opuštěných psů asi patřilo Němcům, kteří odjeli, rodiny s malými dětmi, těhotné ženy, starci, nemocní, které tu už nic neláká; neměli na co už čekat. Kde jsou teď oba bratři?

V tu chvíli byli za řekou a kolohnátův bratr, s kalnými očima, se ptal: „Vidíš tu maštal?“

„Jo,“ odpověděl kolohnát. „Ale vidím taky, že ji hlídá jejich voják.“

„Vypadá ospale. Spí vstoje,“ řekl kolohnátův bratr. Držel dlaň na pažbě pistole. Drobně mžilo. Nechtěl, aby mu pistole zmokla, jako by mu mohl zvlhnout prach v nábojích. Měl jen osm nábojů. Čtyři z dvanácti ten člověk, který o pistoli přišel, už vystřílel; nestačil doplnit zásobník.

„Je to div, že neusnu taky vstoje,“ řekl dlouhánův bratr. „Už pár nocí nespím. Už pár dní a nocí se bavím se Soničkou Vágnerovou. Až když jsme si začali říkat všechno, co se s ní stalo, se mi zjevil Bůh.“

„To mi řekneš až potom,“ napomenul ho kolohnát. „Netahej sem žádnou ženskou. Možná, že bys do toho neměl tahat ani svého Boha. Soustřeď se na to, co je tady a teď. A nevykládej mi už, že nemusíš spát. Můžeš mi o tom všem povědět až pak.“

„Řeknu ti něco o koních.“

„Ne teď.“

„A o psech.“

„Teď ani o psech, ani o koních.“

„Zajímá tě, jakéj bude život po válce?“

„Dokážu těch pár dní počkat, nemyslíš?“

„Mělo by tě zajímat, co ti chci říct o krysách.“

„Božítku,“ povzdechl si kolohnát. „Chceš ze mě udělat krysaře? Mockrát děkuju.“

Bylo to jen pár hodin, co mu bratr chtěl vykládat, co váží průměrná kočka. A že jsou kočky bez ocasů. Mohl ještě pochopit, že mu leží na srdci krysy. To se děje všem. Má kalné oči. To je u něho vždycky povážlivé, jako když ženská dovrší své měsíční období. Trýzní se Soničkou Vágnerovou? Má před sebou její tvář, jako by tím dokázal vymazat všechno ostatní. Neměl by toho nechat a udělat si místo, jít dál?

Postupovali podél trati. U každého mostu a přejezdu stál voják. Kolohnátův bratr si myslel: Bože, vypadají jako strašáci. Blbci, hlídají už dočista všecko. I sebe. Protože mají strach, od paty až k hlavě. Dřív, dokud si ještě věřili, stihlo pět nebo šest tisíc gestapáků zastrašit miliony lidí, celou zemi. Jakmile si přestali věřit, začali všechno hlídat, jako by jim chtěli lidi ukrást i koleje a mosty ve vlastní zemi. Pitomci. To se hlídají, i když jdou na záchod? Vzpomněl si, jak odváželi do Německa koleje.

„Chceš vědět, co si myslím o Němcích? Nic moc,“ řekl dlouhánův bratr.

„Co bys chtěl hledat v maštali?“ zeptal se kolohnát.

„Nevíš, jak mám rád koně? A proč?“

„Přestaň šaškovat.“

Kolohnátův bratr se podíval na zamračené nebe. Nechali existovat Soničku Vágnerovou jen krátce a sami si vyhradili tisíc let. Udělali z ní jen kratičký život, ale nemůžou zabránit, aby její sen a sen o ní byl nekonečný. Chytil se mizivosti cizího života jako milníků, podle kterých se dostane k jedinému smyslu, kterým může naplnit svůj život. Tupci. Sobci. Šílenci. Jeho bratr, kolohnát, tomu nechce rozumět, že koně, krysy, psi a kočky naplňují život větším množstvím smyslu, než si to dopřávají lidi. Krysy si nelžou, neposílají jiné krysy do koncentráků, věznic, a nekradou pod záminkou, že jsou bílé a snědé krysy, nebo krysy se zahnutým nosem a bez zahnutého nosu, modrooké krysy a černoooké krysy, jako by každá náhoda měla sáhodlouhý, když ne hned nekonečný význam, leda že by o krysách nevěděl všechno. Je skoro lepší nevědět o všem všechno, myslel si a vrátil se k Soničce Vágnerové. Přiřkli jí asi větší porci bolesti, než jí umožnili umřít, jako všem z její rodiny a rodinám všech ostatních.

Sonička Vágnerová.

Bratr kolohnáta se podíval na zamračené nebe. Stačí mi myslet na tebe, Soničko Vágnerová, a cítím takovou něžnost v duši, jako když se mi napínají svaly, když zvedám kámen, na rukou, na nohou a na bedrech nebo v ramenou. Nemám na to slova. Ve slovech všechno zobyčejní. Mraky i hvězdy, když umírá světlo a stmívá se. Když svítí slunce nebo mží. Jsem tím nabitej jako každá z těch osmi patron, který mám ve svém německém revolveru. Dokud na tebe myslím, nemusím spát. Je se mnou Bůh. Vid', Bože. Dokud jsi žila, Soničko Vágnerová, bylo to ve mně všechno rozsvícený. Teď to zhaslo. Marně sháním ten starej oheň. Jedinej oheň mám teď ve svých osmi patronách. Ve svém oteklém těle, v mých velikých dlaních, který mě už ani nebolí, když si do nich zháším cigaretu. Něco se mi tlačí na mozek. Vražda. Ozvěna velikýho, toho největšího zabíjení. Ta pokladní vypadá trochu jako ty, Soničko Vágnerová. Totiž, vypadá jinak, ale co na tom záleží, že je pokladní plavovlasá a tys byla tmavovlasá? Když Němci zpívali o modrookých holkách, připadala sis jiná, zvláštní, odstavená stranou a vyčleněná, protože máš - mělas - ořechový oči? Když myslím na tebe, od včerejška večer, co jsem potkal v pasáži pokladní, myslím taky na ni. To mi odpustíš, já vím, protože láska odpouští. Jenom nenávist neodpouští. Ponížení neodpouští, dokud ho nevystřídá láska.

„Pokladní si myslela, že mi přeskočilo, když jsem jí říkal, že se mi zjevil Bůh.“

„To možná nebyla daleko od pravdy.“

„Myslíš, že jsem cvok, když o tom můžu takhle otevřeně mluvit?“

„Dal bych za to krk,“ šeptal kolohnát. „Proč mi nechceš dát pistoli?“

„Mám pevnější ruku než ty a nejsem tak dlouhej, nepodlamujou se mi kolena. Dostaneš pušku. Dej mi chvíličku.“

„Vsázím se, že ti přeskočilo,“ trval na svém kolohnát. Měl už svou králičí vestu promočenou, stejně jako jeho zavalitější bratr. „Co chceš udělat?“

„Pořád ještě nevíš?“

„Koně nepotřebujem, to je jistá věc.“

Kolohnátův bratr se na něj podíval svýma kalnýma očima. Neuspím, myslel si, ale hlava mě bolí z něčeho jiného. Jsem celej mokrej. Zaskřípal zuby. Mokrej a oteklej. Měl silné zuby. Kdyby člověku stačily zuby, aby rozkousal svého nepřitele, měl by vystaráno.

Kolohnát držel tyč s hákem na ryby; hák vypadal jako dráp kotvy. Teď mu bratr podal pistoli a řekl, že tam půjde s holýma rukama, aby ho kolohnát kryl ze zálohy. Voják uvidí, že má holé ruce, bezbrannej a neozbrojenej, takže se moc nevyplaší. Pak vystoupí kolohnát ze tmy s pistolí a bude to.

„To bude první, co udělám za Soničku Vágnerovou. Zatím jsem v jejím jménu jen žvanil. Teď začnu s činama. Tři roky jsem zůstal zticha, němej a hluchej, ale ne slepej. Namlouval jsem si, že mám štěstí, ale byl jsem sobeckej a zoufalej.“

„Že tě to ještě baví,“ zašeptal kolohnát. Vzal si pistoli skoro láskyplně a taky rychle, aby si to snad bratr nerozmyslel.

„Víme oba svoje,“ odpověděl bratr. „Prší. Padá voda. Osvěžuje mě to. Není to tu jako v těch dolech ve Venezuele. A když je se mnou Bůh, nemám se čeho bát.“

Přerušil ho vlak, který přejížděl po trati. Ve tmě dlouho nebylo vidět, jaký je to vlak. Jel pomalu, nákladní vlak s několika vozy označenými červeným křížem. Asi to byla hlavní trať, z které nevytrhali a neodvezli koleje do Německa.

„Lazaretní vlak?“ vydechl kolohnátův bratr. „Nebo obrněnej vlak? Kam jede? Do Německa?“

„Co?“ zeptal se kolohnát a naklonil se blíž k bratrovi. Cítil jeho horký, zkažený dech. „Leje. Je silnej vítr.“

„Když jede německej vlak, nepoznáš, jestli jede z porážky, nebo z vítězství. Jede asi z nějaký jejich alpský národní pevnosti, veze raněný a zmrzačený a mrtvý. Není to žádněj pancéřovej vlak, jak strašili včera v rádiu.“

„Neslyším tě,“ řekl kolohnát.

„Jdu, dokud vlak dělá rámus a prší.“

„Tak běž, kreju tě.“

Kolohnát sevřel pistoli a v druhé ruce držel tyč s drápem háku. Oba se postavili. Byli celí promočení. Kolohnátovi přejel mráz po zádech.

„Drž se, kamaráde,“ řekl kolohnátův bratr.

„Jo, bez starosti.“

„Za chvíli ti nebude zima a mně taky ne.“

„Jdi.“

Bratr kolohnáta obešel ospalého strážného, který se krčil vestoje v primitivně sbité strážní budce s dřevěnou stříškou, na kterou silně přšelo. Suky v stříšce teklo. Kolohnátův bratr ještě čekal, až déšť a vítr zesílí. Pak přešel blátem a loužemi do maštale. Strážný si ho nevšiml. Tiskl se ke stěně, do níž nezatékalo, a čůrky deště ze suků ve stříšce kolem něj padaly a zaměstnávaly ho a dělaly hluk, takže kolohnátova bratra neviděl ani neslyšel.

Stáj páchla vlhkým loňským senem, zpuchřelou kůží z postrojů a ječmenem nebo ovsem a nakyslou koňskou močí. Z kamenného koryta vydechoval chlad a na dubové polici, mimo dosah koní, ležely děravé koňské cely a deky. Koně sebou občas škubli, když je podráždily blechy nebo vlhké mouchy. Vším prostupovalo vlhko. Ve žlabech ležely zbytky sena ze slehlé kupky, do níž, opřeny o zeď, stály zabodnuté vidle. Kromě koní, moči a sena tu páchla myšina,

pavučiny, utkané za mnoho let, a nasládlý pach koček. Všechno bylo mokré a chladné.

Bratr dlouhána pohladil koně jen lehce, dotekem své velké dlaně, aby se přesvědčil, že jsou to koně, ne přelud koní. Šel od jednoho koně k druhému, ale posledního, černého hřebce, se nedotkl. Hřebce vynechal, jako by tím, že ho nepohladil, snad hřebec neexistoval. Chtěl se od hřebce oddělit – alespoň takhle. I v temnu stáje vynikala čern hřebce, i když všechno obestíral stín a pološero.

V maštali nikdo kromě koní nebyl. Ozvalo se zaržání. Strážný si všiml, že se něco děje, až když se objevil kolohnátův bratr ve dveřích maštale a vyvedl dva bělouše za ohlávky, které jim nasadil.

Vkročit do maštale časně ráno je jako účastnit se nějakého tajného shromáždění, myslel si kolohnátův bratr. Válka neválka. Povstání nebo nepovstání. Mezi dřívky sloupů, na kterých stáj spočívala, ojnícemi a paprsky vlhkého světla slyšel pohyby zvířat. Znenadání vzlétli vrabci, kteří se tu schovali přes noc před deštěm, a vlaštovky, které si v maštali udělaly hnízda, a proletěli mu kolem hlavy a těla k nejbližšímu východu. Slyšel hlasitý třepot křídel, chvění letu, jak se to mísilo s hlukem deště. Bratra kolohnáta potěšilo na nejvyšší míru přijetí, kterého se mu v maštali dostalo. Ticho se proměnilo v pohyb a z každého přepažení stáje se ukázaly očekávající, dychtivé tlamy a oči. Tihle koně mě znají, myslel si bratr kolohnáta. Poznají můj krok a můj hlas, přestože jsem tu poprvé a naposled. Čekali na mě od úsvitu, od noci, od začátku války. Ptám se vás, oslovil oba bělouše a kromě nich už nikoho zvlášť, kdo ještě očekává takhle nedočkavě, až přijdu? Každý kuň ho zdravil; někteří hlasitě zařičeli, jiní ho pozdravili potichu, ale horlivě, a v očích všech, kromě černého hřebce, viděl otevřenost a důvěru. Vzal těžký řetěz a náruční oprat a ohlávky. Upevnil ohlávky oběma běloušům pod bradou a přes nos. To byly nejcitli-

vější části tlamy a hlavy koně. Mohl ovládat každý krok těchhle mnohatisícikilových zvířat šklubnutím ruky. Starší kůň, přistavený ve stáji ke klisně, strávil asi hodiny tím, že se na ni díval.

Od náruživějších koní dostal zvláštní pozdravení, tiché otření tlamou, když je míjel; to byl důvěrný pocit a laskavý dotek.

Těla koní ho vzrušovala. Rád je laskal dlaní obou rukou po hladkých, silných plecích. Vždycky znovu ho udivovalo, jak může mít tak silné a velké zvíře tak jemnou kůži, vnímavou jako odzpěv, na dotek jako žena. Snil o koních často a vždycky mu připomínali ženy: silné ženské, mravné a nezávislé. Záruku rodu. Nic víc a nic méně. Něžné ženské, přemožitelné trpělivostí a jemnými rukama. Galerii ženských někde mezi tím. Ženy, které dráždí, a ženské, které ho mohly nechat jen lhostejného, ženské bez přitažlivosti, odrazující. Ale myslel si taky, že každý silný a ohnivý koníček, plný ducha, života a odvahy jako kterákoli ženská, která kdy žila, se dá zkrotit, získat, alespoň na chvíli. I když dovedou čelit – koně i ženské – hrubosti a drsnosti s divokou zvířecí pomstychtivostí. Rozcuchaní a neuhlazení, obraceli k němu – vetřelci v nejčasnějším jitru – své pozorné velké oči. Měl rád koně plné půvabu, jako by se to nějakým způsobem přenášelo na něj. Koně, vysvětlené jejich mládím. Nebo věkem. Silou a mohutností. Moudrostí koní. Nebo účelem, který se dá jen tušit. Nemusel uvažovat, čím ho koně přitahují. Čím ho neodrazují jako lidi, některé ženské. Nedal dopustit na těžké tažné koně. Mohl svou náklonností podělit všechny. Koním odpustí člověk i stáří, myslel si, na rozdíl od lidí, kterým to spíš vytýká. Věděl, k čemu má odpor, i když by to na sobě nedal znát. Koně prozradily oči. Mohl k nim přistoupit – ke každému zvlášť – a podívat se jim do očí a hledat něžnost, moudrost a druh povahy už v záhybech jejich víček. Kromě toho prozradilo rozumnost a důvěryhodnost koně světlo v hlubinách jeho oka.

Ale oči černého hřebce byly nečitelné jako oči otužilé, zatvrzelé ženské, jejíž podezřívavost a nedůvěra vyzařuje zevnitř. Tělo je teplé a plné a pružné nebo ohebné na dosah a dotek a je zároveň lstivé, schopné nečekaného úhybu, neučenlivé a nepoddajné, ale oči zůstávají mrtvé. U hřebce viděl oči smrti.

„Jsi ďábel,“ řekl hřebci.

Hřebec odpověděl mlčením.

„Poznám ďábla už na dálku,“ řekl kolohnátův bratr. „Jsi kůň, ale jsi zároveň ďábel. Jsi víc ďábel, ale jsi taky kůň.“

Kolohnát pozoroval strážného a viděl, jak se diví, co jeho bratr dělá s koňmi. Sledoval strážného, jak zvedl pušku s nasazeným bodákem a připravoval se ke střelbě. Všechno přikrýval a ředil dešť. Můj bratr je cvok, myslel si kolohnát. Má kalný oči a přeskočilo mu už dávno, co zavřeli a odvezli tu židovskou holku z ohrady s ojetými auty, Soničku Vágnerovou. Až na to, že s ní nikdy ani nepromluvil. Viděl ji leda z dálky. Ani ji neznal. A určitě neznala jeho. Neměla jaktěživ nejmenší příležitost. Můj bože, pocházeli z opačných stran propasti, hlubší než všechny propasti světa dohromady. Byli, jsou a budou rozdílní jako měsíc a slunce. Noc a den. Se vší pravděpodobností je v tuhle chvíli už mrtvá. Mrtvá jako židovka.

To bráškovi tedy opravdu hodně přeskočilo. Ale sehnal pistoli a tím se teď měří všechno. Kdo má pistoli, má možnost udělat svoje. Brácha má v hlavě jen dvě věci: tu židovskou holku a pomstu. Je posedlej svou představou spravedlnosti. Střídají se mu v hlavě jako ponorka s komorama, naplněnými vodou, aby se ponořila, a potom, když ji vypumpují, vzduch vynese zase ponorku na povrch, znovu a znovu a znovu. Je to cvok.

Kolohnát viděl, jak si bratr uplivil před strážným do bláta. Oba vypadali jako zmoklé slepice. Jen koně byli v dešti krásní. Byli pěkní i v dešti a ve tmě. Koně jsou nejhezčí zvířata pod sluncem. Ani

moc velká, ani příliš malá. Jsou krásní, jako všechno, co je akorát. A v noci jsou jako stvoření ze tmy, ze tmy a světla.

Strážný asi nevěřil svým očím. Nestřílel, aby nezasáhl nebo nepoplašil koně, a ve tmě nemohl přesně zamířit.

Bratr došel do rohu dvora a uvázal oba bělouše ke stromu. U kmeny stál děravý sud s vodou. Sud tekla a zároveň byl pořád plný a přetékal, protože se plnil deštěm a co do něj steklo ze stromu, a kolohnáta napadlo, že člověk je jako sud; a čím mu leze na nervy německá okupace, která trvá už šest roků; a proč pátek byl poslední den – dneska už byla sobota – a proč je to jako sud, do kterého už se nevejde víc deště. Voják si mohl myslet, že kolohnátův bratr patří ke stáji. Bratr zmizel zas v maštali, ale nechal otevřená vrata a vyváděl vzápětí dva ryzáky a taky je přivázal ke stromu s přetékačím sudem. Vyvedl celkem osm koní. Kolohnát je počítal. Vzadu za maštali zahlédl se kmitnout černého hřebce, kterého jeho bratr neodvázal. Byli to jezdečtí koně. Patřili asi německým důstojníkům.

Voják se díval na kolohnátova bratra ze strážní budky, do které zase ukročil, a asi už se rozhodoval, že se ho půjde zeptat, proč nenechá koně v maštali. Ale bratr kolohnáta poklekl na mokré seno při okraji maštale a rozbil svoje nepromokavé plátýnko, které měl ve spodní kapse vesty z králíčích kožek naruby, aby ho chlupy hřály, třebaže, jak promokl, ho neohřívaly, ale studily. Myslel na podzemní doly ve Venezuele, kde je takové vedro, že lidi vypotí krev, moč i srdce, než vypotí i svou duši za Soničku Vágnerovou.

„Soničko Vágnerová,“ vyslovil kolohnátův bratr – a voják neviděl, ke komu mluvil – „byla jsi krásná jako záclony, když jsem se díval z kopce na váš balkón a dovnitř zadního pokoje, kde jsi spala. A byla jsi sladká jako cukrátko. Kvůli tobě cítím v každý ruce sílu, že bych mohl zvednout sto kilo a nebudou se mi podlamovat kolena. Ještě včera bych nezvednul dvacet kilo ani oběma rukama.“

Podíval se na své oteklé ruce. Otoky přibyly. Měl ruce samou vodu, zevnitř i zvenku.

Rty kolohnátova bratra se pohybovaly, aniž mu přes ně přešel hlas. Říkal si to jen pro sebe jako břichomluvec. Miluju tě, Soničko Vágnerová. Tvoje láska ke mně a moje pro tebe je jako nádhernej a oslnivej oheň, kterej ohřívá a ozařuje všechno, ale nepálí. Láska je plamen, v kterém všechno, co pošpiní člověka a jak žije, shoří na popel, bez špíny a dusivého kouře, kterej to vydechuje. Proto nemůžeš umřít a zmizet ze světa, jako bys nikdy neexistovala. Nemůžu vygumovat tvoje jméno, jako by nikdy nebylo, a uvrhnout tebe, tvůj život, krásu a tvoje jméno v zapomnění. Soničko Vágnerová, má láska.

„Nechtěl bys toho nechat – vážně,“ opakoval tichounce kolohnát bratrovi, když viděl, co dělá, ale nemohl mu v tom zabránit. Taky voják se šel konečně podívat, co kolohnátův bratr dělá, ke komu mluví.

Otýpka slámy chytla a bratr kolohnáta se narovnal. První proužek dýmu se zavlnil ve vzduchu, opustil maštali, promíslil se s deštěm a klesl k zemi.

Hřebec, černý jako eben, vzadu u zdi stáje zařičel jako zvíře, které cítí oheň nebo zemětřesení. Byl to strašný zvuk a ostatní koně u stromu mu odpověděli. Hřebec začal kopat kolem sebe, škubal se a snažil se utrhnout. Kolohnátova bratra zaujala síla hřebce. Zuřivost hřebce ho nepřekvapila. Kde je ten těžkej řetěz? Mohl odhadnout, jak s koněm zacházeli, podle jeho kotníků a ponožek a oteklého, nerovného profilu na tlamě hřebce. Už ani neměl čas pozorovat velké černé oči s tmavým kruhem, svítící ve tmě skrz déšť, koně s hedvábnou hřívou a ohonem, který chvílemi zvedal a mrskal jím, a hýbal malýma ušima. Taky už nestál, aby ho mohl jen obdivovat s jeho lstivou tlamou, malým čenichem a vydutým čelem.

Tvrdé oči hřebce nezměkly a roztažené nozdry se neuklidnily. Oba – bratr a kolohnát – hřebce obdivovali a současně se ho báli, a proto ho nenáviděli.

„Je to ďábel,“ šeptal si kolohnátův bratr.

Voják vběhl rychle do stáje a odvázal hřebce. Pušku si nechal viset na řemeni za loket. Začal rvát na kolohnátova bratra, který se narovnal a v ohni, který zachvátil maštal, plivl vojákovi do obličeje. Voják sklonil pušku s nastaveným bajonetem, vzal ji do obou rukou a namířil, aby mohl udělat výpad a propíchnout ho nebo ho rovnou zastřelit, ale neudělal nic z ohromení, že vidí šílence. Bratr kolohnáta mu dal z každé strany facku. A voják vykročil, aby bodl a pak ještě vystřelil, když do něj zabodl kolohnát ze strany hák. Hák se zachytil v těle vojáka jako dráp kotvy a nešel vytáhnout. Každým pohybem, který by udělal, nemluvě o tom, kdyby dotáhl kohoutek pušky a střelil, hák v jeho těle udělal ještě větší škodu. Řinula se z něj tmavá krev, zbarvila slámu tmavým rubínem.

„Zvedni tu pušku,“ pobídl kolohnát bratra. „Nechci zbytečně střílet, leda bych musel, abych nikoho nepřivolal.“

Oba ozařoval oheň. Plameny ozářily také krví zbarvenou slámu. Obalilo je říčení koní a řev hřebce, který se konečně urval a vyběhl jako šílený, obrovské černé tělo, rychlé a silné nohy, zvířená vlhká sláma, seno a latě, rozházené po zemi, do deště a tmy, a běhal kolem dokola po dvoře, než se konečně schvátil a zastavil se, vyčerpaný a zpocný, u ostatních koní, na které padalo světlo ohně.

Viděli, že jsou sami. Oheň se díky dešti omezil na maštal. Když stáj shořela až na cihlovou podezdívku a zadní stěnu maštale, cítili jen dým v dešti. Voják ležel ve vlastní krvi na slámě. Ani se k němu neohlédli. Nebylo znát, jestli chroptěl, nebo to dělal vítr a dešť.

„Jsme tu sami,“ řekl kolohnátův bratr. „Byl bych šťastnější, kdyby to bejvala viděla.“

„Kdo? Pokladní?“

„Sonička Vágnerová.“

„Nechceš s tím náhodou přestat?“

„Ty koně odvážu. Ať si je pochytaj naše lidi. Kdybych uměl jezdit, jako jsem kdysi jezdil, rajtoval bych, až by se otrásala země ve Venezuele. Bylo by slyšet dunění kopyt i v těch horkých dolech pod zemí. Těch osum světlých koní je v pořádku. Ten černej je ďábel. Bál jsem se ho dotknout, ale nakonec jsem ho pevně uvázal, řetězem a provazem. Ale ďábla neuvážeš. Slyšels to sám. Řval jako ďábel.“

Pak řekl: „Všechno se změnilo až na to, že to včas nepostřehli, protože nechtěli.“ A ještě: „Snad žádný štěstí není – jen láska.“

Myslel na vojáka, který se válel ve vlastní krvi, která se roztékala do bláta, slámy a louží. „Nacvičil si na mě útok na bodák, přesně jako jejich ochranná policie. Takhle je to učí. Už se to nevrátí.“ Zabalil pušku, z které sňal bajonet – obojí do koňské cely, do které byly všity kusy deky. Vzal ještě vojákovu brašničku s náboji.

„Už je dávno po všem,“ řekl.

„Měls štěstí.“

„Jo, už podruhé za dvacet čtyři hodin, to mi něco říká.“

„Pojď, to už si vyříkáme někde jinde.“

„Už ti to došlo, proč jsem ti chtěl něco říct o krysách? A jak to souvisí s tím, co váží průměrná kočka?“

„Řek jsem ti, že dokážu těch pár dní ještě počkat. Nech toho!“

„Chceš pušku nebo pistoli? Ten hák tu můžeš nechat,“ řekl kolohnátův bratr a vzal si nazpět svůj revolver, z kterého ani nevystřelili.

„Jo,“ podíval se kolohnát na mrtvého vojáka. Mohl by z něho hák vyrvat, ale nechtělo se mu rvát tělo vojáka v blátě.

Děšť zase přecházel v mženi. Blížilo se ráno. Cestou kolohnátův bratr řekl:

„Víš, jaká jí musela bejt v Polsku zima, když mrzlo, a vedro, když pálilo slunce jako v těch dolech ve Venezuele?“ Pak řekl: „Nedali jim ani mejdlo, aby se mohli umejt, ani vodu, když měli žízeň. Vzali jim nejdřív prachy a věci, pak jméno a nakonec život. Podepsali se pod to i ty nejmírnější Němci. Já jsem se pod to nikdy nepodepsal. Taky ty ses pod to nikdy nepodepsal.“

„Nech si ty objevy zatím pro sebe,“ řekl kolohnát. „To bys mi připomínal Goebbelse s tou vraždou polských důstojníků v Katynu. Zapomeň na to na chvíli. Máme na starosti tolik jiných věcí. Je to nádherná německá puška. To je, čemu říkali *Schmeisse*? Bajonet se nám může taky hodit, i kdyby jen do starýho železa. Můžeme nazpátek do noclehárny pro železničáře. Tam se zorientujeme. Uvidíme, co bude dál. Je tam pokladní.“

„Jo,“ odpověděl kolohnátův bratr. A myslel si: doufám, že pokladní nežárlí na Soničku Vágnerovou, i když je každá z nich stejně pěkná. Pokladní je jistě ještě panna, protože její matka nedovolí nikomu na ni položit ruku. Ta stará si myslí, že všechny vznešený pocity, štěstí a neštěstí, hloubka a pokora, vzepětí a sláva, jsou jen triky, které hrajou muži a příroda, abychom se rozmnožili. Hlídá si ji jako ve vatičce. Jako by cejtila dceřino panenství ne mezi nohama, ale v hlavě, v očích, který má pořád tak ustrašený. Některý ženský cejtí panenství v kapse. Už je to dávno, co stará měla štávu v těle. Už nemá půvab, kterej převzala desateronásobně dcera. Prolitá krev německého vojáka, koně a černý hřebec-dábel ho rozjařili. Oslovoval Soničku Vágnerovou: Ty moje běloučká labutěnko. Kdo si ještě pamatuje, jak jsi ke mně mluvila, jako bys zpívala? Co je důležitý za čas, když zapomeneš jména, tváře a lidi, všechno?

Bratr dlouhána dýchal jako unavený voják po útoku nebo jako železniční dělník, když klade od rána do večera kolejnice anebo je musí vytrhávat a odnášet.

„Má to sůl a pepř,“ řekl.

„Co má sůl a pepř?“

„Lidi. Revoluce je pro lidi dobrá.“

„Pro některý lidi.“

„Pro ty ukřivděný.“

„Doporučil bych ti spíš doktora,“ řekl dlouhán.

Dlouhán si myslel: Vypadá jako kůň, jako ten černej hřebec. Je v něm něco koňského. Je to kus koně. Je celej oteklej. Ruce má měkký z otoků jako fašírku. Zhoršilo se mu to za posledních pár dní, pár hodin. Proč? Proto. Je to cvok. Slyšel bratrův dech, páchnoucí cibulí a teď stájí a krví a nasládlou vůní koní, i když pořád pršelo a déšť to tlumil. Nechtěl se dívat na bratrův nos, na roztažená chřípí. Takhle nedýchal nikdy, jako by snad brečel nebo křičel nebo tím potlačoval bolest. Vždycky se vytahoval, že tělesná bolest nesnese s duševní srovnání. Tady to máme. Dejchá jako uřícenej. Sebralo ho to. Kapky deště stékaly s přibývajícím svítáním zřetelně bratrovi po jeho hrbolatém nose a držely se mu na horních rtech. Vidí snad, jako ten hřebec, konec světa. Všichni jsou cvoci, i já jsem z toho všeho už cvok. To udělali nacisti. Ty jejich posraný uvolněný vášně, který už přestali všichni kontrolovat. Jejich přepjatý sebevědomí, který nic nezastaví, pro který neplatí žádný omezení, který si myslí, že smějí všechno. Ta jejich slepá vůle, za kterou a přes kterou nic nevidí. Pokud jde o sebe, nevidí si pro oči ani na špičku nosu. Prší už míň, ale vítr se neutišil.

„Víš, co mně Sonička Vágnerová řekla? Neexistujou žádný šťastný konce v životě; jen šťastnější stanice. Jinak to nemá význam. Je to prázdný jak ztrouchnivělej lískovej oříšek. Plyne to nikam. Jen to někdo ani necejtí, aby ho to neobtěžovalo, než se vymaže a ztratí se jako prd. Nemá to všechno smysl, nebo ho nedokážu najít. To musím sledovat smysl jako nějakej ohař? Asi. Něco ho asi má,

něco ne. Ale mě to trýzní. Jsem asi blázen. Chci vědět proč. S tím nemají nacisti co společného. Jen to ve mně urychlili.“

„Máš bludy,“ poznamenal kolohnát.

„Ještě mi řekla: Život je ošklivej žert. Musíš se s tím smířit a nést to důstojně. To nejtěžší je přijmout to důstojně. Ale štěstí nejsou ani stanice, vždycky. Rozprskne se ti to skrz celej život, skrz to vážný i skrz to lehký, jako malý loužičky nebo přepršky, a žijeme jako plavci, od jednoho výstřiku k druhýmu, od jedny přeháňky k druhý, stejně jako od bouřky k bouřce. Když to sečteš, stačila by ti kropenka. A když to hlavní přijde, zase to zmizí, hodně rychle, a způsobí to spíš paniku než radost nebo neštěstí.“

„Jo.“

„Začali s vraždama u svých vlastních lidí.“

„Jo.“

„Myslíš si, že jsem jen šťastnej packal, protože jsem měl už dvakrát štěstí?“

„Do smrti dobrý,“ řekl potom kolohnát, když už byli uprostřed cesty.

6

Voják číslo 39 stál před starcem, doktorem, generálem a oběma plukovníky a civilisty a soudní úřednicí. Stařec si musel sundat talár, protože mu bylo horko, a přehodil jej přes lenoch židle. Díval se na své ploché kapesní hodinky s těžkým zlatým řetězem. Na hodinkách byly iniciály, snad soudcovo jméno.

Bylo už skoro pět ráno.

Vzduch v kinosále byl začouzený od svíček na stole vedle soudní úřednice. Matka pokladní už viděla, jak to probíhá. Vyslechli vojáka, doktor mu píchnul injekci, zřízenci ho odvěkli na lavici, opřeli ho zády ke zdi a pak soudce vyslovil rozsudek - smrt - za velezradu v nejtěžších podmínkách země - a soudní zapisovatelka to zapsala. Slovo „smrt“ říkal stařec zticha, jako by se bál jeho ozvěny, ale zároveň důsledně, aby nepopudil generála, a doktor se choval jako unavený lékař, který má mnoho nemocných, a jak se zdá, není tomu konec. Odsouzení už slovo „smrt“ neslyšeli, protože měli v krvi fenolovou injekci. Zřízenci je opřeli zády o zeď. Seděli vedle sebe se svázanýma rukama, a na rozdíl od těch v lavicích jim spadla hlava.

U třetího začal píchat doktor SS injekce přímo do srdce, aby se soud neprotahoval. Přivedli dalších devatenáct dezertérů. Lavice už byla plná, zřízenci je museli rozsazovat a opírat o zeď u zadní a bočních zdí. Je chladnější průvan, už bude brzo ráno. Kolik svíček ještě budou potřebovat, hrdlořezové, myslela si matka.

Staré ženě trvalo chvíli, než si to poskládala dohromady. Omíla si stejná slova, ale spíš aby se udržela na nohou, než aby odsoudila Německo. Viděla, že všechno má tvář, soudce, generál, doktor SS, přísedící a úřednice. Němci nemůžou skončit válku, dokud

je někdo nepostrhli, říkala si. Nikdy se nevzdají sami od sebe. Jen někteří utečou a ty, co pochytají, zabijou jejich vlastní lidi. Nemají se rádi, jaký jsou. To je nikdo ještě nenaučil. Radši se takhle mrzačejí. Je to i ze závisti, že by se někdo dostal do zajetí – na té snadnější straně, u Američanů za řekou – dřív než oni? Mezi dezertéry, které přivedli dodatečně, bylo dost Norů, Francouzů nebo Slováků a Maďarů, a už nevyčleňovali ani Rumuny a Ukrajince. Budou popravovat své vlastní lidi, než je odtud vyženou, myslela si matka. S nacismem je možné jen zahynout, holčičko. V policejním státě nevede k životu nic, nikdo, má lásko. Na to nemusí chodit člověk do škol. Podívej se, jak mučili svoje lidi, věšeli je v žalářích a lágrech na háky celou válku, teď to jen dělají všem před očima. Není je možné ze sebe setřást. Vidím to i za tebe, můj bílej krčku, zlato moje. Můj zpěvavej slavíčku.

Matce pokladní tekla slina z levého koutku úst. Otřela si bezděčně ústa hřbetem ruky, kterou se neopírala o veřej.

Vojáci, kteří se ještě chytali poslední naděje, odpovídali starci – soudci – na jeho nacvičené otázky, které si napsal na list papíru a četl, aniž na ně musel myslet.

Byli tu další, kteří si koupili od její holčičky lístek do biografu. Němečtí vojáci měli vždycky rádi biograf. Chodili nejradši na operety a na veselohry s Heinzem Rühmannem. Sama viděla film „Quax, pilot bez bázně a hany“. To máme společné, chlapečkové, říkala si v duchu. Přiváděli je teď po jednom, jak chtěl doktor. Nechali se vést jako ovce. Se svázanýma rukama se cítili nepohodlně a chtěli to asi mít za sebou, i kdyby pak směli třeba jít s doprovodem na záchod. Vypadali jako vězňové zvenku, uvěznění navíc i uvnitř. Uvěznili už sami sebe, myslela si. Poslední dva vojáci sváděli svůj stav na ztrátu spojení.

Pak tedy přidal soudce ke svým obligátním otázkám: kdo jste, proč a jak jste opustil jednotku, kde jste ztratil zbraň, náboje, dokumenty a tak dále, ještě jednu otázku: kde ztratili spojení a proč to nechali dojít tak daleko. Byl už bledý únavou. Taky generál se díval stále častěji na hodinky. Doktor otevřel další vak s ampulkami.

Stařec vytáhl zase krabičku s větrovými bonbóny. Nabídl generálovi: „Stojíte o pastilku, pane generále?“ Utřel si nos a čelo od potu: „Nemají ani tušení, jak jsou už mravně narušeni. Kdo by to řekl?“

„Měli bychom s tím pohnout,“ řekl generál. „Trochu života do toho umírání.“ Myslel zřejmě už na něco jiného.

„Venku se asi rozednívá, jestli se nemýlím,“ dodal generál. Co udělá Schörner? Co udělá Dönitz? Jak přežije německý štáb? Ti nejzakalenější, nejnesmiřitelnější?

Soudce napomenul vojáka, který stál tři kroky od stolu: „Zapněte se.“

„Nemůžu, mám svázané ruce,“ odpověděl voják.

„Nevíte, jak se chovat před soudem? Stůjte v pozoru,“ řekl soudce. „Uniforma je symbol. Je vám to snad cizí? Víte, jak se máte chovat před vojenským soudem!“

A znovu ke generálovi: „Jsou mravně zmrzačeni.“ „*Unglaublich*. Neuvěřitelné.“ Měl sotva slyšitelný hlas a stěží udržel otevřené oči únavou. Byl nejenom bledý, ale žlutý. Brada mu najednou spadla na prsa. Na vteřinu usnul. Zdálo se, jako by nikdy neměl bradu. Vzpamatoval se a začal natahovat hodinky. Měl skoro duchem nepřítomný výraz a zvuk natahovaného hodinového strojku mu musel něco připomínat. Zdálo se mu opravdu neuvěřitelné, že tolik německých vojáků opustilo jednotku, prodalo zbraně a náboje a přijali za to pár poukázek na civilní šaty a potravinové lístky,

někdy i na tři měsíce dopředu, květen, červen a červenec? Natahoval strojek svými kostnatými prsty. Najednou hodinky začaly hrát, nějakou kolovrátkovou melodii z minulého století, ale to byla jen předehra nebo znělka k *O du lieber Augustin, alles ist hin* a soudce se lekl, zvedl hlavu a objevila se zase jeho bradička jako brada dítěte a podíval se provinile na generála, doktora a srazil se s napomínavými zraky soudní úřednice, která byla stejně bledá a žlutá jako stařec. Vyprostil hodinky s řetězem z vesty a položil je na stůl a s hrůzou slyšel, jak prasklo péro. Konec jeho hodinek, které mu věrně sloužily. Jak dlouho? Padesát dva roků. Je to zlé znamení?

„Konec, odstupte, soud se poradí,“ řekl vojákovi, který ho pozoroval a odhadoval, kdy soudce usne vsedě. „Jsou tupí a bez uvědomění,“ řekl ke generálovi, aby ho přesvědčil, že neusnul a je při vědomí. „Přál bych si do něho vcítit, abych pochopil, jak mohl otupět.“

„To je zbytečné,“ řekl stejně zbytečně generál.

„Není to povážlivé?“ zeptal se ještě soudce vojáka, jako by čekal snad odpověď. „Odhodit papíry jako nějakou slupku od brambor. Máte snad něco na svoji obhajobu?“ Taky už zapomněl, že vojákovi nařídil odstoupit.

Generál, plukovníci i civilní přísedící a soudní zapisovatelka projeví ve tváři nevoli, že stařec, který teď odsuzoval k smrti v loveckém kabátku a pumpkách, ztrácí pojem o čase. Proč najednou takové průtahy s vojákem? Je to snad jeho příbuzný? pomyslel si generál. Nebo příbuzný jeho příbuzného? Něco ho na vojákovi zaráželo, ale byl také unaven a neuvědomil si to.

Doktor už si připravil injekci. Oba zřízenci čekali, až odvedou devětatřicátého vojáka a posadí ho a opřou mu záda o zeď. Odhadovali, kolik měří a váží, jak to budou mít těžké. Tlustšího napadlo, že dezertér vypadá jako Hitler. Měl v očích vodu, v které se topil

nějaký hlubší, ale nesplnitelný záměr, úzkost, sázka na osud. Dívaly se mu z očí boje, jimiž prošel, ústupové cesty, kde si prodřel boty. Naděje, v kterou doufal a které se přestával držet.

Konečně voják řekl: „Ukradli mi pušku i tašku s dokumenty. Měl jsem tři marky. Pršelo. Šel jsem do kina. Vrátil bych se k jednotce. Mezitím zmizela.“

Tlustší zřízenec se naklonil nenápadně k umaštěnému a něco mu pošeptal. Voják se podíval na generála, soudce a přísedící skoro ostře, pak zase otupěl. Byl to i hlas, který připomínal Hitlera. Bučivý hlas, který se těžko zapomínal.

Nemohl si snad domyslet, že na něho nebudou čekat? Měl tvář jako říšský kancléř. Brunátnou patku vlasů sčesanou do čela, knírek, pleť vůdce, jeho nos, oči, trochu vyvalené, a byl asi stejně vysoký. Prudce ustupující čelo vzhůru, o to ostřejší nos jako sekyrku.

„Víte, co vás čeká?“

„Bojoval jsem pět let, mám v tašce potvrzení na šest vyznamenání, ztratil jsem kilo masa a mám dvě pět centimetrů hluboký a dvacet centimetrů dlouhý jizvy v boku a skleněný oko. Nemůžu za to. Zmlátili mě. Byli v přesile. Ukradli mi, co jsem měl, až na tři marky, které jsem měl za ponožkou v botě.“ Bezděčně zvedl ruku jako v obraně a nechal ji bez odpovědi nataženou, jako by čekal, že mu do ní vrazí žerd'.

„Není třeba se radit o takovém případě, pánové,“ trásla se soudci kůže pod krkem. „Skutková podstata trestného činu byla naplněna. Stupeň společenské nebezpečnosti tohoto protiprávního jednání je dán významem, proti němuž čin směřuje, jeho následky, okolnostmi daného případu, osobou pachatele, mírou zavinění a pohnutkou. Svým chováním obžalovaný poškodil zájmy říše a armády. Obžalovaný je vinen.“

Voják měl teď vyčítavý pohled vypoulených očí a mírně skloněnou hlavu jako Hitler, když domluvil a pozoroval davy a čekal odezvu. Sklopená hlava, oči.

Zapisovatelka se dívala na ústa soudce a zanášela do stroje, co říkal a odpovědi vyslýchaného. Měla ještě oteklejší tvář než k půlnoci. Měla ovčí záda, ohnutější nad psacím strojem.

Snad proto, že poslední obžalovaný vypadal jako Hitler, trval proces s ním déle. Bylo patrné, že se to generálovi zajídalo. Před rozedněním musí být hotovi. Řekl to.

Voják něco zamumlal.

„Nejsme tu na to, abychom podporovali vaše mýty, ale abychom je rozbili a rozprášili,“ řekl soudce a vratkost jeho postavy, řeči, všeho, co z něj unikalo, zvýraznily. Zdálo se, jako by soudce vrávorá od slova ke slovu, věty k větě, a doktor SS a generál si vyměnili pohledy. Taky plukovníci a oba civilisté pochopili, o co generálovi a doktorovi, stejně jako ovšemže jim, běží. Každý voják byl variantou na podobný námět. Byly to jen tečky na rozlehlém prostoru, který před sebou jako obrovskou ústupovou cestu viděl generál. Nepřišel sem zkoumat charakter dezertérů, šlo mu o armádu. Nepřišel se sem dráždit a škádlit. Obehrané představení soudu ho zajímalo jen z jednoho hlediska.

Voják, který vypadal jako Hitler, to vycítil a věděl, když mu mezitím doporučovali posilující injekci, co to je. Podstoupil to jako osudovou nutnost, protože byl Němec, obklopen, do poslední chvíle, Němci. Ztrácel se do dějin, do německých dějin a dějin světa, dokud bude existovat Německo, jako ve snu, mezi probuzením a tím, co je už za snem. Říkali mu u jednotky často, že vypadá jako Hitler. Půjde tedy za Hitlerem, jako miliony jiných Němců. Půjde za ním, nedobrovolně, jako rak, dozadu, do hrobu. Přijal nabídku posilující injekce - vitamíny, kalorie, hroznové víno - otupěle.

Než k tomu dojde, uvažoval generál o tom, že moc má jen začátek a konec. Nemá prostředek. Moc nesnese umírněnost. Doktor myslel na to, kolik má ještě fenolových ampulek. Soudce měl na mysli své kapesní hodinky. Byly kaput. Oba zřízenci se zabývali nápadem, jak by teď bodnul hlt šnapsu.

Voják si nechával ve výrazu, co generál, soudce a ostatní znali u Hitlera: lítostivý vztek dítěte, odhodlanost zahynout, aby potrestal rodiče nebo známé, nějaký hluboký, nesdělený zážitek, za který se částečně styděl a kterým se zároveň kasal. Upřímnost, s kterou se vydal všanc vojenskému soudu přiznáním i okolností, které si mohl nechat pro sebe. Pochopil, že u tohoto soudu nešlo o spravedlnost a vše bylo rozhodnuto předem.

„Tak to není,“ řekl.

Matka si myslela: vojáci jsou ušpinění cestou až hanba, ale důstojníci a soudce a civilové jsou čistí, v kravatách, vyžehlených košilích, bez chybičky. Civilizace jim to dělá pohodlnější, ale nejsou o to lepší. Co by to chtělo, aby byli lidi lepší, myslela si.

Voják v duchu probíral, co na své cestě sem viděl, a smrt pro něho byla stejně všední jako pro generála, až na to, že každému, i největšímu rezníkovi z fronty, se chce žít. Měl ve svých vyčítavých očích i stížnost na to, že ho chtějí zabít, jako by za to mohl, že prohráli válku. Byl to sebezposvěcující pohled; oči, které volaly, jako volají oči poraněného zvířete, které věrně sloužilo člověku. Byly to reptající oči, opilé, vodnaté oči, panenky, které vypadaly jako skleněné kuličky. Nakonec měl voják v očích prázdno.

„Váš odchod od jednotky kvalifikuju jako dezerci,“ řekl soudce.

„Tak to nebylo,“ řekl voják.

„Pánové,“ řekl generál. „Nejsme tu na řečnickém cvičení.“ A myslel si: není nutné zaznamenat víc než nejnnutnější evidenci, a díval se na přisedící, jedinou ženu na jevišti. „Všichni mají výmluvu. Každý

má sto důvodů, na které svěst, co je neomluvitelné. Ukázat jakoukoli slabost je ještě horší než zběhnout. Odplata musí být pádná a rychlá. Všechno ostatní je špatné, malé a velezrádné. Každý ochutná, co si zaslouží. Nestrpíme zvrácenost, ve jménu ničeho. Tupí, aby zběhli, jsou všichni dost chytrí, aby nepřiznali vinu.“

A dodal: „Jejich slova jsou jako prd. Vylítne a nezůstane z něho nic.“

Nikdo ať si nedělá falešné naděje. Nesmiřitelnost. Dát jim pocítit bolest. Viděl na vojákovy, co voják nevyslovil, rozdíl mezi ním a druhými zběhy: že je nepochytali.

Škoda, že nepochytáme všechny dost rychle, myslel si generál.

Doktor SS se díval na vojáka s podezřením jako na člověka, který i se svázanými rukama za zády je schopen se na něj, na všechny vrhnout. Ale zároveň se mohl doktor vsadit, že i kdyby vojáka rozvázali, ani by se nepohnul.

Taky doktora SS napadlo, že dezertér vypadá jako Adolf Hitler. Rozvázal mu ruce. Voják si je ze všeho nejdříve třel. Pak si, na výzvu doktora, vyhrnul rukáv. Nato mu doktor SS zase svázal ruce, ale vpředu, aby se mohl podepsat. Generál neřekl slovo.

„Podepište mi, že jste dostal injekci,“ řekl doktor a předložil vojákovy na kraj desky stolu papír.

Voják se podepsal rukama, svázanými v zápěstí jen vpředu a s vyhrnutým rukávem levé ruky, a zase vypadal jako Hitler.

Trvalo mu to chvíli.

Posadili ho na židli. Zřízenci mu obnažili prsa a doktor řekl, že je to hroznový cukr. Oči vojáka projevily zájem. Protityfovou injekci je nejlepší píchnout rovnou do svalu v hrudi, v okolí srdce, řekl doktor.

Matka myslela na to, jak se zabíjejí staří, nemocní nebo zatoulaní psi, kterým už není pomoci.

Zdalo se jí, že z kontrolek jde špinavá červená. Napadlo ji, že by mohly i prasknout a vybuchnout tlakem, a v představě už prasklo sklo a kontrolky vybuchly.

Telefonní spojení bylo přerušeno, jak řekli generálovi už na začátku. Teď zhaslo světlo kontrolek. Svítala jen svíčka. V hledišti nastal zase ruch. Sedadla vrzala, některý zajatec vstal a sedadlo klaplo, než si zase sedl. Ale strážní měli ruční svítilny a dezertéři se rychle uklidnili. Neměli kam utéct. Kromě toho rozsvěceli strážní zápalky. Mezi protipožárním náčiním byly přenosné lampy, jaké používají při stavbě na silnici.

Ach, bože, šeptala si matka. Je to pravda, můžou zešedivět, ale nikdy se nezlepší. Svíčky, které připomínaly válečky dynamitu, plivaly malé jiskry a plamínky a knot se škvařil ve vosku, který stékal po stranách jako štáva a tuhnul.

Vojáci v hledišti nic neslyšeli. Snad je uklidnilo, že z jeviště nepřicházela žádná střelba. Asi je vyslychají a všechno podrobně zapisují, aby získali větší a širší obraz.

Ve skutečnosti byli všichni za oponou u zdi mrtvů. Zbytek měli oba zřízenci pokládat už vedle sebe, jako špalky. Soudce se poprvé otočil, aby je viděl.

Nakonec se stalo, co generál čekal: soudce napolo zavřel oči. Když viděl mrtvé, něco se v něm zhroutilo. Plamínky obou svíček se mu odrazily ve tváři. Světlo dopadalo k mrtvým.

„Vzpamatujte se,“ napomenul generál soudce.

Matka pohlížela na soudce, generála, tváře plukovníků a civilistů a zapisovatelky. Soudce pozoroval mrtvé, jak seděli a leželi, a roztrásl se víc než na začátku. Jsem ráda, že to nevidíš, má drahá. Měla jsem vždycky pravdu, když jsem tě chránila, abys neviděla. Teď starý vytréštil oči. Pak se chytil za hrdlo a položil si obě ruce nížeji, kde měl v hrudi srdce.

„Vzpamatujte se,“ opakoval generál.

Matka myslela na mrtvé psy. Vzpomněla si, jak tehdy, kdy se dcera narodila, k ní přišli muž a žena, kteří nemohli počít, a chtěli, aby jim svěřila dítě, že jsou usazení, rozumní a zaplatí jí i doktora.

Kontrolky teď vypadaly jako slepé červené oči. Padal na ně odlesk protipožárních lamp. Dívaly se chladně do kinosálu.

Matka věděla, co jí kontrolní světla i silniční lampy připomínají. Místo, kde byla, nebo ještě nikdy nebyla, ale kde je. Čím je starší, tím všechno víc ztrácí smysl, a čím jí dcera víc dospívá, tím je zoufalejší, že ji neudrží a ztratí. Slyšela v sobě, spolu s hučením generátoru v podzemí, temný hlas, který jí připomínal něco, co pomíjela. Přála si zacpat uši, ale šlo to zevnitř.

Zachvěla se. Znovu jí přeběhl mráz po zádech. Každému hrozí takové místo, když se nedostane do ráje, myslela si. Soudci se třásla i sanice. Matka slyšela bezhlasou ozvěnu, která volala nazpět soudce k odpovědnosti.

„Je načase se vzpamatovat,“ řekl generál potřetí.

Myšlenky civilistů se nedaly odhadnout. Doktor vypadal zaměstnaně a unaveně. Dát třicet devět injekcí není žádná legrace. Většinu injekcí píchal vojákům do hrudi. Plukovníci si poposedávali na židlích. V soudci se zlomila vůle. Krabička s větrovými bombóny mu vypadla z ruky. Hodinky a krabička se odkutálely do ticha. „Pánové...“, řekl generál. „Slečno...“

Generál pochopil, že pro soudce soud skončil. Ranila ho mrtvice? Pak matka viděla, jak šlo všechno rychleji, než přivedli posledního. Generál dal pokyn, aby všichni nechali věci, jak jsou, odešli a zamkli za sebou kino. To mohou udělat zřízenci. Doktor si sbalil své vaky, kufrík s injekcemi, svázal dohromady krabice s jehlami. Zbylo mu ještě pár ampulek s fenolem.

„Bohužel, nemáme už čas,“ řekl generál. „Za mnou, strážě...“

Nechali tu starce, který vypadal, jako by zemřel na srdeční záchvat.

Najednou byl kinosál, šatna a jeviště prázdné. Všechno ztmavlo.

Stařec se pohnul na židli. Nebyl tedy mrtev, pomyslela si matka. Zdálo se jí, že slyší za oponou hluk. Vstával někdo z lavice? Zvlnila se opona? Byl to jen průvan?

Svíčky dohořívaly. Ve světle plamínku viděla otlučené kanystry s benzínem. Bedýnku s plynovými maskami. Taky myslela na krysy a myši, které rozšiřují mor. Na soudce, když se jí zdálo, že mu chruplo ve vazy a v krku, a na soudní zapisovatelku a generála a ostatní na jevišti, včetně zřízenců, a na stráže v kinosále a na vojáky se svázanýma rukama, kolik jich pochytili a posbírali v ulicích a převedli sem. Museli znát vchod, který dcera neznala? Nevíme ještě zdaleka všechno, holčičko. Všechno ji přivádělo k myšlence na mor, i když neměli oteklé žlázy anebo vysokou horečku.

To je, po čem jdou krysy: když samy musí zahynout, ať je nikdo nepřezíje.

„Můj bože,“ řekla stará žena. Teprve teď ji napadlo, že generál dal přinést kanystry s benzínem a že to tu mohli zapálit. Představila si celý palác v ohni. Kino, nejvyšší poschodí. Proč neběžela hned, aby varovala dceru? Kam jsem dala rozum? Mohli z toho udělat obrovské krematorium. Jsem celá ochromená, holčičko. Nemyslí mi to už.

Už tu byla sama, jen s mrtvými a soudcem, který byl bez sebe. Jak to, že ho tu nechali? Protože tu bydlel? Nebo měli za to, že ho klepla mrtvice? Průvan rozevřel dveře a její slova – „Můj bože“ – se rozlehla v kinosále. Slyšela a vnímala hučení, jak se všechno chvěje, země i dům i vzduch, a jak to na ni padá. Byl to tlak, který měnil tmou na ještě tmavší. Jako když se mění počasí a bolí ji v kostech; a cítila tmou zvenku i zevnitř, jak se šířila z pohaslých

a vychladlých kontrol, matná, špinavá červená, nebo spíš černá. Hučení jí připomnělo, jak v únoru padaly na Prahu bomby a stěny se trásly podobně a vzduch ztěžkl a chvěl se.

Najednou se jí zdálo, že slyší kroky. Na stole, potaženém vlajkou s hákovým křížem, plném nedopalků, jak soud kouřil, a kde stál odkrytý psací stroj, u něhož seděl bez pohybu soudce, se objevil voják s opruženým krkem. Opona se zvlňila.

Byl to on? Byl to on, myslela si matka. Je to on, holčičko, znáš ho. Prodala jsi mu dva lístky.

Voják s opruženým krkem a rýhami ve tváři, strhaný k nepoznání, uchopil zezadu soudce za krk. Něco chruplo. Soudce vypískl a zamrkal jako vyplašený pták. Nezmohl se na slovo. Třeštil na vojáka oči. Měli oba krhavé oči.

Tak alespoň jeden z nich žije, holčičko moje. Vidím, že čeká, až se soudce vzpamatuje. Nechtěla bych bejt v jeho kůži, děvčátko.

Voják s opruženým krkem a rýhami se posadil ztěžka na židli, kde prve seděl generál. Díval se na soudce. Na prázdné židle. Do kinosálu. Na oponu. Na židli, kde dával doktor, plukovník SS, vojákům, jak říkal, posilující injekce.

Konečně se stará matka pokladní dokázala odlepit od svého místa u nouzového východu. V punčochách ji nebylo slyšet. Neslyšela sama sebe, jak jde. Zdálo se jí, že se to stalo všechno rychle, než mrkla, a teď zase šla. Mířila nazpět do nocležny, podívat se, jestli její dcera ještě spí. Slyšela za sebou sykot svic, které dohasínaly a topily se v louži vosku.

V pět hodin ráno, když začalo svítat, asi pět minut předtím, než se vrátila její matka, pokladní opustila budovu. Chtěla vědět, kde je kolohnát a jeho bratr. Přála si jít sama, ne proto, že se o matku bála, ale protože cítila, že musí něco podniknout na svou pést; aby si o ni matka už nemusela dělat starosti, kdo se o ni postará, až už nebude moci matka. Ale v duchu mluvila pokladní s matkou a říkala jí: Ano, mělas pravdu, je to jako nakažlivá nemoc. Máme to všichni. Jako kdyby se rozdávalo něco zadarmo a člověk, který to nepotřeboval, když se za to platilo hodně, někdy kůží a hlavou, si myslí, že by to měl taky mít, když je to bezplatně. Kousek něčeho, z čeho všichni rvou. Němci opravdu udělali z lidí *Tiermenschen*, *Menschentiere*, *Schweigen*, *Totschweigen*. Spousta lidí jim lezla celou válku někam a tetelili se blahem, když směli Němcům jódlovat. Ale hodně lidem to leze z krku, i při porozumění, že jsme všichni jen lidi.

Ještě si myslela, že se hrne do něčeho, čemu rozumí jen zcela a čeho se současně bojí. Přitom, jako záblesk, že by to mohla zmeškat.

Nechci to zmeškat, vzkazovala matce. Je to někde ve mně a volá mě to, jako když jsem brala rozum a věděla jsem, kdy mě voláš, protože to tak musí být. Je to ve mně, už ne hluboko, a vyrašilo to jako kopřiva. Taky mě to tak pálí.

Cítila to jako křeč. Ne jako když se dotýká člověk sám sebe a touží po tom, aby se ho dotýkal někdo jiný – neznámý někdo – muž – kterého by třeba ani neměla ráda, když ho do této chvíle ani nezná.

Jako když je všechno v člověku tělo, každá myšlenka, dech, pohyb nebo nehybnost. Každý zvuk, proud vzduchu, pootevření dveří, hvězdy, tikot hodin.

Mohla by jít k majiteli kina, ale věděla, že se zamknul na dva západu, hned co mu odevzdala tržbu za poslední včerejší tři představení, a že ho nikdo nevytáhne ani párem belgických tahounů. Z mužů, které znala nejenom z představy, zbývali kolohnát a jeho bratr. Proč by se mně mělo něco stát? I když na poslední chvíli by to bylo nepříjemné, myslela si. Celou noc se snažila dát si dohromady zvuky z nejrůznějších koutů domu, kina, noclehárny, garáže. Byla jí zima. Venku lilo. Blíží se ledoví muži. Potřebovala by po ránu něco teplého přes ramena. Pléd, nebo alespoň deku; je lepší být venku, na vlastních nohou, než si nechat zdát sny o starých mužích, kteří si ji nedokážou spočítat a myslí si, že je lehká jako každá ženská a jednoduchá jako všechny holky a udělá pro ně všechno. Kde vzali všichni ty svoje pikantní představy? Pokladní měla představu o doteku tváře na tvář, hrudi na hrud', o volání dvou srdcí, jehož výsledkem je sladká naděje a splnění, propojení duše a těla. Okamžiky, kdy všechno, co existuje, je tělo. Kdy tělo jsou schody v pomyslném paláci požitku a tajemství, nahoru a dolů a zase nahoru a dolů, donekonečna. Tělo. Povědomá veliká neznámá. Do toho zahrnula sen o staré ženě, která si věděla s muži jen zdánlivě rady. (Podobala se předtím, ve snu, nebo až potom, matce? Byl to jen sen, utěšila se.) Bylo by jednoduché, kdyby to zahrnovalo jen milostné pletky, ale ani u těch není snadné rozdělit náklonnost a odpor a lásku nebo nenávisť, krásu nebo ošklivost, myslela si pokladní. Nepomohly jí ani všechny filmy, které viděla třikrát. Ale to bylo také daleko, jako růže neznámých mužů, které nabízejí neznámým ženám, které si rozmyšlejí nabídky na výlety, do hotelu, do lázní nebo do Paříže, která byla i za války jako velký zábavní park, jak říkali v rádiu.

Dala by všechno, i za co by dostala jen něco, kdyby to věděla jistě. Jako když chodí umělci v cirkuse po rukou místo po nohou a provazochodci na tenkém laně.

Pokladní už nemyslela na to, jak by se otevřela vším, čím se může žena otevřít, kdyby se k ní přiblížil člověk, o jakém vedle své opatrné matky celá léta jen snila. Modré kaluže nebo namodralé skvrny, které plavou na dně jejích očí, když na to myslí, a její ruce, místo rukou muže, si s ní dělají, co snad ani nechce. Cíl daleké cesty, k němuž vyslala svoje prázdné tělo, aby přineslo nazpět své naplnění, a na níž nemusela udělat krok. Byla by to ráda měla opačně. Nepřichází to samo, z hloubky a prasíly, které se bojí rozumět? Pak rudé výbuchy, které se protrhají na povrch a najednou změně červené ve žlutou a neviditelné ruce ji uchopí a vyzdvihnou až skoro ke stropu, ani pomalu, ani rychle, protože je to mimo rychlost, prostor a váhu nebo čas, neomezenost, než se dotkne stropu svýma rukama a přestane je cítit. Než se k tomu přidají zevnitř tichoučké výkřiky, sténání a šimrání na dně žaludku (jako by člověkem procházel neviditelný tunel, od hlavy až k patě, nabitý elektrickým napětím), které zvnějšku slyší a vnímá jen sama. A nakonec sametově černá, jako měkoučké pohlazení neznámých démonů, lidí, uvolnění sebe samé. Jako když se člověka dotknou břítka neviditelných prstů a zůstávají jen záda, vlasy, rozhozené po vlastním těle.

Utěšovala se otázkou, jestli není lepší něco než nic.

Měla naštěstí modré oči a plavé vlasy a uvědomovala si, že je to průkaz, s kterým smí člověk dýchat, chodit, existovat. Přežít.

Minula rozbitou cukrárnu, z které nezůstala ani lžička, ani žárovka, protože všechno lidi vzali a rozbili. Kdoví, kolik mezi nimi bylo těch, co hlasitě a ochotně jódlovali pro německé důstojníky a vojáky a křičeli se špatným německým přízvukem: *Holaria hó, jódl-jódljó-holaria hó...*

Bylo to něco, co schvalovala i zavrhovala. Znechucovalo ji to, a přece s tím v koutku duše souhlasila. Naplňovalo ji to hrůzou i nadšením, kterým nerozuměla. Organizace *Lebensborn* dostala

zámeček na druhém břehu Vltavy, kam dohlédla, když vyšla z kolonky, kde bydlely, doprostřed kopce, kde stál plynojem (prý za války prázdný, kdyby ho spojenci bombardovali ze vzduchu, aby se plynem neotrávil celé město a okolí), a odkud už nesměla výš po schodech, protože kouli hlídali vojáci Wehrmacht. Do zámečku přiváděli s německým doprovodem ženských oddílů SS dívky z Francie, Německa a Norska a hodně českých děvčat, o kterých se toho moc nevědělo. Po zabití generála Heydricha bylo všude plno sirotek, kam se člověk jen podíval.

Tak kolohnátův bratr bere Soničku Vágnerovou s sebou do povstání, myslela si. Nikdo nebere mě. Musím se o sebe postarat. Vzít si všecko, co mě mate, s sebou. Moje tělo. To nechci, říkala si. Do všeho si táhnu víření, které mám v hlavě, a zmatek, který mě prostupuje.

Procházela kolem domu, kde byl Romania bar. Minulou zimu ji sem vzala matka. Cikán zpíval píseň zvanou *Oheň*.

*I ve tmě mé vesnice
část mého těla chybí
Ach, moje tělo vadne a bolí
Moje tělo hoří
Ach, chci ještě milovat
I kdybych měla shořet na prach*

Píseň nikdy nezapomněla.

Pak už cikána neviděla. Říkalo se, že Himmler cikány dlouho chránil, než mu nařídil Hitler, aby si nehrál s rasovým ohněm.

Pokladní snila o lásce, o které nikdy neslyšela, kterou opěvovali cikáni, tak silné, že lidi byli schopní kvůli ní zabít, aniž cítili vinu. Už pouhá představa lásky tak vášnivě, aby pro ni byli lidi svolní umřít, zradit, opustit všechny a všechno, všechny lidi a všechny

věci, ji hypnotizovala. Přivádělo ji to do stavu transu. Měla pocit, jako by ztrácela rovnováhu. Dostávala vzezření prostoduchého člověka, jehož oči se dívají dovnitř místo ven. Bože, doufám, že tu neomdlím, říkala si. Neomdlela. Jen si připadala jako očarovaná, jako by procházela jiným světem než po pražském dláždění, se svou pobledlou tvářičkou, modrýma, nevnímajícíma očima a svými andělsky světlými vlasy.

Taková představa lásky ji sváděla a dráždila. Nemohl to být klam, když to vnímala tak silně. Nemohla to být jen škraboška, kterou si nasazuje příroda pro zachování rodu. Puzení, společné lidem i zvířatům. Léčka na mladá děvčata jako ona. Prokletí i požehnání těla. Všemohoucnost i bezmocnost těla. Nemůže to být jen výměna dvou teplých kousků masa, myslela si.

Nechápala smutek milenců, který na ně padal potom, co se milovali. Vnímala svůj smutek předtím, aniž se milovala. Opačně by ji to muselo naplnit štěstím, myslela si. Zvykla si, že v soukromých záležitostech lidí vyjeví jen tolik, kolik zároveň zatají. V každém přiznání byl zárodek chlubení a v každém chlubení zrníčko selhání.

Jak zpíval cikán:

Ach, vadne, vadne, bolí

Ach, moje tělo hoří

Ach, chci ještě milovat

Ach, i když mé já shoří

Nebyla to jen slova písně. Nebyl to „oheň, který se nespálí, voda, která se nerozkrájí“, byl to jen „plamen, který svítí v očích“ a „láska, která zůstává“. Plamen a lék. Čest a slast. To nevypověditelné a nesdělitelné. Nádherné tajemství těla a duše a ženy a muže. Cikán zpíval také o bílých prsou, když zvadnou, havraních vlasech,

když zšednou, sladkých ústech, když seschnou, a o těsných a pevných stehnech, když se změní v rosol. A o ženě, která zamlada nelitovala vlasy, ústa, prsa ani stehna a byla schopna přijmout daň stáří, ztrátu všech půvabů, „dokud byl její miláček s ní“.

Proč nestačí, že člověk něco bytostně chce, a chce, co se mu líbí, a líbí se mu, co chce? Proč jsou některá pravidla jen ne a jiná jen ano, pro všechny stejně a současně pro každého jinak?

Souhrn náповědí a rad matky se otloukal i s barvou matčina hlasu a pohledem jejích ustrašených a nabádavých očí v mysli pokladní, která by dala přednost i nešťastné lásce před žádnou. Ještě ne, dítě, ještě ne, říkala matka. Ano, položila by – slepě – svoje tělo na neviditelný oltář, aby se za to dočkala díkůvzdání, když jí nepomohlo modlit se, aby si něco vymodlila. Vyměnila by pravdu za lež a lež za příslib, kdyby si tím přiblížila naplnění.

Přidržel by se ráda všech stromů se zakázaným ovocem, naučila by se přetvářce, aby vydávala uspokojení za stud nebo hanbu za utěšení, nahé za zastřené a zakázané za povolené a naopak. Obnaženou duši za obnažené tělo a obráceně. Zkaženost za čistotu a neposkvrněnost za krátkou nebo dlouhou zkušenost.

Byla si jista, že by v tom utopila všechny křivdy, které z ní nevy-mazala paměť nebo naděje na to, co teprve přijde. Byla pravda to, co v sobě potlačovala, anebo v sobě potlačovala pravdu? Nemohl být rozdíl mezi tím, o čem snila, a co chtěla. Mezi touhou dostat, co jí chybělo, nebo vnímáním své touhy. Musel být rozdíl mezi trestem a odměnou ve věcech těla.

Proč měla matka tak špatné mínění o mužích? Nevrhalo to současně stín na ženy?

Ach, děvenko, slyšela v duchu hlas matky. Ten vylhaný nesmysl, který si muži vymysleli proti ženám a hloupé ženy samy proti sobě a který i v pohádkově neuvěřitelných případech netrvá. Není to

víc než past, trocha peněz nebo hora nemožných přání a nesplněných slibů. Je to, jako bys šla bosýma nohama přes zmrzlou řeku na tenkém ledě. Děvenko moje. Nikdo se o nic nedělí, když nemusí. Nenech si nic namluvit o lidském srdci, když jde o muže, ani o penězích a budoucnosti. Je to jen tvoje sladké tělo a jejich požívačnost, holčičko. Když dostanou, k čemu je příroda odsoudila, dělají, že už na tebe nemají čas; jako by větší hřích bylo ztratit s tebou ještě vteřinu. Obchod, válka nebo místo řidiče a průvodčího v tramvaji jsou pro ně jako houština, v které se chtějí schovat. Půjdou radši do války, do nejkrvavější bitvy, do nebezpečí, kde je snadnější přijít o krk než šlápnout na pevnou půdu, než by s tebou zůstali o minutu déle. Nechci se rouhat. Z toho, čemu říkají vášeň, náruživost, temperament nebo nepotlačitelnost touhy a neutuchající zájem, ti nezbyde ani vzpomínka ještě dávno předtím, než zestárneš. Je to jen nuda, dítě. Na začátku se jim líbí všecko, na konci nic. Nejdřív jim nevadí, ani když páchneš pivem, potom i kdybys voněla jako broskev. Nic není pomíjivější, marnější, nešťastnější. Jen bys mařila čas. Nemá to ozvěnu, jako ji nemá špatná voňavka, laciné podvazky. Je to včerejší západ slunce, loňský sníh. Včerejší klam, dnešní příkoří. Dnešní sliby a zítřejší rozčarování. I kdyby se drželi a dovolávali boha a vůle zemřít, když je nenecháš, aby ti padli k nohám, jde jim jen o tvoje tělo, o kousek těla, nahoře a dole, břicho a záda, a to taky jen na chvíli, než se nabaží a odpadnou. Ach, kdybych se nestyděla ti povědět, čím jsem prošla, čím jsem byla, musela být, co jsem musela dělat za peníze, abych ti byla alespoň trochu užitečná. Nic nám není ušetřeno, holčičko. Musíš být praktická a nemyslet si, že by tě z osamělosti mohla vyrvat láska. Potřebovat je druhá strana milování, holčičko. Jsou to dvě strany jedné mince. A rodina? Polír na stavbě vedle paláce Adria mi řekl: „Je dobré mít rodinu a domek jako svůj zámek. Ale pak přistavět

ještě zadní východ, abych se měl včas kudy ztratit.“ Doufám, že ti to říká všechno, děťátko. I ta na oko nejšťastnější rodina je hnízdo zrady. Chlap je schopen vyspat se s každým, i se zvířaty.

Pokladní cítila hanbu, zabalenou do strachu jako kus tlačanky do mastného papíru. A trápení, obalené zdvořilostí, zdrženlivostí a slušným chováním, jak se na mladou ženu sluší a patří. Nemohla se přenést přes obavu, že jí budou opovrhovat.

Do kina chodila jednou týdně žena, která si od pokladní kupovala vstupenku do lóže, na – pokud možno – její sedadlo. Byla hezká a vždycky dobře oblečená, ale pokladní nevěděla, kde byla žena zaměstnaná; mohla jen odhadovat, jak se živí. Později se pokladní dověděla, že žena žila v hezkém třípokojevém bytě v Truhlářské ulici, ve třetím poschodí, s radou ministerstva spravedlnosti, starším mužem, jehož matka mu nedovolila, aby si ji vzal. Žena byla k pokladní vždycky velice přátelská. Navštěvovala kino jednou do týdne, vždycky sama, a měly chvílku se bavit a trochu se seznámi-ly. Žena pokladní fascinovala.

Někdy pokladní řekla důstojníkům, že lóže už jsou vyprodané (matka by asi na místě omdlela, vědět to), nebo si pokladní řekla jen pro sebe, že muset se rozhodnout, jestli prodá lóži Soničce Vágnerové anebo své nové známé, neváhala by ani vteřinu.

Snažila si představit – i teď, když procházela kolem Romania baru a dál – jak by se asi cítila v kůži té ženy. Mohla jen snít o ženách, které střídají muže za mužem jako oni ženy; které se mužům dokážou vyrovnat a odhazují je ještě dříve, než to můžou udělat muži jim. Matka už ji nikdy nevzala do Romania baru. Měla k tomu asi hodně důvodů; oči mužů.

Pokladní byla ráda, že nesdílí život té ženy. A zároveň jí záviděla. Představovala si její ložnici. Co všechno se dá vyčíst z polštářů, pokrývek a zrcadel, z vůně ložnice. Bylo to jako magnet, který ji

přítahoval a odpuzoval. Síla, která ji dojímal a současně pronikala tělem, myslí, žilami i kostmi až do morku. Má majitel kina pravdu, když říká i na adresu matky, že ženy jsou vzteklejší než muži a ještě zlostnější, když stárnou? Matka řekla, že nejsou alespoň tak omezené jako muži, kromě toho, že jsou zodpovědnější. Kdoví?

Ale výsledek úvah pokladní byl, že Sonička Vágnerová, třebaže už mrtvá, bez nejmenší viny v téhle osobní záležitosti, jí vzala muže, na kterého pokladní myslela a kterého chtěla vidět, i s jeho kalnýma očima. Nemyslí si každá žena na muže, s kterým by se dokázala obejmout? Neujišťuje ho - vysloveně nebo jen v duchu - že je pro ni ten, s kterým by mohla žít? Není v každé všeobjímající náruči i místo na nedostatky muže, pro které má matka galerii, od výhrady přes odpor až k nenávisti? Od lhostejnosti k opovržení? Bylo dobré, že jí řekl, kde s kolohnátem budou, aby ho mohla najít.

Na chvíli myslela cestou na malé salamandry a žabky, které sbírala jako malá holka v loužích po jarních nebo podzimních lijavcích. Malé rosničky měly oči jako střepy skla. Nebyly větší než dětský nehet. Měly někdy hranaté oči a jindy oči do trojúhelníku. K večeru kvákaly a napodobovala je: *kvá, kvá*.

Myslela na Soničku Vágnerovou, která i ve smrti dokázala mít v Praze někoho, kdo na ni myslí, pro koho je jako sluníčko. Vysloužila si svou cenu, aby ji odvezli transportem. Říšské dráhy jistě nikoho nevezly zadarmo. Jakou cenu mám já? Jenže potom - ach, to ne, myslela si pokladní. Nemůžu té chudince závidět i smrt. Nebo můžu? Neměla bych jí přece závidět, že ji už netrápí tělo.

Napadlo ji, že když ji někdo vidí za přepážkou v pokladně, zařadí ji mezi ženy se smutnýma očima. A všechno, co k tomu připojí každý podle svých zkušeností, co všechno se může z žen se smutnýma očima stát. Jistě leckdo odhadoval podle jejích očí její ložnici. Nebo

ložnici matky, podobnou cele jeptišky, se skříní z ořechového dřeva, s oblečením pro všechna roční období, od všeho jeden kus, protože matka nic nevyhodí.

Myslela na to, jakou mají Němci krásnou hudbu. Její nová známá, pro kterou nechávala stranou jednou týdně lístek do lóže, přicházela někdy s hluboko zapudrovanýma očima.

Byla jednou s devatenáctiletým chlapcem. Líbal jí jen prsty u nohou, kotníky, nártý. Pak byla s vdovcem, který se dost důkladně všude neumyl. Dali jí za to peníze. Kdy to podnikala? Když nebyl rada doma?

Pokladní myslela na matku. Není mi to moc po chuti, když mě vždycky umlčíš, jen co se zmíním, že už nejsem jen dítě, říkala v duchu staré ženě. Matko. Zlatíčko moje! Hnusí se mi bejt pořád zakřiknutá.

Pokladní si myslela: Není to tvoje vina - to všechno - nikdo nemůže vyskočit ze své kůže, ze svého času, ze všeho, co a čím je. Nesmím od tebe chtít, abys byla, co nejsi, ale ty bys to taky neměla chtít ode mě. Víím, co tě obléhá, co se nad tebou vznáší a nahání ti husí kůži hrůzou, ale nade mnou se to vznáší a obléhá mě to jako nejsladší sen. Trpím tělem, které mám ráda. Dovolávám se těla, kterého se bojím; hledám ve svém těle útěchu, i s tím, čím mi současně hrozí. Taky bys ode mě neměla chtít, abych byla, čím nejsem, čím jsem se narodila jiná, pro jiné věci. Pokladní věděla, že matku obrousilo všechno, co se jí v životě stalo, a nemohla tomu utéct, i kdyby chtěla. Pokladní byla v neviditelné válce s matkou, aniž to chtěla vidět jako válčiště. Nevíš, co to je, oslovovala matku, budit se ráno co ráno jako rozbitá, s bolavou duší, a pak slyšet, hodinu za hodinou, co nesmím, co nemám, jako bych nedokázala sama udělat nic dobře nebo správně, že se na mě nemůžeš spolehnout, jako bych nikdy nic neudělala dobře, a nedostala se do nějakého

nebezpečí. Kdo by tomu nakonec – alespoň trochu – nezačal věřit? Nechci ztratit důvěru, že něco dokážu, a sama. Viděla ji matka radši poraženou než v nebezpečí? Mírnější než jehně, jen když zůstane netknuta? Odpověď byla obsažena v tom, nač se ptala.

Nikdo se tě neptá, jak tě život zničil, odpověděla matka.

Proč je to, holčičko, všechno jinak, než si představujeme? Proč není nic jisté? Proč jediné, co si můžu ohmatat, o čem se můžu přesvědčit, že je pravé, je moje bolest, i když je ozvěnou tvou bolesti? Moje krásná, moje bolavá, moje čistá.

Každému přistřihnou křídla, holčičko. Každému připomenou, jak je maličký, i kdyby si myslel, že je sebevětší. Všechno, co se ti povede, co vyhraješ, se zdá těm druhým příliš velké. Všechno, co se ti zdá prosté, je spletené jako nejspletitější bludiště.

Život přece nemůže být tak nicotný, odpovídala v duchu pokladní matce. Necítila bych to v kostech, v mozku, v každé kapičce krve. Život musí být také něco většího než přišlápnuté zrníčko prachu. Něco to přece musí znamenat, každodenní a každonoční spojení tisíců a tisíců těl, dotek tisíců a tisíců tváří na tvář, úst na ústa, klínu na klín.

Pokladní se otrásla. Přes řeku vál studený vítr. Tušila, čeho se bojí a zač se stydí a proč se srovnávala se Soničkou Vágnerovou. A pak v sobě slyšela ozvěnu matčina hlasu, který říkal: Už dlouho jsem nezpívala, holčičko. A zazpívala pár akordů *Dunajských vln* a pak se rozplakala. Proč pláčeš, mami? Jiný lidi jsou šťastný navzdory všemu. Nemůže to přece bejt jen v jednom kuse truchlohra. Právě proto, holčičko, řekla matka. Protože ty druhý jsou šťastný. Pokladní řekla: Chci bejt taky jako ostatní. Chci se k nim připojit. Slyším v duchu písničky o družnosti, jak spolu všichni můžeme držet. Někdo přece musí vzdorovat zlu, aby si uchoval čistý svědomí. Nechceš to snad pořád vážit jako na lékárnických vážkách.

Nejsem taky hluchá a slepá nebo němá, mami, zlato moje. Někde přece musej bejt dveře, kterýma se dá vejít, nemyslíš?

Jak můžeš bejt šťastná, když se pořád všeho bojíš? Jak můžeš bejt šťastná, když seš i nejbližšímu člověku tak strašně daleko? Když jeden druhému ubližuje, třeba vždycky nechce, a ani o tom neví. Je tak snadný ublížit člověku. Myslíš, že to nevím, zlatíčko? Cejtím se vinná a nevím proč, řekla pokladní. A smála se sama na sebe, ven i dovnitř (ale dovnitř možná ne tolik) a viděla zase všechny ty barvy, včetně černé, která byla jako samet a znamenala pohlazení.

Každej je jako v krabici, která nejde otevřít. Takhle se nedá žít. Nechci tak žít. A šla, jako by si otevírala dveře nebo nějakou krabici každým pohybem svých bílých paží, každým krokem, pohozením hlavy, sevřením dlaní v pěst, někam, před sebe, jinam, kde bude žít svůj život. Jen nevěděla kde, věděla jen proč. Nebo to tušila.

Myslela na to, proč lidi dělají, co dělají: majitel kina, aby zbohatl, bratr dlouhána, aby se zalichotil mrtvé židovské holce, nebo dlouhán, aby si na něho vzpomínal někdo v souvislosti s tím, že ho trefila kulka a že se nevyhýbal nebezpečí, a aby se všichni tři utvrdili, že nejsou horší než Němci. Od ní chce matka, aby se potkala s neznámým mužem, který by napravil, co matka nikdy nedostala.

Matka zavrhovala muže a zároveň věřila, že holka musí zapřáhnout všechny své síly a schopnosti až po lest, jako motor. Co to je? Pudr, který si nanesu na tvář? Rtěnka na rty? Voňavka na lalůčky uší, pod paží, všude? Je to jako honit se za vlastním stínem? Pokladní si uvědomila, čeho se chytá ve slovech a v myšlenkách, aby si pomohla, a co jí zároveň ničí. Vrátil se jí v duchu cikán z Romania baru.

Snad nepláčeš, že jsem odešla? Ne, zlato moje, odpověděla matka. Nebude se už hrát, nikdo není v šatně, dodala. Nemáš co zmeškat, řekla matka. A co když ano, má drahá? Jestlipak si ještě

vzpomínáš na toho cikána, co zpíval? Jak vybíral peníze do bubínku. Cikány taky odvezli na východ. Je tu po nich prázdno, i když se vždycky někdo najde, kdo zpívá. Už ji unavilo pořád mařit čas dotazy na vlastní adresu. Proč jsme pořád tak sami? A proč jako kladivo na samotu pasuje slovo zabít? Napadlo ji, že samo slovo je nebezpečné.

O chvílku později viděla pokladní z okna čtyřpatrového domu v Pařížské ulici někoho mávat bílým praporem, pravděpodobně německou ženu. Bylo jí asi třicet a měla na sobě zelený vojenský svetr. Nevěděla nejdřív, jestli se ta žena vzdává, nebo někomu dává znamení. Vytanula jí na mysl cukrárna. Ty nápisy: „*Smrt německým sviním! Židům nepřístupno*“. A pak ji napadlo: Už asi nepřeždu. A nepřešla, protože se začalo střílet. Nemohla najednou ani dopředu, ani nazpátek. To jsem to vyvedla, řekla si. Ale věděla jsem, že to takhle dopadne, dodala v duchu. Uhladila si bezděčně svoje krásné plavé vlasy, které si myla v heřmánku, co sbírala každé léto matka. Jako v ozvěně se jí otloukala hlavou myšlenka, že se jí vlastně nikdy v životě nic nepovedlo, alespoň ne hned napoprvé, ale taky nejenom proto, že už byli v zemi šest let Němci. A myslala si: jsem ještě pěkná? Ale možná, že už ne tak pěkná. A panna. Jsem ještě panna. A co to znamenalo.

Zastavila se na rohu. Dál ne, říkal jí instinkt. Už ani krok.

Něco zalehlo najednou pokladní uši. Německá žena už v okně nebyla. Z dolního konce Pařížské třídy od Vltavy se blížilo jako těžká ocelová housenka pásové vozidlo a střílelo do středu města, podél bulváru, ze svého padesátimilimetrového děla. Terčem střelce byla stará radnice s orlojem. Děvče, které vypadalo jako selka, vzalo pokladní rukou za rameno a strhlo ji prudce k sobě.

„Nevystavujte jim tělo jako terč,“ řeklo děvče. „Nejsme tu na přehlídce, slečno.“

A pak: „Podržte mi tu věc, když už jste tady.“

Děvče jí dalo do rukou pancéřovou pěst. Bylo to těžké a pokladní měla co dělat, aby ji udržela. „Dost to váží,“ řekla pokladní. Byla to roura se spouští a opěradlem o rameno, pomalovaná vojenskou maskovací barvou a hodně osahaná.

S některými lidmi – někdy – mluvila jako ve filmech, které viděla. Ale teď to byl její hlas a znělo to, jako by prvně v životě slyšela svůj vlastní hlas.

„To teda jo,“ odpovědělo selské děvče.

Děvče si upravilo něco na své venkovské sukni jako z velkého šátku. Vzalo si zbraň nazpět. Uchopilo dřevěný držák pancéřové pěsti, jako by byla v armádě už léta. Pokladní cítila svoje prázdné ruce. Něco, co plynulo jako Vltava a doběhlo to k ní. Něco jiného, než když jí majitel kina říkal, že by si ještě měla užít, než to všechno skončí, ale myslel sebe. Do smrti dobrý, slečno, říkal. Jak chcete. Kdoví, co přijde, slečno. Měl psa. Připomnělo jí to, jak ji jednou matka vzala do rodiny, kde měli tři psy. Strašně páchli. Rodina se tvářila, že to k tomu patří.

„Nebojte se,“ řeklo venkovské děvče – anebo to byla holka z města, co jenom vypadala jako selka. Znělo to, jako by věřila, že není čeho se strachovat, jako by se přesvědčovala.

„Čeho?“

„Má to koule,“ řeklo venkovské děvče.

Z věže radnice odpadaly hořící zdi dolů, před bývalý hrob neznámého vojína, který Němci zrušili. Pancéř stále páčil v pravidelných přestávkách.

Venkovské děvče položilo pancéřovou pěst na chodník. Snažila se vytrhnout víko od kanálu. Pokladní se chvíli rozmýšlela a pak jí šla pomoci. Tím se vystavily pancéři, ale ten střílel na radnici. Chtěli asi zničit svoje archivy, seznamy zrádců. Pokladní chytila mříž kanálu na své straně svými krásnými bílými rukama a prosila boha, aby jí dal sílu, protože mříž se ani nepohla. Pach kanálu jí připomínal psa majitele kina, tři psy v rodině, kam ji vzala matka na návštěvu, a potom dobrmana kolohnátova bratra, když měl ještě dva psy, Zákona a jeho matku, Spravedlnost, než fenou zajel německý nákladník, a kdy měli oba psi blechy a matka se bála, že jsou i zavšivení a roznášejí nemoce. Konečně pohnuly víkem, ale ještě ho nezvedly, aby ho mohly odsunout stranou a vlízt si do jícnu kanálu. Nebyli tu muži, jen na druhé straně ulice, ale nemohli přeběhnout, dokud pancéř střílel.

Činžák, kde prve stála v okně žena s bílým znamením, zdánlivě evakovali. Až když se ozval kulomet, viděly obě dívky, že si tam udělali střílnu.

Najednou přišlo pokladní všechno k smíchu, aniž se mohla rozesmát nahlas. Mohla se nadýchat už pachem kanálu a vůně vzdálené řeky, polí a stráně se stromy v parku. U právnické fakulty, kam se nakvartýrovala německá posádka, se řadila četa střelců v plné polní, v přílbách, ozbrojeni až po zuby. Byli ověšeni granáty a puškami a kulometry. Konečně obě děvčata vytrhla víko kanálu. Venkovské děvče zrudlo námahou. Vystoupily jí žíly na krku. Tank bez přestávky střílel a zvolna se sunul blíž a blíž. Střelec pořád mířil na věž a zdi radnice; stačilo mu sklonit dělo a posunout je trochu do strany, aby je rozmašíroval, jako by nikdy neexistovaly.

Pokračovat pancéř v jízdě, projel by radnicí jako máslem a oheň by mu neublížil.

Když nakonec odsunuly mřížované víko, pach kanálu se zdál sladký jako vůně parku, a železo, hrubé a špinavé nejen rezem, jim připadalo hladké. Sotva si všimly drsnosti okrajů, která jim rozdrásala kůži do krvava. Pancéřová pěst, opracované železo a dřevo a plech, ležela vedle víka a díry do kanálu. Kryti pancéřem, postupovali střelci k radnici od hezké světlé stavby právnické fakulty, kde už se řadili další, a napadli je povstalci.

Venkovské děvče vlezlo do kanálu po železných příčlích žebříků, zapuštěných do kruhové cihlové obezdívky. Počínala si obratně, ačkoli se mohla sotva otočit, sehnout nebo skrčit. Pokladní se nerozmýšlela. Kamenná štola už kryla děvče ve venkovském oblečení a s venkovským tělem a tvářemi a pokladní dělala co nejrychleji, aby byla uvnitř za ní. Chápala, co se děje, třebaže jen přibližně, ale co na tom záleželo. Ručkovala po protějším žebříku ve štole. Všechno tu páchlo krysami. Něco jí říkalo, že takhle to má být. Nemyslela už na Soničku Vágnerovou, nebo jak mužou mrtví přebrat muže živým; nemyslela už tolik ani na matku. Zaujalo ji beze zbytku, co dělala se svou novou známou, kterou ani neznala jménem.

Do téhle chvíle, myslela si, se mi nic nepovedlo, ale teď uvidíme. Uvědomila si, že už v duchu nemluví s matkou, ale sama k sobě.

Nemá přece smysl závidět Soničce Vágnerové i ponížení, jako by si z toho chtěla ušít nové šaty a povlečení na postel. Byla to už jen myšlenka. Zlomek myšlenky.

„Podejte mi tu věc,“ řeklo venkovské děvče. „Opatrně.“

Když uchopila pokladní hlavní část pancéřové pěsti a podávala ji spodním okrajem dolů, aby mohla její nová známá střílet, opakovalo selské děvče, aby byla opatrná.

„Slezte o kousek níž, budete to mít snadnější,“ řeklo venkovské děvče. „Teď už nespádnou. Pojdte vedle mě. Zkusím to odpálit.“

„Můj bože,“ řekla pokladní, jako by pochybovala, že to děvče dokáže. Musela křičet, aby ji bylo slyšet. Venkovské děvče si jí moc nevšímalo, ale asi tak, jako si nevšímáme lidí, s nimiž nás všechno spojuje.

Z kanálu prosakovaly plyny, které jí zase připomněly, jak byly s matkou na návštěvě u těch lidí s páchnoucími psy. Pod nimi plula řeka bahna a kalu, na jejíž hrbolaté hladině vyskakují a pukají bubliny. Asi v noci, když k nim nikdo nevstával, zaneřádili psi celý byt, myslela si pokladní.

„Tak dělejte,“ napomenulo venkovské děvče pokladní. „Už jsou moc blízko.“

Tank se blížil. Venkovské děvče mělo trudovitý obličej, zelené oči s kruhy pod nimi hluboko do tváře. Drželo násadu zbraně. Začala škytat.

Pokladní napadlo, že to selské děvče drží pancéřovou pěst jako nějaké kuchyňské náradí. Jako co? Ach, pomyslela si. A k tomu ještě ten řev přes celou ulici, kde stáli muži.

Děvče nad ní se nakrčilo, narovnal a odpálilo. Trvalo to i s výbuchem dvě vteřiny. Pokladní čekala, že všechno vyletí do povětří – okna, dlažební kostky, široká třída, která najednou vypadala jako krvavé pole. Potom, třetí vteřinu, se kolem nich rozlehla dunivá ozvěna, šířící se podzemní chodbou kanálu. Přelil se přes ně tlak vzduchu. Pokladní se zdálo, že otevřela oči, ale měla je celou dobu zavřené a neviděla vůbec nic.

Zdálo se jí, že má před sebou venkovské děvče a svou vlastní matku a kolohnáta. Leželi všichni vedle sebe, ale bratr kolohnáta ležel se Soničkou Vágnerovou. Vyměnili si pár slov. Někdo byl samá krev a stahoval tvář bolestí. (Proč jsi k němu tak hodná? ptala se pokladní Soničky Vágnerové. Protože ho neznám, odpověděla

mrtvá. Měla přátelský, povědomý hlas. Byla svěží, s velkýma ořechovýma očima a olivově snědou pletí. Také Sonička Vágnerová měla dlouhý krk. Mohly by být sestry. Jen letmo sjela pohledem její tělo: zralá prsa, velice štíhlá v pase a s dlouhýma nohama. Nebyla by to legrace být sestry? Jsme sestry, řekla pokladní. Myslíš? smála se Sonička Vágnerová. Ale měla najednou vážné oči. Je hezké, že si to myslíš. Ale proč si to myslíš? Jsem už mrtvá. Zabili mě, jako tolik jiných. Právě proto, řekla pokladní.) Pokladní se tmělo a rozsvítilo před očima.

Neviděla ženu ve svetru s vojenskou pistolí v okně čtvrtého poschodí, jak střílí náboj za nábojem směrem ke kanálu, odkud odpálilo venkovské děvče svou první (a poslední) pancéřovou pěst a vyhodilo tank do povětří. Žena páčila, když tank už stál v plamelech, i s lidmi uvnitř. Pokladní měla pocit, že visí mrtvá na žebříku, a viděla všechny barvy. Ne víc než deset dvanáct metrů od ní hořel tank a ocel se rozžhavlala do ruda ohněm. Bylo to, jako když sem šla, sama, aby už nebyla osamělá. Myslela na barvy, které tryskaly z její paměti, ze vzpomínky na něco krásného, kdy byla šťastná, i když se to nikdy nestalo. Zůstávaly jen barvy. Rudé výbuchy, změněné ve žlutou a červenou a nakonec vše pronikající a průsvitnou a současně sytou bílou. Tiché výkřiky. Neviditelné ruce, které se dotknou duše břímě prstů a zvednou ji až ke stropu, a když tam není, výš, ještě výš. Měkké pohlazení; uvolnění, volnost, jakou by jinak nikdy nepoznala. Všechna ano a všechna ne. Nikdy nevyslovená touha. Nejskrytější přání, která kdy prošla jejím tělem a jejími spánky. Za co se směla mít ráda, jaká je. Co ji už neponižovalo. Čím byla i nebyla stejně jako všichni ostatní. Co už nemohlo být ani horší, ani lepší. To, čemu konečně porozuměla. Rozluštění všech nejvnitřnějších hádanek těla, zdroj bezpečí i nebezpečí; tajemství, které bylo nejkrásnější ze všech tajemství, kterých se směla dotknout. Zdroje,

z kterých se napájel její život. Nejhlubší zkušenost jejího ženství. Už nic, co by v sobě mohla sama nebo někdo jiný pohřbít.

Teprve pak si vzpomněla na matku. Naplnila ji lítost. A to bylo všechno, na co si ještě mohla vzpomenout. Na víc si už nikdy nevzpomněla.

9

Matka pokladní seděla na židli až do osmi ráno a čekala. Začalo to v sobotu, a pak byla sobota v noci, pak neděle a neděle v noci, a potom pondělí, ale teď nevěděla, jaký je den; ještě to neskončilo. Viděla umírat lidi, kam se jen odvážila vydat. Děti, kterým zastřelili rodiče, bratra nebo sestru, všechny, takže viděla dvouleté nebo desetileté, kteří byli najednou nejstarší z rodiny; přežili. Neznámé lidi, kterým něco uvnitř řeklo, že je lepší zemřít v boji než pitvořit se a lhát a posluhovat na kolenou až do konce. Viděla postřílené děti, zraněné starce a ženy. Mohla si představit, kolik sousedů už neuvidí. Lidi, které neměla ráda, jako majitele kina a kolohnáta a jeho bratra, kteří se jí zdáli najednou oba přijatelnější než předtím. Zmocňovalo se jí nutkání, které bylo ve vzduchu, někomu ublížit nebo alespoň ublížit sobě. Nikdy to ještě neměla. Byla zmatená, jak se jí tak často zdála její dcera. Nemohla teď nikoho obtěžovat, aby ji poslouchal; její nářky. Nechtěla, aby ji ignorovali. Chtěla vědět, kde je její dcera; chraň bože, aby se jí něco stalo.

Na dlaždicích pasáže se válel potrhaný obraz říšského kancléře, už ošlapaný a zablácený.

„Hitler. Podívej se mu na nos, holčičko. Nemá nos krysy? Můžu si ho představit jako krysu, jak leze po zemi, i s těma jeho fouskama. Všechno má jako krysa. Nedivila bych se, kdyby si svlíknul kalhoty a měl ocas jako krysa.“

Vítr a nohy chodců odnesly portrét, na kterém byl nejvýraznější nos, dál, takže ho už matka pokladní neviděla.

Zmocňovala se jí nedůvěra, která rodila ještě větší nedůvěru.

Nemám na to vliv, říkala si. Nesmím si nic namlouvat. Ať si namlouvám, co chci, jsem vždycky zklamaná. Nikdo mně nemusí nic povídat, myslela si. Slyším to z ulice a vím svoje. A vím, co se dělo v noci. Chodila už několik dnů ve svých černých vdovských šatech, které si nepřevlékala, stejně jako si nepřevlékala prádlo. Nepřevlékala se vůbec. Umyje se a převlékne se, až bude po všem. Až přijde nový den, myslela si. Další neznámý den. Kdoví, co je s mou holčičkou, s mým zlatíčkem? Doufám, že se jen někde schovává, protože byla neopatrná a vyšla, a že se jí nic zlého nestalo.

Chvilí po deváté přišli kolohnát se svým bratrem před pokladnu, kterou zavřela zevnitř na klíč, aby ji nikdo neobtěžoval. Nechala jen škvíru v okýnku, aby viděla ven. Měli oba na rukáve červené stuhy s nápisem RG, Revoluční garda. Kolohnát měl hořečku a pušku s bajonetem a bratr s kalnými očima pistoli, kterou odhalil, kdykoli si rozevřel svou králičí vestu; už se mu rozpadala, jak mohla matka pokladní prorokovat.

Zatukali na okénko. Skoro je překvapilo, když jim je pootevřela stará žena s pletí jako kůra stromu. Teprve, když je viděla, pustila je dovnitř a zase za nimi zamkla. „Jste jako z jiné planety,“ řekla. „Nebo to jsou ti druzí?“

Dlouhán šeptal s vyvalenými očima: „Američani už jsou u Berouna. Američani už jsou v Praze.“

A potom jeho bratr, hlasem, v němž znělo téměř šílenství: „Maršál Schörner vlezl do pasti. Chtěl se dostat k Američanům Prahou, aby ji měl za zády i před břichem jako dvojitej štít, jako výkupný; cenu, za kterou dostane milion svých čerstvých mužů do bezpečí. Jsou chycení. Připravil si buď masovej hrob, nebo zajetí. Kdyby šel s armádou přes brdský lesy, byli už v suchu. Rusové stíhají své zrádný jednotky generála Vlasova, který na poslední chvíli vpadly Němcům do zad. Střílejí je, kde je natrefí, po tisících. Země bude

plná masových hrobů, matko. Budou volat ze země příštích tisíc let a jejich mrtvý hlasy už nikdy neutichnou.“

„Nech toho,“ dloubl ho dlouhán loktem.

„Je šílenější,“ mumlala stará žena, částečně k druhému, odvrátěna od bratra dlouhána, a dílem k sobě. Měl pravdu. Hlas mrtvých už zní a nikdy v ní neutichne. Co když je ona sama ten poslední člověk, který to slyší?

„Odkud jdete?“ zeptala se.

„Z válečné vřavy, matko,“ řekl dlouhán.

„Jen aby to mělo ten správný účinek,“ řekla matka. „Aby to dobře dopadlo.“

Myslela na dceru. Na výraz šílenství v krví podlitých očích kolohnátova bratra. Tázavě a pochybovačně se na něho podívala.

„Je to vždycky dobrá věc, když něco vyhrajete, matko,“ řekl bratr kolohnáta.

„Už jim nedovolíme vyhrát,“ doplnil ho kolohnát.

Zase slyšela hučení generátoru hluboko v podzemí. Nikdy to neustalo. Muselo to být pod kinem. Ve středu země, snad. Přímo pod jejíma nohama. To je z toho, jak mě bolí hlava a jak mně hučí v uších, holčičko, oslovovala v duchu dceru.

„Viděla jsem svoje,“ řekla matka pokladní.

Cítila celý starý dům, velký jako palác, jako by jí ležel na ramenu. Bolí mě tělo, zlato moje. Ztratila smysl pro čas a v její hlavě byl zmatek. Jen já vím, co se tu dělo v noci, myslela si. Co se stalo minulou noc. Co ke mně přišlo, abych viděla. Co jsem ještě na vlastní oči neviděla, jako by to nebylo. To jen do dneška v noci jsem si směla myslet, že co nevidím, není. Mohlo se toho stát tolik, co nevěděla. A kdoví, co se stane ještě během dne. Uvědomila si mizivost jedné lidské existence. Jako když člověka ovane vítr, vedro nebo mráz. Zplození, které jen čeká na svůj konec. Nejtěžší

proč, které kdy nesla. Podívala se na oba zarostlé muže v králíčních kůžích, sešitých horkou jehlou každý pes jiná ves. Musí se jim to rozpadat na těle, myslela si.

Co to je, co říká člověku, že se stane něco hrozného? ptala se stará žena v duchu. Co to je? Proč nejsme, nejsem ušetřena ničeho? Co to je, co v ní nashromáždí žíravinu, která ji rozleptá, to něco, co člověku napovídá, že se něco strašného stane, ale neví, ani kdyby se roztrhala, co? Tak jak na sobě cítila tíhu domu se všemi jeho poschodími, chodbami a schodišti, kinem a co v něm viděla, cítila na sobě tíhu světla, dne, stín nebo ozvěnu noci a toho, co zažila v noci. Tu noc? Kterou noc? A dcera odešla a nenechala jí ani vzkaz. Kams šla, moje zlato? Co tě to táhlo ven, moje nejdražší dítě? Cítila všechno, co dělá z lidí šelmy, jak se to na ni nalepilo. Kde je v tom nějaký smysl? Jaký to má význam? Zavalovalo ji to tupostí, unikala z toho náplň, nemohla se přiblížit k žádnému jádru. To si vymysleli Němci, to slovo *Menschentiere* nebo *Tiermenschen*. Ale je to blízko, stačí natáhnout ruku, aby se toho dotkla. Ani nemusí být člověk Němec. To jenom oni k tomu došli blízko, jako k nějakému ideálu, jako udělali ze soboty nebo z neděle všední dny. Viděla v duchu umírající děti, které viděla naposled, a zřízence, soudce a zběhlé vojáky, generála s hrubým nosem a vysokého plukovníka SS a lidi z NSDAP v kině.

Požádala kolohnáta a jeho bratra, aby našli její holčičku, její zlato, jejího drahouška, to jediné, co na světě má.

„Jděte, pro lásku boží,“ řekla. „A najděte ji, než se jí něco stane.“

A myslela si: Ach, holčičko, mám tě prohlédnutou od paty až k hlavě, stačilo by ti najít třeba i mrzáka, aby si tě vzal za manželku, jen aby ti říkal: Miluju tě, udělám pro tebe všechno, co člověk může pro druhého udělat. Věděla, že by si její dcera byla schopna navzdory tomu, jak byla hezká, se svými krásnými vlasy, dlouhým a bílým

labutím krkem, najít mrzáka na vozíčku, bez nohou a bez rukou, jen kdyby ji měl rád a uctíval ji a nechtěl už nikoho mimo ni. Aby věděla, že ji nikdy neponíží a nezneuctí, jako nacisti hrob neznámého vojína. Kde se to v tobě bere, moje zlato, ptala se stará v duchu. Proč všechno, co na světě existuje, k tobě prosakuje tělem, a tvoje tělo tím vším jako padající hvězda noční oblohou, paprsky slunce uprostřed jasného nebe. Vím, že tě mučí tělo, má drahá. Taky mě kdysi mučilo. Nevíš ještě, že i to přejde, holčičko. My nejsme moudří, zlato moje, příroda je moudrá. Bránila se myšlence na smrt.

Nahlas řekla: „Nikdy jsem neměla tenhle biograf ráda. Ani ten barák.“

„Je to palác,“ řekl kolohnát.

„Nechtěla bych tu žít ani za zlatý prase,“ řekla matka pokladní.

Dívala se na kolohnáta a myslela si: Co jste to za lidi, žít věčně jen z ruky do pusy a vždycky se jenom spoléhat na to, co vám někdo jinej dovolí? Bez úcty k lidský důstojnosti, bez citu pro spravedlnost, jako děti, který se zřeknou svobody pro sklenici limonády? Všecko zapomenete, všecko odpustíte, prasata. Vůbec vám nevadí, když plyne váš život od ničeho k ničemu. Od nebezpečí k nebezpečí. Nic neuspokojí vaše věčný očekávání. Vaše působnost je skromňounká, nakonec zklamete i sami sebe. Nikdo vám nevěří. Nevěříte ani sobě. Vždycky všechno prohrájete. Necháte vždycky vyhrát ty druhý. Těší vás, co jste? Co nejste?

„Někdo tu může žít třeba deset let a nevytáhnout paty, jak je to velikej dům,“ řekl kolohnátův bratr. Věděli všichni, že měl na mysli majitele, který si nakoupil na černém trhu zásoby na dva týdny a zamkl se ve svém elegantním bytě a nevyleze, dokud nebude po všem.

Oba bratři se na matku pokladní podívali; dělali si o ni starosti. Kam by měli jít a hledat její dceru? Věděli už něco? ptala se stará

v duchu. Chtějí mi něco zatajit, nebo nic nevědí? Půjdu ji opravdu hledat? Mohla by být – bůh uchovej! – v bytě majitele?

„Ráno se v Pařížské ulici zase střílelo,“ řekl kolohnát. „Rozsekali tam německej pásák. Dvě ženský na to zařvaly.“

Kolohnát pozoroval rozbitou cukrárnu přes ulici. Někdo zatáhl rolety. „Tam nemohla bejt,“ dodal. „Jedna byla ze Starýho Města, měla na sukních francle. Doufám, že vaše holka našla někde bezpečnější skrýš než ten starej vodní mlejn.“

Matka řekla: „Jeden jejich opruzenej voják se zrejhovaným a zfalovatěným krkem, jako kdyby se s ním utrhla oprátka, zavřel dole v kině do budky pro promítače starýho člověka. Ten starej byl soudce. Nacista do morku kostí. Sešlej, už jenom zlej a rozhněvanej člověk. Živá mrtvola. Ten druh starců, co nemůže ani cejtít nic a nikoho, kdo by byl mladej a svěží. Odsoudil pár tuctů německých zběhů k smrti.“

„Dole v kině?“ divil se kolohnát.

„Doktor SS jim píchal injekce – do srdce nebo do levý ruky u ramene. Nebo do žíly v lokti.“

„Ten hlavní tu není,“ řekl kolohnátův bratr.

A dodal: „Některý tresty nevykoupí, nepomůžou ani neočistí už nikoho.“

„Slyšel jsem, že ho zastřelili před Kolovratským palácem,“ dodal kolohnát. „Taky jsem zaslech, že poslali už pryč vojáky toho falešnýho ukrajinskýho generála, kterej bojoval celý léta po boku nacistů. Nosili prej napůl německý uniformy. To mi bylo na mou duši divný, jak to dokázali. Ale kdyby zůstali, mohlo to dřív skončit.“

„Hodně lidí zabíjí dneska ze msty a ještě víc pro peníze,“ řekla stará žena. „Nemám některý dny ráda. Sobotu, pondělí, někdy ani úterý nebo pátek, a nikdy čtvrtek, ale středa ještě ujde.“

„Byla to krásná sobota a ještě hezčí neděle a pondělí,“ řekl kolohnátův bratr. Nepočítali s námi, myslel si. Měli za to, že jsme už ochromení, zmrzačení, bez svojí vůle. Že si nás koupí za pivo. Že se vyžijem pivníma řečma. A dodal: „Nebojte se. Věci nám vycházejí, matko. Dejte tomu den nebo dva. Vyzvednu si psa a najdem vám ji. Hodně si na ni myslím, matko. Dokáže člověka tahat za nohu, jestli to smím říct.“

Matka pokladní vrhla na kolohnátova bratra strohý pohled. Myslela si: Jsme pro ně všechny jen zkažený sluzky, s kterými si páni občas pohrajou, když jsou při chuti a při síle, a milostpaní přivře milostivě oči, protože jsou věci, kterých má každá ženská po třicítce za sebou dost. Až po krk. Zvedá se jí žaludek. Hodně lidí chodí vedlejším vchodem, rovnou do kuchyně. Ne vždycky salónem do jídelny. Zadními schody, aby neudělali domu hanbu. Bože, kde to můžeš člověku vynahradit? Kde bych si to měla vynahradit?

„Kdoví, kde je můj pes?“ dodal rychle kolohnátův bratr. Zastránil ho led v očích matky pokladní, nakyslost nebo hořkost a strach. Smutek z matky přeskočil na něj.

Kolohnát se díval skrz pasáž na kiosky párkaře, zavřený a potažený plachtou, a myslel si na adresu párkaře: celou válku sis pochutnával na dobrým horkým masu, aby ses udržel, ne jako můj bratříček tady, co prodával noviny a uhnal si tuberkulózu, kalný oči a kdovíco, že vidí bludy, krok od svého domova, přeludy a vidiny, jako obrázek Soničky Vágnerové, dcery překupníka v ohradě starých aut. Koně jsou pro něj světloňoši míru, černej hřebec ďáblem. Podívejte, jak je zpocenej, i když jen stojí. Třesou se mu ruce. Podívejte, jak mu svítí oči.

Přijde oheň a vypálí to do posledního, myslel si bratr kolohnáta. Smete, co bylo, aby to udělalo místo pro to, co teprve přijde. Sonička Vágnerová. Měla se toho dožít, alespoň toho se měla dožít.

Ale třeba si to na vteřinu představila, než se začala dusit a drásat se nehty. Nejdřív se zdálo, že měla šanci, ale ukázalo se, že přežili ti, co měli menší šanci. Říká se, že pár židovských trosečníků, co přežili, už došlo do Prahy. Rozstrkali je do nemocnic a po hotelech. Museli uběhnout vzdálenosti, za každého počasí, jako ten slavný běžec z městečka Marathónu. Měli to s překážkami. Jen je asi po cestě nikdo už nezkoušel vyhladovět a neplynovali je nebo je nevěšeli, jen na ně stříleli, ale už je nechali běžet, protože mají dost svých starostí sami se sebou. S vlastníma lidma, co jim odevšad utíkají. A že to pro ně bylo asi stokrát dál než z toho řeckého města. Nikdo z nich taky nenesl jako štafetu žádný vítězný poselství.

„Co se tam venku děje, chvíli jsem už nikde nebyla,“ řekla matka pokladní.

„Jeich velící generál žádal o leteckou podporu,“ odpověděl kolohnát. „U budovy rádia pálila jejich ženská, jen v podprsence, z posledního patra na balkóně celou noc ze strojní pušky. Udělali si tam hnízdo. Když ji vyřídili granátem ze střechy, vrátil se do bytu k pušce její syn. Ale dostal to taky. Nebylo mu ani třináct. Ve Všeobecný nemocnici a na Karláku z kostela svatýho Ignáce stříleli takoví kluci na chodce z pohotovostního oddělení.“

„Hnízdo mají jen ptáci,“ řekla stará žena. „Vždycky jsem se toho bála. Ale věřila jsem, že se dožijeme toho neznámýho dne spolu. I toho, co přijde potom.“

„Měla byste si lehnout, matko. Neudržíte už oči,“ řekl kolohnát. A myslel si: Nehoda se může přihodit každému, v každé rodině. Snad to nebude nic, aby musela bejt tak vážná a teskná, hořká jak pelyněk. Nemusí se jí splnit všechno, aby měla naději.

Lidský oči jsou slabý na to všechno zlo, myslel si jeho bratr. Díval se na boty, které ukořistil ze skladů Afrikakorpsu. Když se jeho a pohled staré ženy sešly na botech, řekl: „Patřily jedný kryse,

kterou jsme ze všeho svlíkli. Hučí to tu, jako kdyby v podzemí tekla nějaká řeka, matko. Slyšíte to?“

Kolohnát se rozkročil.

„V ilegálních novinách psali, že Reinhard Eugen Tristan Heydrich byl vášnivej letec, než ho vyhodili do povětří. Nenechal českýho doktora, aby ho ošetřil, a než našli německýho doktora, bylo už pozdě. Rozzlobili samotnýho Hitlera, protože spolu byli jedna ruka, a Hitler chtěl, aby nastoupil za něj, kdyby se říšskému kancléři něco stalo. Hitler byl šťastnější,“ doplnil kolohnát. „Nic moc se mu nikdy nestalo, až na to, že nemohl psát pravou rukou, aby to nebylo roztřesený. Tady bráška by vám moh říct, jak zacházel Hitler s okultníma silama, aby změnil svět k svý podobě, včetně nějakých talismanů a jeho nezřízený a ukrutný ctižádosti, kterou nemohla zastavit ani německá natož jiná krev. Nezastavil ho ani šedej zákal. Taky Benito Mussolini měl prej bejt vášnivej letec. A členové jeho rodiny byli vášniví letci: dcera Edita, žena hraběte Ciána a kapitáni Vittorio a Bruno, který byli v habešský a ve španělský válce jako polní piloti a vysloužili si tam svý ostruhy a hodnosti. Možná, že tohle, co slyšíme, jsou taky vášniví letci. Jejich poslední vášniví letci.“

Myslel si: Hodně slabým to přidalo sílu. Hodně poskvrněným to vrátilo kousek čistýho svědomí. Máme jiný talismany, tady bráška. Ale lidi jako majitel kina, jako párkař se budou chtít na budoucnosti přiživovat jako pijavice, jako za války. Jako domáci, co budou nezřízeně zvyšovat činži. Hodně jich proklouzne. Ale o všech budeme vědět.

„Co jste ještě viděli?“ zeptala se stará žena. Pořád se jí zdálo, že v podzemí hučí generátory. Ale budu to mít v hlavě, řekla si.

„Dobří umírají, horší zůstávají,“ řekl bratr dlouhána.

„Viděl jsem jen evakuaci,“ dodal kolohnát. „Jak šli. Na levým břehu Vltavy dostali od RG povolenej průchod. S tím, že na hrani-

cích Prahy složej těžký zbraně. S lehkou výzbrojí odejdou k Američanům. Myslí si, že Američani jim to tak rychle nespočítají, že na všechno honem zapomenou, jako po první válce. Těm, co šli, otevřeli barikádu do šíře jednoho tanku. Ale tanky museli nechat za sebou, prázdný. Byly to stejné tanky, co na ně včera přivazovali na hlavně naše lidi jako rukojmí, že je rozstřílejí na cucky, když je naše lidi nepřestali polejvat benzínem a zapalovat. Ten proud byl tak dlouhý, že jsem žasnul, jak to, že se proti nim můžeme udržet. V kasárnách mají poslední zálohy, který jim kryjou ústup zezadu. Mají pancěře, děla a tanky. Nákladní auta s kulometnejma četa. Stovky nákladních a osobních aut. Na konci klušou civilisti. Jako za krysařem, matko. Do nákladáků se ani všichni nevejdou. Přivazovali v běhu kočárky s dětma a běželi, aby to sami stihli, už zpocení, jak tady říká můj bratr, jako v těch podzemních dolech ve Venezuele. Už tomu skoro začínám věřit. Jsou vyděšený a zmenšený, strachem nemocný. Táhnou za sebou svoje haraburdí. Jdou mezi nima nemocný, i děti a starci, matko. Ženský s rancema na zádech. Nechtějí se ztratit své jediný vojenský koloně z očí, jinak by neměli ani ochranu. Vypadá to na jejich poslední ozbrojený vojsko, matko.“

„Aby se ještě nevrátili,“ řekla stařena.

„Na to budou potřebovat minimálně padesát roků, když ne sto, matko,“ řekl kolohnát.

„Nech mi tady krabičku se sirkama,“ řekla matka najednou ke kolohnátovi.

„Jo, to nemůže škodit,“ podal jí je kolohnát. „Po svíčkách už se budete muset poohlédnout sama, matko.“

„Co je vlastně za den?“ zeptala se.

„Jste tu čtvrtý nebo pátý den, jestli jste přišla v pátek, matko,“ odpověděl kolohnát. „Úterý.“

„Pátej den, úterý, a pořád ji tu ještě nemám, moje plavovlasý zlatíčko,“ řekla stará žena. „Kdybych to tak mohla obrátit.“

„Láska nemá hranice,“ řekl kolohnátův bratr.

„Láska?“ zeptala se stará žena jízlivě. „Jen rvačka, štvání ze dne na den, mít a chtít a přežít nemá meze.“

A dívala se na oba bratry a myslela si: Kolikrát jste pomohli alespoň nastoupit starý ženský jako já do električky, bratříčkové? Co si pamatuju, mně ani jednou. Kolikrát jste šli nevšimavě kolem mrzáků, žebráků a opuštěných matek s děťátkem? Není to u vás vždycky tak? Nepřežije s největší pravděpodobností spíš někdo, kdo si nepálí prsty, než kdo strká nos do obecných věcí?

„Lidi se dívali jako v divadle,“ dodal dlouhán. „Davy lidí. Jako když dojde k nehodě nebo hoří. Vyvalili se na ulici snad odnikud. Od soboty je nikdo neviděl a najednou – byla to úžasná podívaná. Ještě tomu není konec.“

Stařena polkla naprázdno a řekla: „Pamatuju se, jak se lidi takhle dívali z oken naproti nádraží Holešovice-Bubny na židovský transporty, když se shromažďovaly k odjezdu. A teď se dívají na Němce. Jen, když se mají na co dívat. Mně bude někdo říkat, co všechno je pro lidi divadlo. Lidi se dívali na židovský rodiny, dokud ještě směly jezdit alespoň na zadní plošině električky. A když se scházeli v Rádiovém trhu ve Veletržním paláci, lidi div netleskali jako v divadle. Říkali si: Dobře jim tak. Vidět ty boháče, co si vezli svých pár švestek na dvoukoláčích. Cirkus. Žili si moc dobře moc dlouho. Záviděli jim i nos mezi očima. Jinak to přece nemohlo projít Němcům tak snadno. Než jim zapečetilo gestapo byt, mohli si sluhové vytahat ruce a uběhat nohy, aby nachamtili co nejvíc židovského majetku.“

„Lidi se vždycky rádi dívají, když se to obrací,“ řekl dlouhán. A myslel si: Ty ses nedívala, stará čarodějnice, když to všecko tak

dobře víš? „Zejtra je taky den, paní. Víte, jak to říkal ten kněz: O ty nemožný věci se postará Bůh. Ty možný si vememe na starost sami.“

„Doufám. Nevěřím už nikomu a ničemu.“

„Nepanikujte, matko. Nepoddávejte se tomu. Je lepší litovat ty ostatní než sebe. Divokýho psa se musí uvázat zkrátka. Někdy se stane za den víc než za rok. Můj dědek říkal, že když vydržíte do devatenácti a neutopíte se ani do dvacíti, už se neztratíte.“

Stará žena se dívala očima plnými krvavých nitek a spánku, který si odpírala, aniž věděla kolik dnů a nocí. Už pět dní, pět nocí, myslela si, moje nejdražší zlato. Vždyt jsme ještě nežili, miláčku můj. Teprve budeme žít. Ještě to na tebe všechno čeká. Máš život před sebou. Sotva se držím na nohou. Miluju tě, holčičko, i když jsi vzpurná. Taky jsem byla v tvým věku. Nechci, abys byla mírná jako ovečka. Můžeš mi věřit. Beru tě, jaká seš. Přišlo to na tebe a nejsou to ty nejlepší okolnosti.

„Rozeznám dobro od zla v sobotu, v neděli a ve všední dny,“ řekl dlouhánův bratr. „Až se bude konečně účtovat, nedovolím nikomu, aby vynechal Soničku Vágnerovou, sobota nesobota, ať je to jakej den chce. Kdyby se mě náhodou chtěla zeptat, jak to, že celej svět moh zůstat sedět u svých nedělních stolů a pochutnávat si na nedělním obědě, nedělní večeri a dopustit, co jsme dopustili.“

„Nenechala mě nikdy takhle čekat jako slepou,“ řekla matka pokladní. „Tak to je ten báječnej den.“

Z jejích očí odešla útočnost. Její energie se ztrácela, svaly v nohou, rukou a těle ochably. Nikdo mi nemusí nic říkat, myslela si. Byla v ní mírnost, jako by se přikrčila. Bylo jí smutno. Byla přece vždycky pokorná. Nezasloužila by si to nejhorší. Proč to nejhorší mělo vždycky vyjít na ni? Věděla, že dcera někde zmizela, a nikdo neví, kde je, a výsledek toho byl, že matka si opakovala slovo pozdě.

Už je na všechno pozdě. Nikdo mi nemusí nic povídat. Postrádalo to velikost, důstojnost, cítila v kostech, co cítila tak často: porážku. Rozčarování. Ztrátu. Sevřela ji úzkost.

„Nikdo nemůže přeskočit vejš, než sám měří, matko,“ řekl dlouhán.

Matka mu odpověděla pohledem: to mně nemusíš říkat. Víím, kde mě bota tlačí. Kam nemůžu, i kdybych směla. Bylo to jako malé boty, které si nemohla vyzout, protože... – ani nemusela dokončit myšlenku. Nikdo nemůže existovat sám, aniž potřeboval pomoc těch druhých. Cítila chlad, jako by stála na zmrzlé zemi, bosá. Cítila nevyjádřitelnou bídu.

„Jen ty, co se provinili, jsou zlo,“ řekl kolohnátův bratr. A myslel na to, že třeba dřív než Cyklonem B zadusili Soničku Vágnerovou tichem. Všichni zůstali zticha. I ti, které deportovali, byli tiše. Ztratili se v tichu. Jak to, že se svět tím tichem nezalknul? Chtěli svůj Lebensraum a zadusili ji, aby měli víc místa. Odpráskli tolik lidí, kteří jim neublížili ani malíčkem, jen aby pro ně, pro ty čistokrevné udělali místo. Jako by člověk byl nejpomíjivější věc na světě. Jako by všechno, kabát, korále, pendlovky, poslední věc v baráku měla větší cenu než člověk. Jako by se mohl ztratit na nějakém nekonečném prostoru jako mezi hvězdami, bez práva a vůle, bez naděje, bez toho hlavního splněného přání, i se svým osudem, beze stopy. Používali slova jako *Ausrottung. Vernichtung durch Arbeit. Endlösung*. Mluvili o čisté rase a vzali si ohradu jejího otce s ojetýma autama, jejich stůl, židle a nádobí i s ubrusem. Jejich ponožky, boty, lyže, do posledního deštníku. Rozpustili je jako v kyselině sírové. Rozpustili je ve vzduchu, beze stopy.

„Měla byste si odpočinout,“ řekl dlouhán matce pokladní.

„Jsme všichni už předčasně tak strašně unavený,“ řekl kolohnátův bratr.

Díval se na plakát s herci předválečných filmů.

„Říkali jste, že se střelí zase nebo ještě v Pařížské ulici? Co se tam mělo stát?“ zeptala se najednou stará. „Zabili tam někoho?“

„Jo, dvě ženský, ale to se vás netýká,“ dodal rychle dlouhán. „Ženských je jako máku. A jen jsme to slyšeli. Není to nic potvrzenýho. Neviděli jsme to.“

Co bych si počala, kdyby mi ji zabili? říkala si matka v duchu. Kde jsi, zlatíčko? Hrklo v ní. Ale říkala si: Nesmím přivolávat neštěstí. Taky bych teď potřebovala nějaký jiný síly než moje, můj miláčku, nějaký talisman, jako měl Hitler. Taky bych byla v stavu se odvolat ke všemu na světě, k bohu, k nejčernější magii, upsat se Belzebubovi, zaplatit všechno, jen abych tě tu zase měla, holčičko. Co jsem komu udělala, že tu nejsi, zlato? Kde jsi, můj andílku?

Přála si, aby se dcera už ukázala, ale měla i jiné myšlenky.

„Párkař to zavřel,“ řekl kolohnát. „Vyjádřil se jen, že v pátek si dávali buřty a v sobotu dostali fenol do srdečního svalů. V neděli se nepohrývá. V novinách psali, že jeleni už shodili parohy. Co tím chtěli říct?“

„To stejný, co chtěla říct Sonička Vágnerová,“ řekl dlouhánův bratr. „Nemají ani hroby. Zůstal z nich jen popel. Než ho zhltají ptáci, zvířata nebo bažiny, déšť, sníh a mráz. Než se smíchá s hnojivem a budem ho jíst v obilí, houskách a chlebu. Ze všech to udělá lidožrouty. Snad by správně měli ve všech hrobech udělat místečko, aby měli lidi jako Sonička Vágnerová kde nechat spát aspoň duši. Hroby jako ptáci. Hrobečky jako hnízda. To Němci nevěděli?“

„Jsou asi odtržený od světa, v jejich malých hnízdech,“ řekl dlouhán.

„V jakých hnízdech? To přece nejsou hnízda,“ opravila ho zase matka. „Naši lidi se od nich naučili to špatný. To, co lidi vždycky odkoukají co nejdřív, jeden od druhýho. Přátelé i nepřátelé. Proč?

Viděla jsem naše lidi. Nemusíte mi to líčit. Nežijou ani jako zvířata. Nerozumějí ničemu, nikomu. Ani sobě. Jsou horší než bouřka. Zdivočeli. Vždycky jsem se bála, co se stane, až přijde ten den. Vždycky jsme dělaly všechno spolu. Proč odešla sama?“

„Děláte si zbytečné starosti, matko,“ řekl kolohnát.

„Co by měla říkat Sonička Vágnerová?“ zeptal se jeho bratr.

Matčin pohled by pronikl kamenem. Vlhko a hořkost jí zaplavily oči. „Strašně na mně vždycky lpěla,“ řekla matka pokladní.

„Dobře to všechno dopadne,“ řekl kolohnát.

„Mám strach,“ opakovala matka. „Už se bojím všeho, i vlastního stínu. Nemocí, samoty. Že nevydržím. Ach, můj bože, co si počnu?“

„Vidíte, že nedokázali zničit ani jména, když už zničili lidi jako Soničku Vágnerovou,“ řekl jeho bratr. „Když jsem byl v noci na čtvrtek v horečkách a zjevil se mi Bůh, přišel jsem na to, že jenom tohle vrátí všem poskvrněným čest, a poníženým a pokřiveným to umožní, aby se narovnali. Ale jen kdo se obětuje a nevyhání zlo jen zlem, nenávidí nenávidí a sobectví sobectvím, bude ušetřenej nebo ušetří ty druhý. Už to nepustíme z rukou. Každý z nich, co vraždil, bude pracovat v těch nejhlubších šachtách ve Venezuele, do úmoru, bez nejmenšího oddechu. V trenýrkách. A ty zavražděný pak budou žít dál a jejich jména budou s námi.“ V jeho hlase znělo odsouzení těch, kteří odsuzovali ty druhé k bezvýznamnému životu a tupé, všední a milionkrát opakované smrti. V jeho očích topil kal a matný lesk všechny jeho nesplněné touhy, zmařené naděje, rozprášené úsilí; výčitku, pro jejíž příčinu neviděla stará žena nikoho jiného než svou dceru. Hlas staré ženy zněl jako obehnaný šlágr, v kterém postrádal bratr kolohnáta ozvěnu, jakou v něm vyvolávala Sonička Vágnerová.

„Všechno je na pováženu,“ řekl neutrálně kolohnát.

„Kdybych alespoň věděla proč,“ řekla matka.

„Za chvíli anebo zítra budete vědět už víc,“ dodal dlouhán.

„Měly jsme jen krátký sen,“ řekla matka. „S mou holkou bylo i to nejhorší nejlepší. I to nejhnusnější, dokud jsem byla s ní, znamenalo pro mě nejkrásnější dobu mého života. Chci zase být s ní; a už napořád zůstaneme spolu.“

„Budete zase mít všechno,“ doplnil kolohnát, ale jeho hlas nezněl přesvědčivě. „Zase budete spolu.“ Myslel na něco jiného. Prohlížel si svou pušku, vyryté jméno na pažbě. Dřímaly v něm jiné myšlenky.

Matka pokladní se upravovala po paměti. Závisím na lidech, kterými pohrdám, myslela si. Nebylo to tak celý můj život? Nevyplnilo to i myšlenky její dcery? Potřebuju lidi, bez kterých bych se jinak ráda obešla. Připadalo jí stejně nemožné jako neuvěřitelné, jak zabředla do všednosti i tím, čím se z ní mohly nebo chtěly vymknout. Měla výraz člověka, který vrávorá nemocí, slabostí nebo opilstvím. Kam jí to odnášelo, a odkud až kam? Dala by zbytek své existence, vědět proč. Věděla jen jak. Dívala se na dlouhána a na jeho bratra. Tobě se to mluví, myslela si na adresu kolohnátova bratra. Máš zuby, že bys roztrhal syrového králíka. Ale oči, které vidí, jen co chtějí vidět.

Už je devět třicet, myslela si. Pořád je ještě chladno, ačkoli už je květen a kvetou bezové keře a šerík voní. Od řeky sem jde vlhko. Cítím to, když zavane vítr, až sem do pasáže.

Bratr kolohnáta se podíval stařeně do očí a měl pocit, jako když se díval do očí svého psa a neviděl nic, jen strach a hlad a zimu, než mu dal najíst nebo si pes sám opatřil zrádlo. Z její tváře odešel výraz, duše se jí vzdalovala. Myslel na psa, který mu byl věrný a byl chytrý. Stařena měla tvrdé oči, jako pes dlouhánova bratra v zimě. Lhostejné a vzrušené současně. Měla v nich stíny, dosahující hluboko jako temná studna a zároveň mělké jako vysušené pole.

„Je tu zima, kotelna nefunguje,“ řekl kolohnát.

„Budeme muset jít,“ řekl bratr kolohnáta. „Podíváme se vám po holce. Někdo se musí obětovat, umazat se, aby se ty druhý nemuseli nakazit vším tím zlem.“

„Nic nechápu,“ řekla matka. „Ničemu nerozumím.“

„Zatím tu počkejte,“ řekl dlouhán. „Máte červený oči. Jak povídám, měla byste si mezitím odpočinout.“

Matka pokladní čekala až do večera. Pak bylo jedenáct a dcera ani dlouhán a jeho bratr s kalnými očima se neukázali a matka zůstala oblečená celou dobu jako vdova v černém od bot až po límec kabátu. Přestala ve svých nekonečných rozmluvách s dcerou, aby jí v duchu vymluvila účast na nějakém sročení. Přála si uniknout hučení pod zemí. Těm generátorům.

Je to moje vina, řekla si matka. Je to taky vina Němců, ale hlavně je to moje vina. Zabili ji, řekla si. Vlci zůstanou vlky. Vlci se nikdy nezmění. Proč jsi mě neposlouchala, žabičko moje, můj drahokame, když jsem ti říkala o stínech, které jdou za tebou? Cítila tlak a tmou venku, a oblohu, která se rozsvěcela hvězdami. Stěny pasáže se chvěly hukotem z podzemí.

Nemluvila k nikomu a nedívala se na nikoho. Snažila se jít rovně a pevně, jako chodila dřív, jak chodila, když byla ještě mladá, po ulicích, už k ránu, když už svítalo, a připadala si, navzdory všemu, silná a zdravá. Zdravá a silná, holčičko moje, opakovala. Ale nikdy šťastná. Nikdy to nemělo náplň, význam, nějaký cíl, kromě tebe, jen přežít, a za všemi proč nebylo žádné proto. Jen velké prázdno, kde se nakonec všichni ztratí. Proč vlastně chce člověk žít dlouho? Myslela na všechno, co od soboty ráno viděla. Déšť, a pak jen mrholení, a noc, a všechny postřílené, i když se jim vyhýbala pohledem, a obešla celou Národní třídu a náměstí a přilehlé ulice a Staroměstské náměstí a vracela se a viděla umírat dítě na rohu Celetné ulice a potom dva mládence v Myší díře a ženu.

Ano, je to moje vina, opakovala si. Nedokázala jsem ti vnuknout, čím jsi zvláštní, žabičko moje, proč se nemáme oddělit. Jsi pro mě

jako perla, která se narodí škebli pro špínu, která se do ní dostala na dně, v bahně a kalu. Tak tě taky vidím, má lásko. Má perlo. Nedokázala jsem ti nahradit ztraceného otce. Nikdy se tě nedotkl. Snad jsem to podcenila. Přání, aby tě pohladil nebo oslovil. Nemohla jsem ti zacpat uši, když ambulance začaly jezdit a houkat jako šílené a taxikáři rozváželi revoluční gardisty a nemocné do lazaretů. Slyšela jsem, jak rabujou v německých bytech, jako se předtím rabovalo v židovských bytech. Neměla jsem čím zaplácnout díru tvé minulosti, abys viděla budoucnost. Zdála ses mi moc mladá a křehká, moje broskvičko. Moc dobrá pro staré prasácké ruce majitele kina. Jen jsem v tobě tušila chuť, ale nedokázala ji už vyvrátit; to, co nemá jméno; co člověk chce, aby neumřel vyprahlostí; co je slabé tím, čím je to silné, a hlubší o to, čím je to mělčí. Zkušenost ženy, všech žen. Tělo. Co si myslíš, že je nepopsatelně krásné, když to třeba vůbec neexistuje. Neměla jsem tě držet jako klisničku na uzdě, dítě moje. Teď se bojím každé ambulance, která mně přefičí kolem uší. Každého taxíku, který tu zahouká.

I z nezvyklosti je zvyk, dítě. Ani to nejzakázanější vždycky nechutná. Jak jsem ti měla vyvrátit, aby ses nenáviděla nebo nepodceňovala za něco, za co nemůžeš, ale nevíš to, dokud nedozraješ a nezestárneš? Všechno jsem měla dělat jinak, jen abys žila. Od toho dne, co ses mi narodila. Ten krásnej den a noc, kdy svítily hvězdy a foukal jen lehoučký vítr a slyšela jsem tě vrnět a plakat. Jak to, že jsem neviděla výbuch a moře ohně, dítě? Třeba by tě nezabili, nebýt bezdětná. Neměla jsem tě nechat o sobě pochybovat. Neměla jsem ti říkat ještě ne, ještě ne. Neměla jsem tě nechat stydět se za to, zač nemůžeš; zač nikdo nemůže. Neměla jsem ti říkat, co máš nebo co nemáš. Pro lásku boží, opakovala si v duchu, dejte mi nazpět moje dítě.

Bála se, aby nepadla na kolena a nerozplakala se, bezuzdně a neovládnutelně.

Holčičko, říkala si v duchu matka. Co si počnu doma? Kdo vedle mě bude spát, když ses ztratila? Neříkala jsem ti, že cítím konec světa v kostech? To hrozný hučení dole. Co to znamená? Připadala si jako člověk, který si postaví dům, obětuje na to většinu života, a pak v něm nebude bydlet. Svět se trhá na kousky, holčičko. Nevyhnala bych ani psa. Svět je jáma, kde se svíjejí jedovatí hadi, běda, kdo spadne. Můj neznámej den. Nebudu ho slavit, jako den vraždy. Cejtím zkaženej vzduch. Ztrácí se mi půda pod nohama. Měla pocit, jako by někdo před ní vymazával obraz světa, jak ho znala. To, co se před ní nořilo z mlhy, neznala, nechtěla znát. Cítila se mrtvá, živá jen natolik, aby si to ještě uvědomila.

Voják s opruzeným krkem a rýhami ve tváři a na čele (jako by ušel na poslední minutu šibenici) se držel šňůry tmavě červené sametové záclony a díval se do okénka, kde byly promítací stroje, kam zavřel starého nacistického soudce jako krysu. Tak mu také říkal, třebaže stařec neodpovídal: „Kryso.“

Podívala se okénkem vedle kruhového výřezu, kterým se dívala čočka velkého promítacího stroje jako oko mrtvé ryby. Stařec měl zarostlé ruce a pokožku na hřbetech dlaní samou skvrnu. Manžety pod loveckou kazajkou už taky nebyly čisté. Rukávy se mu oblýskaly. Zašpinil si potem límec košile. Vypadal zanedbaně. Klesala mu brada a slzel. Musel mít žízeň, protože měl pootevřená ústa a jazyk mu chvílemi vykukoval ze rtů. Umělé zuby mu vypadly a ležely na zemi. Zažloutlá hmota a umělá dáseň. Místo u poklopce měl plné žlutých skvrn. Báł se, co mu zběh s opruzeným krkem udělá. Ale nevypadal, že by ho někdo zbil.

„Kryso,“ opakoval opruzený krk německy. Odpovíдалo mu ticho, chvění starce a jeho hlasitý, trhavý dech.

Neřekla slovo. Dívala se, jak se stařec hrbil ve světle jediné svíčky ze stolu vojáka s opruzeným krkem; jedl asi jen kůrky od

chleba a suchary, které mu hodil do klece zběh s rýhami ve tváři a na čele.

„Jdi a přines mi tu plechovku s benzínem,“ řekla matka pokladní vojákově s opruzeným krkem. „Nebo přines obě.“ Stála u kruhového výřezu do promítací budky.

Podíval se na ni beze slova. Pak vykročil a udělal, co mu řekla.

Dívala se, jak zvedá kanystry s benzínem, každou rukou jeden. Postavil je vedle ní. Neřekl ani teď nic. Věděla, že jí rozuměl, i kdyby neukázala na kanystry prstem. Bylo mezi nimi jiné porozumění.

Ani voják s opruzeným krkem, ani matka pokladní se nedívali za záclonu, kde ležela těla mrtvých německých vojáků jako špalky, někteří ještě opření zády o zeď, s hlavami svěšenými do strany, s uniformami páchnoucími blátem, čpavkem a lysolem.

„Ty kryso,“ řekla matka soudci. „Ty neštěstí. Tohle je můj neznámej den. Den moru. Den zvířete. Ne den vítězství. Co si můžu ještě vynahradiť, když ses mi nevrátila? Nic, nic, nebo málo, když najdu sílu a udělám to jediný, co jsem měla udělat už možná dávno, ještě dokud jsi byla se mnou.“

Voják s opruzeným krkem ustoupil do stínu záclony. Možná ještě dál. Nedívala se za ním.

Mluvila sama k sobě a odzátkovala plechovku s benzínem. Vychrstla okénkem benzín z kanystru na starce. Polekal se a ustoupil do kouta. Šlápl na svůj umělý chrup a rozbil ho. Potom vylila do okénka zbytek a pozorovala, jak se benzín rozlévá po podlaze a naskakují na něm i ve tmě velká duhová oka. Udělala se veliká louže. Silně to páchlo. Vzala sirku, rozškrtla ji a hodila okénkem dovnitř. Něco stařeně říkalo, aby to nedělala. Ale to byl jen záchvěv, úder srdce, mrknutí oteklých víček, pohled znavených očí. Stala se z toho ozvěna dřív než myšlenka, dech. Slova, která by

zvrátila, čeho se dopouštěla, mnoho ano a jen jedno ne, které už neslyšela.

Dívala se na tvář starce a najednou v ní viděla, proč nemá ráda už ani sebe.

Stařec ztělesnil všechno, co nacházela celý život v mužích. Čemu podléhala, jako podléhá slabý silnějšimu, spoutaný volnému. Ušti-
povali z ní kousky, jako když se loupe nebo rve kůra stromu, odšti-
pujou třísky jednu za druhou, kusy, než začne vytékat stromu míza
a postupně vyteče do poslední kapky. Ozvěna, kterou to vyvolalo,
se v ní rozléhala, mdlá, pramen zuřivosti, kterou nemohla unést.
Držela v ruce krabičku sirek jako oheň, kterým se připojí k povstání
a kterým si přála uplatnit svůj hlas, svůj kus práva najít si možnost
říct své, prosadit se, třebaže věděla, že od sebe žádá víc, než unese.
Její tvář se podobala kůře stromu a taky holému masu dřeva, když
se obnaží. Bylo to jediné a poslední, čeho byla ještě schopna. Měla
v očích jen odraz hodnoty, která byla hodnotou škody, trestem
a odškodným, druh slibu nebo přísahy, kterou měla na vyschlých
rtech. To byla chvíle jejího smutku, jejího truchlení. Pleť ženy se
scvrkávala, jako se vraští kůra starého stromu, pot jí zalil póry jako
potopa a v očích měla záblesky, které vyvolává zuřivost i odevzda-
nost. Zdálo se, že odvrací pohled, ačkoli se dívala stále stejně, aby
neviděla, co viděla, jako neviděla nikdy nic jiného.

Tekly jí sliny z koutků úst. Ano, říkala si: Trestám se za něco,
co nikoho neočistí, co mně nepomůže, ani nevykoupí. Dobří zahy-
nou a špatní zůstanou. Jak můžu žít? Jak budu žít? Tušila temnou
spojitost mezi svou pamětí a tím, co nese její jméno, její podobu,
dívá se jejíma očima, mluví jejím jazykem. Žila jsem dlouho. Proč?
Jak dlouho žila moje dcera? Moje dítě? Nešlo to prohodit. Obětovat
se za své dítě. Věnovat mu svoje roky, svoje zdraví, svůj život.

Byla bledá, s hlubokými kruhy pod očima, jako lidi, kteří mají nemocné srdce, ztratili úctu ke světu a sami k sobě; vědomí své vlastní ceny. S nepřítomným výrazem, slabě pootevřenými ústy, zavřela stará žena oči. Právo bez Boha, šeptala. Spravedlnost bez Boha. Nebo obráceně? Bůh bez spravedlnosti? Ty mně to povíš, má maličká. Uvidíš.

Byl to nesrozumitelný šepot. Nejdřív chytila louže a pokryla se modrým plamenem, který byl uprostřed zrudlý. Pak plamen přeskočil. Ozval se křik starce v lovecké jupce a pumpkách, podobný řevu dítěte. Nikdy jsi necítil bolest, vzkazovala mu v duchu. Neznáš bolest těch druhých. Nikdy jsi nevěděl, co a jak bolí.

Matka klesla na kolena, takže už neviděla, co se děje v projekční budce. Oheň na ni vrhl paprsky, jen když vyskočil dost vysoko, narudlé a namodralé pablesky, jasnější o to, čím větší tma byla v prázdném kině. Klečela na kolenou, jako by se modlila, ale nemodlila se. Stařec uvnitř už jen sípal. Měla v očích barevné odlesky, červené výbuchy, které vyrážely ven. Náhle se změnily v žluté a nakonec zůstávala černá jako kouř, a bílá a hustá jako oblaka, v kterých se stařena ztrácela.

V duchu mluvila k sobě; ale zároveň oslovovala svou ztracenou dceru: Muselo to přijít. K němu, k nim všem. Ústa jí ztuhla v křeči. Už nemohla mluvit ani k sobě. Měla okoralé rty, jak ji ožehl oheň. Potom začala kašlat, dusit se a zavřela oči, zaplavené slzami.

Nebylo jí horko ani zima. Viděla dlouhou chvíli před svým vnitřním zrakem dceru. Pak neviděla nic. Pod kinem hučely generátory. Zvenku, pasáží z ulice, okny a otevřenými dveřmi pronikal domem průvan, odnášel kouř a vháněl do prostoru kina chlad. Venku svítily hvězdy. Svět se podobal studené májové noci plné hvězd a větru s příchutí bezu, který vymaže a odnese všechno, co bylo, sny i zločiny, hodiny života, hodiny smrti, jednotlivé osudy, osudy všech.

Konečně se stařena rozplakala. Klečela a slzy jí tekly i kvůli pláči, i kvůli dýmu, aniž se snažila je zadržet. Její černé vdovské šaty nasákly kouřem.

Necítila nebo nevnímala, když ji voják s opruženým krkem vlekł pryč, a slyšela povědomé hlasy, protože oheň z prohořívajících dveří dosahoval až k ní.

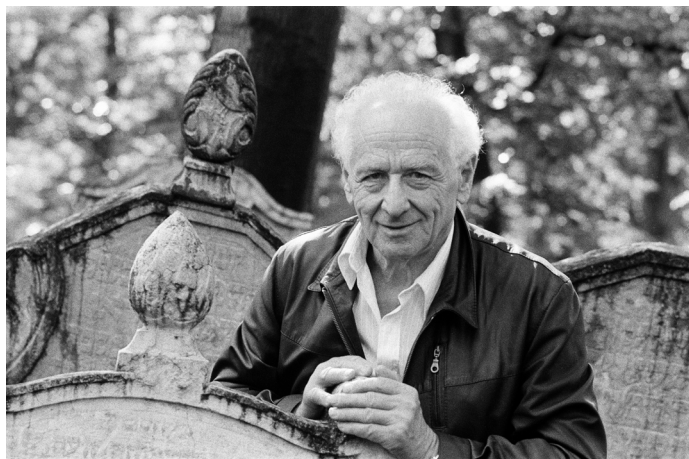
Ediční poznámka

V rámci přípravy textu pro naše elektronické vydání, jehož znění vychází z posledního autorsky revidovaného knižního vydání, jsme opravili pouze zjevné překlepy a plně jsme respektovali autorovo užívání velkých písmen, odrážející též mimojazykový postoj k reáliím (např. žid, říše, Třetí říše aj.), i zvláštnosti interpunkce. Nedokážeme však rozlišit, ve kterých případech šlo o autorský záměr a ve kterých o redakční zásah v knižním vydání.

Z licenčních důvodů jsme z uvedeného knižního vydání nepřevzali doslov, který napsal Josef Škvorecký (původně jako předmluvu pro americké vydání) a v němž Lustiga pro západní čtenáře včleňuje do světového literárního kontextu mimo jiné těmito slovy: „... neštěstí jednoho národa mění se v jeho díle v neštěstí člověka. Podle mě je to známkou velké literatury.“

Redakce MKP

Arnošt Lustig (21. 12. 1926, Praha - 26. 2. 2011, Praha)

„Fascinuje mě židovská mravnost, podle které musí člověk dodržet dané slovo, i kdyby měl prodělat, protože to znamená, že má duši. Staří Židé věřili, že mravnost je jako pták letící nad mořem. V okamžiku, kdy přestane mávat křídly, spadne a utopí se. Slušnost si člověk nemůže našetřit ze včerejška. Musí být slušný teď, zítra, napořád, znovu a znovu.“

Arnošt Lustig

Prozaik, scenárista, novinář, pedagog, který věnoval podstatnou část své tvorby holocaustu. Patří k nejvýznamnějším světovým autorům zabývajícím se tímto tématem.

Věnovat se především leitmotivu židovské masové vraždy se rozhodl po zkušenostech z koncentračních táborů Terezín, Osvětim-Birkenau a Buchenwald. V dubnu 1945 se mu povedlo utéct z transportu smrti, který mířil z Buchenwaldu do Dachau nebo

Terezína. V Praze se zúčastnil Květnového povstání. Z rodiny přežily pouze matka, sestra a sestřenice.

Po osvobození začal v Praze studovat obchodní akademii, na podzim 1945 přešel na Vysokou školu politickou a sociální, kde vystudoval novinářství. Profesionální dráhu započal v Československém rozhlasu v roce 1948 jako válečný dopisovatel z arabsko-izraelského konfliktu. V šedesátých letech patřil v Československu k nejprodávanějším autorům, jeho knížky vycházely ve více než půlmilionovém nákladu. Mezi lety 1961 a 1968 pracoval jako scenárista Filmového studia Barrandov. Filmy natočené podle jeho předloh a scénářů obdržely řadu trofejí na festivalech v Amsterdamu, Locarnu, Benátkách, Pesaru, Monte Carlu, Mannheimu, San Sebastianu. Do filmu *Obchod na korze* (1965), vůbec prvního československého filmu oceněného Oscarem (1966), napsal dialogy.

Pak strávil coby zakázaný spisovatel a scenárista přes dvacet let v emigraci, především ve Spojených státech, a za opuštění republiky ho československý komunistický režim odsoudil k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V USA se mu dostalo cti číst vlastní tvorbu v Bílém domě i v Kongresu. Na The American University ve Washingtonu, D. C., se stal profesorem literatury, tvůrčího psaní a filmu.

Po listopadu 1989 pracoval a žil střídavě ve Washingtonu, D. C., a v Praze. Doma v Čechách postupně publikoval 23 beletristických knih a řadu knih esejů, filozofických úvah, projevů a novinových článků. Dostalo se mu mnoha poct a významných funkcí – mimo jiné byl čestným předsedou Společnosti Franze Kafky a společnosti Česká hlava, členem filmové poroty Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech. Stal se nositelem mezinárodní literární Ceny Franze Kafky, ceny Emmy za televizní scénář, laureátem Americké akademie umění a věd za celoživotní literární

přínos, dvojnásobným nositelem Národní židovské ceny ve Spojených státech, nositelem Ceny B'nai B'rith, byl pasován rytířem Řádu Marka Twaina. Za novelu *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou* byl navržen na nejprestižnější americkou Národní knižní cenu, kterou však nezískal, protože tou dobou ještě nebyl americkým občanem. Opakovaně byl v užším seznamu spisovatelů nominovaných na Nobelovu cenu, za celoživotní dílo byl nominován na Mezinárodní Man Bookerovu cenu i na Pulitzerovu cenu. V roce 2018 byl digitálně zrestaurovaný film *Démanty noci* uveden na Filmovém festivalu v Cannes.

V srpnu 2020 byl v Praze založen Nadační fond Arnošta Lustiga za účelem šíření a rozvíjení humanistického odkazu jeho celoživotního díla.

Lustigův mimořádný globální dopad potvrzuje i skutečnost, že sté výročí jeho narození bylo organizací UNESCO zařazeno na prestižní seznam významných jubileí připomínaných v letech 2026–2027.

Eva Lustigová
Nadační fond Arnošta Lustiga,
www.lustigfoundation.cz

19. 1. 2026

unesco

Oslavy 100. výročí narození
Arnošta Lustiga,
spisovatele (1926-2011)
ve spolupráci s UNESCO

Autoři nesou odpovědnost za výběr, prezentaci názorů a vyjádřené postoje obsažené v projektu Festivál100, které nemusí nutně odrážet stanoviska UNESCO a nezavazují UNESCO.

Arnošt Lustig Neslušné sny

Jubilejní edice k 100. výročí narození Arnošta Lustiga

Úvodní slovo a medailon autora Eva Lustigová

Ex Libris Renáta Fučíková

Fotografie Petra T. Růžičková, Muzeum fotografie a moderních
obrazových médií v Jindřichově Hradci

Fotografie na obálce pornpawit/Shutterstock.com

Korektura Jaroslava Bednářová

Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 3. 4. 2026

ISBN 978-80-274-4965-1 (epub)

ISBN 978-80-274-4966-8 (pdf)

ISBN 978-80-274-4967-5 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihy, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.